

ХАИМ ОЛИВЕР
ФАЛШИФИКАТОРЪТ ОТ
ЧЕРНИЯ КОС

chitanka.info

Книгата е получила втора награда на конкурс, обявен от МВР за
разузнавачески и приключенски романи — 1968 г.

ПЪРВА ЧАСТ

ЛОРДА

1. АЗ

За моя първи, истински *мой* първи случай аз си спомням със смесено чувство на срам, умиление и яд. И днес дори, когато съм вече стъпил на крака и имам зад себе си няколко безспорни сполуки, ония не много далечни дни на напрежение, безсъние и кръв ми се струват като кошмарен фарс, в който аз съм играл първостепенна, но не съвсем завидна роля. При все това обаче сега, седнал пред пишещата машина, аз си обещавам да бъда откровен. Пред вас и главно пред себе си. Няма да скрия нищо, даже и онова, което би ме направило смешен.

Но нека, преди да почна, за да имате бегла представа за моята личност и за да избягна всякакви по-нататъшни литературни описания на главния герой, какъвто в този разказ съм по неволя аз, ви дам няколко кратки данни за оня безумно млад, много горещ и безкрайно наивен човек, който правеше първите си стъпки в един колкото романтичен, толкова и груб занаят — занаята на Шерлок Холмс. И тъй:

Име — Николай Карлов. Възраст — 26 години. Тегло — 74 килограма. Ръст — 1,75 м. Очи и коса — кестеняви. Лице — обло, с предизвикателно оптимистичен вид, породен от високо вдигнатите като дъги вежди и извитите като обърнати запетайки ъгли на устните.

Особени белези — късогледство и очила с черни рамки. Още по-особен белег — не понася пропасти. Образование — юридическо. Специалност — криминалистика. Професия — младши инспектор в криминалния отдел. Владее руски и френски. Хоби — рисува (малко!). Страда от склонност към заплесване и фантазиране. Има си приятелка... Но това е вече друг въпрос и време е да почна.

А се започна с доларите.

2. ШЕФЪТ МИРСКИ

Имаше ги всякакви — по един, по пет, по сто, но повечето бяха десетачки — от едната страна с Белия дом в средата и старомодния автомобил пред него; от другата — сиви, с навъсения лик на Хамилтън и обещанието, че съкровището на Съединените щати на Америка „ще плати по искане на предявителя десет долара“.

Бяха много, някои протрити и смачкани, други — нови, сякаш току-що излезли от печатницата, и покриваха тежкото и проядено от годините и цигарите писалище на шефа. Лупата се плъзгаше върху тях и леко деформираше номерата на банкнотите и акуратния подпис на ковчежника на съкровището на Съединените щати, така добре познат и на двама ни.

— Е, и какво конкретно ще кажеш за това? — изръмжа Мирски.

Беше горещо, тежко и задушно, отвън долиташе дразнещото скърцане на напечените от августовското слънце трамваи.

— Добра работа — рекох и дори не скрих възхищението си.

— Какво добро има в нея! — кисело отвърна той, като разхлаби вратовръзката си и хвърли към мен неприязнен поглед. Моят оптимизъм редовно го изкарваше от релсите. — Запалили са цялото крайбрежие, а ти — добра работа!

— Искам да кажа — изкашлях се дипломатично, че е направено майсторски. Отдавна не сме се сблъскали с такова изкуство.

— Николай, моля ти се, задръж изкуството за себе си! — страдалчески изпъшка той.

Беше задушно, навън трамваите неистово пищяха, хората отиваха на море, по размекнатия асфалт припкаха жени с поли над коленете, а ние двамата се бяхме заврели в тази дупка на петия етаж и след час трябваше да дадем отговор на Големия шеф за това „нечувано безобразие“ и за „решителните мерки“, които следваше да вземем.

Вдигнах една банкнота срещу светлината.

— Във всички случаи това не е нашенска работа — казах предпазливо.

— Не бързай, не бързай! — Мирски извади огромната си шарена кърпа, прочута сред всички оперативни работници и дори в престъпния свят: изглежда, че притежаваше няколко дузини от същия вид и цвят, и избърса потта, която се стичаше по дебелията му космата шия, сетне дълбоко въздъхна: — Де да имаше сега една студена диня, ама такава, че да пращи!

— Има сведения, че неотдавна в Германия е открита партия подправени купюри от по 10 и 100 долара — казах, като отпъдих примамливата картина на пращящата диня.

— Е, и?

— Тия дни за Златните пясъци е заминала голяма група западногерманци...

— На Златните пясъци има петдесет хиляди западногерманци, а по Черноморието три пъти повече летовници от Западна Европа, Англия, Скандинавските страни и Америка.

— Да влезем във връзка с Интерпол...

Мирски мина към зарешетения прозорец, погледна към потока коли, които се носеха като макетчета към гарата, хвърли поглед и над зелените динени планини, които се издигаха пред пазарните щандове отсреща: явно искаше да скрие раздражението си. Обикновено той ми прощаваше разгорещената прибързаност, но днес тя явно прехвърляше границите на неговата снизходителност. Вина за това имаха и жегата, и минижупите по асфалта, и августовското скърцане на трамваите, и тия хиляди долари на масата... Той прецеди през зъби:

— Слушай, Николай, тия книжки са намерени във Варна, в Пловдив и София, и то почти едновременно. Открити са в обменни гишета, в банки, в магазини на Кореком, в игралния дом на Златните пясъци... Не ти ли подсказва това, че имаме работа с добре организирана банда, и то конкретно нашенска?

Упорито вдигнах рамене — скромна демонстрация на желанието ми да мисля самостоятелно. Наистина аз уважавах своя шеф, но понякога го намирах твърде елементарен. Мирски беше от ония кадри практики, които влязоха в криминалния отдел веднага след войната и носеха със себе си много от чертите на онова време, а за мен, пък и за други млади колеги основният белег на тия кадри бе липсата на въображение.

Гледах мощните плещи на Мирски, едрата му нискочела глава, която му придаваше вид на дремещ лъв, малките му сиви, остри очи, които тъй добре умееха да човъркат в душите на арестантите, и си мислех: не, няма фантазия този човек!

Несъзнателно се приближих до прозореца и също хвърлих бегъл поглед надолу. Пропастта мигновено ме удари в мозъка, бързо отстъпих. Изкарах лулата, натъпках я и я запалих едва след третата клечка. И макар че се задавих, почувствувах прилив на увереност. Шефът явно не бе забелязал нищо.

— Другарю Мирски — казах, — ако ми разрешите, аз съм готов да се обзаложа с вас на каквото пожелаете, че тези долари са изфабрикувани в чужбина от опитни фалшификатори в добре обзаведени модерни фотогравьорски кабинети и след това са били внесени и разпространени у нас...

— ... за да ги пласират по едно, по две парчета в Кореком и обменните гишета. Николай, тази хипотеза не издържа критика. Само един наивник би търсил в България широк пласмент на фалшифицирани в Америка или другаде пари. Виж, ако беше обратното — да се правят в България и да се изнасят в Америка...

— И все пак това не може да не е вносна стока. Погледнете хартията, вижте как безупречно са издокарани всички елементи, образите, буквите, цветовете... Тук е пипала много опитна ръка, а такава у нас, доколкото ми е известно, няма.

— Има.

— Къде?

— В затвора.

Отново неволно вдъхнах дима и кашлицата избухна с такава сила, че чак очилата заподскачаха на носа ми.

— Шерлок Холмс трябва да е пушил по-мек тютюн — каза Мирски разсеяно и без капка ирония, но аз бързо изтърсих лулата и я прибрах. (По онова време всички новаци в службата започваха с шикозни и по възможност английски лули. По-късно вече преминаваха към по-скромните и главно — по-евтини цигари.)

— Отдавна ли са там? Искам да кажа — в затвора? — попитах.

— Доста отдавна.

— Всички?

— Не, има още един... — Мирски се обърна към мен: по лицето му се бе разляло носталгично умиление, съвсем несвойствено за суровото му лице. — Ти не го познаваш. На времето ми създаде много работа. Световна класа... Но сега кротува. А що се отнася до облога — той доволно потри ръце, сякаш печалбата беше вече в тях, — съгласен съм. Да се обзаложим. Конкретно на една диня, при условие, че я изядем веднага.

— Както кажете.

— И да бъде студена.

— Ще се постарая.

Стиснахме си десници и след малко се върнах с голям заоблен вързоп вестници.

— Видя ли те някой? — попита Мирски.

— Минах през задния вход.

— Отлично. — Той извади ножче от чекмеджето. — Заклучи вратата.

Махнахме доларите от писалището, постлахме вестници. Динята се оказа жълта.

— На късмет е — каза шефът. — На жълто много ми върви.

Освен това динята се оказа и необикновено сладка.

— Работата е там — продължи той, — че министърът на финансите беснее и чак Министерския съвет иска да занимае с тази история. Кожата ми ще одерат, ако не успея. Ясна ли ти е картинката?

— Повече от ясна — отвърнах, мислейки си, че трудно биха успели да одерат жилавата и дебела кожа на Мирски. Много хора се бяха опитвали да сторят това и винаги безуспешно: шефът съумяваше да се измъква сух от всички положения. Сега обаче го съжалих: макар и да не му одерат кожата, този път най-малко ще му я опекаат на слънце. Защото, моля, Ник Карлов от утре няма да е вече в София, а далеко-далеко, където никой няма да може да го открие, никой, дори Шерлок Холмс в собствената му персона.

Мирски се прицели и ловко заби ножчето в центъра на зелената кора.

— Не, моето момче, нищо не ти е ясно. Половината хора са в отпуск, другата половина в разход. Като че без работа сме останали само ти и аз. Ние двамата срещу всичко това! — Той посочи купчината

долари. — А като се има пред вид, че аз конкретно не мога да мръдна оттук, оставаш ти. Сам. Сега ясна ли ти е картинката, а?

Ясно ми беше само, че се сгромолясва отпуската ми заедно с палатката, лодката, въдицата, харпуна и всичко останало.

— Да, сега ми е вече ясна картинката — казах и в сърцето ми се надигна злоба към всички долари на земята, към всички фалшификатори и към техните преследвачи, включително и към този петдесетгодишен старик отсреща, който жадно хрускаше диня, бършеше врат с огромна шарена кърпа и ме пронизваше с малките си всевиждащи очи.

— Не, пак нищо не си разбрал — съчувствено въздъхна той. — Жегата е размекнала мозъка ти. Казах: със случая ще се заемеш ти, ще го ръководиш ти, конкретно, на своя пълна отговорност.

Бавно се изправих, гледайки недоверчиво шефа:

— Сериозно ли говорите?

— А как иначе!

— Големият шеф?

— Съгласен е. Само че отпуската ти...

Виждах лукавите искри в зениците му и все още не можех да проумея простата истина, че след двегодишно чиракуване на мене ми възлагат една извънредно отговорна задача, първата ми самостоятелна операция, и то, кажи-речи, от национален мащаб.

— Но защо точно аз?

— Защото няма друг. Пък нали си и художник...

— Какъв художник съм аз!

— Тъкмо за този случай. Казваш — изкуство. На ти изкуство, но открий майстора му. Освен това рано или късно все трябваше да почнеш с нещо конкретно, нали?

Сега вече в очите на Мирски нямаше и следа от лукавщина. В тях даже можеше да се прочете завист. Заради моя първи случай ли, кой знае... Неговият първи случай беше отдавна потънал в миналото.

— Почваш веднага — подхвана той. — И без това сме закъснели. На твоє разположение е всичко, което ни е останало, въпреки засухата. На твоє разположение съм и аз, стига, разбира се, да се нуждаеш от моята помощ.

— Разбира се, разбира се... — изрекох аз, без много да го слушам, и свалих очила: бях заслепен от внезапно откритото се пред

мен видение на бъдещите дни.

— Е, ако позволиш, първия съвет, който бих ти дал, е да се поровиш в Кореком, да поопипаш купувачите, които са плащали с долари...

— Да, да... — мърморех аз и пред късогледите ми очи се разгръщаше гигантската битка, която ми предстоеше, битка между един новак, може би не напълно Шерлок Холмс, но все пак Николай, т.е. Ник Карлов, и ония невидими гангстери от Чикаго, Санта Фе и Макао, които наводняват страната с подправени долари, и вече виждах перипетиите на борбата, схватките с хитрите бандити, нощните бдения, преследвания с черни ролс-ройси по крайбрежните шосета, остроумни клопки, стрелбите с броунинги, кръвта по раненото рамо, героичното лазене по плажа, тайнствената самотна вила на високия бряг, в нея американци с пури в уста, с тиранти през рамо и пистолети под мишница и накрая „Горе ръцете!“ и всички ще видят кой е Ник Карлов, понастоящем мърляв „младши“, и всички ще викат „осанна!“...

— А сега прибири корите и семките — каза Мирски.

Паднах от ролс-ройса и се намерих пред остатъците от динята. И все пак ще викат „осанна“, си рекох, и решително заприбирах мокрите вестници.

— А утре ела да си поприказваме. Да обмислим какво конкретно смяташ да предприемеш. Не, няма да те безпокоя и няма да се бъркам в твоите работи — каза Мирски и отново усетих в гласа му насмешка, може би бащинска, но все пак насмешка.

(Ако тогава бях малко по-проницателен, по-късно щях да разбера много неща, но... Само си помислих: „Какво пък, нека се шегува, негова си работа. Смее се най-добре оня, който се смее последен“.)

— И гледай да не те забележи някой на излизане — предупреди той и добави: — Шерлок Холмс!

Не отвърнах на предизвикателството и с твърда крачка, очила на носа, лула между зъбите и мокри вестници под мишница аз се упътих към изхода.

Въпреки всичките ми предпазни мерки бях забелязан от постовия милиционер при задния вход. Той учудено вдигна вежди, но не ме спря.

Кой знае, може би го респектиреше видът ми!

3. КРАЛИЦА ЕЛИНА

Бавно и предпазливо пристъпвах нагоре в мрака. Както обикновено, стълбищното осветление не работеше. И както обикновено в тая обстановка, гърлото ми се бе свило на възел. Ококорил очи до болка, сграбчил перилото с дясната ръка, аз се стараех да не мисля за бездната, която зееше под мен. Часовниците в околните апартаменти един през друг в различни гами биеха полунощ.

Бях прекарал следобед в лабораторията, където техниците анализираха всички съставки на подправените банкноти, а вечерта се запознах с дебелите папки на фалшификаторите, които излежаваха присъдите си зад решетките. В джоба ми беше списъкът на лицата, които през последните дни бяха извършили по-значителни покупки в софийските магазини на Кореком. Разбира се, нямах намерение да атакувам фронтално: дълбоко в себе си бях убеден, че източникът на фалшивите пари следва да се търси извън страната. Впрочем към това водеха и заключенията на експертите.

На третия етаж се спрях и поотпуснах напрегнатите си мускули. После отново поех нагоре, опипвайки с крак всяко стъпало. Живеех за проклетия високо над шестия етаж в едно мансардно помещение с прозорчета към небето и с наклонен потон, от който при силни дъждове прокапваше, и всяка нощ бивах принуден да изкачвам тази тъмна голгота, състояща се от не знам колко дузини стръмни стъпала. И за да не мисля сега за тях, опитвах се да мисля за друго.

Да, мислех си, предстои едно светкавично проучване на всички тия лица от списъка. Това ще изиска много усилия, но аз нямам желание да разделям работата си с когото и да било. Такъв късмет се пада веднъж в живота. Като в театъра, когато народният артист се е разболял и в последната минута бутат стажанта на сцената, за да играе главната роля. Но, тъй или иначе, тия дни ще трябва да отида на лекар: аерофобия не може дълго да се крие, ще забележат този мой идиотски недъг, ще ме изхвърлят... Важното е веднъж да попадна на следа. Една мъничка, но вярна следа и след това всичко се различава като чорап. Тази следа ще отведе до чужденци, това е най-вероятното, до

гангстери с имена като Хък, Сандерс и О'Хара, до дълги черни ролс-ройси, шумни нощни барове и тихи игрални домове... А после ще дойде преследването по тъмното шосе, лазенето по пясъка, американците по тиранти...

Бях стигнал. Обърсах потта от челото си, примирено въздъгнах, опитах се дори да се усмихна: ето че пак се увличам във фантазии, в пъстрите примамливи картинки, които не са нищо друго, освен сценки от детективски филми с Белмондо в главната роля, филми, по които Елина лудее... А аз не съм никакъв Белмондо, уви, още по-малко Шерлок Холмс, а само един скромен труженик в криминалния отдел и следва да мисля трезво, защото утре ми предстои много работа, макар че, откровено казано, не бих се отказал от малко преследване по тъмното шосе край пясъчния бряг...

Драснах клечка кибрит и в колебливата светлинка на пламъчето пъгнах ключа. Отворих. Влязох.

Стана течение, клечката угасна, вратата тресна след мене.

И мигновено почувствувах нечие чуждо присъствие. Усещах в мрака неговото дихание, топлината, която идваше от него. Крадец? Непознат враг? Или някой от ония, които бях помогнал да тикнат в затвора и сега бе дошъл да се разплаща?

Пистолетът бе в задния джоб. Никога не бях стрелял в човек. Ключът на лампата бе на три крачки, ако, разбира се, неканеният гост не бе изключил тока... Мислех бързо и спокойно (това качество поне притежавах още тогава). Реших, че инициативата следва да се предостави на другия, който все трябваше да се издаде с нещо. За всеки случай бавно преместих десница към задния джоб.

— Горе ръцете! — прозвуча глас, един невероятно дрезгав, фалшив глас, нито женски, нито детски, нито мъжки, но с подчертан английски акцент. Охо!...

Не се помръднах.

— Ще броя до три — каза гласът. — Не вдигнеш ли ръце, ще те направя на решето. One, two...

Вдигнах ръце. Човекът отсреща явно си преправяше гласа, и то доста сполучливо, и въпреки че имах и продължавам да имам невероятно лош слух, макар че обичам музиката и това е всеизвестно, аз усетих в тембъра му познати интонации.

— Кой сте вие? — попитах.

— Днес въпросите задавам аз — каза агресивно гласът и този път към мен долетя приятен полъх.

— Какво искате от мен?

— Минавай напред! И да не си си свалил ръцете, че ще ти светя маслото. Хайде!

През наклонените прозорчета идваше далечната светлина на летните звезди. Направих няколко крачки напред.

— Обърни се към стената! — с все по-ясен английски акцент заповяда непознатият. — Така? А сега говори! И ще си кажеш всичко, дори майчиното мляко.

— Какво например? — попитах аз.

— Например: първо — откъде идваш сега?

— От работа.

— Честна дума?

— Честна дума.

— Добре, да допуснем, че е тъй. А какво ще правиш утре?

— Утре пак отивам на работа.

— Лъжеш! — провикна се непознатият. — Лъжеш! Ще те направя на решето. Ние имаме сведения, че утре заминаваш за Созопол.

Де да беше тъй! Отвърнах:

— Вижте какво, уважаеми, хайде, кажете ми какво искате и да свършваме, а?

— Кротко! — свирепо изръмжа гласът. — Ние едва сега почваме.

— Почвайте...

— И ще почнем!

— Добре де, почнете!

— Shut up! Ще отговаряш само когато те питат. Какво работиш?

— Аз съм художник.

— Художник! Хо-хо! Намерил кого да мята. Ти си детектив. Нашата банда отдавна знае това.

Разговорът взимаше идиотско направление...

— Казвай сега — продължи другият — кого следиш напоследък! И да не лъжеш, че ще ти пръсна черепа.

Мълчах. Гледах жълтеникавата стена и пресмятах колко крачки ме делят от човека.

— Значи не щеш да си отвориш човката, така ли? Добре, аз имам начин да те накарам да пропееш...

— Не! — изхленчих аз. — Не, ще говоря. Всичко ще ви кажа.

— Аха, това по ми харесва. Хайде, изплюй камъчето!

Въздъгнах драматично и започнах:

— На мене ми е възложена задачата да обезвредя едни бандити, дошли от Марс.

— Еха! Къде са кацнали!

— Туристи са видели ракетата им под Черни връх. Оставили са си там кораба и са хукнали към София.

— И какво търсят в София?

Аз направих няколко незабележими крачки встрани.

— Там е работата, че не знаем точно — казах. — Носи се слух, че се канят да задигнат язовир Искър.

— Че за какво им е язовирът?

— Не се ли сещате? Марсианците си нямат вода на Марс. Имат си само пресъхнали канали. Та ще си вземат язовира в ракетата и...

— Слушай, не обичам да ме баламосват. Край с втория въпрос. Сега идва третият и най-важен въпрос. И не отговориш ли откровено, свършено е с тебе. И тъй — кого обичаш най-много?

Непознатият също пристъпи към мен. И с него долетя приятният полъх: люляк.

— Артър Конан Дойл — отвърнах.

В същия миг усетих жестоко одраскване по китката си. Светкавично се обърнах, наведох се и устремно, тъй както ме беше обучавал инструкторът по джудо, аз се хвърлих с глава напред към мястото, където се очертаваха краката на непознатия. Едно тяло падна, стаята се изпълни с писъци, пъхтене, шум на боричкане, кискане и аромат на люляк...

После всичко притихна и когато зениците ми свикнаха с тъмнината, Ели лежеше до мен и се усмихваше с големите си японски очи и с пълните си и силно очертани устни, които напомняха малко, весело сърце.

— Ще те убия някой ден, да знаеш — казах аз.

— Добре — съгласи се тя. — И ще бъде предумишлено убийство. Член 100, параграф 100, алинея 100 от Наказателния кодекс.

Сега гласът ѝ бе нейният, много топъл, с ония алтови тонове, които ме подлудяваха.

— Член 127, параграф 10 — казах.

— На мен по ми харесва параграф 100.

— Перко си ти — казах. — И даже...

Тя ме целуна и аз забравих какво още исках да ѝ кажа.

А после през страничното прозорче надникна крайчецът на бутафорно-романтичната луна и потоци всичко в сребриста светлина. Заплува във въздуха библиотеката, натъпкана с трудове по криминалистика, право, психология, статистика и с всевъзможни — признавам си — детективски и фантастични романи. Вляво се олюляваше стативът и до него преливаше с всичките си размазани цветове палитрата. А навсякъде другаде, по всички стени висяха неуловими, призрачни лица — маслени, акварелни, графични — всевъзможните образи на моята кралица Елина: тъжна, весела, нацупена, учудена, с отпусната коса, с пристегнат кок, с огърлица, с монашески затворена якичка, със съблазнително деколте — всички нарисувани е много ентузиазъм и с още повече несръчност. Обичах всички тия Елини и когато нея я нямаше тук, с тях се чувствавах по-малко самотен.

... После тя каза:

— Хайде да стягаме багажа!

— Излишно — погледнах луната и сърцераздирателно въздъхнах: — Никъде няма да отиваме. Поне аз.

— Ама наистина ли? — попита тя с оная невероятно детско-наивна интонация, която понякога ме довеждаше до отчаяние, а по-често — до желание да я целуна.

— Честна пионерска.

Тя приседна, косите ѝ се бяха разпуснали върху голите плещи и аз я обожавях така.

— Пак ли оня старик?

— Да. Макар че не е чак толкова стар.

— Все едно. Очите му ще издера.

— Работа.

— Работа, работа! И кога ще заминем? През януари ли, когато имам староанглийски?

Прокарах пръсти по устните ѝ, които се смееха дори когато цялото лице тъгуваше.

— Слушай, Смехурче, този път е друго. Този път аз сам. Разбираш ли? *Сам!* Голяма задача. Сполуча ли — край на следенето на петляркаджиите и на купуването на дини за шефа. И ще пишат вестниците за мен, помни ми думата, и навярно ще има премия, и ще се махна от тази високопланинска кошара, в която ми се вие свят, и ще ми дадат самостоятелен апартамент, и ще се оженим, без да чакаме твоята диплома.

Тя се гушна до мен.

— Ама наистина ли?

— Е, да... — отвърнах със съдържано достойнство и още по-съдържано добавих: — Стига да успея.

Очите ѝ, брадичката ѝ, устните ѝ — всичко се засмя и сега тя изведнъж заприлича на ония весели и малко загадъчни мадони от Кватрочентото.

— Но само да смееш да не успееш! Напускам те — каза тя.

— Аз пък ще те убия — отвърнах.

— Член 100, параграф 100 — пропя тя басово по съдийски, замълча, огледа се тайнствено наоколо и тихо попита: — И каква е работата?

— Гладен съм — изпъшках аз, като се опитах да отклоня поглед от нейните изгарящи от любопитство очи.

— Не искаш да кажеш, така ли? — рече тя. За миг се поколеба: да се разсърди, или не. Реши да не се сърди: все едно, рано или късно, щях да ѝ кажа. — Добре — съгласи се тя, — аз пък ще позная и без да признаеш. — Направи важно гримаса, погледна към тавана и започна със следователски тон: — В страната наистина се е промъкнала една банда, но не от Марс, а от Хонконг. Гангстери. С три черни ролс-ройса. Снощи бандитите са прокопали тунел под пловдивския музей и са задигнали тракийското златно съкровище, онова, дето тежи 16 кила и струва десет милиона и даже повече. След това трите черни ролс-ройса са изчезнали, а бандитите са оставили само една следа: дълъг рус косъм в тунела. По този косъм ти ще трябва да откриеш цялото съкровище, трите ролс-ройса и седемте бандити.

— Защо седем?

— Защото така ми харесва. Сега ти ще закачиш един микрофон под вратовръзката и ще тръгнеш по софийските барове, за да подслушваш хората с дръпнати очи. Ама като не знаеш хонконгски?

— Ели, гладен съм — прекъснах аз нейните словоизлияния.

— И като не знаеш хонконгски, няма да откриеш златното съкровище — заключи тя. — Ето какво значи да не владееш чужди езици.

— Гладен съм — изпъшках аз.

— Добре, добре... Какво имаш за ядене?

— Не знам. Виж там, в кухнята.

Тя стана и мина под лунните лъчи. Бях щастлив...

Чух я сетне да тършува в кухничката.

— Има само малко ориз — обади се тя. — И вода. Друго нищо, ама нищичко.

— Умирам от глад — изстенах жално. — От сутринта съм ял само диня, и то жълта.

— Добре — каза тя великодушно. — Няма да лиша човечеството от такъв детектив. Ще ти сваря ориз. С вода става много хубав. И е много полезно, има витамини.

И ядохме сварен ориз без сол и беше много вкусно, и тя си легна до мен, и аз дълго не можах да заспя, мислейки си за Мирски, за долларите и за тайнствената вила край високия бряг, сетне летях с черен ролс-ройс по тъмното шосе, влачех раненото си рамо по плажа и целувах смеещите се устни на кралица Елина.

Трябва да съм заспал с усмивка.

4. ЕКСПЕРТИ

Ели още лежеше завита презглава с чаршафа, когато тихо се измъкнах от стаята и изтичах по стълбите надолу.

Бях гладен до припадане, но нямах никакво желание да правя опашки в закусвалните и направо се упътих към Централния.

В затворите отивах рядко: не обичах студентите им масивни стени, нито глухите коридори, в които кънтяха нальми, нито дори стенвестниците, в които затворниците си правеха срамежлива самокритика за извършените от тях престъпления. Неизменно ме потискаха сервилните лица на арестантите, които се явяваха в следствения кабинет, готови да признаят и онова, което не знаеха, стига да скрият истината. И ако Мирски не беше загатнал за затвора, аз едва ли щях да се сетя да посетя тримата фалшификатори, които четири години вече кротко си лежаха тук и фабрикуваха с ловките си пръсти вместо двайсетолевки кутийки за пудра.

Показах им доларите. Тримата веднага се оживиха и забравиха моето присъствие, с професионален интерес заразглеждаха банкнотите. Лепяха ги на прозореца срещу слънцето, опипваха ги нежно с върха на пръстите си, помирисваха ги със затворени очи, като че опитваха аромата на нов парфюм, а един нисичък с яйцевидна глава дори ги лизна. После се оттеглиха в ъгъла и полугласно и дълго се съвещаваха.

— Внимавайте! — предупредих ги аз. — Подведете ли ме, ще си имаме разправии.

Яйцевидната глава сложи банкнотата на масата:

— У нас ли са правени?

— Може би — уклончиво отвърнах аз.

— Ако са правени у нас, то тогава е Лорда. Само той. А ако не е той, ще е някой нов, когото не знаем. Ама халал му вяр!

В мишите му очички се четеше нескрита завист.

— Кой е този Лорд? — попитах.

— Не го ли знаете? Вие сте май новак.

— Новак, не новак, казвайте, кой е този Лорд!

— Иван се казваше той. Иван Бонев. Голям човек беше.

— Защо „беше“?

— Ами защото не знам какво е станало с него, откакто сме тук.

— Какво работи?

— Ако е жив и здрав и не се е пенсионирил, ще си е пак цинкограф. На времето работеше в Полиграфическия комбинат.

— Как казахте, че се нарича?

— Иван Бонев, но му викахме Лорда. Заради оня Чембърлейн отпреди войната. Като него беше той, същински аристократ, баровец, а по едно време даже с чадър се разхождаше по улиците.

Извадих от джоба си корекомския списък, прелистих го: на третата страница черно на бяло беше написано: „Иван Бонев, улица «Марица» 12“.

Убеден, че тук няма да науча нищо повече, прибрах парите и си тръгнах. На прага чух, явно предизвикателно:

— Много здраве на Лорда.

— Стига да го пипнете — добави друг още по-язвително.

Тръснах вратата зад себе си и изтичах към изхода, където надзирателят дълго въртя ключа в бравата.

И тъй — Лорда! Нима наистина цялата история ще приключи толкова лесно и бързо? Отивам при Лорда, задържам го, той признава и — край. Но това бе прекалено просто, за да бъде вярно, и аз се помъчих да отклоня мисълта си от тази твърде ясна диря. В такива случаи най-опасното е да попаднеш под хипнозата на дадена схема, която ти слага такива плътни наочници, че не можеш да съзреш и най-елементарни истини. Но тъй или иначе, все трябваше да се почне с някого и този някой можеше да бъде Лорда.

Преди това се отбих в Народната банка. Заварих директора разтревожен: през изтеклия ден в касите на банката в столицата и провинцията постъпили нови количества фалшифицирани долари. Източниците? Все тъй обменните гишета, баровете по Черноморието, отново Кореком и пак — за трети път — игралният дом на Златните пясъци. А банкнотите са така добре издокарани, че подправката се установявала едва тук от специалисти, и то с голяма мъка.

Чистосърдечно попитах директора няма ли той някакви предположения, на което получих следния любезен отговор:

— Инспекторе, струва ми се, че това е по-скоро ваша работа. И имайте пред вид — не се ли сложи бърз край на този доларов поток, ще се получат усложнения, които ще уронят престижа на страната. Тогава вече ще загубим не само хиляда в материални ценности, а нещо много по-важно.

Плочките пред банката изгаряха от слънцето, въздухът едва се вдишваше, коленете ми се подкосяваха от глад, но аз, без дори да чуя предупредителната свирка на регулировчика, прекосих площада пред един обезумял буик с фургон и хукнах към комбината. Мина ми през ума, че трябва да позвъня на Ели и ѝ определя среща за обед, но думите на директора още звучаха в ушите ми и те неумолимо очертаваха истинските размери на задачата: престижа на страната! Изведнъж изпитах страх: ще се справя ли? Това не са ти някакви си Хък и О'Хара, нито хонконгци в тунела под пловдивския музей, нито пък филмови преследвания по крайбрежието. Не се касае и до някакви мошеничета, които бързо можеш да тикнеш зад решетките, а до нещо много по-голямо... Помислих си, че мускулите ми са може би слабички за това голямо нещо и че е разумно да поискам помощ и дори съдружничество, но бързо отпъдих тази мисъл: ако ще гърми, нека да тряска!

Запалих лулата, свирепо я загризах и още по-свирепо се загледах в чуждите туристи, които минаваха покрай мен по булеварда и ожесточено фотографираха всичко, което им попаднеше пред очите. А може би фалшификаторът е този рус брадат викинг с протъркани джинси и камера през рамо? Или този креслив италианец с шорти и тропическа каска? Или даже тази англичанка с плосък бюст, изкуствени челюсти и свръхминижуп? Те минаваха покрай мен десетки и десетки, щракаха с апаратите си, харчеха пари, разменяха долари и някои навярно бяха фалшиви, и аз трябваше да ги откроя, и от това се чувствавах незначителен като тресчица, която морските вълни подмятат без посока и без цел.

В печатницата влязох с доста понижено самочувствие (за това допринасяха и смазващите гранитни колонади пред входа) и веднага потърсих завеждащ личния състав, сух, жълт язвджия с овчи глас.

— А, оттам ли сте, другарю началник? — попита той жаловито, като видя картата ми. — И пак за Лорда... Минат не минат шест

месеца, и — дайте ни Лорда! Оставете го най-последен на мира. Той ни е най-добрият производственик. План изпълнява.

Обясних, че нямам намерение да нарушавам плана на предприятието, а че желая само да видя Лорда, и то по възможност, без той сам да ме забележи.

— Елате — кисело каза завеждащият и ме поведе по тежките каменни стълби.

Влязохме в някаква стая с широки прозорци. Той дръпна завесата, пред нас се откри цинкографският цех с блещукащите до ослепяване светкавици на волтовите дъги и суетящите се помежду им работници.

— Ето го там, вдясно — посочи той една полуприведена над широка маса фигура, която с резец коригираше някакво клише.

5. ЛОРД ИВАН

Видях едно тясно, продълговато лице с много високо чело и посивяла, сресана назад коса; големи, спокойни, извънредно светли очи; дълъг, прав нос; леко издадена напред брадичка; дълбока бръчка на мислител покрай бузата: наистина физиономия на уморен английски аристократ. Когато се изправи в дългата си безупречно чиста синя престилка и тъмни предпазни очила, вдигнати над челото, видях едно слабо, стройно, с изпъчени гърди тяло. А когато закричи към чешмата с широка, бавна, солидна походка, от него се излъчваше едно необикновено, бих казал, потомствено благородство, което навярно му бе спечелило прозвището Лорда. А се казваше Иван.

— Имате ли понятие с какво се занимава Лорда през свободното си време? — попитах аз.

— Рисува, другарю началник — отвърна веднага завеждащият с блеещия си гласец.

— Рисува?

— Да, и гравира. На дърво, на линолеум, на цинк, всичко му иде отръки. Той ни прави най-хубавите плакати в района.

— Знаете ли с кого дружи?

— Не мога да знам, другарю началник, но е много саможив.

— Жени?

— Не мога да знам, но мисля, че не се занимава с тях. От работа в къщи, от къщи на работа. Е, понякога си попейва, ама човешко е, нали, другарю началник?

— Колко печели?

— Де да печелех и аз толкова! Най-фините работи все той взима.

— А как харчи?

— Не мога да знам, но обича си той уискито, нали си е свикнал, и то истинско, шотландско, скоч дето му викат.

— Откъде го доставя?

— Па сигурно от Кореком. С доларчета.

— А доларчетата?

— Не мога да знам, другарю началник, но има си верни приятели, не го забравят.

— Тъй, тъй... А да е напускал София напоследък?

— Напускал е, другарю началник, през юли. Взе си отпуската и замина. Някъде по Черноморието.

И колкото повече завеждащият личния състав говореше, толкова повече растеше разочарованието ми: работата се очертаваше от проста по-проста. Пък и ми досаждаше това непрекъснато и сервилно „другарю началник“.

Отсреща Лорда акуратно си миеше ръцете: бе точно 12 часът. Дръпнах завесата пред прозореца.

— Къде обядва? — попитах.

— Не мога да знам, другарю началник, във всеки случай не в стола — въздъхна със завист завеждащият. — Не понасял нашето ядене. Аз също, особено боба и зелето, имам, знаете, язва, но какво да се прави, нямам неговите пари.

Поблагодарих на завеждащия и го помолих да не съобщава никому за моето посещение.

— То се знае, другарю началник, не ми е за първи път, но може ли да ви задам един въпрос?

— Кажете!

— Аз, нали знаете, макар че не мога да знам всичко, трябва да имам грижа за кадрите. Ако Лорда е извършил пак нещо такова, да вземем мерки, а?

— Не, нищо такова не е извършил. Просто справка. Оставете го на мира, все едно, че не съм идвал. Но ако все пак забележите нещо нередно в неговото поведение, ако например отсъствува от работа или го потърси някакъв чужденец, позвънете ми ето на тоя телефон.

— Разбрано, другарю началник!

Навън, под мощните антични колони на входа, аз се чувствавах още по-нищожен, отколкото при влизането: моят велик първи самостоятелен случай приключваше безславно. Оставаше ми да се върна в отдела, да напиша доклада и да поискам разрешение да арестувам Лорда. След това можех да замина за Созопол и да ловя риба с харпун.

Потънал в тия нерадостни мисли и в глада, който още повече потискаше центровете на разума ми, аз късно забелязах Лорда. Бе на

десетина крачки пред мен и вървеше нагоре по булеварда. Ако пет минути преди това не бях го разгледал внимателно, в никакъв случай нямаше да позная в този висок мъж с изключително елегантен сив летен копринен костюм, бели обувки и сламена шапка с широка, леко дръпната над очите периферия работника от цинкографията. Пристъпваше напред с широката си свободна крачка, като леко размахваше дългите си ръце — истински Лорд, току-що излязъл от Даунинг стрийт след среща с държавния секретар. Липсваше му само чадърът.

Тръгнах след него, ей тъй, без много да му мисля. Това не беше вече моя работа, знаех, но дългият и прав лъскав гръб неудържимо ме привличаше и аз крачех зад него като най-тъп разузнавач.

Скоро той зави вляво и се отправи към бляскавата фасада на ресторант „Ропотамо“. С господарски и явно привичен жест той бутна стъклената врата. Видях как портиерът го поздравява като стар познат и му сочи свободна маса.

Съзнавах, че не бива да влизам — нямаше защо да се навирам в очите му, но влязох.

Никога дотогава не бях посещавал „Ропотамо“: той беше недостъпен за кесията на един младши инспектор. Понякога само, минавайки пред блестящите му тераси, високомерно оглеждах чужденците, които пиеха обикновена българска сливова на тройна цена.

Спря ме портиерът:

— Къде така, мой човек?

— Ами че да обядвам — рекох с кой знае откъде изникнал комплекс на малоценност.

— А не знаеш ли да четеш?

И той ми посочи табелката, съдържаща седем условия за влизане в заведението, две от които гласяха, че късите панталони са забранени и че вратовръзките са задължителни.

Тикнах под носа му картата, той веднага омекна и дори ми посочи свободна маса недалеч от Лорда.

Изглежда, Лорда бе твърде редовен гост тук, защото келнерът веднага, без подканване му донесе ракия и салата. Той вдигна чашката, помириша я като познавач, отпи. Тогава видях ръцете му — изящни,

дълги, женствени пръсти с тесни, розови нокти. Такива ръце имат младите пианистки.

След миг келнерът беше и при мен. Поръчах каквото ми попадна пред очите, но цените погледнах едва след това. Неспокойно прерових джобовете си: долари имах достатъчно, но леговете ми бяха малко за тукашното равнище. Можех да върна поръчката и си отида, но властният профил на Лорда ме задържахше. Станах, отидох при телефона на входа, завъртях номера:

— Ели?... Какво правиш?

— Чакам като Пенелопа.

— Чувай, Пенелопе, имаш ли пари?

— Кралица съм. Взех си стипендията.

— Отлично. Слагаш я в джоба, цялата, и идваш веднага в „Ропотамо“.

— „Ропотамо“? Да не си получил вече премията? От хонконгците, а?

— Нне... не още...

— Тогава откачаш.

— Не питай повече и идвай. И си сложи вратовръзка, но без къси панталонки.

— Щоо?

Върнах се на мястото си. Лорда бе изпил ракията и вече опитваше една умопомрачителна бяла риба с масло и лимон. Потехоха ми слюнките и без да дочакам Ели, се нахвърлих върху огромния гювеч.

Тя дойде след петнайсет минути. Беше с вратовръзка, една прелестна синя вратовръзка около полуотворената бяла якичка. Седна, огледа се конспиративно наоколо и пъкна в джоба ми няколко банкноти.

— Друг път няма да те храня с ориз и вода — прошепна тя. — Много скъпо ми струваш.

Отново насочих вниманието си към Лорда. Ели нещо бърбореше, но аз я слушах с половин ухо. В главата ми се въртеше натрапчивата мисъл, че този човек отсреща, който вече дояждаше десерта си и се канеше да плаща, някак си прекалено открито демонстрира своето благополучие. На глупак не ми приличаше. Нямах ли той в такъв

случай някакво твърдо алиби, което правеше на пух и прах моята прибързана хипотеза за неговото участие във фалшификацията?

Тази мисъл, пък и уталоженият глад ми възвърнаха способността да разсъждавам по-трезво: не бива да се бърза със задържането на Лорда, трябва да се продължи наблюдението върху него.

— Ама ти дори не си забелязал новата ми вратовръзка — каза Ели. — Къде си се заяпал така?

Тя проследи погледа ми, забеляза Лорда, който тъкмо даваше бакшиш на келнера. В големите ѝ японски очи проблеснаха искри на неудържимо любопитство. Тя ме щипна за ръката.

— Този ли е? — загадъчно прошепна тя.

— Глупости... Хайде да плащаме.

— Искам кафе.

— После, после...

Отсреща Лорда ставаше.

Тя видя всичко, съучастнически трепна с клепахи: играта ѝ харесваше.

На мене също.

В този момент Лорда се обърна към нас, навярно просто да се поразмърда. Мигновено забих нос в празната чиния, но с крайчеца на окото ся съзрях как погледът му, този сив, надменен поглед, най-напред се плъзна над мен, като че не съществувах, после се спря върху Ели. Това не ме учуди — Ели неизменно привличаше погледите на мъжете. Миг след това обаче очите му отново се върнаха към мен. Усетих как ме опипват, разсичат, проникват в мен и под тях аз се чувствах като хванат на местопрестъплението хлапак, натъпкал ризата си с крадени ябълки. Искях в този миг да имам вратовръзка...

— Тръгва си — пошушна Ели.

— Ние също — рекох и станах.

Навън Лорда бе вече на стотина крачки пред нас, строен като бор. Притиснах Ели към себе си и крачейки зад дърветата по безлюдния булевард, не го изпусках от очи. Той не се обърна нито веднъж и скоро изчезна в страничния вход на печатницата. След малко отново щеше да дълбае с резеца своите клишета, облечен в дългата синя престилка.

— Влезе в печатницата — съобщи Ели неспокойно.

— Не разбирам за кого говориш.

— И какви очи има, а? Само че не е хонконгец. — Ама какви ги дрънкаш, Смахурче?

— А ако прокопае тунел под печатницата?

— Че защо му е тунел под печатницата?

— За да задигне романите на българските писатели.

Не устоях повече, привлякох я към себе си и я целунах по бърбата сърцевидна муцунка.

6. ПЪРВА СРЕЩА С ЛОРДА

Точно в един часа след полунощ бях на улица „Марица“ 12. В джоба ми се намираше заповедта за обиск в жилището на гражданина Иван Бонев, наречен Лорда.

Не разполагах с много време: бях оставил Лорда в бар „Астория“, където, самотен, пиеше уиски, но скоро можеше да бъде тук. Надявах се, че този път не ме е забелязал — бях по-предпазлив, пък и без Ели.

Късата уличка бе потънала в липи и мрак — дечурлигата отдавна бяха изпотрошили лампите наоколо. През завесите на съседната къща се процеждаше синкава светлина. Хора нямаше. Отнякъде долиташе звучното мъркане на Бийтълсите.

Номер 12 представляваше едноетажна сграда с наклонен швейцарски покрив и градинка отпред с дървена ограда. Бутнах портата, тя се поддаде. Пресякох двора по алея от розови храсти. Пясъкът скрибуцаше под обувките ми. Бийтълсите неуморно изпълваха нощта с гъвковите си ритми. Прекрачих трите стъпала към входа: на вратата имаше стандартна секретна брава. След двайсет секунди бях вътре.

Дръпнах плътната завеса пред прозорците, светнах с фенерчето. Лъчите се плъзнаха по пода, по мебелите, по стените. Чувствувах се спокоен и дори малко Шерлок Холмс.

Първото нещо, което се хвърли в очите ми, бяха няколко гравюри по стените: небостъргачи — черни, устремени към небето, може би Чикаго, може би Ню Йорк. Имаше в тях някакво сурово величие, което напомняше за техния автор. Бяха хубави.

Уредбата в широката стая също като че отговаряше на вида на собственика: проста, почти спартанска, но скъпо елегантна с плътния едноцветен килим и ултрамодерната „функционална“ мебел. Не тя обаче ме интересуваше. Продължих да търся. Вдясно и вляво се очертаваха две врати. Едната ме отведе в кухнята, обзаведена с цяла батарея американски готварски и перални машини и блестящи от

чистота съдове. Втората врата вляво беше затворена и тя ми създаде доста труд: ключалката беше от един доста рядък американски модел.

Зад нея обаче намерих онова, което очаквах: едно малко, но прекрасно обзаведено гравьорско ателие, с всичко, за каквото може да си мечтае един художник-гравьор: лъскави ванички за киселини и вода; комбиниран котлон за газ и електричество; никелирани сандъчета, пълни с изумителни колекции от щихели, резци, шила и други непознати за мен инструменти за гравирание; една малка, изящна преса с автоматично регулиращи се валяци и какво ли не още...

Встрани, акуратно подредени в картонени кутии, лежах различни по големина медни и цинкови плаки, късове линолеум, гладки дъски с всевъзможни красиви жилки. В малък шкаф бяха и шишетата с киселини, а двете му долни чекмеджета бяха претърпкани с бои — до една американски.

Всичко това, разбира се, беше нещо, но не решаващото. Подобно ателие, макар и по-бедно, можеше да притежава всеки гравьор. За да бъде ателие на фалшификатор, в него трябваше да се намират ако не продукцията, поне още две неща: специалната хартия за банкноти и клишетата за тях. Хартия не намерих никъде, нито листче, въпреки че надникнах във всички възможни ъгли, което, естествено, не доказваше нищо. Клишета също не открих.

Продукцията обаче намерих: една стодоларова банкнота, която по нищо не се отличаваше от ония върху писалището на шефа.

Навита като фунийка, тя беше пъхната в една пирографирана кутия за четки и на пръв поглед човек можеше да я вземе за хартийка за бърсане на писци. Разгледах я под лупата: тя бе истинска или така добре подправена, че по нищо не се отличаваше от истинските. Нямах условия за по-подробен анализ, пък и бързах. Пред мен имаше две възможности: да я взема със себе си за изследване, или да я оставя тук — и двете неизгодни за мен. Вземех ли я, Лорда би забелязал липсата ѝ и би взел мерки за по-нататъшното си поведение. Оставех ли я — Лорда би я премахнал, преди да се върна на официален обиск със свидетели — сегашното претърсване нямаше никаква юридическа стойност.

Тогава именно направих онова нещо, което в никакъв случай не биваше да правя, онова, което сложи началото на верижната реакция от бедни. Направих го без зла умисъл, просто от глупост, от лекомислие, от

самонадеяност. Можех ли да предположа, че по-нататък събитията ще се сплетат в онзи трагичен възел?

И тъй, взех банкнотата и на нейно място в пирографираната кутия пъгнах една от фалшифицираните, които носех в джоба си. Номерът ѝ бе В 29333. Надявах се, че през нощта Лорда няма да забележи смяната, а на другия ден, когато той щеше да е на работа в печатницата, аз отново щях да дойда тук и щях да върна оригинала... Поне такава беше твърдото ми намерение. И напълно честно.

Доволен от себе си, побързах да фотографирам всичко останало, така както го бях заварил, и се отправих навън.

Ключалката лекичко щракна зад мен.

Дворът беше пуст. Тръгнах. От отсрещната сграда сега вместо звънките гласове на „Бийтълс“ идваха хрипкавите и смущаващи вопли на Армстронг. Розите изпускаха сладникав аромат. Обувките ми скърцаха по пясъка.

Ударът по тила дойде тъй внезапно, че дъхът ми пресекна не толкова от болка, колкото от изненада. Полетях с глава напред към един розов храст, но преди да падна, нечии ръце ме сграбчиха откъм гърба и извиха лактите ми зад кръста, нечии силни ръце, които ме стягаха като стоманено менгеме.

Бях така поразен, че една дълга минута не приложих нито една от познатите ми хватки, за да се освободя. Обратно, държах се като побеснял гамен, когато хлапетата от махалата са „пленили“, за да го напердашат: ритях, ръмжах, разтърсвах тялото си, обръщах се дори да хапя, но ръцете зад мен стягаха все по-неумолимо и вече ребрата ми започнаха да пращят. Глухо завих от болка.

Не усетих кога нападателят измъкна пистолета от джоба ми, но почувствувах дулото му да се впива в гърба ми.

— Мълчи или ще стрелям! — каза един дълбок, спокоен бас, като леко по английски търкаляше думите под езика.

Положих неимоверни усилия да се овладея, да се успокоя, да мисля. Да продължа борбата при това положение, беше безразсъдно. Да викам за помощ, също нямаше смисъл: докато се притекат хора, аз можех да се превърна в труп. А да съобщя на нападателя, че съм от милицията, можеше само да ускори края: в басовия глас имаше една безапелационност, която не оставяше никакво съмнение относно искрените му намерения. Пък и да си призная, срамувах се да открия,

че съм представител на властта, толкова унижен се чувствавах в стоманената прегръдка на човека.

Исправих се, отпуснах мускули укротен. Дулото на пистолета беше все тъй впито в гърба ми, срещу сърцето: явно човекът зад мен имаше онзи минимум от познания по анатомия, който всеки уважаващ себе си професионален убиец трябва да притежава.

— Така те искам — каза той. — Good boy^[1]!

Не отвърнах на язвителния комплимент, трескаво търсейки изход от примката. Внезапно ми ми мина през ума снощното „нападение“ на Ели и неволно се засмях, толкова абсурден и глупав ми се видя начинът, по който бях попаднал в клопката.

— А сега, бой, ще дойдеш да се видим на светло — рече спокойно човекът. — Move!

Той ме бутна с пистолета към къщата. Тръгнах покорно, дори с желание — у мен се пробуди спасително любопитство: щях да видя човека, щях поне да разбера нещичко.

Все тъй, без да отпуска лактите ми, той отключи вратата, след това натисна бутона на осветлението и едновременно с това ме блъсна към креслото:

— Седни!

Седнах, обърнах се: беше Лорда, изпъчил гърди в изискания си сив костюм, бяла риза и синя вратовръзка и с пистолета, насочен към мен.

— Охо! — пропя той, като изкриви устни в лека усмивка, която смекчи суровата бръчка под бузата. — Момчето с хубавото девойче! Стар познат. Питам се аз, какво ли търси... мм... такъв плейбой в „Ропотамо“ с такова мило гърлче, а то какво било...

Едва сега можах да разгледам Лорда по-отблизо: големите му очи ме обливаха с яркосива светлина, а цялото му същество излъчваше една странна смесица от нежност и бруталност и в същото време някаква уморена снизходителност, която привличаше и обезоръжаваше.

Той също ме разглеждаше, но като естествоизпитател, който наблюдава под лупа интересно насекомо, и аз полагах неимоверни усилия да не заприличам на насекомо.

— И тъй, бой — заговори той с все по-забележимия си английски акцент, като често се спираше, за да намери подходящата

дума, израз на склероза или на незнание на българския език, — сега ти ще ми кажеш защо ме следиш, какво си търсил в моя дом и изобщо какво искаш от мен. И за да бъдем наясно още от самото начало, нека ти съобщя, че аз съм лежал тъкмо девет години в Синг-синг. Ако си слушал за него, това е... мм... как се казва... един образцов американски затвор за гангстери. Лежал съм и четири години в Централния. Ако потрябва, ще полежа още няколко години, а може би само седмици, защото ще те застрелям в положение на самоотбрана при опит за... как се казва... loot в моя дом.

„Член 5 от Наказателния кодекс“ — мина ми през ума. Можеше да ме застреля, без да му мигне окото, и наистина щеше да лежи само няколко седмици, а може би и никак.

Бях се успокоил напълно и както винаги при подобни обстоятелства, бях обзет от благословеното състояние на кристална бистрота на ума. Бързо прехвърлих в главата си десетина начина да се справя със ситуацията. Без съмнение Лорда беше физически силен и държеше оръжие, но имаше шейсетина години, а аз двапет и шест, при това — отлично обучен за случаи като този.

— Виж какво, бой — каза той, — аз съм работническа класа, а днес съм изкарал осем часа край машината. Хайде, говори, че ми се спи.

Планът ми беше готов.

— Добре — отвърнах. — Ще говоря. И ще бъда откровен, като искрено се надявам, че ще се споразумеем. А кой ме праща, ще ви съобщя накрая. Сега само ще ви открия, че ние и вие вършим един и същи бизнес.

— Тъй... И какъв е този бизнес?

Посочих с глава към ателието:

— Фабрикуваме ценни парични знаци за улесняване на стопанското обръщение.

— Тъй, тъй... — каза той пак и не разбрах подиграва ли ми се: — И какво ми предлагате?

— Да работим заедно. От нас материалите, организацията, разпространяването на стоката и всичко останало, от вас — само трудът и опитът.

— Тъй, тъй... — повтори той замислено, като ме пронизваше със светлите си очи. — А ако звънна на милицията?

— Утре нашите хора ще ти го върнат с лихвите. Ние те следим от цяла седмица, знаем къде се намираш всяка минута на деня и нощта — от „Ропотамо“ до „Астория“.

Той подсвирна:

— Значи силна организация, а?

— Ще имаш възможност да я опознаеш, когато заработим заедно — отвърнах нехайно, питайки се дали той приема и думица от моите евтини импровизации.

— А ако не желая да работя с вас?

— Сам ли искаш да продължиш? Като занаятчиите? Ние ти предлагаме индустриални методи. Живеем в атомния век.

Но лицето му мина сянка. Той каза:

— Аз отдавна вече не се занимавам с това.

Звучеше искрено.

— Хайде, хайде! — казах. — Не е хубаво Лорда да се принизява до категория муха. Познаваме ние лъвската му лапа. — И решително хвърлих: — Доказателството е в джоба ми.

— Какво доказателство? — смръщи той вежди.

— Онова, което търсих тук.

Той сви тънките си устни, очите му заплашително се полузатвориха; приближи се до мен и опря пистолета на гърдите ми:

— Дай! — каза той и повтори: — Дай!

Бе само на две крачки от мен. Овлажних устни, преглътнах, бавно пъхнах ръка във вътрешния джоб на сакото, побърках вътре, после още по-бавно започнах да я изтеглям. Наблюдавах как очите му следят движението ѝ, в очакване да видят какво ще извади. Имах само още една секунда. Ръката ми излезе със сноп долари между пръстите. Той изненадано отвори очи, а аз с всичка сила го ритнах между слабините. Той изстена, сгърчи се надолу, но ударът по брадата го изправи, което ми даде възможност да му нанеса още два прави под окото и носа. Пистолетът се търкулна на пода, но заедно с това едно мощно кроше в зъбите ме отпрати към него и аз по-скоро инстинктивно го напипах, чувствувайки как в същия момент очилата ми се изхлузват, а една малка кост се завъртва в устата ми сред солена кръв.

Бързо се изправих: пред очите ми играеха деформирани паяжини и светлини и насочих пистолета към размазаната фигура, която

трябваше да бъде Лорда.

— Горе ръцете!

Фигурата идваше към мен, не ми оставаше нищо друго, освен да стрелям.

— В името на закона, горе ръцете! — извиках отчаяно.

Фигурата замръзна на място.

— Какво каза? — чух през мъглата и болката.

— В името на закона, арестуван сте!

Изведнъж той започна да се смее — грубо, язвително, гневно.

После се наведе, взе нещо от пода, изправи се и ми го подаде. Протегнах ръка: бяха очилата. Бяха здрави и когато ги сложих, отново видях Лорда, стоеше отпред, загледан в мен с унищожителна насмешка. Под дясното му око се разливаше синьо петно.

Изплюх избития зъб, напипах с език празното място — беше горен резец.

— Имам един приятел зъболекар, който слага отлични... мм... как се казва... протези — с изящно злорадство изрече Лорда. — Само че се плаща с долари.

Не отвърнах на предизвикателството, само си представих как ще стана за смях пред кралица Елина с избития зъб. Вдигнах слушалката на телефона и поисках от дежурния на отдела да прати кола.

Изглежда, Лорда едва сега повярва, че съм служебно лице. Настани се удобно на креслото, пристегна вратовръзката си, опипа синината под окото и изрече с невъобразимо презрение:

— Ама там имало още... хм... говеда!

— Ставай! — рекох. — И върви пред мен. Там ще видим кой е говедо.

Навън Луис Армстронг продължаваше сърцераздирателно да приплаква. Цялата ми първа среща с Лорда трая по-малко от една плоча 33 оборота.

---

[1] Добро момче. ↑

7. ВТОРА СРЕЩА С ЛОРДА

Разделяше ни писалището в малкия ми кабинет. Не бързах да почна. Дразнеше ме надменното му държане, още се въртяха в главата ми неговите „говеда“. Търсех подходящия тон за разпит на тази опасна птица, минала през по-изпечени шерлокхолмсовци от мен. Колебаех се също дали да позвъня на шефа и го уведомя, че държа в ръцете си началото на важна нишка.

Натъпках лулата, запалих я с втората клечка — внимавах да не ми трепери ръката. Да пуша обаче не можех: венецът под избития зъб лютеше и продължаваше да кърви.

Той също не изглеждаше по-добре: ударите по слабините и лицето го бяха доста поразтърсили. Въпреки това обаче седеше на стола коректен, спокоен, с изпъчени гърди, а на устните му играеше благосклонно-господарска усмивка, подсилена от саркастичните искри в сивите очи.

— Е, бой — проговори той, — няма ли да ми покажеш най-последната заповедта за арестуването?

— Утре ще ви я представя — отвърнах, — сега нека приемем, че сте мой гост, бива ли?

Той поклати състрадателно глава, сякаш имаше насреща си момченце, на което трябва да се прощават лудориите, сетне извади от страничния си джоб дълга кутия цигари, видя, че е празна, и небрежно я хвърли на масата пред себе си. Беше „Кент“.

— Аз посрещам гостите си по-любезно, особено в два часа през нощта — каза той.

Да, имаше в този човек някакво необяснимо очарование. Изкарах пакет „Родопи“ от чекмеджето, поднесох му цигара, сетне сварих кафе. Той отпи със същата небрежна елегантност, с каквато се обличаше и говореше.

— Леблебия! — отбеляза той снизходително. — Ако бяхте останали при мен, щях да ви почерпя с бразилско. А пък за вашата лула имам истински Халф-Халф. Заповядайте пак. Вратата ми е винаги отворена за вас. Излишно е да си носите шперц.

Бе преминал на вие. Това вече беше напредък.

— Благодаря — казах, — при първия удобен случай ще се възползувам от вашата покана. А сега ще ми разрешите ли да ви задам няколко въпроса?

— Смя ли да откажа на такъв любезен домакин?

Той запали цигарата, пусна лениви кръгчета дим към тавана, видя на стената евтина репродукция на Гогенови таитянки край морето — единствения ми спомен от екскурзията в Лайпциг, подхвърли:

— Виждам, че ставате все по-културни. Последния път тук имаше един... мм... как се казваше... Шишкин.

Сетне с почти механично движение извади от вътрешния джоб на самото си цветна химикалка и започна да нахвърля върху „Кента“ някаква скица. И престана да ми обръща внимание.

Реших с един удар да го сложа на място.

— Кажете, Бонев — започнах, — къде сте...?

— Можете да ми викате Лорд — прекъсна ме той меко, — всички приятели ми викат Лорд. Много сте ми симпатичен.

Захапах лулата, за да не избухна.

— Добре... драги Лорде. Кажете ми, къде криете хартията?

Той вдигна глава от скицата и ме изгледа:

— Онази за фалшифициране на пари ли?

— Тъкмо нея.

— Изразходвах я — каза той.

— Кога?

— Горедолу преди седем години.

— Как да ви разбирам?

— Много просто: преди седем години ме пипнаха, на американски се казва „тигнаха ме in the can“. Тъкмо бях пуснал една голяма партида на пазара. Нова хартия не можах повече да получа, бях възпрепятствуван от... мм... обективни причини.

Отново наведе глава над кутията и продължи да рисува.

— А с какво направихте най-последната партида? — попитах.

— Коя точно?

Извадих снопа долари от джоба си и ги разпилях върху бюрото.

— Тази.

Той прекъсна рисуването, остави химикалката, взе една банкнота, вдигна я срещу лампата, разгледа я с око на специалист. Аз

пък погледнах към „Кента“, но не можах да видя нищо, освен някакви зеленикави драскулки.

— Ученическа работа — каза той и пренебрежително хвърли банкнотата. — Аз нямам нищо общо с този мм... как се казва... рабиш.

— Тоест?

— Рабиш. На български „боклук“ — обясни той и продължи да си рисува.

— Струва ми се, че ще трябва да докажете това.

— Кое?

— Че нямате нищо общо с този „рабиш“.

— По-скоро ВИЕ ще трябва да докажете обратното — рече той невъзмутимо, като ловко движеше писалката върху малката повърхност на „Кента“, и аз вече трудно откъсвах поглед от ръката му. Обзе ме маниакално желание да узная какво рисува. — Но — продължи той, — ако непременно държите да се запознаете с моето производство, слезте долу във вашия музей, там има образци от него.

Умееше да се бори този човек. Отново захапах лулата: тютюнът, комбиниран със солената кръв, даваше един отвратителен привкус в устата, от който ми се повдигаше. Отгоре на всичко не исках и да призная, че никога не съм обръщал внимание на неговото „производство“ в малкия ни музей, където се съхраняваха бисерите на нашата криминална история.

— Кажете, Лорде, колко пари си докарвате на месец?

— Към сто и петдесет — отвърна той разсеяно, като хвърли бегъл поглед върху мен. Нима ме рисуваше?

— Колко харчите?

— Триста — каза той и продължи да драска върху кутията.

— Откъде останалите сто и петдесет?

— Получавам от Америка. Имам там добри приятели.

— Кога сте получили за последен път?

— През юли. Донесе ми ги един френд.

— Какво ги направихте?

— Купих си от Кореком автоматична перална машина.

— Кой е този ваш приятел?

— Длъжен ли съм да кажа?

— Все едно, ще узнаем и без вас.

Той вдигна за миг ръка от цигарената кутия и без да ме поглежда, съзерцаващ само рисунката, бавно изрече:

— Робинзон Голдсмит. От Чикаго.

— Драги Лорде, одеve имахте любезността да ми съобщите, че сте лежали в Синг-синг и в Централния. Защо?

Той вдигна глава към мен: на лицето му се четеше нескрито удивление.

— Наистина ли не знаете?

— Представете си, не — рекох и се почувствувах последен невежа.

Той се поусмихна и отново пушна кръгчета дим към Гогеновата репродукция. Не се съмнявам, че в този момент той ме вземаше за безнадежден „плейбой“, с когото не заслужава даже да се разговаря. Като поразмисли малко, той се наведе над рисунката и с бързо движение нанесе няколко нови линии. Пръстите му бяха тънки, дълги и красиви. И все още не виждах какво рисуват. А любопитството ми ставаше вече болезнено.

— Може ли да получа още една чашка кафе? — попита той. — По това време съм свикнал да спя, а не да разказвам своята биография.

Налях му кафе, той пи, сетне разсеяно продума:

— Значи вие наистина не знаете кой съм... — И бавно и отчетливо добави и в гласа му имаше нотки на неприкрита гордост: — Аз бях най-големият фалшификатор на двете Америки.

— Поздравления — казах. — Как попаднахте в Америка?

— Ех, бой — въздъхна той, — защо ме караш да си припомням миналото? Не е приятно това за мен, стареца.

— Съжалявам, драги Лорде, но обстоятелствата налагат.

Той поклати глава и в това поклащане прочетох ясно, че ако реши да ми разкаже за миналото си, то това ще стане не защото са му наложили обстоятелствата и още по-малко аз, а защото го е пожелал сам, доброволно.

— Well, бой — въздъхна той пак, — ще ти кажа само защото си ми симпатичен. Симпатичен ми стана още като те видях в „Ропотамо“.

— Безкрайно съм поласкан — казах, чувствувайки, че се изчервявам: дявол да го вземе, наистина бях поласкан от комплимента на този най-голям фалшификатор на двете Америки, който умееше да се усмихва тъй подкупващо. — И тъй, кога напуснахте България?

По лицето му премина усмивка, далечна като спомен.

— През двайсет и осма — продума той повече за себе си, — малко след като завърших... мм... как се казваше... Grafic school в София. Тогава това училище подготвяше солидни кадри, не като сегашните печатарчета. Но нямаше хляб за мен тук и емигрирах. Право в Америка. А там, бой, скоро ме оцениха, взеха ме в цинкографията на „Ню Йорк таймс“, в „Лайф“, а после... — Той се позамисли.

— После? — подканих аз нетърпеливо.

— После преминах на частна практика. Там, ако ви е известно, личната инициатива се поощрява. Заех се с производството на долари. Уверявам ви, професията е много доходна.

— Не се съмнявам. По-нататък?

— По-нататък... мм... принудиха ме да прекратя производството. Веднъж, па два пъти, па три пъти... Не, бой, това не беше никак приятно.

— А след третия път?

— След третия път дойде войната. Хм... повоювах срещу немците, а сетне...

Лицето му се помрачи: явно премълчаваше нещо, и то нещо съществено. Вдигна цигарената кутия, дълго и разсеяно се любува на скицата — с осанка на истински художник, после бавно я остави. Успях да съзря един зеленикав полупрофил на човешко лице. А той добави:

— Сетне дойде the victory^[1], завърнах се в Чикаго и се опитах отново да захвана занаята. Но, бой, положението се беше много променило. Много. Какво да се прави, война! Бях станал... хм... как се казва... популярен. Вестниците писаха за мен, говорих даже по радиото. Честно казано, това много ми попречи да работя спокойно. Тъкмо да почна, и ми дадоха още пет години, аз пък не се съгласих да лежа и тогава те ме... изритаха, нали така се казва — екстрадираха? Нямаше какво да се прави, дойдох си в къщи.

— Където пренесохте вашия американски опит.

— Познахте. Вие сте умен, бой.

— Благодаря. И как, потръгна ли тук работата?

— О, отначало дори много добре, но един човек излезе много... мм... талантлив... пипна ме и ми лепна тъкмо дванайсет години.

Лежах само четири... благодарение на същия приятел. И оттогава...

— Оттогава?

— Оттогава — нищо. Станах работническа класа и се трепам за сто и петдесет лева на месец.

— Нима?

— Да, бой, стар съм вече. Както се казва в оня филм, героите са уморени. — Лорда помълча, завъртя кутията между изтънчените си пръсти, усмихна се някак си замечтано и добави: — Освен това дадох дума.

Имаше в последния му израз една искрена тъга, бих казал — някакво носталгично чувство, което заразяваше.

— Дали сте дума? За какво?

— Да се оттегля от занаята.

— Хайде де! И кому!

— На същия този приятел.

Налях си последните капки кафе и ги изгълтах. Беше студено. Часовникът показваше три. Долу преминаваха първите дежурни трамваи. Не знаех как да продължа. Имах смътното чувство, че не съм дорасъл за борба с човек от такъв калибър. Единственото нещо, което можеше да го уличи в престъпление, беше банкнотата от пирографираната кутия. Но тя беше в джоба ми и трябваше да изчакам началото на работното време, за да я дам на анализ. Все пак попитах:

— Къде се намира сега Робинзон Голдсмит?

— На Златните пясъци. Хотел „Рубин“, стая 742.

— И вие ли бяхте с него там?

— Не, с него бях само на Слънчев бряг.

— Защо се върнахте?

— Изтече ми отпуската.

— Лорде — казах, — в момента в страната са пуснати хиляди долари...

— ... за улесняване на стопанското обръщение.

— Именно. Какво ще кажете по този въпрос?

— Лошо. Много лошо.

— Следите водят в Кореком, откъдето сте купили вашата автоматична перална машина, водят и към Златните пясъци, към Голдсмит.

Очите му изведнъж потъмняха, той опря ръце на писалището, надвеси се над мен и изрече спокойно, прекалено спокойно, но аз усетих напрежението, което клокочеше зад студените очи:

— Слушайте, бой, вие като че наистина сте се заели да ме... мм... натопите, а?

— Никого нямам намерение да натопявам. И моля, дръжете се прилично, намирате се пред служебно лице.

Той се изправи, изпъчил неестествено гърди, каза:

— В такъв случай пуснете ме да си вървя! Вие нямате никакво право да ме задържате. Иначе ще се оплача на прокурора.

— Имам право да ви задържам. Вие упражнихте насилие над орган на властта — хвърлих аз неуверено и гузно.

Разбира се, не бях прав, но той трябваше да остане тук поне докато узная резултата от изследването на неговата банкнота.

Тогава той се усмихна с унищожително презрение и изрече:

— Щом е тъй, моля, обадете се на номер 78-49-09 и съобщете, че съм арестуван за фалшификация на долари. И пред вас няма да кажа нито дума повече.

Шокът беше толкова силен, че едва не изтървах лулата: 78-49-09 беше домашният телефон на шефа. Една дълга минута не знаех какво да предприема, сетне се сетих, че и без това имам намерение да звъня на Мирски. Минах в съседната стая, завъртях номера. Естествено, не предадох искането на Лорда. В отговор на сънливия глас на шефа съобщих само, че съм задържал едно много подозрително лице, което има връзка с нашата акция, и го помолих да дойде незабавно въпреки късния или по-точно — ранния час. И пратих кола.

В продължение на четвърт час Лорда и аз мълчахме. През тия минути аз изжабурках наранената си уста с вода, а на Лорда дадох пластирче за синината под окото. Сърбеше ме езикът да го запитам за неговите гравюри, за онази чудесна преса, за техниките, които прилага в работата си, но се страхувах да не ме среже: твърде категорична беше декларацията му, че няма да говори, пък и се държеше така, сякаш не съществувах: занимаваше се единствено със своята рисунка върху цигарената кутия, като нанасяше последни поправки.

Чуха се бързи стъпки, вратата се отвори, показа се Мирски — масивен, недоспал и небръснат. Обгърна с поглед стаята, видя Лорда, трепна изненадан. Погледна и мен с нескрито удивление, приближи се

до Лорда, усмихна се. Лорда се изправи, също се усмихна, махна марличката от окоето и разпери ръце.

Ако в този момент наблизко беше експлодирала атомна бомба, навярно нямаше да я чуя, толкова бях слисан. Във вкочанясалия ми мозък заблещука една-единствена мисъл: направил съм величествен гаф! Гледах как си стискат горещо ръцете, как се тупат по раменете, как сядат един срещу друг и се гледат като влюбени, и не разбирах нищо, нищо.

— Е? — попита шефът, като по навик самодоволно потри длани.
— Казвайте сега каква е картинката. И конкретно.

Пръв заговори Лорда, все едно — аз не можех да изкарам нито звук от устата си.

— Бос, твоят чирак ме обвинява във фалшификация на долари — каза той добродушно.

— Вярно ли е това? — попита Мирски и въпросът беше зададен не на мен.

— Не — отвърна Лорда и го каза тъй просто, че повярвах и аз.

— Свободен си — каза шефът. — И извинявай!

— О кей, бос. Много здраве в къщи.

Лорда прибра цигарената си кутия в джоба, взе си шапката и протегна десница на Мирски.

След малко Иван Бонев беше на свобода.

Преди това обаче от вратата той се обърна към мен и милостиво подхвърли:

— Ти си гуд бой, но има да се учиш още много.

От прозореца го видяхме да крачи бавно и необикновено изправен към центъра на града.

Така и не можах да разбера какво е нарисувал върху „Кента“.

---

[1] Победата. ↑

8. ПОУЧИТЕЛЕН РАЗКАЗ НА ШЕФА С ЛОШ КРАЙ

— Той ли те нареди така? — попита Мирски, като посочи насинената ми буза.

— Да — казах и злорадо добавих: — Но и аз него!

— Докладвай!

Докладвах. Докладвах „конкретно“ всичко: за експертите в затвора, за банката и цинкографията, за „Ропотамо“ и бар „Астория“, за нощния обиск в жилището на Лорда и за енергичната ни схватка.

Той слушаше неподвижно със затворени очи и ако от време на време не вадеше шарената кърпа, за да бърше врат, бих казал, че спи. Трепна само веднъж, когато споменах за сменените банкноти в пирографираната кутия.

— Да видя!

Взе банкнотата, дълго я проучва с израз на неодобрение.

— Не биваше да правиш това — каза той. — Не само че е незаконно, но и не го заслужава човекът.

— А ако излезе фалшива?

— Няма да излезе фалшива, обзалагам се.

Този път нямах никакво желание да се обзалагам.

— Голямо доверие имате в този човек, другарю Мирски — казах съдържано. — Не знаете ли неговото житие-битие?

Той се прозина до разчекване на челюстите:

— Да, да... Ню Йорк, Лос Анжелос, Чикаго, стотици хиляди подправени долари, фалшификатор номер едно на двете Америки, тринайсет години в Синг-синг и в Централния... Това ли ти разказа той?

— Точно това.

Той се прозина още веднъж:

— Николай, този човек ми е спасил живота. И не само моя, но и на много други антифашисти от цяла Европа.

Отиде към чешмата зад паравана и пуфтейки, подложи глава под студената струя вода.

— Уф! Отдавна не съм ставал в три... Но нищо, помага за отслабването... Та докъде бях стигнал?

— Че ви е спасил живота.

— Точно тъй. В Донерхаузен. Може би знаеш, че съм изкарал в този нацистки концлагер цели две години. Когато през четиридесет и трета попаднах там, Лорда беше вече в лагера.

— Нима е бил антифашист?

— Ами! Фалшификатор. Плавал той като мобилизиран в американския търговски флот, подводница потопила кораба му, попаднал в плен. Германците надушили за необикновените му способности и го пратили в Донерхаузен в зондеркомандото за фалшифициране на чужда валута. Слушал ли си за това командо? В него бяха събрани най-добрите гравьори, графици, печатари, художници и фотографи от окупирана Европа. И докато останалите лагерници излитаха през комина на крематориума, те седяха ден и нощ над плаките и подправяха милиони долари, английски лири и швейцарски франкове, които хитлеристите използваша за военните си цели и главно за поддържане на шпионския си апарат в чужбина. В замяна на това тия по неволя фалшификатори получаваха поносима храна, сносни жилищни условия, прилични обноски. В края на краищата малко преди есесовците да разрушат лагера, те също минаха през комина. Успяхме да избягаме само десетина души, и то единствено благодарение на Лорда. Той ни приготви такива съвършени книжа, че можахме да преминем безпрепятствено през всички германски контролни пунктове. Удивителни документи бяха те, върхът на неговото изкуство, нещо като негова лебедова песен... Защото след, това... Тъй се спасих и аз. Скитах няколко дни като офицер от вермахта с неговите удостоверения в джоба и накрая се натъкнах на една австралийска част, която ме предаде на братушките, но не след дълги разпавии — австралийците не вярваха, че документите са фалшиви... А той, Лорда де, той остана в лагера. Докрай. Спаси се по една случайност в една полуизгоряла барака, където го откриха американците.

— Не пожела ли да се върне в България?

— Не. В лагера бяхме съвсем малко българи и при ония нечовешки условия Лорда ни помогна да оцелеем: носеше ни храна,

лекарства, цигари... с риск на живота си. Мечтаеше да се върне в родината...

— Защо не се върна?

— Боеше се.

— А от есесовците не се побоя!

— Такива са хората, Ник... Но за Лорда имаше и нещо друго: прекалено много беше свикнал той със своята професия. Представи си — в продължение на три години в лагера той не се занимаваше с нищо друго, освен с едно-единствено нещо: фалшифицираше пари. И затова, когато се върна в Щатите, отново, едва ли не автоматично, се хвана за същата работа. Не му провървя и след четвъртата присъда го екстернираха като опасен за обществото елемент. Тогава той ми написа едно дълго и прочувствено писмо — искаше да си дойде в България. Ходатайствувах за него и месец по-късно той беше тук.

— За да подхване отново занаята си.

— Той не си даваше сметка за тукашната конкретна обстановка. Смяташе, че е както през двайсет и осма. Дадоха му дванайсет години.

— Които вие спомогнахте да се сведат до четири.

— Да, не крия. Той ми обеща, че никога вече няма да се занимава с фалшифициране на пари.

— И вие му повярвахте.

— Безусловно. Той е човек на думата. Оттогава не е пипнал фалшива банкнота.

— А доларите, които харчи с такава широка ръка? Нима вярвате, че му ги пращат приятели от Америка?

— Това ли ти каза той? Срамува се да признае истината, макар че няма никаква причина да се срамува. В действителност той получава пенсия като пострадал концлагерист. Когато избягах от Донерхаузен, есесовците са рязали ивици кожа от гърба му. Затова ходи той сега така неестествено изпъчен.

Мирски стана, прозина се отново, погледна към изток, откъдето се показваха първите нежни оранжеви предвестници на зората.

— Даа, такива ми ти работи — каза той. — Свят широк, хора разни и конкретни, затова никога не бива да бързаме да лепим етикети... Макар че този, как го нарече, Робинзон Голдсмит, заслужава внимание. За него не гарантирам. Тук Лорда може да греша, а може и да са го подвели, той е чиста душа човек. Провери още днес. Преди

това обаче нека свършим една друга работа. Позвъни на 83-37-91 и съобщи на Лорда за сменените банкноти. И ако нямаш нищо против — извини му се.

Позамаян от разказа на шефа и с доста понижено самочувствие, завъртях номера. Не се обади никой.

— Навярно не се е прибрал още — каза Мирски. — Потърси го утре на работа или където и да е, знаеш вече къде да го намериш.

— Слушам. Но, другарю Мирски, нека преди това дадем банкнотата на изследване.

— Съгласен. Но само със знанието на Лорда. Колко е часът?

— Четири.

— Имаме тъкмо четири часа да подремнем. Аз съм си в кабинета.

В осем и половина завеждащият личния състав, онзи язваджия от печатницата, ми позвъни и съобщи с овчия си глас, че Лорда е поискал по телефона неплатен отпуск, за да уреди някои неотложни лични дела и че е заминал в неизвестна посока.

В девет от лабораторията ме уведомиха, че стотачката на Лорда е фалшива, но че се отличава от познатата ни партида с по-високото си качество на изработката.

В девет и петнайсет бях на Марица 12, този път с цяла група. Обърнахме наопаки цялата къща, преровихме двора, не открихме нищо подозрително. Само моята банкнота с номер В 29.333 я нямаше в пирографираната кутия.

В десет, при проверка в бюрото на Табсо, установих, че лицето Иван Бонев е взело ранния самолет за Варна и че самолетът е вече кацнал на летище Варна.

Малко преди полунощ Лорда беше мъртъв.

ВТОРА ЧАСТ
ОТ ХОЛИВУД ДО МОНТЕ КАРЛО

1. ВМЕСТО ОТПУСК

Сега, като анализирам сериите от грешки, които извърших през ония няколко денонощия, виждам, че в тях имаше някаква вътрешна целенасоченост, бих казал закономерност, обусловена както от моята неопитност и наивност, така и преди всичко от обстановката. И ако те доведоха до гибелта на Лорда, в същото време те откриха няколкото криволичещи пътеки към истината. Зная, не нося пряка вина за смъртта му, но фалшификаторът от Донерхаузен ще тежи на съвестта ми до моя последен дъх. И до последния си дъх аз ще държа върху писалището си една цигарена кутия „Кент“ с малка червенозеленикава рисунка на едната ѝ страна...

Скоро след заключението на лабораторията, че банкнотата на Лорда е подправена, аз се втурнах при Мирски и тържествуващ поднесох новината, размахвайки хартийката над главата си.

— Не може да бъде — изрече той глухо и внезапно се обля в пот. Виждах как рухва едно доверие. — Не може да бъде...

Взе банкнотата, започна да я опипва, начупва, оглежда отвсякъде, но явно мислеше за друго: може би за лагера, за есесовците, за изрязаната кожа от гърба, за едно обещание...

— Но тази все пак е друга — забеляза той тихо, търсейки да се закачи за нещо. — Не е от ония.

— Какво значение има това? Нали е фалшива! — виках възбудено аз. — При това не е по-малко майсторски направена от другите. Дори много по-добре.

— Има значение, има... — продължаваше той с мъчителна неувереност.

Тогава казах сдържано служебно:

— Моля за разрешение за арест.

Той вдигна глава, изгледа ме учудено, като че едва сега ме забелязваше.

— Арест — прошепна той. — А къде ще го намериш?

— Ще го намеря! България ще разровя, но ще го намеря. Преди двайсетина минути е пристигнал във Варна с ИЛ-18. Обзалагам се, че е отишъл да предупреди хората си, може би този Голдсмит. Ще алармираме гарите, летищата, пристанищата, всички изходни пунктове, всички хотели, къмпинги. Той не е човек, който минава незабелязано.

— И какво ще правиш, когато го арестуваш?

— Ще го накарам да проговори.

Мирски въздъхна и поклати глава като пред чудновато явление:

— Ех, Николай, прав е Лорда: много има още да се учиш. Него, моето момче, есесовците не можаха да пречупят, конкретна дума не им каза, когато избягах, а сега ти... Няма защо да бързаш с повторното му арестуване. Ако в твоята хипотеза има зрънце истина и ако го откриеш, тръгни по петите му, може да те отведе до нещо, кой знае... — И повтори: — Кой знае...

— И все пак полезно ще е да имам заповедта в джоба си.

— Както искаш — каза той без желание, — и без това трябва да уведомя прокуратурата. — И какво смяташ да предприемеш?

— Да замина веднага за Златните пясъци. Като летуващ художник или нещо такова. А там ще поискам помощ от капитан Добрев.

— Не възразявам. — Той помълча и каза: — Николай, искам да ти дам един бащински съвет. Той не е чак толкова оригинален, но е полезен: повече мисли и по-малко действуй. Мисли ДАЖЕ когато не е нужно, действуй САМО когато е нужно.

— Ще се старая, другарю Мирски. Хм... другарю Мирски, имам още една молба към вас.

— Казвай!

Поколебах се секунда: страхувах се да не схване искането ми превратно:

— Моля... бих искал... такова... — замънках аз, — да взема със себе си... хм... моята годеница. Знаете я, Елина...

— Аха, онази с очи на кошута?

— Същата — казах, поразен от точната характеристика, която даде на Елините очи. — Предполагам, че ще имаме работа с чужденци, с този Робинзон, а пък тя знае английски, догодина завършва английска филология... Освен това и ще бъде подходяща за...

— За маскировка, нали? — Мирски се развесели. — Дадено! Нали ти обещах да не се бъркам в работите ти? Действуйвай, както намериш за добре. Само че я дръж по-далечко от нашите конкретни дела.

— То се знае — рекох и си помислих за изгарящите от любопитство очи на кошута на кралица Елина.

— Е, бягай тогава! Желая ти успех.

Сбогувах се, съжалявайки малко, че го оставям тук в жегата, не подозирайки, че ще го срещна отново при трагични обстоятелства. Преди да изляза, той подхвърли жално-жално:

— Ама как така става, че през летния сезон всичките ми колеги се изхитрят да откриват престъпления на Златните пясъци? Ще взема и аз да си намеря един масов убиец на Слънчев бряг и ще го търсят три лета наред...

Петнайсет минути по-късно имах командировъчно в джоба си, трийсет минути след това — самолетните билети, а в единайсет нахълтах в квартирата на Ели:

— Стягай се! След час отлитаме за Варна.

Тя ме гледаше ужасена:

— Ник, какво става с тебе?

— Нищо — рекох, — заминаваме в отпуск. Защо?

Тя се приближи до мен, опипа лицето ми. Тогава се сетих, застанах пред огледалото. И видях един непознат мъж със смазана устна, насинена дясна буза, хлътнали от безсъние очи, мръсна четина по лицето, чорлава коса, черна дупка на мястото на десния горен резец, невъобразимо нечиста риза: избягал от Синг-синг гангстер, дори малко Белмондо, но още по-грозен. Единственото, което оставаше от стария Ник, бяха вдигнатите дъги на веждите и оптимистично обърнатите запетайки на устните, нещо, което не може да се заличи, дори да му одерат кожата.

Бях доволен от себе си.

— Мдаа... — казах дълбокомислено. — Но ще се оправим.

— Той ли те рисува така? — прошепна Ели.

Не отговорих и това превърна израза на ужас по лицето ѝ във възторг. Сега вече бях герой.

— Много ли бой имаше? — попита тя.

— Горещо-долу.

— Еха! А преследване с коли?

— Е, чак пък толкоз...

— Защо не бях и аз! Хонконгец ли беше?

— Не. И нямаше дори дръпнати очи.

— Е, нищо — прости ми тя великодушно. — Пипна ли го?

— Почти — рекох доста неопределено.

— А премията?

— Ти пък много бързаш. Като се върнем. А сега стягай куфарите.

— Готов е. Още от завчера.

Разбира се. Не познавах жените.

— Но я ми кажи ти — попита тя изведнъж, — защо ще летим за Варна? Нали отиваме в Созопол?

— Не — рекох, — във Варна. На Златните пясъци. В шикозни хотели при американците и шведите, в барове и тайнствени нощни заведения, ще се пързалиме с водни ски, ще се возим в черни ролс-ройси, ще прием скоч-уиски, ще пушим тютюн Халф-Халф, ще харчим долари, ще играем на бакара, ще се запознаваме с разни симпатични хора с надупчени от шарка лица, наречени Хък, О'Хара, Сандерс, ще...

Блестящите ѝ черни очи ме гледаха с майчино съжаление. Тя нежно ме помилва по ударената буза:

— Мили — попита тя, — много ли те би онзи по главата?

Грабнах брутално ръцете и, извих ги назад и какъвто бях мъжествено мръсен и грозен като киноартист, свирепо я нацелувах.

... Едва хванахме самолета. В багажа си носех платна, бои, статив, шнорхел и харпун. Бях успял дори да се обръсна и изкъпя. Зъба обаче го нямаше.

Завинаги.

2. КАПИТАН ДОБРЕВ, ВЕСЕЛИН И ХОТЕЛ „РУБИН“

Пристигнахме във Варна по пладне. В този час на деня градът приличаше на Вавилон по бикини. Тълпи полуголи мъже и жени прииждаха от плажовете и заливаха булевардите, гризейки варени царевици и праскови. Над площадите и улиците заедно с многоезичието тежеше упойващ аромат на кебапчета. И всички излагаха на показ прекрасен шоколадов загар или най-малкото кървавочервена кожа, която безпогрешно издаваше чехите — жертва на осемчасовото слънце. Каквито си бяхме бледи и облечени, Ели и аз приличахме на току-що избягали от манастир бедни послушници. Почувствувах категорична нужда да хвърля всичко от себе си... Преди това обаче трябваше да свърша някоя и друга работа. Оставих Ели в Морската градина и отидох в управлението.

В целия долен етаж на овехтялата сива сграда имаше само трима души: часовият при входа, който поглъщаше с жадни очи припкащите наоколо снажни полякини; дежурният, който дремеше над телефоните, и капитан Добрев, който се движеше безспир в кабинета си и се наливаше с кока-кола.

— Ама ти знаеш ли, че нашата кока-кола е недобра от американската? — попита ме той без всякакво предисловие, сякаш се бяхме разделили с него преди минута.

— Не — казах, — не знам.

— А защо, знаеш ли?

— Не — казах, — и това не знам.

— То е, защото се прави с горнобанска минерална вода, а янките си нямат такава вода и вчера натоварихме цял кораб за Италия.

— Да я пият със здраве — рекох. — Извинявай, капитане, ама много бързам. Имам нужда от съдействие.

— Сядай, сядай! — потупа ме той енергично по рамото. — И много не бързай! Нали знаеш какви ги ражда бързата кучка? На, пий!

Трябваше да седна, трябваше да изпразня една бутилка и да го уверя, че наистина нашата кока-кола е по-добра от американската, макар че някога през живота си не съм и помирисвал американска.

А през това време капитан Добрев продължаваше да се движи. Той се движеше непрекъснато — едно неуморимо човешко перпетуум-мобиле, закръглено, червендалесто, къдраво и приказливо. Докато пиех, той успя да ми разкаже за пенсионирането на някой си контраадмирал от флота, за махараджата, който пристигнал с шестнадесетте си жени и заел цял хотел на Златните пясъци, и за киноартистката Дафна Флеминг, която играела в един български филм и която имала ей такъв бюст, резултат, между нас казано, на парафинени инжекции. Ама много е хубава, ей!

Издебнах една пауза и се втурнах в нея:

— Добрев — изстрелях аз, без да му дам възможност да се съвземе, — идвам във връзка с една важна задача. Трябва ми помощ. На първо време е нужно да ме настаниш на Златните пясъци, по възможност в хотел „Рубин“, след това да поставиш на мое разположение кола, двама-трима човека, знаещи чужди езици, и да организираме търсенето на едно лице...

— Знаех си, знаех си! — прекъсна ме той неудържимо с отчаяни викове, като продължи своя крос из стаята. — За какво друго ще дойдат от София при мене? Дай хотел, дай кола, дай хора! Аз да не съм Балкантурист? Или Форд? Нищо нямам, честно слово. Нито една стая, нито една кола, нито един човек, нищо. Всичко е в разход. Под краката ми гори, драги. Оттук до Златните пясъци, на площ от четирийсет квадратни километра са се концентрирали всички крадци, мошеници, джебчии, хулигани и уличници на страната и кой ще се грижи за тях? Само капитан Добрев с шепа съсипани от работа хора и няколко разнебитени коли. А ти — дай кола, дай хора!

Сега пък аз го прекъснах безапелационно и успях да му съобщя и нещо друго, което го поукроти. Обади се той тогава в хотел „Рубин“ и изтръгна две стаи, обеща ми за в „краен случай“ един човек, но за кола не искаше и да чуе. Що се отнася до търсенето на Лорда, тук той изведнъж прояви висока политическа съзнателност:

— Ама ти знаеш ли какво означава да спираме и проверяваме всички гости? Ще се надигне такъв вой, че чак на Филипините ще се чуе: желязна завеса, червена диктатура, полиция с нож между зъбите, намеса в личния живот на свещения индивид и така нататък, и така нататък... И тогава ще извикат капитан Добрев на едно място и такъв

калай ще му теглят, дето излага туризма, дето е паспорт на мира, че дим ще се дига. Не, драги, не!

— Но аз съвсем не настоявам да спираш гостите. Обратно, нека всичко стане колкото се може по-дискретно. Желая само да ми помогнеш да открия следите на Лорда, това няма да е трудно, и да бъда държан в течение на неговите придвижвания.

— Е, добре, така може! — съгласи се той снизходително.

В знак на приятелство той ме накара да изпия още една кока-кола и ме пусна да си вървя, но не преди да ми разкаже как върви мутирането на неговия син.

В ателието на Веселин отидохме с Елина, ако ателие може да се нарече дървената барачка, пълна със завършени и незавършени скулптурни фигури и композиции, купища мокра глина, торби гипс, локви вода и някакви смущаващи подсъзнанието ми сюрреалистични конструкции от метал.

Веселин беше там и играеше шах с приятеля си Панчо, известен вече в страната художник. Те ми спомниха първата година в академията, провала ми на изпитите, прехвърлянето в юридическия факултет — с една дума, моята пропаднала мечта. Сега обаче нямах време за въздишки и направо поисках от Веселин неговия москвич. „Само за няколко дни“ — казах многозначително, като още многозначително пуфнах с лулата. Това заедно с избития зъб и внушителната синина под брадата подействува: Веселин ме взе най-малко за Джеймс Бонд, ако не дори за Авакум Захов. Даде ми колата и в замяна на това усърдно започна да се заная с Елина, но аз бързо сложих край на неговите аспирации, като измъкнах кралицата навън.

Пред хотел „Рубин“ пристигнахме в четири часа следобед, доста мизерни в нашия оцърбен москвич, модел 1959, който веднага се загуби сред блестящите ситроени, шевролети и мерцедеси, както и сред едно стадо автобуси, тонвагени и камионетки с грамадни надписи по каросериите:

МИССИПИ ФИЛМ КОРПОРЕЙШЪН —
продукция „СВИРАЧЪТ ПО СКАЛИТЕ“.

Никога дотогава не бях влизал в такъв хотел. Бях на 26 години. Гимназия изкарах в родния си провинциален градец, след това пет години следвах в София с неизбежните мензи, тавански стаички, колети от мама и всичко останало, което предопределя студентската стипендия, а откакто работех в отдела, дейността ми се въртеше главно из софийските аперитиви, заложни къщи и най-вече във второстепенните хотели около улица Сердика. Чудно ли е тогава, че когато влязох в огромния хол, потънал в мека светлина, мека мебел и меки портиерски физиономии, аз бях обзет от онова проклето стеснение, което те кара да буташ и трошиш вази?

Затова пък Ели веднага се почувствува като риба във вода, макар че и тя стъпваше за първи път в такова заведение. Крачеше царствено по дебелия килим, с кралско движение си даде куфара на портиера и като кралица огледа другите блестящи жени наоколо, които в сравнение с нея ми изглеждаха като скромни дами от нейната свита. И отново си помислих, че не познавам жените.

Последното се потвърди само десетина минути по-късно. Бяхме настанени в две съседни стаи на седмия етаж с разкошен изглед към морето. Точно под нас се бе простряла златната лента на плажа, осеяна с пъстри чадъри, безброй кафяви голи тела и шарени хавлии, които я превръщаха в гигантски гоблен на Люрса, опасващ този бряг на Черно море чак до Варна и Балчик. За съжаление по известни вече причини аз не можех да се наслаждавам на тази картина. И вече се преобличах, когато в стаята ми се втурна Елина с пламнало лице:

— Той е тук!

— Кой? — уплаших се не на шега аз.

— Ричард Брук.

— Нима?

— Да!

— Кой е той?

— Ама не го ли знаеш? Киноартистът. От Холивуд. Снима се тук в един каубойски филм. Боже, какъв е бог! Живее близо до моята стая. Искаш ли да видиш вратата му?

Обичах Ели и съответно я ревнувах, но нейните периодични увлечения по филмовите звезди не ме вълнуваха. Сега обаче почувствувах леко бодване в сърцето: този път звездата не беше на екрана, а тук, на седмия етаж, в съседство с нас.

— Не — рекох, — благодаря — рекох, — не ме интересуват чужди врати.

Тя си излезе сърдита, с не много високо мнение за моите културни интереси. Аз пък слязох в хола по шорти, фланелка и блок за рисуване под ръка.

Хотелът се оказа зает почти изключително от американци и канадци. Два етажа се държаха от участници в американо-българската филмова продукция „Свирачът по скалите“, за която „Филмови новини“ се съсипваше да пише. Българите, както узнах по-късно, с изключение на главните актьори, не живееха тук, а в близкото село Захаријево, където се снимаха, и сега в хола, излегнали се на креслата или накацали върху високите столчета пред бара, смучеха разхладителни напитки познати и в същото време непознати физиономии, видени някъде и някога с друго облекло, друг грим и в друга приказна обстановка — второстепенни актьорчета от Уфа, Чинечита и Холивуд.

Дафна Флеминг познах веднага — капитан Добрев ми я беше описал достатъчно подробно: красива, платиненоруса, с тънък кръст и свръхмощен бюст. Седеше мълчалива и самотна в ъгъла до прозореца и забила неподвижни сини очи в собственото си отражение на стъклото, пиеше от висока чаша жълтеникава течност с лед. Явно не беше в съвсем трезво състояние. И беше стара, много по-стара от екранния си образ.

Погледнах в таблото: № 742 — ключът на Робинзон Голдсмит беше тук. Настаних се близо до приемната, очаквайки човека, който щеше да го потърси, отворих блока и започнах да скицирам Дафна.

Но бях уморен, но светлината беше приятно мека, но навън морето приспивно шумолеше, но от високоговорителя идваха люлчини мелодии и аз задряхах.

3. ПОСЛЕДНА СРЕЩА С ЛОРДА

Един далечен женски глас любезно зовеше:

— Мистър Карлоу, on the telephone!

Отворих очи. Няколко секунди не можах да съобразя, че мистър Карлоу съм аз. Сетих се едва при второто повикване и скочих към кабината: беше капитан Добрев.

— Николай, здрасти! — дойде отсреща неговият бодър глас. — Настани ли се? Хубав хотел, нали? Търсих те в стаята, нямаше те. Видя ли Дафна Флеминг? Онази де, артистката! Бива си я, а? Много здраве от жена ми, кани те утре на риба. Имам и две бутилки евксиноградско...

— Капитане — казах, — нещо ново?

— Да, бе, за малко да забравя: открийме твоя човек.

Познавах си аз Добрев: бързив и уж развейпрах, но пипаше бързо и здраво.

— Къде?

— Ако още не е мръднал, в момента си пие ракията в бар „Гемията“ с един дебел мъж по къси панталонки и синя копринена риза. Май че си говорят на английски.

— Капитане, тенкю вери мач, бягам.

— Да не забравиш рибата, хей, че жената ще ме разкатае.

Хукнах към „Гемията“. Не беше далече. Пенсионираното дървено корабче, изкарало години по моретата, сега добросъвестно доизживяваше старините си като кръчма за чест и слава на Балкантурист. Килното леко край брега, то приютяваше прохладна сянка, тръпчиво вино и келнери в пиратски доспехи.

Съзрях Лорда веднага: седеше на табуретката пред бървата-маса, както винаги леко изпъчен в своя лъскав сив костюм, и обясняваше нещо на дебелия мъж по къси панталони и синя копринена риза. Бяха съвсем сами — по тоя час хората спяха или бяха на плажа. Не ме забелязаха. Аз гледах от палубата през трапа на стълбичката и можех да ги наблюдавам спокойно, макар че не чувах нито думица от техния разговор.

Дебелият с късите панталони беше евреин — в това нямаше никакво съмнение, — типичен американски евреин и още по-типичен banker. Много едър, с гърди и плещи на борец, силен врат, голяма пооплешивяла глава, извит нос, отпусната дебела долна устна и безкрайно уморен, по библейски меланхоличен и умен поглед: навярно Робинзон Голдсмит. От време на време боботещият му бас достигаше до мен, но той повече слушаше, кимаше, пушеше дебела пура и изпразваше чашка след чашка ракия.

Лорда, с пластирче под окото, изглеждаше загрижен и много изнурен. Дори мъжествената бръчка на бузата не можеше да смекчи израза на объркване, който се беше отпечатал върху лицето му през тия часове. Говореше тихо, но възбудено, тънките му, дълги пръсти нервно барабаняха по бъчвата. По едно време той се огледа наоколо, увери се, че са сами, бръкна в джоба и извади някакво зеленикаво листче.

— Няма ли да влезете? — чух глас зад себе си.

Обърнах се — беше един от пиратите с бяла кърпа в ръка. И тъй като не отговорих веднага, той премина на някакъв език, който при повече въображение можеше да се вземе за френски и от който разбрах, че съм канен вътре, защото вътре има „тре бон вино“.

— Ще остана тук — казах на чист български.

— Аа, другарче, тука не може. Или вътре, или вън. Хайде, чупка!

Да вляза, беше безсмислено, а пък не носех картата си, за да уважавам този ревностен служител на Лукул. „Чупих“ се.

Седнах недалеч на една скамейка, загледан във външната стълба на гемията, и скърцах със зъби, и си представих как Лорда показва моята фалшива стотачка В 28.333 и предупреждава дебелия Робинзон да се изпарява от България и по възможност да помогне и на него, Лорда, да се „чупи“ оттук, защото иначе го чакат още няколко години prison^[1].

Чаках повече от час. По алеите към морето запъплиха ята летовнички в безумно къси хавлийки, които отвличаха вниманието ми от гемията и дълга...

Двамата се спуснаха по стълбичката — стъпалата скърцах под обемистото туловище на Робинзон Голдсмит — и тръгнаха към централната алея. Лорда разсеяно се огледа наоколо, но не ме забеляза — бях зад павилиона за цветя. Аз пък го наблюдавах внимателно —

прав, висок, изпъчен, с гръцки профил и благородна осанка: не знаех, че го виждам жив за последен път.

Те стигнаха до паркинга пред хотела и докато се опомня, влязоха в една кола и се понесоха по посока на Варна. Беше виолетов мерцедес 220 с номер 61–07.

Напуши ме смях: сега оставаше само да седна във Веселиновия москвич и се спусна подир тях и също като в любимите филми на Ели да ги преследвам по крайбрежния път до вилата със спуснатите завеси, където ще заваря американци по тиранти и пищови под мишница. Направих друго: телефонирах на Добрев.

— По посока на Варна ли каза? Не бой се, няма къде да се изплъзнат — успокой ме капитанът. Виждах го как снове напред-назад със слушалка в ръка. — Значи потръгна, а? — попита той и до мен почти осезателно достигаше страстното му желание да си побъбрим.

— Горедолу.

— Знаеш ли, завчера пипнахме един западногерманец, който се опитваше да измъкне една източногерманка с фалшив паспорт, но ние...

В хола нахлу шумна тълпа. Не бяха летовници. През прозорчето на телефонната кабина виждах уморените им лица и прашното им живописно работно облекло, тъй характерно за кинематографистите от цял свят: навити над коленете тесни джинси, кадифени якета, широкополи мексикански или каубойски шапки, целулоидни козирки над очите.

И докато капитан Добрев ми разказваше историята с фалшивия паспорт, аз разглеждах новодошлите. Сред тях изпъкваше един стар и съсухрен като мумия мъж с висящ на гърдите визьор. Познах в него Режисьора, известен на времето си с няколко хубави уестърни постановчик, един от основателите на Холивуд, наречен в чест на филмовата столица мистър Холивуд. Списанията често печатаха неговия портрет, но образът му на аскет някак си не се връзваше с бодрите и жизнерадостни филми, които правеше. Много остарял, сега той снимаше второстепенни филмчета на Балканите.

Добрев още бърбореше. Прекъснах го:

— Капитане, бързам. Ако има нещо, звъни!

— О кей!

Вривата в хола растеше. Американците безцеремонно преместваха креслата към масичките, разхвърляха се, сядаха на стълбището, покрай прозорците, на пода, поръчваха си огромни количества разхладителни.

Един особено креслив млад мургав мъж с черни очи, тънки южняшки мустачки и с нещо като тъмен монокъл в джобчето на ризата нареди пред себе си цяла батарея бутилки и с професионална вещина забърка коктейл. (Не знаех още, че това е прочутият оператор Габриел Фернандес.)

Потънал в едно кресло, мистър Холивуд мълчаливо сърбаше студено мляко.

В ъгъла Дафна Флеминг продължаваше безучастно да гледа себе си в стъклото, сякаш наоколо нямаше нищо.

Сред глъчта и припрения носов американски говор се извиси един висок женски гласец и нещо каза. Всички запротестираха и с неудоволствие взеха да вадят от джобовете си пари: бяха долари. Изправи се едно синеоко тънко женче с глуповато вирнато носле, същото, дете викаше, нито старо, нито младо, грабна една мексиканска шапка и започна да обикаля и да събира банкнотите. После отиде при бара и ги предаде на касиерката. Тази бързо и ловко ги преброи и ги пхна в касата. Пиенето продължи. А в мозъка ми остана да блещука една червена лампичка.

Признавам — интересен беше за мен този филмов свят, за който бях само слушал или чел. Той беше един мит, с който мнозина от нас по-младите, да не говоря за Ели, дълго се подхранвахме. Сега обаче вместо далечни легендарни същества край мен седяха и пиеха оранжада и уиски съвсем обикновени хора от плът и кръв, доста мръсни, кресливи и дори малко миришещи на пот, на благословената човешка пот, която идва от тежък труд... И ги наблюдавах, и скицирах техните образи в блока, и чаках...

Добрев се обади едва към седем:

— Николай, виолетовият мерцедес 61–07 е пред хотел „Рубин“.

— Не!

— Да.

— Къде е бил?

— Стигнал до бензиностанцията при „Дружба“, взел бензин и след това дълго разкарвал моите момчета по околните пътища —

изглежда, че твоят Лорд ги е забелязал.

— Някъде да се е отбивал?

— Нямам данни.

— И все пак?

— Казах ти — нямам данни. Възможно е да се е отбивал. Трудно е да се установи това по тоя час, движението по шосетата е адско. Момчетата ми едва се промъкват сред потоците коли.

Този малък пропуск на Добревите момчета предреши много от онова, което се случи по-нататък. Защото именно през този кратък час, докато те са преследвали мерцедеса, се случи онова нещо, което доведе до смъртта на Лорда. Но капитанът, разбира се, нямаше никаква вина за това.

— Слушай, Николай — извика той в слушалката, — аз си отивам. Ще ме замества лейтенант Данкин, знаеш го, нали, оня дългуч. Аз ще съм си в къщи, та ако имаш нужда от нещо...

— Добрев, вече имам нужда от помощник.

— Не по-рано от утре заран.

— Веднага, Добрев!

— Ама не съм ли ти разправял приказката за бързата кучка?

Взе да действа на нервите ми тази негова кучка. Хвърлих слушалката, излязох от кабината и сдържайки недоволството си, седнах пред прозореца до Дафна. Разтворих блока, погледнах навън: виолетовият мерцедес наистина беше там и предполагаемият Робинзон Голдсмит нещо човъркаше в мотора, като крадешком извъръщаше очи към главната алея — явно търсеше или чакаше някого. Лорда обаче го нямаше.

Бях готов да се върна към телефона и съобщя новината на капитана, когато неочаквано американците в хола нададоха вой — едно възторжено „Ооо!“ към един мъж, който тъкмо влизаше.

---

[1] Затвор. ↑

4. ПЕТ ДЕЙСТВУВАЩИ ЛИЦА СЕ ПРЕДСТАВЯТ ПО ХОЛИВУДСКИ

Оттук нататък, в течение на петнайсетина минути, в просторния салон на хотел „Рубин“ се разиграха пет малки сцени, предизвикани от пет появявания на лица, сякаш петима от героите в драмата непременно държаха да се представят пред мен поотделно. Казвам „драма“, а в същност бе трагедия, в която и петимата щяха да се втурнат с трясък...

Първият влязъл застана в средата на хола и гордо завъртя една амфора пред себе си. Беше антична, облепена с мидички, оцърбена в основите. Такива амфори водолазите все още откриват в дъното на залива. Всички с изключение на Дафна Флеминг и Режисьора наобиколиха влезлия, охкаха и пъшкаха от възторг, пипаха със страхопочитание мидичките, казаха: „О, док, хау бютифул!“, питаха: „Хау мъч“ и „Фром хуер“ и вървяха след него, докато той седна до русата женичка с глупавото носле. Там той положи амфората пред краката ѝ и фамилиарно и нежно я погали по косата.

„Док“ беше изумително копие на Шуберт: добродушно, кръгло, румено лице; високо, благородно чело; очила с тънка златна рамка, зад които примигваха разсеяни и малко наивни очи, заоблен корем; пълни пухкави ръце. Така изглеждат всичките ни домашни лекари, които децата наричат „чичко доктор“. Той седеше до русата женица, показваше ѝ амфората, усмихнато ѝ шепнеше нещо в ухото, а тя кимаше и стеснително трепкаше с клепачи. По-късно при проверката в хотелските книжа установих, че той се нарича доктор Джордж Кречмър.

Втори и трети на сцената се появиха Ричард Брук и Тони. Влизането им бе предшествувано от изръмжаването на един зелен джип на филмовата продукция.

Ричард Брук познах веднага. Разбира се, можех да го позная само по това, че беше красив „като бог“. Но имаше и друго: актьорът беше облечен в един от ония напети траперски костюми, познати ми от романите на Майн Рид и от уестърните на мистър Холивуд: мокасина

от еленова кожа; тесен, плътно прилепнал на бедрата, също така кожен панталон с голяма кръпка на седалището; широка, везана полушубка с ресни на пешовете. Препасан бе с широк колан, под който висяха кобур с барабанлия пистолет и една кама е изящна дръжка от инкрустирано сребро. Лицето му бе още покрито с грим, който позамазваше белезите на настъпващата старост. Защото, уви, Ричард Брук, както и Дафна Флеминг, далеч вече не беше оня млад и гиздав герой, когото познавах от филмите.

Без да се оглежда, той се отпрати към Дафна, като леко се олюляваше на дългите си крака. И стана нещо съвсем неочаквано: Дафна, която в продължение на цял час не се откъсваше от съзерцанието на собствената си персона в насрещното стъкло, вдигна очи, видя Ричард, изправи се и като замахна с десница, лепна два великолепни плесника по божествения лик на артиста, който иначе с един юмрук поваляше по трима индианци наведнъж. После Дафна се разрида с почти истински сълзи, които размиха черния грим на клепачите, и падна в обятията на мъжествения трапер...

Сцената беше до немай-къде нелепа и гротескна и като че идваше направо от ония мелодраматични филми от времето на нямото кино, които сега неизменно предизвикват смях в залата. Тук обаче никой не се засмя, просто защото никой не й обърна внимание. Навярно бяха свикнали. Единствен аз недоумявах и стеснително мигах.

А за третия разбрах, че се казва Тони, защото всички един през друг закрещяха по него: „Тони! Ало, Тони! Ком хир, Тони! Тони, ела, ела!“

Беше застанал до вратата неподвижен и държеше за куката една закачалка с мъжки костюм, очевидно дрехата на Ричард Брук.

Отначало го виждах само в полупрофил — полупрофил на идиот: ненормално голяма, огромна, дори пипоновидна глава; ниско чело, покрито с подстригана на равен бретон рижавя коса; щръкнали уши; несъразмерно тяло — широко сплеснато туловище, къси крака, дълги ръце. Облеклото му още повече подчертаваше неговата уродливост: широки, платнени, някога сини, достигащи до глезените панталони, старо, явно не негово палто с дълги ръкави и още по-дълги поли, в което приличаше на дебело момиче в чужда рокля.

При едно повикване той се обърна и тръгна напред. Тогава можях да го поразгледам по-подробно. Тони предизвика в мен някакво смесено чувство на смущение, смях и жалост. Защо точно, не зная. Може би заради разноцветните му очи: дясното беше синьо-зелено, лявото — жълто-кафяво. Може би заради лицето му: лице на бебе и на старец — гладки, безкосмени нежни бузи и вече увиснали, и чудесни, малки женствени устни. А може би и заради необикновено широкото чело, което заедно с шарените очи, щръкналите уши, бузестото лице и малката, почти несъществуваща брадичка му придаваха израз на някаква изключителна сила и в същото време — колкото и да е парадоксално това — и на слабост.

— Тони! — крещяха по него, — Тони! — дърпаха го да седне, смееха се, тикаха под носа му бутилки, потупваха го дружески по гърба. А той се хилеше, издаваше някакви нечленоразделни звуци, при което от красивите му устни излизаха мехурчета, и безразборно изпиваше всичко, каквото му предлагаша — уиски, оранжада, бира...

Габриел Фернандес изблъска другите, докопа се до Тони, доведе го при масичката с коктейлите и като издърпа от ръцете му закачалката и я запрати върху канапето, пъкна в устата му висока, пълна чаша. Тони отново се ухили и послушно изгълта всичко, като шумно мляскаше и комично движеше изпъкналата си адамова ябълка. Бурен смях, ръкопляскания и викове „Браво, Тони!“ съпроводиша пиенето. Сетне стана следното:

Момчето — как иначе да го нарека, то нямаше възраст, навярно нямаше и пол, — олюлявайки се, тръгна към изхода, като едва се държеше на краката. По пътя обаче някой го хвана за раменете и го завъртя около петите. Тъкмо да падне, друг го пое и също го завъртя, след това трети, четвърти... Хората се смееха незлобиво, хилеше се и той, въртеше се с разперени ръце като парцалива марионетка и летеше от човек на човек. Внезапно, при едно по-силно блъсване, той връхлетя към мен, не успя да се задържи и падна на колене точно пред облегалния на прозореца разтворен блок със скицата на Дафна.

И случи се нещо странно: момчето изведнъж утихна, заби поглед в рисунката и зина. Гледа дълго, трийсет, четирийсет секунди, може би и повече. Гледаше, като че се молеше пред икона, и беззвучно движеше пълните си бебешки устни. Сетне бавно вдигна разноцветните си очи към мен и също ме погледна, без да мига. И в тия очи имаше такава

радост, такъв възторг, такова няма обожание, че не издържах и отклоних поглед встрани. А той се олюля, меко отпусна глава и падна с челото напред върху мозайката на пода. Чуха се викове, протести, към Тони изтича доктор Кречмър, внимателно го повдигна и като го подкрепяше бащински под мишница, поведе го навън към зеления джип. Колата бързо потегли нанякъде. Видях Тони да седи на предната седалка до шофьора, отпуснал рамене, опрял чело на стъклото.

Докторът се върна намръщен, клатейки неодобрително глава. А аз си мислех за онази вечна и трагична история на съдбовното кръстосване на красотата и грозотата, която поетът бе така прекрасно възпял... Есмералда и Квазимодо... Дафна и Тони?

След това влезе Робинзон Голдсмит. Той мина към бара, мощен, бавен, с комични къси панталонки, които още повече подчертаваха големия му корем. Поръча си чашка сливова, гаврътна я на един дъх, после се обърна към присъстващите и започна да ги разглежда. Меланхоличните му очи бавно се плъзгаха върху хората, на някои се спираха повече, на други по-малко, сякаш ги прекарваше през вътрешно сито. Кого ли търсеше? Изпитателно опипа мистър Холивуд, който дремеше на креслото пред празната чаша мляко; още по-дълго се спря на оператора, който пиански се кикотеше; стигна до Дафна Флеминг и Ричард Брук, мина набързо над Джордж Кречмър, над русата женица с вирнатото носле. Като свърши своя оглед, Голдсмит се обърна към бара и си поръча нова сливова.

И плати с долари.

Дойде и последното явление, което беше и най-сензационното.

Влезе една жена с червена банска чанта в ръка, една разкошна жена в черен, все още мокър бански костюм, с такова съвършено тяло и изумителна коса, спусната над плещите, че дъхът ми спря в гърдите. Изглежда, такова беше усещането и на другите, защото в хола настъпи тишина. Всички — мъже и жени — отправиха погледи към влязлата. Сърцето ми се разтуптя като бясно: имаше в тази жена нещо до болка познато, нещо, което нямаше нито една друга сред всички милиони жени в света — лице на мадона от Кватрочентото и очи на кошута.

А тя направо се упъти към мен с поглед впит в блока, в рисунката на Дафна.

— Значи така! — изсъска тя с не съвсем ренесансов глас. — Пет минути да ме няма и започваш да се сваляш пред други. Добре, нека е

тъй, но аз няма да ти кажа нещо важно.

Зад нас вълнението от влизането на Ели премина, шумът се възобнови.

— Хайде, кажи ми! — примолих се аз, като захвърлих блока върху креслото. — Рисувах само от скука, пък и нищо не излиза.

— Е, добре, само че за последен път — рече тя милостиво. Изкриви конспиративно устни и прошепна. — Той е тук!

— Кой? Марчело Мастрояни?

— Не. Онзи, дългият, дето обядва с нас в „Ропотамо“.

— Къде го видя?

— Къпех се и той едва не ме блъсна с една моторница.

— Каква моторница?

— От тия, дето ги дават под наем. Профуча край мен, за малко да ме потопи, но аз се спасих, а той запърпори към кея. Май че идваше от Варна. Не е ли важно?

— Не — казах. — Никак не е важно. Хайде иди горе и се преоблечи. Ще вечеряме.

Тогава тя мина пред своя кумир Ричард Брук и се упъти към асансьора и всички очи, включително и на този студенокръвен мистър Холивуд, я съпроводиха, докато се понесе нагоре.

А аз изскочих и хукнах към плажа.

Разбира се, нямаше и следа от Лорда и моторницата. Плажът пустееше, тук-там няколко дебели немкини продължаваха да въртят педалите на водните велосипеди; на изток, от дълбините на морето, с театрално разточителство се показваше луната. Изтичах до кея, където се даваха лодки под наем, и поразпитах. Оказа се, че наистина някой си Иван Бонев наел моторница и я върнал преди десетина минути, като я държал точно час и половина. Къде е сега този гражданин Иван Бонев, било неизвестно.

И отново се почувствувах безпомощен и мъничък, и отново не знаех какво да предприема. Лорда беше някъде насам, шеташе под носа ми по суша и море, а може би се беше вече заврял в някаква дупка и заповедта за арестуването му ставаше безсилна. Можех, разбира се, да задържа Голдсмит, но щеше ли това да ме отведе донякъде? В най-добрия случай над Филипините щеше да се надигне онзи вой, който така много плашеше капитан Добрев. „Върви по петите им“ — съветваше Мирски. Лесно бе да се каже това: тия двамата или ме

разиграваха магистрално, или пък зад цялото им на пръв поглед подозрително поведение не се криеше нищо сериозно.

Колко време съм бродил така по пустия плаж, не си спомням, спомням си само виковете на Ели:

— Ник! Ник! Търсят те!

Изтичах към хотела. Малко встрани от входа, до една черна волга стоеше капитан Добрев. Беше цивилен и сдържан, но в очите му съзрях огъня на ловец, попаднал на вълча диря.

— Сядай! — каза той кратко. — Момето ще почака тук.

И за велико неудоволствие на Ели колата потегли нагоре без нея.

Спряхме пред дирекцията на Балкантурист. Добрев извади от колата една червена банска пластмасова чанта и влезе в кабинета на директора. Заключи вратата, сложи чантата на масата.

— Гледай — каза той.

Беше една от ония стандартни бански чанти, каквито се продават със стотици по павилионите и каквато впрочем имаше и Елина.

Добрев дръпна ципа и я отвори. Внимателно бръкна в нея, изкара един дамски бански костюм, шорти, пешкир, плувна шапка — всички влажни. Отдолу се показаха пачки банкноти — зеленикави долари, също така влажни.

5. ЕКСПОРТНА СТОКА

Капитан Добрев беше ужасно горд с находката си и ми разказа за нея с милион подробности, като, разбира се, не преставаше да снове между четирите ъгли на стаята. А в същност историята беше проста.

Към 18,30 телефонът в управлението звънна. Дежурен бил лейтенант Данкин. Обадил се мъжки глас и с лек английски акцент казал следните думи: „На «Чанкая» се пренасят фалшиви пари. Търсете една руса жена с червена банска чанта.“ Лейтенантът запитал кой прави съобщението, но мъжкият глас не отговорил и прекъснал връзката.

Отначало лейтенант Данкин помислил, че някой си прави глупашка шега, но все пак взел мерки. Оказало се, че „Чанкая“ е турският пътнически кораб, който тръгва в 18,30 от Варна за Истанбул. Съобщили на пристанищните власти. Корабът обаче бил вече зад вълнолома. Настигнали го с катер, спрели го, предприели обиск. Това било извънредно трудно, тъй като на кораба имало 500 пътника, повечето германци, французи, шведи, американци. Сред всеобщите протести митничарите повторно проверили багажите. Не открили нищо, макар че руси жени имало тъкмо петдесет, а червени бански чанти — двойно повече. Едва на връщане, когато „Чанкая“ бил вече в открито море, от катера съзрели червената чанта на скалите край вълнолома. Очевидно някой я метнал през борда, за да се освободи от нея, когато забелязал катера да се приближава към кораба.

Доларите бяха фалшиви, в това не можеше да има съмнение. Бяха към осем хиляди — пачки от по сто, двацет и десет долара.

— Не можем ли да спрем пак кораба? — попитах.

— Ако държиш на дипломатически усложнения.

— Узнахте ли откъде се е обадил човекът?

— По всяка вероятност от автомат.

— Имаш ли някакви сведения за Лорда?

— Не. Изпуснахме го от очи. Изглежда, че е слязъл от мерцедеса по пътя за бензиностанцията.

— В 17,30 той е тръгнал с моторница от Златните пясъци, може би за Варна, и се е върнал в 19 часа. Тъкмо през времето, когато Голдсмит е разигравал твоите хора с мерцедеса.

— Мислиш, че той...? — попита Добрев.

— Не зная... Може би... Имам лоши предчувствия.

А в същност никакви предчувствия нямах, нито лоши, нито добри, а само разочарование, че хипотезата ми за вносните фалшификати пропада напълно и че Мирски излиза прав и печели облога. Тия долари тук бяха чисто експортна стока, очевидно фабрикувана в страната и предназначена за чужбина. Едва ли някой ще се реши да рискува да внесе и след това да изнесе десетина хиляди фалшиви долари. По всяка вероятност производителите са съзнавали, че пазарът за долари у нас е ограничен, и са търсили по-обширни тържища за тяхното пласиране зад граница. В същото време обаче за мен вече нямаше никакво съмнение, че Лорда, ако не пряко, то косвено има връзка с фалшификаторите или разпространителите. Уверен бях също така, че човекът на телефона е бил той. Какво го е подбудило да звъни, бе друг въпрос.

— Добрев — казах, — сега вече Лорда ми трябва на всяка цена, и то колкото се може по-скоро.

— Значи тази вечер няма да се пие евксиноградско.

— Друг път, капитане. Сега ми дай Лорда.

— Тогава да бягам. Къде да те търся, ако ми потрябваш?

— Ще се навъртам в хотела. Там е оня Голдсмит. Той ми става все по-интересен... Но бързай, капитане, бързай!

Волгата изчезна зад завоите със сто километра в час, а аз се върнах в хотела. Холът беше опустял — всички бяха на вечеря или в стаите си. Касетата на ключ 742 беше празна. Голдсмит също си беше горе. По масите се търкаляха празни бутилки, чаши, цигарени кутии, препълнени пепелници. При бара касиерката правеше сметките си и броеше куп банкноти, повечето долари. Само там, в ъгъла, където порано преживяше Дафна Флеминг, сега седеше мургавият оператор и с интерес разглеждаше моя блок. Явно беше доста пийнал, защото, като ме видя, веднага се ухили, изтича към мен, потупа ме по рамото повече от сърдечно и се провикна, сочейки рисунките в блока:

— Гуд! Добро работа! Буено! Разбира? Боне, боне.

— Да, да — рекох. — Благодаря.

Той стисна десницата ми и дълго и темпераментно я друса нагоре-надолу.

— Аз — Габриел Фернандес, Габи, камерамаман, разбира? Пикчър, филм, Холивуд.

— Аха, оператор — рекох.

— Да, да, оператор! — викна той, възхитен от моята интелигентност. И пак енергично, ме потупа по рамото: — Ти гуд пеинтър^[1], артист!

Едва не се изчервих от удоволствие.

— Йес — казах, като с това изчерпах запаса си от английски думи и също се представих: — Николай Карлов.

Тогава той рече нещо весело на английски, от което заключих, че нашето запознанство трябва да се полее, отиде към бара, поиска бутилка уиски и плати. Очите ми машинално проследиха пачката, която той извади от задния джоб, и десетте долара, които подаде на касиерката.

Чукнахме се, пихме, отново се чукнахме, и пак пихме, и вече не можех повече, но той усърдно наливаше и след десет минути ме прегръщаше с пиянски сълзи и като ме тупаше до болка по рамото, на смесен англо-френско-испано-български език ме уверяваше, че съм най-добрият му български приятел и освен това най-великият художник in the world^[2], тъй както и той е най-великият кинооператор. А аз вече не издържах, главата ми шумеше, повдигаше ми се и се стараех да се откопча от тази неочаквана приятелска хватка. Най-после, за да ми докаже, че никак не е пиян, Габриел разпери ръце като цирков артист върху въже и тръгна нагоре по стълбите точно по средата на килимената пътека. И наистина не се отклони нито веднъж встрани. Дълго още неговият глас гърмеше по горните етажи.

Веднага отидох при касиерката на бара:

— Покажете, моля, парите!

Тя се поуплаши.

— Не бойте се — рекох и се легитимирах.

Минах в задната стаичка, извадих лупата, главата ми се въртеше на раменете, цифрите ми се виждаха двойни.

Повечето от банкнотите бяха стари, протъркани, очевидно отдавна в движение — малко вероятно бе да са фалшиви. Имаше обаче половин дузина банкноти, които ми изглеждаха съмнителни. Между

тях бе и банкнотата на Габриел Фернандес, единствената десетачка. Извиках касиерката:

— Откога са събрани тия пари?

— От обед.

— Можете ли да си спомните кой ви е дал доларите?

— Разбира се. Американците от филма, другите американци и някои шведи, те все с долари плащат.

Указанието не беше много определено.

— А българи? — попитах.

— Не, българи не. Българи в хотела има малко и те си плащат само с левове.

Задържах десетдоларовката на Фернандес, внуших на касиерката да си държи езика зад зъбите и се качих в стаята си на страшния седми етаж.

Под прозорците се откриваше вълшебната гледка на морето с потъналите в него като разпилени пайети звезди и със сребрилата лунна пътека, по която вълните, въздишайки, се търкаляха чак до хотелските врати. Уви, за мен тази картина на Куинджи не бе нищо друго, освен грозна пропаст, която хипнотично ме влечеше надолу.

Полегнах на кушетката. Чувствувах се разбит — от двете безсънни нощи, от непрекъснатото тичане, от уискито на Фернандес, от този омагьосан кръг, в който се въртях като щурав и от който не знаех как да се измъкна. Опитвах се да сложа малко ред в мислите си, да съставя някакъв план за по-нататъшни действия, защото имах пренеприятното усещане, че до този момент не аз движа нещата, а те мен. Боят с Лорда, умореният поглед на Голдсмит, червената чанта с осемте хиляди долара, златните очила на Кречмър, траперската кама на Ричард Брук, величественият бюст на Дафна Флеминг, уплашената касиерка — всичко се въртеше в главата ми в хаотична вихрушка и тя ме теглеше неудържимо надолу, надолу в мрачна пропаст, в дъното на която се мерзелееха потънали звезди, и аз падах, падах и първобитен ужас стягаше гърлото ми, и исках да викам за помощ, но не можех, и продължавах да падам в бездната без надежда и без край...

---

[1] Художник. ↑

[2] В света. ↑

6. МОНТЕ КАРЛО И АЗ

— Хей, Ник, стига си крещял! Ник! Ник! Отворих очи. Над мен се беше надвесила Ели във вечерна рокля, умопомрачително деколте и фантастична фризура. Изправих се. Лицето ми бе плувнало в пот, главата ми тежеше като олово, избитият зъб се обаждаше.

— Спал съм, а?

— И още как! Даже хъркаше. Не посмях да те събудя, но като завика, стана ми жал за тебе. Какво си сънувал?

— Не зная. Някой да се е обаждал?

— Никой. Хайде ставай, време е за вечеря. Сkochих към банята, пуснах студения душ. Ели дойде при мен, прегърна ме с голите си ръце през врата и макар че очите ѝ както винаги се смееха, разбрах, че не се шегува:

— Ник — каза тя, — ние не сме дошли тук на почивка, нали?

— Как не — отвърнах, — нали днес се къпа и дори видя оня Ричард Брук?

— Не е честно да ме занасяш така.

— Не те занасям, просто има неща, които не мога да ти открия.

— Откакто сме тук, ти дори не си ме целунал. Целунах я. После пак. И пак... Душът едва не развали фризура ѝ. Тя се отдръпна, пак сериозна:

— Ник, ти се занимаваш с онази работа, дето е за премията.

— Да речем, че е тъй.

— И с онзи дългия, дето щеше да ме удави, нали?

— Може би.

— Не искаш ли да ти помагам? Въпросът беше коварен. Трябваше да ѝ отвърна „Това не е твоя работа“, но казах:

— Стига да имам нужда. А сега, Смехурче, бягай, защото иначе няма да излезем до утре сутринта.

— Това не би било чак толкова лошо — рече тя деловито.

Гмурнах се в ледената вода.

Долу ресторантът беше вече полупразен. Оркестърът шумно изпълняваше мелодии на Гершуин и заглушаваше дори ударите на приборя по крайбрежните скали. Наоколо трептяха огромните мозайки на безбройните хотелски прозорци; неистово крещяха неоновите реклами над локалите; призивно мигаха алените светлини над казиното; имаше кехлибарено вино, червени устни, блестящи очи, златни обеци... Беше красиво, беше лекомислено. Внезапно ми се прищя да няма фалшиви долари, да не съм никакъв Шерлок Холмс, а само обикновен летовник, дошъл тук със своето момиче да се излежава на пясъка, да се къпе, да танцува и да люби...

Но видях Голдсмит и магията изчезна. Седеше сам, дояждаше гроздето си и пушеше дебела пура, която заедно с вечерното му тъмно облекло и черната пеперудка на врата го превръщаше напълно в американо-еврейски banker от вестникарските рисунки. Стори ми се, че продължава своето мълчаливо наблюдение на групата кинодейци. Той търсеше някого. Кого?

Другите пък седяха около една дълга маса: мистър Холивуд, Дафна Флеминг, Ричард Брук, женичката с вирнатото носле, операторът Габи Фернандес, доктор Джордж Кречмър и четирима известни ми от театралните сцени и от екраните български актьори, сред които изпъкваше снажният Любомир Соколов. Пиеха кафе и гръмогласно се смееха на оператора, който разказваше вицове и неспокойно поглеждаше към вратата.

Той пръв ме видя — явно чакаше някого. Беше в елегантен бял смокинг, свеж, с черна и лъскава като асфалт след дъжд коса, сякаш преди час не беше погълнал половин литър уиски.

— Ало, амиго, ком хир.

Стана, хвана Ели и мен подръка и възторжено се провикна на английски (превеждаше Ели):

— Лейди и джентълмени, да ви представя моя амиго Карлов, голям художник, и неговата бютифул жена мисис Карлова.

Избута безцеремонно другите и ни накара да седнем между него и Брук. Ели се лепна до актьора.

— Какво ще пиете?

— Ще вечеряме.

Фернандес веднага доведе келнера, с наслада изслуша нашата поръчка и с още по-голяма наслада и удоволствие наблюдаваше как

ядем. Ели нещо бърбореше с оня бог Ричард Брук, но богът не й обръщаше особено внимание, защото непрекъснато беше зает ту да пали цигарата на Любомир Соколов, ту да му налива вино, ту пък просто да му се усмихва, а още по-далеч Дафна Флеминг хвърляше с очи мълнии към българина.

Интересно ми бе сред тия хора. За съжаление никой не знаеше други езици с изключение на Режисьора, който обаче на въпросите ми отговаряше едносрично, като едва помръдваше мумиеобразното си лице. Доктор Кречмър блещукаше с шубертовските си очила и тихичко си шепнеше с женицата с глупавото носле, която ми бе представена като Кети Браун, скриптгърл. От българските актьори само Любомир Соколов знаеше стотина английски думи и той с безразсъдна храброст ги хвърляше във флирта с Дафна Флеминг.

Соколов бе едър мъжага с монголоидно лице и плещи на културист. В българските филми той неизменно изпълняваше роли на злодей или на турчин поробител, а в „Свирачът по скалите“ беше мръсен индиански вожд. Смяташе се за голям актьор и неотразим любовник, а беше добър селски момък, попаднал в киното заради интересната си външност.

— Мистър Голдсмит, на телефона! — прозвуча меко от високоговорителя.

Пръв на повикването реагира Фернандес: скочи от стола, но като разбра, че не е за него, разочаровано седна отново. Отбелязах си тази негова реакция.

Робинзон Голдсмит като че също очакваше повикване: бързо изправи тежкото си тяло и влезе в кабината на ъгъла. Почти не говори: само слушаше, кимаше и поглеждаше към нашата маса. Сетне остави слушалката и бавно се върна при своята пура.

Аз пък веднага тръгнах към тоалетната и оттам — към телефонната централа на хотела. Беше двацет и два часът и десет минути.

— Кой търси Робинзон Голдсмит преди малко?

— Не си каза името. Беше мъжки глас. Един такъв, дебел, говореше бавно.

— На какъв език?

— На английски.

— Откъде звъниха?

— Не казаха.

Върнах се. Моите нови приятели бяха станали и шумно се канеха да излизат.

— Отиваме в казиното — каза Ели възбудено, — ще играем на комар. Ричард казва, че онзи там, дебелият капиталист, виждаш ли го, викат му Робинзон Крузо, снощи им обрал всичките пари и сега ще има мач реванш. Ще играя и аз.

— Там пускат чужденци и се играе с чужда валута.

— Нищо. Ричард ще ме вкара като американка и ще ми заеме долари.

Вече беше „Ричард“! Какво можех да възразя? Покорно тръгнах след нея, толкова повече, че към казиното вървеше вече и Голдсмит.

На комар съм играл като дете в махалата: на ашици — за всяка спечелена игра стотинка. По-късно в училище — на ези-тура. Още по-късно, като студент, срещу изпити — на карти с бобчета: всяко бобче десет стотинки. И все губех. Утешавах се с всеизвестната аксиома, че, който губи на комар, печели в любовта. Ето защо сега, влизайки в храма на хазарта, почувствувах леко вълнение: в главата ми изплуваха безброй комарджийски сцени — от „Дама Пика“ до „Дъщерята на снеговете“. Спомних си всички разкази за Монте Карло, за дървото, под което се бесят разорените, за щастливците, които с един удар стават милионери, и за ония математици, които изчислили теоретически всички вероятности за печалба, съставили си строга система и в продължение на месеци обирали всички игрални домове в Европа и Америка, докато съответните власти не счели, че тази намеса на науката в играта на случайностите е нерентабилна за тях. Спомних си разни думи и изрази като „крупие“, *faites vos jeux*, спомних си също така, че съм държавен служител в страна, където комарът е забранен за местните граждани, при това без петак чужда валута в джоба си освен пачка фалшиви долари, и въпреки това седнах край рулетката до моя нов приятел Габи Фернандес: точно отсреща се беше настанил Робинзон Голдсмит.

Залата на рулетката не се отличаваше по нищо от ония, които бях виждал на кино, освен по размерите: беше по-малка и по-скромна (все пак беше социалистически игрален дом!). Крупиеето, който нещо водеше играта, беше българин. От каква ли далечна геологическа ера

бяха изровили този странен екземпляр след четвъртвековна забрана на комара у нас?

Естествено, наоколо имаше само чужденци — Ели и аз минахме като членове на американската група — и се играеше изключително с чужда валута. Ако се съди по заварените мизи, играта до нашето идване вървеше вяло — върху цифрите на дългата маса лежах няколко единични жетона, и толкова. Топчето монотонно се въртеше по колелото, спираше и крупиецо невъзмутимо прибираше жетоните към себе си.

Нашата група внесе оживление: очевидно тук бяха свикнали с нея и всички ни сториха място в очакване на силна игра. При това жетоните бяха изтеглени и се заигра само с долари.

Първа, разбира се, започна Ели. Тя сложи един долар на черно и спечели и всички ѝ изръкопляскаха, и тя беше ужасно горда и отново заложи спечеленото на червено, но този път загубя и беше много нещастна. Ричард ѝ зае още един долар и аз започнах да се ядосвам...

А трябваше да внимавам. Тук, от този игрален дом, изтичаше единият поток фалшифицирани долари. Да се установи кой го пуска беше трудно: играеха десетки хора, парите — истински и подправени — се размесваха веднага на самата маса, при крупиецо или на касата и анализът им можеше да се извърши много по-късно, когато играчите ги нямаше вече тук. Сега поне имах две нишки: Голдсмит и Габи Фернандес. Не биваше да ги изпускам.

Играта взе брутален темп с една миза на Ричард Брук от три десетачки. Не ме учуди: ако се съди по вестниците, актьорът получаваше по сто хиляди на филм. Последва го мистър Холивуд — също трийсет. Фернандес пусна дващест — две десетачки. Голдсмит се поусмихна с тъжните си очи и сложи само десет долара. Доктор Кречмър наблюдаваше добряшки през очилата си, но не игра. Спечели мистър Холивуд. Пред него се образува внушителна купчина зеленикави банкноти.

Вторият тур беше по-горещ. Този път Дафна Флеминг сложи петдесет долара на червено, Ричард Брук също петдесет, Габи — сто, Режисьора — сто, Голдсмит отново само десет. Доктор Кречмър не игра и този път. Скриптерката до него гледаше парите с широко отворени глуповати очи. Ели пусна предпоследния си долар и загуби.

Спечели пак Режисьора. Купчината пред него получи вълнуващи размери, но той никак не се развълнува — беше си все тъй жълт като восъчна фигура в паноптикум.

При третия тур с великолепен пренебрежителен жест, който извика у мен възхищение и респект, мистър Холивуд изтика напред, върху номер 4, цялата купчина. Заедно с него на цвят излезе Голдсмит, а след това и доктор Кречмър. Топчето се завъртя, десетки очи следяха неговото движение по рулетката, сърцето ми идиотски се разтуптя: събраните на масата пари представляваха за мен цяло състояние.

Мистър Холивуд загуби всичко. Спечели доктор Кречмър. С мила усмивка, блещукайки весело с очилата си, той прибра парите.

Играта продължи с трети, четвърти, пети тур... Напразно се мъчех да следя играта, да не изпусна нишката. Отдавна вече всички пари се объркаха пред очите ми и единственото, което можех да запомня, беше една стодоларова банкнота, която от Габи Фернандес беше попаднала при крупнето и която то беше сложило под всички останали. Парите вървяха от ръка на ръка, купчините пред хората ту растяха, ту се смаляха, ту — най-често — отиваха при крупнето. Към единайсет часа вече стана ясно, че днес щастието се усмихва на по-предпазливите Робинзон Голдсмит и доктор Кречмър. Пред всеки от тях имаше не по-малко от две хиляди долара.

Беше горещо, хората бяха потни, уморени, чувствуваше се нужда от почивка. Пръв стана Робинзон Голдсмит. Гледайки часовника си, той каза:

— Господа, предлагам да прекъснем играта, за да пийнем нещо.

Другите веднага го подкрепиха. Крупнето прибра останалите на масата пари към себе си и също се изправи:

— Ако джентълмените нямат нищо против, да дадем кратък отдих. Сега е 23,25. Ще възобновим играта към дванайсет без четвърт.

Всички побързаха да излязат, но като че най-нетърпелив беше Габи Фернандес.

Залата се изпразни. Останаха само прислужниците, крупнето и аз. Дръпнах настрана крупнето, легитимирах се, влязохме в неговото бюро.

— Другарю — казах, — покажете, моля, парите.

„Другарю“ някак си не прилягаше на този плешив, загладен господин с тънки мустачки на любовник от турски филм — той по-

добре би прилягал на Монте Карло, където биха го наричали monsieur. Той обаче никак не се учуди на това обръщение, обратно, прие го като напълно нормално и дори каза:

— От стотака ли се интересувате? Аз също се усъмних. Елате да видим.

Изкара лупа от джобчето на лъскавата си жилетка и разгледа банкнотата с око на специалист.

— Да-а — промърмори той загрижено, — може да е от тях. Трета за два дни. И все от тази група на кинаджиите. Ще трябва да я пратим на проверка.

— Това ще направя аз. Кажете ми, защо тази група играе пряко с пари, а не с жетони?

— По тяхно желание. Било по-възбуждащо и се виждало по-ясно на кого върви и на кого не.

— Кой пръв е пожелал това? Спомняте ли си?

— Струва ми се, оня дебелият евреин, дето му викат Робинзон Голдсмит. Но другите се съгласиха веднага. Впрочем това ми се е случвало и друг път. Нима мислите?...

— Нищо не мисля. Дайте банкнотата.

Взех стотачката, а другарят крупие ме почерпи със сладолед.

— Неприятен занаят — каза той, като бършеше изпотеното си лице пред огледалото и оправяше белия нагръдник на смокинга си. — Всяка нощ до четири часа! Съсипия...

— Вие отпреди Девети септември ли се занимавате с този... хм... занаят?

— Ами! От една година. Бях си аз на тихо във варненската банка касиер, после един ден ме повикаха в градския комитет и оттам — на тримесечна специализация в Баден-Баден. На връщане ме насадиха тук: партийно поръчение! — Той драматично въздъхна: — Какво да се прави, държавата има нужда от чужда валута.

— Но не от фалшива — рекох аз проникновено.

— Е, да, не от фалшива — съгласи се той с моите мъдри слова, като олиза сладоледа от лъжичката. — А сега е време да се върнем. Излезте през тази врата, не бива да ни видят заедно.

Пресякох коридора и през антрето се озовах в залата. Доктор Кречмър беше тук и си гугукаше със своето скриптгърлче.

7. БЛЕК БЪРД

Оттук нататък всичко се разви в продължение на десет минути. Спомням си ги добре. Ще си ги спомням цял живот, както ще си спомням Лорда с камата в гърба.

Нещата като че тръгнаха ненормално още от самото начало.

След доктор Кречмър в залата се втурна като фурия едрогърдестата Дафна. Предположих, че е направила поредния си скандал на своя мил Ричард и че дори причина за това е моята мила Ели — само след минутка влезе и самият Ричард, бършейки с кърпа дясната си буза. Забелязах белега: дълга драскотина под ухото.

Така изглеждат някои съпрузи след семейна схватка.

Появи се мистър Холивуд. Той веднага привлече вниманието ми. Лицето му, обикновено тъй бледожълто, сега бе странно червено. Очите му по младежки блестяха, в походката му имаше бодрост, която никак не подходеше на неговото съсухрено тяло. Седна, извади от джоба си пачка долари, нехайно я подметна пред себе си.

Така изглеждат някои въздържатели след сто грама алкохол.

Дойде Любомир Соколов. Бавно прекрачи прага, едър, с победоносна сардонична усмивка на ъглестото си лицеи с разкривена вратовръзка. Намести се на стола, разкрачен, леко вулгарен, уморен.

Така изглеждат професионалните донжуани след поредното си завоевание.

Влезе Робинзон Голдсмит, явно разтревожен. Огледа се, констатира, че не всички са тук, излезе пред вратата, погледна навън, отново се върна, седна и нервно забарабани по масата.

Така изглеждат търговците, които са пропуснали делова среща.

Прибраха се и останалите. Нямахше ги само Габриел Фернандес и кралица Елина.

— Джентълмени — каза крупнето, — да почнем, ако нямате нищо против.

— Къде е мистър Фернандес? — попита доктор Кречмър.

— Бих предложил да почакаме още няколко минути — рече Голдсмит, като отново стана и погледна навън. Дебелата му шия

преливаше над колосаната бяла яка.

В този момент нахълта Фернандес, задъхан, пребледнял. Седна на мястото си, с треперещи пръсти извади от джоба си няколко банкноти, захапа цигара, забрави да запали. Очите му блуждаеха наоколо, без да виждат.

Така пък изглеждат изоставените любовници, току-що разчистили сметките си с противната страна.

— Извинете за закъснението, джентълмени — промърмори той задавено.

— Господа — провикна се крупнето, — мисля, че можем да почнем.

— Мисис Карлова? — попита кратко Дафна.

За първи път чувах гласа ѝ въвн от кинозалите. Беше ужасно ленив, но имаше в него някаква сладострастно-животинска нотка, която те караше да настръхваш.

— Аз ще играя вместо нея — казах и извадих последния долар, който беше оставила Ели.

Започнахме играта. Отсъствието на Ели не ме занимаваше — тя или се беше забравила пред гледалото, или пък се беше запиляла край брега да се любува на лунната пътека.

Спечелих и се обезпокоих. Но после загубих и си отдъхнах.

Мистър Холивуд броеше парите си със заразително вдъхновение.

Ръцете на Габриел Фернандес трепереха.

Робинзон Голдсмит нервно барабанеше с пръсти по зеленото сукно на масата.

Ричард Брук замислено потриваше одрасканата си буза.

Любомир Соколов замечтано се усмихваше.

Доктор Кречмър с добродушна упоритост залагаше десетачки на седмица.

Крупнето безстрастно прибираше парите към себе си, като поглаждаше тънките си мустачки на турски филмов любовник, специализирал хазартно изкуство в Баден-Баден.

... Викът дойде отвън, смразяващ. Женски вик.

Скочих. В тишината откъм близкия бряг се промъкваше шумът на морето и с него — плачлив саксофонен вой.

Изтичах навън. Огромната червена реклама над казиното трескаво святаше и гаснеше, святаше и гаснеше като око на болен

циклоп. Вдясно, на около стотина метра, се простираше широкият пуст плаж със забитите в жълтия пясък сгънати чадъри — настръхнали ракети, готови да отлетят към небесата и унищожат звездите.

— Помоощ! — чу се отново крясъкът. — Помоощ!

Викът идваше откъм белия павилион за закуски, точно в края на пясъчната ивица, там, където плажът свършва и започват алеите.

Хукнах.

Зад себе си чувах пъхтенето на Ричард Брук, а още по-назад — нестройните стъпки на другите. Сърцето ми се пръскаше от напрежение, но в главата ми бе бистро.

Под светлата дъсчена стена на павилиона ничком лежеше човек в светлосив костюм. Лявата му ръка беше просната напред, със забити в пясъка сгърчени пръсти, дясната се губеше под гърдите. Дългите му тънки крака бяха разкрачени, белите обувки — зарити в зърнестата земя. На гърба стърчеше дръжка на кама с инкрустирано сребро. Около ножа тъмнееше продълговато петно кръв. Над тялото безстрастно играеха алените светлини на казиното — ярки-тъмни, ярки-тъмни... До трупа стоеше Елина, с ужас гледаше ръцете си и хлипаше. Пръстите ѝ бяха кървави.

Наведох се, погледнах лицето на лежащия — беше Лорда.

Проследих протегнатата напред ръка — тя сякаш се беше устремила към нещо, може би към последната искра живот.

Повдигнах тялото. Кръвта се стичаше под дрехата и образуваше тъмночервена локва, която пясъкът попиваше.

Десницата лежеше неестествено превита под гърдите, пръстите ѝ се бяха сковали в предсмъртна спазма около някакъв предмет. Сякаш, за да го скрият от живота...

Разтворих още топлата ръка, взех предмета: беше цигарена кутия. „Кент“.

На едната ѝ страна личеше моят собствен полупрофил в зеленикавочервени тонове.

Опаката ѝ страна пък се бе превърнала в зелена десетдоларова банкнота, изписана набързо и на шега, а отгоре ѝ, сливащи се с печатния английски текст на опаковката, се виждаха някакви драскулки. Взрях се по-отблизо: най-напред имаше някакви цифри, навярно телефонни номера, а под тях букви, български букви.

В светлината на луната и на мигащия неон с мъка прочетох или по-скоро отгатнах:

възможно ли е

в

блек

бърд

ТРЕТА ЧАСТ
ФИГУРИТЕ ВЪРХУ ДЪСКАТА

1. НИКОЛАЙ КАРЛОВ И РИЧАРД БРУК

Дългото сухо тяло беше отдавна изстинало и в суровата и безпощадна светлина на първите слънчеви лъчи, които брутално се промъкваха през широките прозорци на поликлиниката, то изглеждаше като неестествено положен върху масата пластмасов манекен. Само тясната рана между двете сбръчкани ивици на гърба подсказваше, че този човек доскоро е бил Лорда.

— Не можа да го опазиш, Николай — прошепна Мирски и обърса чело с шарената си кърпа. Не беше потен.

Не отговорих нищо. Какво можех да отговоря? Главата ми се виеше и пръскаше от болка, струваше ми се, че още няколко секунди и ще се строполя на пода край мъртвия Лорд.

— Какви са тия стари белези по гърба? — попита капитан Добрев.

— От гестапо — отвърна тихо Мирски. И повтори като ехо: — От гестапо.

Това беше плесник по моето лице. Но отново не отворих уста. Страхувах се, че ще закрепця.

— В колко стана това? — попита Мирски.

Добрев въпросително погледна към мен, но аз пак мълчах. Отвърна той:

— Между 23,30 и 23,40. Лекарското заключение е категорично. Пък и когато го откриха, беше още топъл.

Топъл беше, да, и ръката му, сгърчена около моя зелен образ...

— Разкажи! — обърна се Мирски към мен.

Опитах се да говоря, не можах. Внезапно ми прилоша, изтичах към мивката, повърнах.

— Докторе — обърна се шефът към лекаря, който присъствуваше на разговора, — дайте му някакво подкрепително. Душа не е останала в него.

Пих някаква горчива течност, посъвзех се, но чувството на отвращение към собствената ми личност не ме напущаше.

Седнах, стиснах зъби и разказах всичко — отначало докрай, само фактите, без всякаква украса. Позволих си само да дам оценка на поведението на хората в казиното през време на двайсетминутната почивка, когато бе извършено убийството, и на реакцията им при откриването на трупа край белия павилион на плажа.

— Надявам се поне, че не си се разкрил — забеляза Мирски.

— Не — казах, — не съм се разкрил.

И наистина в онези минути, когато над убития Лорд истерично крещеше Елина, аз бях намерил достатъчно хладнокръвие у себе си, за да продължа да играя ролята на случаен летовник. Като внимавах да не се заличат евентуалните следи наоколо и като прибрах цигарената кутия, аз бях отстранил хората и бях оставил само доктор Кречмър да прегледа пронизания човек. Докторът безпомощно разпери ръце. Минута по-късно се появи милиционерът, който задържа всички ни. В полунощ капитан Добрев беше вече на Златните пясъци, петнайсет минути по-късно беше уведомена прокуратурата, а в шест заранта с първия самолет от София пристигна и шефът. Сега ме разпитваха като първи свидетел.

— Не, не съм се разкрил — повторих с тъпото удовлетворение, че тук поне съм постъпил разумно.

— Добре — каза Мирски. — Ще останеш с тях, ще избягваш да се срещаш с нас, ще се свързваме по телефона.

— Слушам.

— А ти знаеш ли какво ще правиш сега?

— Съвсем не, другарю Мирски.

— Ще отидеш да се напиш едно хубаво, че да дойдеш малко на себе си. Откога не си спал?

— От две, не, от три нощи... впрочем не си спомням вече.

Намеси се Добрев:

— Другарю Мирски, нека остане поне докато разпитаме и другите.

— Стига да издържи — рече шефът и се приближи до масичката, върху която бяха подредени намерените у убития вещи: носна кърпа, запалка, самолетен билет София — Варна и обратно, цветна химикалка — онази! — миниатюрна калъфка с комплект гравьорски резци, портфейл със стотина лева, в портфейла — цинкова пластинка с недовършено детско лице. И „Кента“...

Мирски разтвори портфейла, бръкна в страничните джобчета:

— Николай, уверен ли си, че хартията, която Лорда е показвал на Голдсмит в бар „Гемията“, е била доларовата банкнота В 28.333?

— Да — отвърнах и бях благодарен, че не каза „твоята банкнота, онази, която си подменил в дома на Лорда“.

— Тук я няма.

— Допускам, че тя е една от целите на убийството — изрекох с усилие. — Сега тя е или унищожена, или пък се намира в джоба на убиеца.

Той вдигна цигарената кутия и се взря в нея. В моя образ...

— Чудесно те е нарисувал — продума той и в усмивката му имаше тъга, каквато никога не бях виждал у него.

— Да — прошепнах. — Той направи това онази вечер, докато го разпитвах.

— Ти май спечели симпатиите му. Видя ли какво е написал под рисунката?

— Да — рекох, — видях.

Под моя полупрофил в зелено Лорда беше написал: „swit purry“.
„Мило пале“... А аз не можах да го опазя... Наистина бях пале, но не мило, а съвсем беззъбо и безкрайно глупаво и наивно.

Мирски обърна кутията и се вгледа в изрисуваната банкнота.

— Какви са тия номера?

— Телефоните на хотел „Рубин“ и на варненското управление — отвърна Добрев.

— Имате ли представа какво означават тия думи БЛЕК БЪРД?

— Черна птица — казах. — На английски.

— Толкова английски владеея и аз — забеляза Мирски без ирония.

— „Възможно ли е в черната птица?“ — произнесе скептично капитанът. — Коя ли ще е тази птица, при това черна?

— Може да е прякор — подхвърли Мирски. — Или наименование на местност, или нещо подобно. Но защо Лорда е изписал тия думи с български букви?

— Навярно, защото бе отвикнал да пише на английски — казах.

— Едва ли. По-скоро той трудно свикна да пише отново на български. Не забравяй, че е прекарал в Щатите близо трийсет години. Пък и защо ли ще изписва английски думи с български букви?

— Той ги е надраскал набързо — казах, като се мъчех да бъда логичен, — в състояние на разсеяност, мислейки може би за друго. Възможно е, когато ги е записвал, просто да е забравил как е на български „черна птица“. Спомням си, че при последния ни разговор той често забравяше не само отделни български думи, но и цели изрази и ги заместваше с английски. Навярно склероза.

— Възможно, възможно... — промърмори замислено Мирски. — Тъй или иначе, ще трябва да потърсим тази „черна птица“. Местност, локал, човек... А може и да не означава нищо. Просто нищо. Игра. Драскулка.

— Има едно ханче „Черен кос“ край София — започна капитан Добрев, — точно под Люлин, по пътя за Перник. Като следвах в София, все там се отбивах след екскурзия...

— Известно ми е — прекъсна го Мирски. — Е, мисля, че можем да почнем. Елина ще оставим за по-нататък — не бива да събуждаме тяхното подозрение. Ти, Николай, мини зад онази врата и слушай внимателно. И кротувай! Докторе, няма да ви задържам повече, благодаря ви.

Лекарят излезе, а аз, провлачвайки крака по лъскавия под, влязох в някакво полутъмно килерче — склад за лекарства. Открехнах вратата — през тесния отвор се виждаше всичко: завесата, която прикриваше масата с трупа, капитана, Мирски. Видях как Добрев отваря тежката бяла порта, която отделя хирургическия кабинет от преддверието, чух го да казва:

— Лейтенант Данкин, преведете на господата следното: много се извинявам за безпокойството, което им причинявам, но тъй като през нощта е извършено убийство, принуден съм да взема някои предохранителни мерки. Господата в никакъв случай не бива да смятат, че са задържани, те са само свидетели, поканени тук за изясняване на някои обстоятелства около произшествието. Установено е, че те са първите лица, които са видели трупа. Първият свидетел, българинът Николай Карлов, вече ни даде исканите сведения, а е ред на господата. Ще им бъда признателен, ако отговорят точно и искрено на моите въпроси.

Теноровият глас на лейтенант Данкин преведе на безупречен английски. Съобщението бе последвано от шумолене, някакви гневни реплики, неспокойни покашляния.

— Моля, господине, заповядайте — покани Добрев някого.

През отвора видях да влиза Ричард Брук. Уморен, без грим, с посмачкани дрехи, той изглеждаше още по-стар, а лицето му доби характерната бръчкава маска на дългогодишен драматичен актьор. И даже драскотината на бузата не го спасяваше от печата на времето.

До него застана лейтенант Данкин, дълъг като върлина, прегърбен и с лице на разсеян учен. В отдела бе назначен отскоро главно заради полиглотските му способности. Целият разпит той преведе без нито едно запъване, като автомат. Елина можеше да му завиди.

Мирски бе седнал край прозореца и слушаше. Въпросите задаваше главно Добрев. Виждах колко му е трудно да бъде кратък и главно — да мирува. От време на време обаче все пак не устояваше на стихията си и правеше онези бързи набези пред завесата.

Той започна:

— Име, професия, адрес?

— Хомер Папатакис, киноактьор, Холивуд.

— Не се ли наричате Ричард Брук?

— Истинското ми име е Хомер Папатакис. — И бързо добави, сякаш се страхуваше да не би да го вземат за чист грък: — Но съм американец. Роден съм в Съединените щати на Америка.

— Тъй, тъй... — Капитан Добрев дръпна завесата, повдигна чаршафа пред лицето на Лорда. — Познавате ли този човек?

— Видях го за първи път снощи на плажа. Мъртъв.

Ричард отговаряше кратко, с някаква трагична обреченост, подсилена от бръчките на изразителната му актьорска маска.

Добрев закри трупа, приближи се до стъклената масичка за инструменти и махна една кърпа: под нея лежеше, камата със сребърната дръжка. Кръвта по нея бе вече засъхнала и приличаше на ръжда.

— А тази вещ?

— Тази кама е моя. Или по-точно — с нея играя. Тя принадлежи на реквизита на продукцията.

— Винаги ли я носите със себе си?

— Само вчера. Върнах се от снимки в траперския костюм на ролята и тя остана в мен.

— Защо сте задържали костюма чак до хотела?

— Това е моя работа.
— Не съвсем, мистър Брук. С този нож е убит човек.
— Зная. Някой го е задигнал от стаята ми.
— Кога?
— Навярно, докато съм бил в казиното.
— Кой са ваши съседни по стая?
— Мисис Карлова, мисис Флеминг, по-нататък — нашият режисьор. Но във всички стаи се влиза много лесно през балконите, тъй като вратите към морето са отворени през цялото денонощие.
— Господни Папатакис...
— Брук!
— Господин Брук, какво сте правили снощи през почивката в казиното между 23,25 и 23,45?
— Това си е моя работа.
— Не съвсем, мистър Брук, не съвсем. От какво е този белег на бузата ви?
— Одрасках се в розовите храсти. У вас има прекалено много рози.
— Да, това е вярно, много рози има у нас. Още един въпрос: вие почти всяка вечер играете в казиното. С много ли долари разполагате?
— С доста. Своя хонорар тук получавам в долари. Такъв е договорът. Защо, забранено ли е?
— Не, моля. Кой ви изплаща доларите?
— Директорът на продукцията и касиерката.
— Естествено... Благодаря ви, мистър Брук. Моля да минете в съседната стая и да бъдете на наше разположение още малко време. Там ще получите кафе и закуска.
— Разбира се — каза той без намек от ирония. — Зная как става това, играл съм в достатъчно много криминални филми. — И излезе.
— Има чувство за хумор тоя приятел — забеляза Мирски. — Николай, уверен ли си, че драскотината на бузата му е работа на онази, как ѝ беше името, Дафна?
— Предполагам — отвърнах. — Бях вече свидетел на една бурна сцена помежду им. Изглежда — ревност.
— Да се вземе проба от ноктите ѝ. А също така и от ноктите на мъртвия.

Капитан Добрев излезе да се разпореди. След миг откъм преддверието долетяха гневните протести на Дафна Флеминг. Представих си как тя дърпа красивите си ръце и не дава да ѝ изчегъртат малко кал изпод дългия маникюр.

— Уф! — въздъхна Добрев, като се върна. — Не дава бе! Страшна жена! Ама хубава, хубава! И какъв темперамент! Къде ги раждат такива? Като бях на курсове в Съветския съюз, се запознах с една колежка, която...

— Да влезе докторът — нареди Мирски.

2. ДОКТОР ДЖОРДЖ КРЕЧМЪР И ДАФНА ФЛЕМИНГ

Докторът влезе, отпаднал, с отпуснати над коремчето рамене, но все тъй с приветлива усмивка на закръгленото си лице. Подаде ръка на капитана, сетне на Мирски, представи се: „Доктор Кречмър“, огледа се, видя модерните апаратури в кабинета, каза: „Ошен карашо“, но с такова произношение, че едва разбрах руските думи; видя трупа зад завесата, тъжно поклати глава и едва тогава седна на посочения от Добрев стол. На първия традиционен въпрос отвърна:

— Джордж Кречмър, 46 години, ветеринарен лекар, женен, собственик на клиника за кучета в Ню Йорк.

— Доктор Кречмър, вие пръв констатирахте смъртта на това лице. Виждали ли сте го по-рано?

— За първи път го видях снощи с нож, забит в сърцето.

Забелязах едно едва уловимо трепване по лицето на Мирски.

— Докторе — продължи Добрев, — какво правихте снощи между 23,25 и 23,45?

— Разхождах се няколко минути около казиното с мис Кети Браун, но тъй като на мис Браун ѝ беше хладно, прибрахме се в залата. Това могат да потвърдят мис Браун, крупнето, както и господин Карлов, българският художник, който играеше с нас.

— Докторе, идвали ли сте друг път в България?

— Да, бях тук миналата година. За първи път.

— Какво ви накара да дойдете пак?

Очите на Кречмър весело засвяткаха зад златните рамки:

— Ако ви кажа — рекламата, едва ли ще повярвате. Защото, драги приятели, за съжаление вашата реклама у нас е много слаба... — Той се засмя: — Не, не е рекламата, а просто желанието отново да видя с очите си какво може да направи една млада, свободна страна. Хм... това едва ли е интересно за вас, но мога да ви съобщя, че симпатизирам на левите. През време на войната даже съм участвувал в митинги за подпомагане на Съветска Русия. Оттогава и знам няколко думи руски... — Той отново се засмя: — Но много неща още не ми харесват у вас. Например прекалено бавното сервиране в ресторантите.

Ние, американците, сме свикнали на други темпове. После водата в хотелите невинаги е топла. Обслужването изобщо...

— Докторе, откъде познавате мис Браун и останалите господа от филмовата продукция?

— Запознах се с тях тук, макар че има ли човек в света, който да не е виждал на екрана Дафна Флеминг и Ричард Брук и да не е слушал за мистър Холивуд? А що се отнася до мис Браун... аз... макар и женен... видите ли... не ми потръгна в брака... Кети е много, много мила жена... Познавам я отдавна, още преди да постъпи на работа в киното... Доволен ли сте от отговорите ми?

— Напълно, докторе, благодаря ви. Моля да минете в съседната стая, там ще получите закуска. Ще ви бъда признателен, ако и по-нататък бъдете на наше разположение.

— Естествено.

И излезе, нисичък, закръглен, спокоен, истински Шуберт.

— Какво ще кажете? — попита Мирски.

— Чиста работа — отвърна Добрев. — Стопроцентово алиби.

— Много люби България — забеляза Мирски. — Не обичам много тия любовни признания.

Лейтенант Данкин се изкашля в шепата си:

— Другарю полковник, ако разрешите... Аз, хм, струва ми се, че доктор Кречмър не говори на чист американски.

— Тоест как?

— Искам да кажа, той говори на чист американски, но има един малък акцент на чужденец. Съвсем лек, но...

— Не разбирам какво общо може да има акцентът на доктора с нашата работа — прекъсна го Добрев. — В Щатите има не знам колко си щата и във всеки щат говорят с не знам колко си различни акценти. Гледайте само у нас: шопите говорят с един акцент, северняците с друг, тракийците с трети... Край няма. Аз познавам един, който може да имитира...

— Добрев — рече кротко шефът, — нека влезе артистката.

Капитанът отвори вратата, любезно каза: „Мис Флеминг“, но преди още да довърши, той бе блъснат назад и в стаята нахлу разярената платиненоруса лъвица.

— Пуснете ме! Веднага ме пуснете! — крещеше тя и през пребледнелите ѝ устни прозираха остри бели зъби, готови да ръфат.

— Моля, мис Флеминг, успокойте се! — опита се да поукротилъвицата Добрев. — Само няколко минути...

— Никакви минути! Вие нямате право да ме задържате! Аз съм американска гражданка. Ще се оплача на нашия посланик. Ще свикам пресконференция и ще съобщя на целия свят как третират свободните хора зад желязната завеса!

От онази дремеща и преживяща жена в хола на хотела не бе останала и следа. Това бе някакъв Везувий от страсти и сега разбрах защо тази самка съумява да покорява тълпите. Вечерната ѝ рокля се бе свлякла над раменете, от което деколтето стана още по-дълбоко; гримът ѝ се бе изтрил и от това чертите ѝ добиваха някаква допълнителна разголеност, която привличаше и смущаваше.

— Мис Флеминг — продума Добрев с цялата рицарска вежливост, на която бе способен, — искам да ви уверя, че вие не сте задържана. Вие сте поканена да ни помогнете и нищо повече. Само няколко въпроса.

— На полицейски въпроси отговарям само в присъствието на моя адвокат.

Добрев се намираще в чудо — явно не знаеше как да продължи. И сигурно вече си представяше вестникарския вой над Филипините.

В този критичен момент се намеси Мирски. Без да става от стола си край прозореца, той изрече тихо, много тихо, но с вледеняваща безапелационност:

— Лейтенант Данкин, моля, преведете: мис Флеминг, тази нощ край хотела, в който живеете, е извършено убийство. Съвсем близо до трупа са открити следи на дамски обувки от американски тип. Една от двете американки с такива обувки сте вие. Нашата служба, както и вие самата, сме еднакво заинтересовани да изясним въпроса колкото се може по-бързо. Иначе ще бъдем принудени да ви задържим като заподозряна в убийство, а също така да свикаме пресконференция, на която да съобщим новината. Не вярвам да желаете такова нещо.

Тъмните очи на лъвицата пламнаха от ненавист:

— Вие!... — изсъска тя. — Вие!... Знаех си аз, че тук ще бъде така... Още в Холивуд ме предупреждаваха. Говорете! И кратко!

— Моля, седнете — покани я Добрев.

— Не желая да сядам.

— Както обичате. Име, години, професия, адрес?

— Дафна Папатакис...

— Какво? — едва не подскочи Добрев.

— Дафна Папатакис, по баща Флеминг, киноактриса, Холивуд.

Годините си не каза.

— Ако ви разбирам добре — започна Добрев, — мистър Брук...

— ... е мой съпруг, да, за съжаление. От какво още се интересувате?

Капитанът махна чаршафа от лицето на Лорда:

— Познавате ли го?

Тя даже не погледна.

— Не.

— Какво правихте снощи между 23,25 и 23,45, след като излязохте от казиното?

— Любих се! — каза тя предизвикателно.

Добрев смутено се поизкашля в шепата си.

— Ако ви разбирам правилно...

— Съвсем правилно сте ме разбрали. През тия двайсет минути аз се любих с един мъж на плажа под луната.

— С мъжа си?

— Не. С мъжа си отдавна не правим... това. Отдавна... — повтори тя тихо и с неочаквана нотка на тъга.

Добрев с усилие отклони очи от бюста ѝ:

— И с кой мъж... хм... сте се любили снощи?

— С какви мъже спя, не е работа на българската полиция.

— Милиция.

— Все едно.

— Госпожо Флеминг, кажете ми, моля, имате ли представа защо вчера вашият мъж се е върнал от снимки, облечен в реквизитен костюм?

По лицето ѝ премина зла усмивка:

— С този костюм той се мисли за по-мъжествен.

— Тъй, тъй... А вие защо не бяхте вчера на снимки?

— Имах свободен ден. Снимаха се само мъжете. Някакво катерене по скалите.

— Къде се снимате понастоящем?

— Край село Захариево.

— Госпожо Флеминг, засега нямаме повече въпроси. Моля, минете в съседната стая, където ще получите закуска.

— Не желая вашата закуска. И още веднъж ви предупреждавам: ако не уведомите веднага американското посолство за моето задържане и ако не ме освободите до един час, ще обявя гладна стачка.

И без да каже дума повече, излезе.

Една дълга минута в кабинета цареше мълчание. Пръв проговори Добрев, както обикновено шеговито, но този път в лековатия тон се прокраднаха тревожни нотки:

— Братлета, ако тази фемина наистина обяви гладна стачка, спукана ми е работата. Представяте ли си? Цялата световна преса и радиотелевизия от София до Филипините гърмят, че виновник за отслабването на кумира на машинописките на Запад е едно неизвестно милиционерско капитанче от Варна! Иди се оправяй тогава! Ще ме извикат горе и така и така, другарю капитан, така ли пазиш ти световните културни ценности? Какво ще отговоря аз, а? Не ми е ясно само защо крие с кого е кръшнала снощи. Да се страхува от мъжа си, не ми се вярва. Те, киноартистите, живот си живеят. Имам един познат, сценарист в киноцентъра край Бояна, та ми разправя...

— Тя лъже — каза Мирски. — С никого конкретно не е спала тя снощи. Нито на плажа, нито под луната. Видяхте ли лицето ѝ, докато говореше?

Мирски имаше удивително чувство за правда при разпити. В продължение на двайсет години през ръцете му бяха минали стотици и стотици хора с най-различни характери — от дребни мошеничета до закоравели престъпници — и те го бяха научили да различава истината от лъжата само по някаква интонация на гласа, по едно трепване на клепачите, по незабележимо за другите движение на пръстите. Завиждах му за тази негова способност.

— Аз също съм на това мнение — рекох иззад вратата на килера. — Когато се прибра снощи след почивката, тя никак не ми изглеждаше да идва от любовна среща, по-скоро — от сбиване.

— Па може да е била бурна любовта ѝ — заключи в обезоръжаващо простодушие Добрев. — Веднъж ми се случи...

— Капитане — каза шефът, — хайде да не се бавим. Заплахата на тази Дафна никак не е шега. Дай следващия.

3. ЕДИН НЕИЗВЕСТЕН ДИРЕКТОР НА ПРОДУКЦИЯ И ПАК ТОНИ

Преди още Добрев да мине в преддверието, показа се милиционерът, който се занимаваше със задържаните американци.

— Другарю капитан, един гражданин настоява да влезе. Казва, че е от кинематографията. Директор някакъв на продукцията. Вика, заплашва, че ако не го пусна, ще ме уволни.

— Да влезе!

След три секунди в стаята се появи настойчивият гражданин и след още три секунди той ни държеше вече в шепата си.

Представете си Айнщайн, станал търговски пътник. Същото огромно чело с дръпната назад дълга въздушно-бяла коса, същите старчески отпуснати бузи и дори същата небрежност в облеклото: накриво закопчано сако, издути на коленете панталони, разтворена яка... Само очите бяха други: в очите на Айнщайн се оглеждаше безкраят, а в очите на този тук — малки, искрящи от хумор и енергия — се отразяваха всички земни грижи на нашата бедна планета.

Без предисловия, припряно, той грабна десницата на Мирски, стисна я, промърмори някакво име под носа си и добави:

— Приятно ми е, можете да ми викате бай Шими.

Грабна ръката на капитан Добрев, представи се:

— Приятно ми е, можете да ми викате бай Шими.

Същото направи с лейтенанта. Сетне надзърна зад завесата, видя покрития труп, не се представи и без покана се настани на стола до Добрев.

— Кой е отговорникът тук? — попита той строго.

Шефът посочи с глава Добрев.

— Аха, другарят капитан значи! — продължи новият ни гост бързо-бързо, като поглъщаше сричките, и не знаех къде в думите му свършва сериозното и къде почва шегата. (Впрочем и до ден-днешен, вече стари приятели с бай Шими, аз трудно разграничавам в поведението му закачката от сериозното.) — Ето какво, другарю капитан, там чакат триста индийци с триста коня, четири хиляди

запалителни стрели и петдесет карабини. Скоро ще опожарим ранчото. Всичко това ми струва двайсет хиляди лева на ден или, превърнато в чужда валута — десет хиляди доларчета. Как си представяте вие това?

— Даже не мога да си го представя — отвърна, позашеметен от неочакваната атака, Добрев. — Но какво общо имаме ние с това?

— Какво ли? Вие ме проваляте! Задържете ми Сантяго Бим и Орлово око, и не знам още колко бледолики и червенокожи, и после искат от мен план да изпълнявам. И без това ми е пламнала главата, че от три дни нямам нито едно облаче — този Фернандес не може да снима без облачета, а отгоре на всичко и дърветата иска да му боядисам лилави, а я иди търси сега боя във Варна, при това лилава!

Като изкара тази дълга тирада, той изведнъж млъкна озадачен. Почеса се по мустака, попита:

— Та за какво говорех?

— За двама граждани, наречени Сантяго Бим и Орлово око — припомни капитан Добрев безкрайно учтиво. — Но, извинете, кои са те?

— Как, не знаете ли? Вие не четете „Филмови новини“. Сантяго Бим е главният герой от „Свирачът по скалите“, знатен каубой от Дивия Запад, а Орлово око е отговорникът на команчите, дето ще подпали ранчото.

— Аха, ако ви разбирам правилно, това са Ричард Брук и Любомир Соколов, така ли?

— Браво! Обичам хората, които имат на раменете си глави не само заради шапките. Настоявам да ги пуснете веднага, както и другите арестувани, защото днес имам облачета, а като свършим, можете да си ги приберете отново. Иначе си подавам оставката!

Добрев въпросително погледна към шефа: явно такъв странен ултиматум не му е бил отправян през цялата му практика. Мирски стана, приближи се до бай Шими, усмихна му се: новодошлият му харесваше.

— Вижте какво, другарю бай Шими, тия ваши бледолики и команчи са заподозрени в убийство — каза той.

— Хайде де! Та това са артисти. Те убиват само на ужким. Те една муха не могат да смачкат истински.

— Уви! Погледнете! — Мирски откри трупа.

— Брр! — произнесе бай Шими, като зиморничаво разтърси рамене и веднага без всякакъв преход бързо-бързо добави: — Извинявай, другарю началник, аз наистина не понасям смъртта, ама в края на краищата тя не бива да преча на снимките, нали?

— Прав сте — съгласи се неочаквано шефът. — Ще се постарая да освободим вашите хора колкото се може по-скоро. Кой са ви необходими най-напред?

— Най-напред ли? Ами че... — той взе да изброява на пръсти: — първо, режисьора, без него не може; второ, оператора, и без него не може; трето... мм... Трябва да видя графика. Ще разрешите ли за миг?

И без да дочака отговор, отвори прозореца и завика към някого на улицата:

— Тони! Тони!

Погледнах през прозорчето на килера: недалеч пред входа на поликлиниката беше спрял зеленият джип на продукцията. До шофьора седеше онова момче, което Ричард беше довел вчера в хотела.

— Тони! — викаше бай Шими. — Донеси ми папката. Ама бегом!

След малко на прага се показа Тони с дебела кожена папка подръка.

Първата му реакция бе уплахата. Заради трупа или заради униформата на капитана, но той отстъпи назад, като диво раздвижи разноцветните си очи, готов сякаш да хукне навън.

— Тони! — рече с бащинска строгост бай Шими. — Влез, не бой се. Тия чичковци не ядат хора. Влез, влез!

Дръпна Тони към себе си, взе папката от ръцете му, извади от нея дълъг разграфен лист, положи го на масата и зачете:

— „От седем до осем — грим на Сантяго Бим, Орлово око и Поли. От осем до десет — Поли се съблича пред Сантяго Бим: 16 метра. В десет преместване на групата при площадка номер 5. В единайсет снимка: Сантяго Бим убива Орлово око: 37 метра. В тринайсет часа обедна пауза...“

Докато бай Шими четеше, аз разглеждах Тони. Не знам защо, той така неудържимо привличаше вниманието ми. Навярно също тъй кобрата привлича животинчето, за да го глътне, макар че нещастникът нямаше нищо общо със змия. Беше облечен както предния ден с панталони над глезените и с широкото, прилично на рокля палто.

Бидейки сега по-близо до него, можах да наблюдавам женствената закръгленост на формите му и доста широкия ханш. Момчето можеше да бъде и момиче или нещо по средата. Тази раздвоеност се подсилваше от пълните бебешки устни и от чистите, безкосмени бузи, едната от които беше леко подута като от удар.

Най-вече обаче ме удивяваха неговите шарени очи — жадни и внимателни. Сега те бавно се плъзгаха по стените, апаратите, масата, полилея и сякаш попиваха всяка форма, всеки предмет. И онзи див страх, който се таеше в тях, когато влезе, като че бе поизчезнал под напора на новите впечатления.

Цяла минута Тони стоя мирен пред вратата, после, като че подтикнат от неосъзнат импулс, той се приближи до масичката с инструментите и започна да бърника. В този миг дивият израз на лицето му се изтри напълно. Момчето като че се пробуждаше от лош сън.

— Тони, стой мирен! — смъмри го бай Шими.

Момчето уплашено, дори панически се отдръпна назад, по бузите му пробягаха гърчове, очите му мигновено подивяха. В този момент той заприлича на Ван дер Любе от Лайпцигския процес.

Бай Шими съчувствено поклати глава.

— Завалията, много го плашат с милиция — прошепна той. — Види ли униформа, настръхва и бяга. На времето, разправяше ми майка му, когато работел във Варна, направил някаква беля и изчезнал, та милицията се утрепала да го търси... Та... за какво говорех?

— За следобедните снимки — припомни Добрев.

— Така де, за следобедните снимки! — И директорът на продукцията отново потъна в своите книжа, изброявайки часове, камери, репетиции, снимки и метри.

А Тони, оставен пак без внимание, бързо се освобождаваше от страха и напрежението. Лицето му се поотпусна, успокоените очи отново зашариха по апаратите и стените. Видях как погледът му попадна върху портрета на Хипократ — плешива глава и четвъртита антична брада — и дълго, много дълго го съзерцава със същия онзи израз на обожание, с който бе съзерцавал вчера моята скица на Дафна в хотелския салон. А на ниското чело между веждите се появи дори нещо като бръчка, такава, каквато се появява при напрегната работа на мозъка. Нима този идиот мислеше?

— Разбрано — каза Мирски, като прекъсна подробните обяснения на бай Шими. — Можете да си ги вземете всички след два-три часа, стига дотогава да не открием конкретния убиец между тях.

— Но, другарю началник, обещайте ми, че няма да го екзекутирате, докато не приключа снимките с него — изрече бай Шими много сериозно.

— Дадено.

— Вие ми спасявате живота! — провикна се пак ентузиазираният директор, като заприбира разграфените листове. — Знаете ли, побелях от тия филми. Веднъж да свърши и ще се пенсионирам. От двайсет и толкова години съм в кинематографията, все искам да се измъкна и все не мога. Отровил съм се с ацетон, така казват в студията. Тони! — викна той. — Стига си се завирал, където не ти е работа! — После се наведе към Мирски, многозначително се чукна с пръст по челото и зашептя: — От рождение си е такъв, горкият, ама не е лош, помага ни, изкарва си по някой лев. И даже се интересува от техника, все около апаратите се върти.

— И бузата ли му е така подута от рождение? — попита Добрев.

— Ами! Напердаши го майка му. Редовно го пердаши, клетия. Вчера, като придружавал Сантяго Бим в хотела, направил някакви бели, напил се, а не бива да пие — получава припадъци, та майка му снощи му теглила още един пердах, едва го измъкнах от ръцете й... Та за какво говорех?

— За ацетона — услужливо помогна Добрев.

— Така де, за ацетона! Та с ацетон, знаете, лепим лентата. А вие елате някой ден в село Захаријево, ще пийнем гроздова, ще погледате. Тъкмо вдругиден ще подпалим ранчото. Ще има 26 убити индианци и трима скалпирани бледолики. Е, хайде, довиждане! Тони, тръгваме!

Дръпна момчето, което тъкмо опипваше механизма на кислородния апарат, даде му кожената папка и изчезна също тъй внезапно, както се бе появил. Тони заприпка подире му като кученце след господаря. Видях през прозорчето пешовете на неговото палто да се развяват около дебелиите му къси прасци. Чух гласа на Мирски:

— Николай, препоръчвам ти да се посближиш с този динамичен директор, може да ти бъде полезен. Нали той плаща хонорарите на американците?

— Разбрано — казах.

— А сега да продължим. Извикайте... мисис Карлова! А?

4. МИСИС КАРЛОВА, МИСТЪР ХОЛИВУД, ЛЮБОМИР СОКОЛОВ И ГАБИ ФЕРНАНДЕС

Елина седеше на стола с посивяло лице, с тъмни кръгове под очите си на кошута и разчорлена черна коса. От време на време конвулсивни тръпки разтърсваха тялото ѝ и тогава тя едва сдържаше хлипанията си. Изчезнали бяха дори веселите искри, които неизменно се таяха дълбоко в зениците ѝ: с образа на смъртта тя се сблъскваше за първи път в живота си. Бе само на 22 години.

Седях насреща ѝ и се опитвах с моите не по-топли длани да погреея ледените ѝ ръце. Мирски ѝ поднесе кафе:

— Пийни, пийни и се опитай да ни разкажеш всичко. Хайде, моето момиче, успокой се!

— Но аз нищо не зная — издума тя тихо. — Просто го видях да лежи на пясъка, приближих се и...

— Не, не тъй. Да почнем отначало и по-конкретно. Ти си излязла от казиното в 23,25. Къде ходи?

— Отидох в хотела.

— Защо?

— Исках да се пооправя малко. Там забелязах, че ми няма чантата, дето си държа четките. Помислих, че съм я забравила на плажа...

— Чакай! За каква чанта говориш?

— За моята си, банската, от червена пластмаса, с която ходя на плаж. Нямах я в стаята.

— Сигурна ли си, че си се прибрала с нея?

— Абсолютно съм уверен в това — казах. — Когато вчера следобед тя влезе в хола, за да ми съобщи, че е видяла Лорда в моторницата, чантата беше у нея.

— Така трябва да е — добави Ели замаяна. — Но въпреки това чантата я нямаше в стаята и излязох да я търся край чадъра, където лежах през деня. Беше много светло, имаше луна, пък и рекламите... но чантата я нямаше и тогава забелязах тялото до бялата барака.

Отначало помислих, че е някой пияница, но когато се приближих, видях ножа на гърба... Тогава... Тогава...

Тя погледна с широки очи ръцете си, устните ѝ затрепераха.

— Хайде, хайде, ще циврим сега — каза с неочаквана нежност Мирски, като извади шарената кърпа и я пхна в ръцете на Ели. Тя си обърса носа. — Видяла си ножа и тогава...

— Тогава, без много да му мисля, се наведох и се помъчих да извадя камата. Но тя едва мърдаше. Само кръв плисна по ръцете ми. И извиках... Това е всичко.

— Да си видяла някого по плажа?

— Никого. Бях съвсем сама.

— Добрев — каза Мирски, — покажи другата чанта.

Натъпканата с долари пластмасова торба беше в ъгъла, покрита с вестници. Добрев я откри.

— Но това е моята чанта! — възкликна Елина.

— Погледни внимателно, моето момиче.

Тя опипа поръждавения цип, смачканата дръжка, разпрания страничен джоб.

— Не — каза тя накрая, — не е моята. Моята е по-нова.

— Иначе и не може и да бъде — рече Мирски, като самодоволно потри длани. — Тази чанта е намерена край вълнолома към 19 часа след отпътуването на „Чанкая“, а по това време твоята чанта е била още у тебе. Така ли е?

— Така е.

— Кому, конкретно, е притрябвала твоята чанта, а? — запита Мирски по-скоро себе си. — Какво мислите, момчета?

Аз не мислех нищо, не можех да мисля, в главата ми беше каша. Имах само едно желание — да спя. Но Добрев мислеше:

— Отклоняване на вниманието — рече той.

— Или общо разбъркване на фигурите върху дъската — добави Мирски. — Момчета, имаме работа с едър калибър... Добрев, прибери чантата и да продължим. А ти, моето момиче, сега ще отидеш при другите. Извинявай, но няма как.

— Да — промърмори тя, — да... — И провлече крака към съседната стая. Аз пък се върнах в килера.

Следващият беше мистър Холивуд. От него не можах да изтръгнат нито една разумна дума. Беше просто свършен. Седеше на

стола, жълт, със сънни, безизразни очи, отпуснат — една човешка отрепка, която издаваше някой и друг звук. От снощната му възбуденост в казиното не бе останала и следа. Питам се — как ли ще ръководи снимките, когато след малко отиде при хората си в село Захаријево. Единственото нещо, което Мирски и Добрев узнаха след много усилия, бе, че през време на паузата Режисьора бил отишъл в хотела да си вземе цигари, и толкова. Никой не му повярва, още по-малко аз: бях забелязал, че мистър Холивуд почти не пуши. Освен това в казиното продаваха всякакви цигари.

Затова пък разпитът на Любомир Соколов внесе оживление. Виждах го през отвора — снажен, с лице и тяло на наперен борец и с поглед на хитър шоп. След първите формалности Добрев направо атакува:

— Какво сте правили снощи между 23,25 и 23,45?

Соколов се наведе напред с израз на селяк, комуто предстои да продаде калпавия си кон:

— Другарю капитан, ако ви кажа истината, ама цялата истина, ще пострадам ли?

— Зависи от истината.

— Хм... Тя не е баш много чиста, ама все пак е по-чиста от това мръсно убийство. И нека още от самото начало сме наясно: аз нямам нищо общо с него. Наистина снощи се тупахме, но не с този тук — и той посочи трупа зад завесата.

— А с кого?

— С оня там, световната звезда, с Ричард Брук.

— Вие ли го нашарихте така?

— Аз, ами кой друг — рече той с нескривана гордост.

— Защо?

— Защо ли? Хм... Не знам дали ще ме разберете... Той... хм... искаше да... хм... мене... — И направи красноречив жест с ръка.

— Ами! — възкликна със своята невероятно простодушна интонация Добрев. — Той от тях ли е?

— Оха! И още как. Откога ме преследва! Лепи се като гербова марка, прави ми мили очи, подаръци ми пробутва... По-завчера намерих в стаята си букет рози и плик с 300 долара.

— Хайде бе!

— Честно слово! Той си мисли, че и аз съм от тях... Не ме познава. Виж, аз — онази Дафна!... Въртя се около нея, звездите ѝ от небето свалиям, ама на, не ще, та не ще! Затова пък той... Ама казват, че всички големи артисти на Запад били такива.

— И какво направихте с доларите? Задържахте ли ги?

— Ами да. Щом като е такава ряпа... И право в Кореком. Накупих си магнетофон с четири писти, транзистор с девет вълни, а сто долара пратих на братока на село.

— Къде?

— Село Ябълково, Пловдивско. Да си купи и той нещо от Кореком.

— Правилно. Та какво стана снощи?

— Излизам си аз значи и веднага по Дафна. А тя вири нос. Свивам я зад храстите, а тя — ха, да писне. По едно време се зададе той. Аз си знаех, че така ще стане, защото още по време на снимките вчера той се навираше в очите ми и се перчеше със своя траперски костюм. Идеше ми да го фрасна с томаховката и му взема скалпа, ама хайде. Та приближи се той, а жената нещо извика на английски и побягна. Тогавата той си пусна ръцете, мислеше си, че като ми е дал триста долара — и готово. Пернах го по мутрата и той избяга. Едва после забелязах, че съм му развалил фасона. Днес сигурно няма да може да се снима. Ако бай Шими узнае, ще ми лепне глоба.

— Не е беда — рече Добрев. — Ричард ще я компенсира с долари.

— По-добре бай Шими да не знае за тази история.

— Другарю Соколов, за ваше сведение искам да ви съобщя, че Ричард Брук и Дафна Флеминг са съпрузи.

Изненадата беше толкова голяма, че от мощните гърди на Соколов излезе само един жалък миши писък.

А когато актьорът излезе, Добрев не можа да сдържи своя възторг:

— Брей, нашите момци не само чужденките взеха да свалят!

— Капитане — каза вече раздражен Мирски, — провери в местния Кореком дали покупката на Соколов е фактурирана и дали са описани неговите долари.

— Значи смятате, че фалшификаторите идат от кинаджиите, а?

— Нищо конкретно не смятам. Освен това разследването води Николай, изводите ще си направи той сам. Николай, кого да разпитаме сега?

Едва сдържах мъчителното пъшкане, което се изтръгваше от дълбините на моето същество. Защо се подиграва шефът с мен?

— Останаха двама — измънках аз. — Операторът и Робинзон Голдсмит. В същност те са и най-подозрителните.

— Добре. Да влезе операторът.

Габриел Фернандес беше в белия си смокинг и още с влизането си пусна своята ослепителна шармантна усмивка, но ефектът пропадна: смокингът беше смачкан, реверите — измацани, усмивката — принудена, а мургавите бузи — обрасли с твърда, сива четина. Даже черните като маслини очи бяха посивели — имаше във вида на иначе тъй жизнерадостния оператор някаква вътрешна отпуснатост, която забелязах в казиното още снощи след почивката. На въпросите отговаряше вяло, разсеяно, сякаш мислите му бяха заети с друго.

— Казвам се Габриел Фернандес, роден съм в Мексико-сити, четирийсетгодишен, неженен, американски гражданин, по професия съм камераман, три пъти носител на премията „Оскар“, живея в Холивуд, в Европа идвам за първи път, убийтия не познавам. През снощната почивка бях в хотела.

— Какво правихте там?

Той мълча секунда, сетне бавно отговори и явно лъжеше:

— Отидох да си взема пари. Бях загубил всичко, което имах у себе си.

Добрев показва камата със сребърната дръжка.

— Виждали ли сте я?

— Разбира се. Камата на Сантяго Бим. Вчера я снимах в детайл и я опипах от всички страни. Нищо чудно да откриете върху нея и следи от моите пръсти.

Сега не лъжеше, но сведението беше без значение.

— Камата е била задигната от стаята на мистър Брук през време на почивката — каза Добрев.

— Господа, кълна ви се в живота на майка си, че не зная нищо за това убийство.

Този път и думите, и вълнението, с което бяха изречени, бяха искрени.

Мирски взе от масичката стодоларовата банкнота, същата, която бях получил от крупнето, и я показа:

— Тази банкнота ваша ли е?

— Откъде мога да зная? Всички пари са еднакви.

— Тази банкнота вие сте загубили снощи в играта.

— Възможно. И какво от това?

— Тя е фалшива.

Като че го удариха по диафрагмата, толкова Фернандес изведнъж се смали. Погледна безпомощно наоколо, изкара кърпа и обърса брадясалото си лице, по което се стичаха капки пот.

— Не знаех — прошепна той, — действително не съм знаел.

Беше искрен.

— Кой конкретно ви я даде? — попита Мирски.

— Не помня... Нне помня... Може би бай Шими... — Пак лъжеше. Отклони очи към прозореца и оттам — далеч зад морето, и те станаха още по-мътни и зли. Няколко секунди той сякаш не беше в стаята.

— Препоръчвам ви да си спомните — каза Мирски, — иначе ще бъда принуден да ви задържа за разпространяването на фалшиви долари.

Габриел Фернандес си излезе със същия отсъстващ поглед и мръсен бял смокинг.

— Николай — попита шефът, — как ти се струва този приятел?

— Той знае откъде е получил банкнотата — отвърнах аз, — той знае също кой му е дал и другите пари, с които вчера плати моята почерпка в бара, но не е знаел, че са фалшиви.

— И аз мисля така. Дръж го изкъсо, не го изпускай от очи. Имам чувството, че той ще си потърси човека, за да иска сметка от него. Видя ли лицето му, когато говореше? Разтворена книга... Е, хайде, да влезе последният, че става късно. Другарката Дафна сигурно става нетърпелива.

5. РОБИНЗОН ГОЛДСМИТ И ЕДНА ЗАБРАВЕНА

Робинзон пристъпи напред тежко, без желание, с вяло отпуснати едри ръце. Очите му бяха зачервени от безсъние, пурата му, с цял пръст пепел, висеше на устните му. Сдържано съобщи данните за себе си: 55-годишен, собственик на гараж в Чикаго, в България идва за втори път.

Добрев вдигна чаршафа:

— Познавате ли го?

Голдсмит се приближи до мъртвеца, дълго стоя приведен над него, сетне изведнъж се разтърси от сдържани ридания. Беше угнетяващо да се гледа този огромен мъжага да плаче с почти женски сълзи. Добрев го изчака да се успокои и го покани да седне:

— И тъй, виждам, че го познавате.

— Да... Отдавна. Той ми е... той ми беше приятел.

— Откога?

— Още от четирийсет и пета... От Донерхаузен.

— И вие ли лежахте там?

— Не. Аз влязох в лагера със своя танк. Заварих Лорда полумъртъв в една барака, с гноясали рани на гърба. Малко преди това есесовците го бяха инквизирали — беше обвинен, че е помагал на свои сънародници да избягат с подправени от него документи... Не зная — известно ли ви е с какво се е занимавал Лорда в лагера?

— Известно ни е — глухо продума Мирски.

— Той знаеше да прави само това, а аз — да карам танк и да убивам хора и нищо друго... Цели три години бях в армията...

И Голдсмит продължи без подканване, почти шепнешком, като от време на време млъкваше, за да си поеме дъх.

— ... Привързахме се един към друг, върнахме се заедно в Чикаго, заедно търсихме работа. Аз можех да стана шофьор, но не желяех — моторите ми бяха дошли до гуша. Него пък го канеха да се върне в цинкографията, но също отказа. В Щатите тъкмо се разгаряше следвоенният бум. Всички печелеха... Решихме и ние... Тогава той ме научи на своя занаят...

Голдсмит пое дълбоко дъх:

— После го изгониха от Щатите... Аз пък успях да си купя един гараж... Пишихме си, а миналата година той ме покани да дойда тук, казваше, че страната му се е променила и че непременно трябва да я видя. Дойдох, хареса ми. Действително ми хареса — настоя той, сякаш не му вярвахме. — Тази година дойдох пак. Две седмици прекарахме заедно на Слънчев бряг, но той трябваше да се върне на работа в София. Вчера сутринта неочаквано ми се обади по телефона в „Рубин“, даде ми среща в бар „Гемията“. Отказа да ме посети в хотела, беше разтревожен, мислеше, че е преследван от полицията.

— Милицията — поправи го честолубиво Добрев.

Голдсмит млъкна с поглед, впит в издутия чаршаф зад завесата. Гърдите му свиреха като повредени мехове, не му достигаше въздух. Разказът явно го вълнуваше. Уверен бях, че говори истината. По знак на Мирски лейтенант Данкин донесе чаша коняк, който американецът жадно глътна. Това като че му възвърна самочувствието.

— И какво ви съобщи Лорда в „Гемията“? — попита Добрев.

— Той ми разкри, че предната нощ е бил арестуван и че го подозират във фалшификация на долари.

Той пак млъкна и последователно изгледа тримата, които го слушаха с нескрит интерес: не знаеше как да продължи, опасявайки се навярно да не ги обиди.

— Той смяташе, че полицията... хм... искам да кажа милицията, му гласи клопка. Показа ми една банкнота от сто долара, явно фалшива, която била подхвърлена в неговия дом при обиск в негово отсъствие. Беше много оскърбен, че това нещо е било извършено със знанието ма негов приятел, сълагерник от Донерхаузен.

Мирски не трепна, но аз почувствувах удар по слабините.

— Прегледахме банкнотата. Спомням си номера ѝ: В 28.333. Трябва да ви кажа, че на земята няма по-голям специалист на фалшиви пари от Лорда. Той реши, че такава банкнота може да бъде направена само в Щатите — толкова добра беше тя. Пък и хартията беше наша, то си личеше от пръв поглед. Лорда поиска съвет от мен, желаше да му помогна да огледаме летищата тук американци, тъй като при разпита в милицията узнал, че източникът на парите бил на Златните пясъци. Трябва да ви кажа още, че Лорда познаваше лично едва ли не всички видни фалшификатори в Америка.

— Нима се е надявал да срещне някого от тях тук?

— Да. Това беше отчаяна надежда, но Лорда беше много отпаднал и объркан, не виждаше никакъв друг изход. Той искаше на всяка цена да се реабилитира пред своя приятел от милицията, да отхвърли подозрението от себе си.

Мирски пак не трепна. Затова пък аз вече се задъхвах.

Голдсмит продължи:

— Да ви кажа обаче откровенно, аз мисля... да, уверен съм дори, че Лорда е дошъл тук преди всичко заради мен. Смятал е, че фалшификаторът съм аз или че най-малко разпространявам фалшиви пари... Точно така. Не ми го заяви открито, но го прочетох в очите му. Малко преди това му бях дал няколкостотин долара. Навярно е смятал, че и те са фалшиви. Не остана време да го разубедя... А иначе излезе прав.

— Тоест познал някого, така ли?

— Да. Това стана веднага след срещата ни в бар „Гемията“. Бяхме вече тръгнали с моята кола към бензиностанцията, когато той съзря на автобусната спирка край Дома на журналистите някакво познато лице. Беше до немай-къде изненадан и дори зарадван, като че е открил търсения човек.

— Жена или мъж? — попита Мирски.

— Не зная. Нямаше време за разговори. Лорда, много възбуден, веднага ме накара да понамаля, скочи в движение и се втурна подир някакви хора, които бяха слезли от автобуса и се отправяха към плажа. Сред тях имаше мъже и жени. Аз пък продължих към бензиностанцията, тъй като още по пътя забелязах, че сме следени, навярно от милицията. Това ме накара да направя една дълга разходка из околните шосета. Смятах... хм... че по този начин помагам на Лорда. Оттам нататък загубих следите му.

— Съвсем?

— Не, не съвсем. След като се върнах в хотела, аз дълго чаках вест от него. Звънна едва към десет, тъкмо вечерях в ресторанта. Беше кратък, явно не искаше да даде подробности по телефона. Каза ми, че открил нещо много важно, че има нужда от моята помощ, и ми определи среща за 23,30 пред хотел „Рубин“.

— Защо такъв късен час?

— Зададох му същия въпрос. Той ми каза, че щял да се поразходи донякъде, където очаквал да намери най-важното. Какво точно, не ми каза.

— Да е споменавал наименованието „Блек бърд“?

— Не. Никакво име не спомена. От мен поиска само да наблюдавам кои американци в хотела и наоколо имат червени бански чанти от пластмаса. Това беше всичко. След това в казиното, точно в 23,25, аз поисках почивка, излязох пред хотела, чаках дващсет минути. Лорда не се яви. Какво стана по-нататък, знаете.

Той въздъхна дълбоко, изтри с пръсти кървясалите си и насълзени очи, опита да запали пурата, не успя. Добрев му поднесе запалка.

— Мистър Голдсмит — проговори Мирски и чувствувах как с усилие изрича всяка дума, — искам да ви кажа, че напълно ви вярвам и че разчитам на вашата конкретна помощ, за да открием убиеца на вашия приятел. Видите ли, Лорда беше и... мой приятел. — И отсече: — Неговият сълагерник от Донерхаузен съм аз.

Американецът изненадано вдигна глава:

— Вие? Не разбирам... Защо тогава го провокирахте с банкнотата?

— Грешка. Неволна грешка.

— Но тя го уби — каза глухо Голдсмит.

Това беше последният удар над мен. Бях стигнал дъното.

— Не — продума тихо Мирски, — тя не го уби. Уби го убиец.

Шефът, моят добър шеф, ми протягаше ръка за помощ. Но аз нямах сили да се вкопча в нея.

Настана продължителна тишина. Чувах дишането на тримата ми колеги, хриптенето на Голдсмит, чувах биенето на собственото си сърце. Най-после американецът проговори, проговори открито враждебно и това веднага спусна преграда между него и останалите:

— И какво искате сега от мен?

— Същото, което поиска от вас Лорда — каза Мирски.

— Да шпионирам своите сънародници, така ли?

— Не, не това, а само да ни помогнете да издирим истинския фалшификатор и вероятно и убиец на Лорда. Вие също познавате хората тук.

Голдсмит се изправи, смачка жестоко пурата в пепелника:

— Господа — каза той, — моята ваканция в Европа свърши. Днес аз си заминавам.

— Не ви задържаме, мистър Голдсмит. Разрешете ми само да ви задам още няколко въпроса.

— Задавайте!

— Откъде познавате американците и българите, с които играхте снощи в казиното?

— Хотелско запознанство — беше краткият отговор.

— Мистър Голдсмит, през цялото ли време снощи между 23,25 и 23,45 сте чакали пред хотела?

— Да.

— Не сте ли забелязали някакво нередно движение на вашите познати вън и вътре в хотела?

— Не.

— Лежали ли сте с Лорда в затвора?

— Да.

— Мистър Голдсмит, разбирам напълно чувствата ви към мен, но аз все пак апелирам към вас да ми помогнете. Уверен съм, че ще имам нужда от вас, и то много скоро.

— Аз никога и никъде не съм помагал на никакви полицаи. И няма да помагам.

— Ваша воля. Можете да минете в съседната стая.

Голдсмит излезе — една грамада, която излъчваше потоци неприязън към нас.

— Интересно човечище, а? — каза Мирски, като доволно потри ръце. — Къде според вас е излъгал или скрил нещо?

— Според мен, е казал истината — забелязах аз иззад вратата. — Твърде много съвпадения има между неговите думи и това, което знаем.

— А как, допускаш ли, че не е видял шетнята на Елина, на режисьора, на оператора, които твърдят, че са влизали и излизали от хотела? Две алтернативи — той или не иска да говори пред нас, или пък също е влизал в хотела...

— ... за да се промъкне в стаята на Ричард Брук, да задигне камата, да слезе отново долу, да се срещне с Лорда край павилиона и да го промуши — подхвана мисълта Добрев. — Знаете ли, тази хипотеза има крака. Нека поразсъдим по-нататък: Лорда е разбрал, че

Робинзон Голдсмит е фалшификаторът, заплашил го е, че ще го издаде. Голдсмит му дава среща в 23,30, уж за обяснение, и му хаква ножа до дръжката. Само такъв силен човек като него може да направи това с един-единствен удар. А всичките му приказки тук са смесица от истина и лъжа и представляват само едно много ловко и активно алиби. Този Голдсмит е стара кримка. Сигурно, когато аз съм пълзял под полите на майка си, той е лежал в Синг-синг и...

— Другарю капитан — прекъсна го лейтенант Данкин, — навън чака още една свидетелка.

— Как, още ли има?

— Да, една руса жена.

— Брей, забравихме я нея! — шляпна се по челото Добрев. — Да влезе!

Кети Браун приличаше на русо птиче с вирната човка. Гледайки плахо с празните си очи, тя съобщи с крехкия си гласец, че се казва Катерин Браун, че е на 39 години, че е скриптгърл от Холивуд, че не познава убития и че през двайсетте минути снощи отначало се е разхождала по главната алея на парка със своя френд Джордж Кречмър, че ѝ станало студено, че после двамата влезли в салона, докато чули виковете на мисис Карлова.

Уморени, Мирски и Добрев очевидно не намираха какво повече да питат. И тя си тръгваше вече, когато внезапно се обади шефът:

— Мис Браун, какъв е цветът на вашата банска чанта?

Тя бавно се обърна и се усмихна мило с белите си миши зъбчета:

— Моята банска чанта?

— Да. Нали си имате банска чанта?

— Разбира се, имам.

— Та какъв е цветът ѝ?

— Синя е.

И си отиде, олюлявайки в тясната пола скромни бедра.

Аз пък излязох от тесния килер и запалих лулата. Чувствавах необходимост да пуша, но не защото бях кандидат Шерлок Холмс, а защото имах нужда от лютив дим, който да разкъса дробовете ми. Бях опустошен. Целият този безкраен разпит край трупа на Лорда се въртеше в болния ми мозък като калейдоскоп, движен от безумец, и аз не можех да свържа в някаква разумна схема всички тия противоречиви показания. Затова пък Мирски се опита да го направи.

— Е — каза той, — струва ми се, че картинката става малко по-ясна. Лично аз съм склонен да предполагам, че фалшификаторът, да го наречем Х, има пряка връзка с убиеца, когото да наречем У. Допускам още, че убиецът е разбрал намеренията на Лорда да издаде фалшификатора, както е била издадена пътничката от „Чанкая“, което пък говори, че между Х и пътничката има някаква най-малко косвена връзка...

Звънна телефонът. Добрев вдигна слушалката:

— Да, аз съм... Тъй ли? Един момент! — Той се обърна към шефа: — Нашите са открили интересни неща при обиска.

Мирски доволно потри ръце:

— Така си и знаех. Да вървим!

6. ФИГУРИТЕ ВЪРХУ ДЪСКАТА И ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Влязохме в хотела, най-напред аз „задържан“, след мен униформеният лейтенант Данкин и другите. В този ранен час холът беше безлюден, само чистачките ме изгледаха неприязнено: новината за убийството се бе вече разнесла.

На седмия етаж ни чакаше един от инспекторите на Добрев заедно с две поемни лица от хотелската администрация. Без всякакви обяснения той ни въведе в стаята на Режисьора. Вътре цареше пълен ред и на пръв поглед не можеше да се разбере, че тук всичко е било проверено. Инспекторът отвори един от големите куфари, внимателно повдигна захвърленото в него мръсно бельо. На дъното се показа изящна кожена кания — канията на камата със сребърната дръжка. До нея лежаха две лъскави кутийки като опаковка на лекарство. Прочетох: lysergid.

— Какво е това? — попита Мирски.

— Ако не се лъжа — ЛСД.

— Ето значи какво било това ЛСД — продума шефът. — За първи път го виждам конкретно. Имаш ли понятие може ли то да доведе човек като Режисьора до такова свръхвъзбудено състояние, че да убие грамада като Лорда?

— Не зная. Чел съм само, че то по-скоро довеждало до някакво вътрешно просветление, до необикновена еуфория на чувствата, след което настъпвало депресия. Затова и го взимат хора на изкуството, особено когато работят. Сега вече напълно си обяснявам приповдигнатото настроение на мистър Холивуд снощи и неговата отпадналост днес.

— Не пипайте повече! Да вървим по-нататък.

Съседната стая бе на Ричард Брук. Тук всичко бе невероятно разхвърляно с изключение на тоалетната масичка пред огледалото, където бяха наредени безброй кремове, парфюми, мазилка за коса, четки, гребенчета и не знам още какви шишенца и кутийки с козметични средства за поддържане красотата на не млад вече мъж,

който държи да се хареса не само на жените. Върху кушетката беше просната живописната траперска дреха.

Минахме в стаята на Габриел Фернандес. Тук нямаше нищо съмнително с изключение на някакви накъсани бели листчета, захвърлени на пода. Подредихме ги върху масата. Образува се луксозна хотелска бланка с изписан на ръка английски текст. Почеркът бе женски. Данкин преведе:

Дарлинг^[1], когато получиш това писмо, аз ще съм вече далече от тебе. Не ми се сърди. Ще се видим скоро и отново ще бъдем щастливи.

Твоя П.

— Отбелязахме ли всичко? — попита Мирски. — Да? — И той отново разпиля листчетата на пода.

Влязохме в стаята на Робинзон Голдсмит. Червената чанта забелязахме още от вратата. Беше поставена, или по-точно — небрежно захвърлена, върху леглото. Дръпнах ципа: вътре бяха вещите на Елина — пешкирът, плувната шапка, четките за коса...

Мирски не можа да удържи смеха си:

— Хитро! — И се обърна към инспектора: — Това ли е всичко?

— Това е, другарю Мирски. По другите стаи нищо подозрително.

— Искам да видя стаята на Кети Браун.

Влязохме. Вътре всичко приличаше на малката скриптерка: ситно, спретнато, безлично и глупавичко. Само чудесната амфора в ъгъла придаваше на стаята някакво далечно ехо на антично благородство. Шефът надзърна в гардероба, в нощния шкаф, под леглото, в балкона, в амфората дори. Намери търсеното в банята. Беше една синя банска чанта, явно съвсем нова, още смачкана от опаковката. Мирски я отвори, пъкна ръка в нея — беше празна. Дръпна ципа на страничния джоб, бръкна вътре, напипа нещо, извади го в юмука си и го сложи в джоба. Не даде никакво обяснение.

Хвърлихме поглед и в моята стая — всичко беше в ред.

— Достатъчно — каза Мирски. — Да вървим. Онази мила Дафна трябва да агонизира вече от глад.

Върнахме се в поликлиниката, където мъртвото тяло на Лорда продължаваше да лежи като пластмасов манекен зад завесата. Бяхме отново четиримата — шефът, Добрев, лейтенант Данкин и аз.

— А сега чуйте ме добре — каза Мирски. — Нека, преди да се разделим, направим една кратка рекапитулация. Защото след час аз си заминавам за София, където ме чака друга работа. Какво да се прави, не можах даже да се потопя в морето. Но както и да е... Ръководството на операцията отново се поема от Николай. Добрев, ще му помагаш с всички сили. Ти, Николай, след малко ще се върнеш при задържаните. Имай предвид, че нищо още не е решено и че много разчитам на тебе, за да доведем работата до конкретен край. И не се учудвай на нищо. На нищо! — повтори той натъртено. — Ясна ли ти е картинката?

— Ясна е — рекох, макар че не ми беше особено ясно защо не бива да се учудвам на нищо.

— И тъй, да си припомним най-напред сегашното разположение на фигурите върху дъската. В страната се разпространяват фалшиви долари. Фалшиви долари се откриват даже в хотел „Рубин“ и конкретно — в игралното казино. Вчера следобед една руса жена изнася в червена банска чанта осем хиляди долара. Един мъжки глас уведомява милицията за това. Уплашена от обиска, жената хвърля чантата в морето. Голдсмит заявява, че Лорда го е помолил да търси човек с червена чанта... Същата вечер Лорда е убит с камата на Ричард Брук. Брук има алиби — боксирал се е със Соколов. С тях е била и Дафна Флеминг. Камата е открадната от стаята на Брук, а канията на същата кама се намира в куфара на Режисьора. По-нататък: от стаята на Елина изчезва червената ѝ банска чанта. Същата чанта се открива в стаята на Голдсмит... В стаята на Кети Браун пък се намира една нова синя чанта. Още по-нататък: в стаята на Фернандес се търкаля накъсано на парчета прощално писмо без обръщение и без адресант, подписано от някоя си П.

Шефът си пое дъх, обърса несъществуващата пот от врата си и продължи:

— От всичко това става напълно очевидно, че престъпникът Х или Y, като е разбъркал така ловко фигурите върху дъската, е целял или да отклони нашето внимание в желаната от него посока, или пък, което е по-вероятно, да ни хвърли в пълна безпътица. Твоя задача, Николай, е да ги подредиш отново в техния логичен ред. Направиш ли това,

престъпникът или по-точно престъпниците са в ръцете ти. Казвам престъпниците, защото продължавам да си мисля, че Х и У са две различни лица. Парите се произвеждат от Х някъде в България, в местност, която може би дори се нарича Блек бърд, сетне се изнасят от това място в червена чанта и от У се разпространяват у нас и главно се експортират в чужбина.

Затворих за миг очи, опитах се да си представя разположението на фигурите върху дъската, така както ги беше описал шефът. Не се получи нищо. Само един хаос. Бях толкова уморен и обезсърчен, че не можех да си представя даже нормалното разположение на стаите на седмия етаж с техните американо-български обитатели.

— И за да свършим — подхвана Мирски, — искам да обърна вниманието ви на някои пунктове. Първо — какво е правил мистър Холивуд снощи, след като е взел ЛСД в хотела. Второ — кой конкретно изплаща заплатите на артистите от филмовата продукция. Трето — къде е изчезнала една стара червена банска чанта. Четвърто — коя е тази „П“. И пето — какво е и къде се намира Блек бърд. А сега да бягам, че ще изпусна самолета. Ох, щях да забравя: никой от задържаните отатък не бива да напуска страната до второ нареждане. Намерете законни форми да ги задържите.

Той ми стисна ръката:

— Ник, горе главата! А за Лорда... май че така му е било писано. Важното сега е да отмъстим за него. Хайде, иди при другите и довиждане.

Влязох при другите.

Беше кабинетът на главния лекар. Върху писалището лежах чаша с кафе и кифли, около него седяха хората. Настаних се до Ели. Един милиционер ми наля кафе, пих. Не беше трудно да играя ролята на арестант, толкова бях съсипан.

В ъгъла Дафна Флеминг нервничеше. Пред нея чашата беше пълна и кифлата неотхапана. Мистър Холивуд дремеше, обронил глава на слабите си гърди. Ричард Брук кокетничеше със своя любим Соколов. Доктор Кречмър и Кети Браун тихичко си шушукаха. Робинзон Голдсмит бавно дъвчеше кифла. Габриел Фернандес гледаше някъде надалеч зад прозореца.

Изминаха десетина минути в пълна тишина. Само веднъж Любомир Соколов се обърна към мен с въпрос:

— Абе другарче, да знаеш докога ще ни държат тука?

Не знаех.

После вратата се отвори, показаха се Мирски, Добрев и Данкин.

— Лейтенант, преведете — каза Мирски със служебен тон. — Господа, още веднъж моля да ни извините за причиненото безпокойство и за загубеното време. Разрешете ми да ви благодаря за съдействието, което ни оказахте. Трябва да ви съобщя, че благодарение на тази помощ убиецът е открит. Господа, вие сте свободни. Желая ви приятна почивка.

Въздишка на облекчение посрещна съобщението. Всички се изправихме и се упътихме към изходната врата. Последен остана Режисьора, който едва ли бе чул нещо. Доктор Кречмър му помогна да стане и подкрепяйки го през кръста, последва другите. Спря ни отново гласът на Мирски. Той каза:

— Господин Робинзон Голдсмит, в името на закона арестувам ви за предумишлено убийство на българския гражданин Иван Бонев.

Данкин не преведе веднага и думите разбрахме само тримата българи — Елина, Соколов и аз, което веднага пролича по изненадата ни. Другите не реагираха. За миг само ми се стори, че по лицето на Габриел Фернандес преминава леко сгърчване, което можеше да се вземе за отглас на вътрешна усмивка или на болезнена спазма.

Лейтенантът преведе. Неговите слова дойдоха като гръм от ясно небе и заковаха хората на място. Тишината изведнъж стана толкова плътна, че през затворените прозорци долетя далечният крясък на гларусите. Всички очи се насочиха към Голдсмит. Той не каза нищо, само бавно се обърна и пристъпи към Мирски. В зачервените му очи имаше много умора и дълбоко презрение. Протегна ръце, лейтенант Данкин склочи около китките му гривните на белезниците.

— Go! — каза лейтенантът и го пусна да мине напред.

Излязохме. Въздухът беше чист, слънцето се бе покатерило високо над морето, към плажа тичаха първите шведи.

Пред хотела, край автобуса с големия надпис „Продукция — Свирачът по скалите“, чакаше бай Шими. Зад него стоеше онзи Тони и шареше нещо с пръст по пращната каросерия. Мимоходом погледнах: беше рисунка на плешив мъж с брада.

Отминах.

[1] Мили. ↑

ЧЕТВЪРТА ЧАСТ ФАЛШИФИКАТОРЪТ

1. УРОК ПО АНГЛИЙСКИ И ПРЕДСЕМЕЕН КОНФЛИКТ

Въпреки отчаяните усилия на бай Шими тази сутрин кинокамерата в село Захаријево не се завъртя: всички освободени от ареста филмови дейци мигновено се прибраха в стаите си. Волюневолю директорът с лице на Айнщайн свири отбой и даде на хората си четири часа почивка, а сам, полуядосан-полуразвеселен, се настани пред бара на хотела и си поръча сто грама гроздова.

Оня Тони пък седна на едно дълбоко кресло в хола и взе да прави ластовички от книжни салфетки. Спрях се да погледам. Изпъкналото му чело се сбръчкваше от усилията; късите му и дебели като кебапчета пръсти сръчно сгъваха хартията и ластовиците ставаха удивително изящни. Явно това занимание му доставяше голяма радост, защото разноцветните му очи блестяха, а по устата, от която излизаха мехурчета като на бебетата, преминаваше нещо като усмивка. И беше толкова задълбочен в работата си, че не обръщаше внимание на нищо и никого. Трудно се откъснах от тази мъчителна и в същото време притегателна картина и заедно с Елина потеглихме нагоре с асансьора.

Кралицата остана в моята стая. Образът на смъртта не само я беше уплашил — той беше смазал свойствената ѝ и тъй привлекателна момичешка игривост.

— Искам да спя при тебе — каза тя, като унило опря глава на рамото ми, и разбрах, че наистина иска само да спи.

— Ей сега — отстраних я аз леко, — да свърша нещо.

Потърсих блока си — нямаше го. Спомних си, че още лежи някъде долу заедно със скицата на Дафна Флеминг, забравен от мен в хола след пиянството с Фернандес. Тогава взех една хотелска бланка и си записах, докато още бяха свежи в разнебитената ми глава препоръките на шефа, които „по-конкретно“ представляваха заповеди: страхувах се, че като си легна, ще се изтрият от паметта ми. Последно записах: „Какво е Блек бърд“.

— Ели — попитах, — какво точно означава „Блек бърд“ на английски?

Отговорът ѝ дойде отдалече — тя вече заспиваше:

— Кос.

— Не е ли черна птица?

— Ако е в две думи, може да се преведе като черна птица, ако е в една дума, значи кос или черен кос.

Спомних си драскулките върху цигарената кутия: най-напред беше изписано „блек“ и отдолу „бърд“. Така ги беше видял и лейтенант Данкин и така добросъвестно ги беше превел: черна птица. А можеше да бъде кос и това вече беше друго. Трябваше да уведомя капитан Добрев, който в този момент навярно пускаше съобщение из цялата страна да се търси „Черната птица“. При това отлично си спомням, той бе споменал за „Черния кос“ под Люлин.

— Ели, а тия две думи не означават ли и нещо друго?

— Не, нищо друго, черна птица или кос.

— Имат ли те някакви омоними?

— Ох, Ник, моля те, остави ме да спя. Втория изпит по английска морфология съм си взела още през юни.

— Ели, само една минутка и ще те оставя, честна дума.

— Добре, казвай — капитулира тя с прозявка.

— Има ли „Блекбърд“ някакъв преносен смисъл?

— Не зная... не си спомням... умирам за сън... Чакай, чакай! Май че има! В историческите романи се споменава за някакви „блекбърди“. Ако се не лъжа, това са били пленени негри, които са били продавани по пазарищата като роби.

Почесах се без нужда по тила: негри роби! Това вече можеше да ме отплесне кой знае накъде.

— А отделните думи имат ли си омоними? — попитах. — Или близки по произношение думи? Като блок, блък или нещо подобно?

Тя взе молива от ръката ми и изписа върху листа следното:

black — черно; block — път; bloke — тип; blacky — негър; bird — птица; birth — рождение; bard — поет; bard — броня; board — дъска; beard — брада; burden — товар.

— Толкова — каза тя. — Повече не зная. От тях можеш да си съчиниш каквито си искаш комбинации: черен-път; тип-поет; черна-брада; пън-певец; негър-птица и прочие. Но ако искаш да знаеш моето

мнение, „Блекбърд“ е само кос и нищо друго. Е, може да е и черен роб. А сега лека нощ и прощавай, аз отивам в обятията на Морфей.

Гмурна се в леглото, сви се на кравай и мигновено заспа.

А аз не заспах, макар че дяволски ми се спеше. А може и да съм спал, ей тъй, седнал на стола, но с отворени очи и трескав мозък, в който непрекъснато се въртяха привидения и думи. Виждах разбърканите фигури върху шахматната дъска и всяка фигура беше ту Режисьора, ту Голдсмит, ту доктор Кречмър, ту Габи Фернандес... Виждах върху квадратите да подскачат като живи червената чанта, амфората, „Кента“, доларите, канията, ножът със сребърната дръжка, кутийките ЛСД... И чувах: „Познавате ли Лорда?“, и: „Какво сте правили снощи между 23,25 и 23,45“, и: „Казвам се Хомер Папатакис“, и: „Вдругиден подпалваме ранчото“, и: „Сладко пале“, и: „От рождение си е такъв, завалията“, и думи, думи, много думи и още „чернорождение“, и „пътброня“, и „типтовар“, и „черен роб“, и блекбърд, и блекбърд, и блекбърд, и боже мой! — *какво* наистина е *Блекбърд*? Защото нали трябва да отмъстим за Лорда! Но нима убиецът не е още заловен? Ах, нищо, нищо още не е решено. „Ник, аз много разчитам на тебе... И не се учудвай на нищо.“ Нима Робинзон Голдсмит не е Х? Или той е само У? Не, Робинзон Голдсмит е само убиецът. Ясна ли ти е картинката? А Блекбърд е фалшификаторът. И трябва да бъде открит. Ясно! Разбрах! Стига! *Стига!*

— Ник!

— Да? — огледах се аз замаяно наоколо.

— Аз няма да спя при тебе. Викаш. Уплаши ме.

— Не, няма вече. Извинявай.

Легнах при нея, закрих лице с нейните ухаещи на люляк коси, гушнах се в обятията ѝ. Тя беше тук, топла, жива, тръпнеща; тя беше усмивката, радостта... И аз се приютявах в гърдите ѝ от Лорда, от доларите, от ножа, от смъртта, от своята собствена неувереност, от незнанието и страха. И когато до сърцето ми достигаше туптенето на нейното сърце, аз се чувствувах по-силен, по-умен и нищо друго не съществуваше, освен тя и аз, освен ние двамата, и в гърдите ми се надигаше вик и шептях: „Ели, обичам те, обичам те“...

— Ник.

Вдигнах глава: лицето и бе бледо, очите — студени. Тя взе ръцете ми в шепите си — те също бяха хладни.

— Ник — рече тя беззвучно. — Ник, страх ме е.

— От какво?

И заедно с тия думи в съзнанието ми с трясък отново нахлу външният свят и топлината на нейните гърди изчезна, и смелостта ме напусна, и отново бях безпомощен и неумен. Въпреки това попитах и дори се усмихнах:

— От какво се страхуваш, Ели?

— Не знам... От всичко. От тия американци, от Робинзон, от Дафна, от Ричард...

— Те не са чак толкова страшни, Смехурче — казах, като прокарах пръсти по муцунката и, която никак не се смееше.

— Те убиха Лорда — прошепна тя и японските ѝ очи бяха впити в тавана. Там тя виждаше ножа в гърба и плажа с белия павилион.

— Ще заловим убиеца и ще отмъстим — казах.

Тя обърна поглед към мен. В него имаше една категоричност, която ме уплаши.

— Ник — каза тя, — Ник, откажи се от тази работа.

— Как може, Ели, та това е задача!

— Не, не само от тази. Изобщо, от всички... Завинаги.

Отдръпнах се от нея, приседнах на леглото, загледан учуден в нея. Не питах дали говори сериозно — знаех, че няма и капка шега в думите ѝ. Да се откажа от работата си, да оставя моя малък кабинет, да забравя Мирски, да се оттегля от целия този странен, отблъскващ и привлекателен свят на престъпници и техните преследвачи, в който живеех през последните години — това искаше тя!

— Но, Ели — казах, — Ели, ти разбираш ли какво говориш?

— Да, Ник, разбирам, Ник... Ник, мили! — прошепна тя и положи длани на бузите ми: — Ник, слушай: аз не желая да те видя някой ден с нож, забит в гърба.

— Глупости бръщолевещ.

— Не, това не са глупости, сам знаеш, Ник, това не са глупости. Аз... аз искам да живеем като всички хора. Аз... не съм никаква героиня... Аз съм само жена... Искам да си с мен, искам да имам дете от тебе, много деца... И искам баща им да си бъде в къщи.

Изведнъж се видях в неголяма стая; на едното ми коляно се подрусва момченце, на другото — момиченце, над мен на въженце

висят пеленки; Ели, по престилка, изнася гърнето... Шерлок Холмс в лоното семейно!

— Ели — казах, — аз също искам да имам деца от тебе, но защо трябва да се отказвам от своята работа?

— Искам бащата на моите деца да бъде жив.

— Е, не е задължително да загине — рекох, като се опитах да придам на гласа си онази лекомислена бодрост, с която обикновено разговаряхме с Ели. — При това, доколкото знам, ти много обичаш моята професия. Да ми помагаш искаше и даже...

Тя втренчи поглед в очите ми:

— Не — продума тя, — сега разбрах, че не обичам твоята професия.

Да, аз също разбрах сега, че не я обича. Тя обичаше само нейния външен блясък, романтичните ѝ легенди, увлекателните ѝ филмови бутафории, игривата ѝ загадъчност в криминалните разкази. Тя обичаше *приключението*, а не *работата*. Впрочем аз също обичах приключението и с него още неизбежните автомобилни преследвания по високия бряг, лазенето по плажа и вилите със затъмнените прозорци, но сега, когато Ели настояваше да се откаже от професията, аз внезапно осъзнах, че не само приключението ме привлича в нея, а и друго, нещо много по-важно, нещо дълбоко, съществено, нещо, свързано с чистотата на живота, с моите схващания за човека, нещо, което не можех да формулирам ясно, но което беше достатъчно силно да ме отдръпне дори от Елина.

— Не, не обичам твоята професия — повтори тя, — аз обичам тебе.

Не зная защо, но това любовно признание, изречено тихо и почти безизразно, ми се стори най-пламенното, което Ели ми беше правила някога.

Бях само на двайсет и шест години и обичах, и тя беше на двайсет и две и обичаше, и беше до мене, и бях до нея, и всичко изведнъж излетя от главата ми — Лорда, доларите, камата, Голдсмит, смъртта, професията, всичко! — и я взех в обятията си и я любих както никога дотогава, а сетне рухнах в непробуден, безмълвен и безцветен сън.

2. ЕДИН ПОДВИГ

В главата ми бумтяха гръмотевици. До мен някой ставаше. Трясъкът се засилваше. С мъка вдигнах натежалите си клепачи, протегнах ръка за очилата. Ели стоеше до вратата — някой чукаше и викаше нещо на английски. Познах гласа на Ричард Брук.

— Какво става? — попитах със заплетен от съня език.

— Ричард моли да излезем, щял да ни покаже нещо.

— Колко е часът?

— Един и половина. Ставай, време е за обед.

Нахлузих панталони и риза, излязох. Около Ричард Брук, наметнат с разкошен копринен халат, се бяха струпали американците и гледаха нещо в ръцете му. Приблжих се: беше канията, същата, която пет часа преди това бяхме видели в куфара на Режисьора до кутийките ЛСД. Ричард възбудено обясняваше: когато тази сутрин се прибрал, канията я нямало, както и ножът, може да се закълне в това. А като се събудил преди малко, канията била върху кушетката. Да, разбира се, вратата към балкона е отворена. Не, той нищо вече не разбира. Нали убиецът е арестуван? Или някой си прави зли шеги?

Всички опипваха кожената калъфка, сякаш да се убедят, че тя не е плод на въображението, а истинска, онази, от която Сантяго Бим вади камата, за да пониже Орлово око.

— Къде е мистър Холивуд? — попитах.

— Той спи — отвърна доктор Кречмър. — Той, бедният, едва издържа нощта.

Възбудата бързо поутихна и ние се прибрахме в стаите си. Мислите ми обаче бяха заети с този тайнствен скок на канията от куфара на Режисьора до кушетката на Ричард Брук. Кой и защо бе извършил това? Трябваше да го узная, и то докато събитието бе още прясно. Мислех какво да предприема и тия мисли изтикваха настрана неприятния разговор с Ели, а може би съзнанието ми самичко вършеше това в положение на самоотбрана, за да се освободи от предсемейните конфликти, които го смуцаваха. И без съмнение те и Ели бяха в основата на онова, което предприех няколко минути по-

късно. А може би чисто и просто исках да докажа на себе си, че не съм „пупи“.

Бе точно 13 часът и 40 минути и точно в 13 часа и 40 минути аз пристъпих към първия си подвиг в този мой първи, мой първи нещастен самостоятелен случай. Казвам „подвиг“, но вие не можете да оцените смисъла, който аз влагам в тази дума, нито даже да го разберете; ще го разберат и оценят само ония, които като мен страдат от аерофобия; ония, които не смеят да хвърлят поглед от прозорците на петия етаж към улицата; които бягат като от чума от планинските лифтове; които извърщат очи от кацналите върху скелите на новостроящи се сгради зидари; които чувствуват отвратително повдигане при вида на пълзящи по скалите алпинисти... Защото ето какво направих:

Излязох на балкона, на тесния, дълъг балкон, същия онзи, който опасва цялата фасада на хотела и е разделен на площадки от железни парапети пред всяка стая. Долу, безкрайно далече долу, цели седем етажа по-долу, беше бездната и тя неудържимо ме влечеше, и само като си помислех за нея, гърлото ми се свиваше на възел.

Но тръгнах.

Стигнах до първата преградка. Примрял от атавистичен ужас, аз затворих очи, преметнах крак върху желязото, плъзнах се по корем над него и се прехвърлих оттатък. Поех дъх, отворих очи: намирах се пред вратата на Ели. Тя беше гърбом към мен и си чистеше обувките. Изтичах на пръсти, опрях до втория парапет. Устните ми бяха вече сухи като шкурка. Ръцете ми трепереха независимо от мен, против волята ми, въпреки разума ми. Повдигнах се, прехвърлих крака, плъзнах корем върху желязото, стъпих на цимента: бях пред втората врата. Поуспокоих дишането си и внимателно надзърнах през спуснатото перде: Ричард Брук се въртеше пред огледалото в напетия си траперски костюм.

При прехвърлянето на третата преградка край мен префуча гларус, а може да бе пеперуда или само вятърът, но полъхът едва не ме катурна. Сградите, морето, небето, плажът — всичко се завъртя около мен. Ушите ми писнаха, чувствувах как устните ми се напукват. Затворих очи, вкопчен с цялото си същество за перилото, а в главата ми, кой знае защо, изведнъж изгърмя: „Purru! Пупи!“ И гласът, който гърмеше, беше женски.

Стъпих на цимента. Вдъхнах въздух, обърсах грапавите си устни. Боботенето в главата ми се поутоложи, но женският глас продължаваше да пее, и то съвсем, близо, зад вратата: бях пред стаята на Дафна. Пееше тя, пееше тихо, с дълбок гръден глас, на английски и аз долових само: „Puppy love is the most beautiful love“. Пееше и се преобличаше, но в този момент аз не изпитвах никакво желание да се вглеждам в каквата и да е жена, а още по-малко в Дафна. Продължих. Прехвърлих и последната преградка, преследван от тихото: „Puppy love is the most beautiful“...

Бях пред стаята на Режисьора. Затаих дъх. Долу, в дъното на пропастта, шумеше морето, над мен крещяха чайки, отсреща се извисяваше елегантната фасада на хотел „Глобус“, далече оттатък беше Босфорът... Успокоих сърцето си, пооправих очилата на носа, сетне бавно пристъпих към вратата. Беше затворена. И вътре нямаше никого. Леглото беше разхвърляно, коженият куфар — отворен, върху нощната масичка лежеше кутийка ЛСД, до кутийката — бяло хапче. Дочу ми се глас, като че някой говореше. Долепих ухо на стъклото. По-навътре, изглежда, в банята, някой бодро си тананикаше. Въпреки отвратителния си слух можах да установя, че беше гласът на мистър Холивуд и че този глас си припяваше същото онова „Puppy love is the most...“

Не спеше мистър Холивуд!

Върнах се по същия път, но нямах вече нито сили, нито смелост да стигна до края на тази убийствена за мен голгота и ни жив, ни умрял нахълтах при Ели.

— Ник, откъде пък падна ти? — възкликна тя. — И защо си тъй блед?

— Нищо — рекох. Гласът ми бе неузнаваем: само някакъв безцветен дъх: — Исках да видя как се влиза през балкона. Ели, какво е точно на български: „Puppy love is the most beautiful love?“

— „Първата любов е най-прекрасната любов“. Но откъде ти е хрумнало това изведнъж?

— Ей тъй — казах, — аз пък мислех, че става дума за палешка любов. Хайде да вървим да обядваме.

— Няма ли да се обръснеш поне?

— После. Имам чувството, че съм ял преди милион години, и то ориз с вода.

— А пък аз си мислех, че ти е харесало.

— Разбира се, много ми беше вкусно. Дай да те целуна.

Бях доволен от себе си.

Много.

Не се чувствувах пале.

3. ЕДНА ИНТЕРЕСНА СЛЕДА

Прохладният хол беше пълен с народ, шумен, гол, слънчасал.

Новите ми американско-български приятели също бяха тук и продължаваха да коментират чудноватото появяване на канията в стаята на Ричард Брук. Бяха във веселите си работни дрехи — протърканите платнени панталони, мексиканските шапки, римските сандали. Кети Браун държеше под мишница дебела книга, навярно сценария, а Любомир Соколов, наречен още Орлово око, загрижено прелистваше тетрадката с ролята и мърмореше под носа си английски изречения. Нямаше го бай Шими. Нямаше го и неговия Тони.

Затова пък върху кръглата масичка, там, където заранта седеше момчето, бяха останали следи от неговата дейност: десетки ластовици от сини, зелени, червени салфетки — всички еднакво изящни с продълговатите си стреловидни криле.

Малко по-далеч, до прозореца, където бях забравил блока си, стоеше Фернандес и с особено внимание разглеждаше някакви салфетки. Приближих се, надзърнах. И едва не подскочих от изненада: от квадратните хартийки ме гледаха моите собствени скици на Дафна Флеминг или по-точно — моята единствена скица на Дафна, онази, която бях направил предния ден, докато чаках Голдсмит, но размножена в десет, в двайсет екземпляра, абсолютно еднакви, сякаш някой ги бе копира с индиго или им бе направил фотокопия. Но те не бяха нито копия, нито снимки: всички до една бяха изрисувани с молив, молива, който Фернандес въртеше в десницата си.

— Гуд — казах аз. Вери гуд, май френд.

Той ме изгледа малко учудено.

— Йес — отвърна той, — много добър.

Тази негова самохвална реплика ме поозадачи, но все пак му простих: помислих си, че Габи Фернандес трябва да е отличен художник, щом като е успял за няколко минути да направи толкова много и такива съвършени копия на моята скица. Впрочем много от големите кинооператори са и добри художници; те са големи оператори, защото са добри художници.

— Може, моля? — попита той, като сгъна листчетата и направи жест, че иска да ги прибере в джоба си.

— Плииз, защо не, твои са си — казах, но все пак издърпах двете от ръката му. — За мене, а? Сувенир!

— О кей! Сувенир. Моля, автограф.

И ми пъкна молива в ръката. Разбрах: подписах се на един от неговите екземпляри. Сетне върнах молива и го накарах да се подпише върху един от моите. Той се поучуди, но въпреки това драсна автографа си върху хартията.

И като приключихме с любезни усмивки нашия красноречив диалог и прибрахме изрисуваните и подписани листчета в джобовете си, ние отидохме да обядваме.

Докато чакахме супата, аз влязох в телефонната кабина и звъннах на Добрев. Капитанът ме посрещна с поток от слова, с който подробно ме осведоми, че Голдсмит още спи, но че скоро ще го разпитат. Едва успях да го прекъсна, за да му съобщя за загадъчния скок на канията на Ричард Брук, в резултат на което той отново започна да възклищава и да ми разправя за един свой приятел, който... И отново го прекъснах и му казах, че „Блекбърд“ е кос, а в преносен смисъл — черен роб, и на това той отвърна само с едно „О!“ и затвори телефона.

Оттам веднага прескочих до дирекцията на Балкантурист и поисках списъка на заминалите предния ден летовници от хотелите на Златните пясъци. Бяха няколкостотин имена. Направо потърсих на буквата П. Там имаше 17 имена, от които четири женски: Паула, Прасковая, Патриция и Поликсена. Прасковая елиминирах веднага — тя беше краварка от Тамбовска област, героиня на социалистическия труд, изпратена за награда на морска почивка. Паула също отпадна — тази падуанска бабка на 72 години едва ли можеше да направи щастлив човек като Габи, съгласно нежното обещание на онази П. от писмото. Оставаха Патриция и Поликсена. И двете бяха на трийсетина години, но Поликсена Берис беше неомъжена, а Патриция Джексън семейна, затова пък от Ню Йорк и до вчера е заемала стая в хотел „Бисер“. Без да се бавя, предадох данните на Добрев с молба да провери коя от двете е отпътувала вчера в 18,30 за Истанбул с „Чанкая“ и веднага се отправих назад към ресторанта.

Пътем извадих от блока салфетките със скицата на Дафна. Наистина, не можеше човек да не се възхити на изключителното

съвършенство на копията. Имах даже чувството, че те са по-хубави от оригинала: линията беше по-ясна, по-отчетлива, по-сигурна, без никакви колебания на ръката — този Габи беше голям майстор.

И както се наслаждавах на моето размножено от чужда ръка произведение, на повърхността изплува мисълта, която предпазливо се мъчех да потисна в себе си: фалшивите банкноти също се размножават и копират от отлични художници! Тя повлече след себе си и други мисли: за Фернандес и за неговата стодоларова банкнота, проиграна в казиното; за смущението му снощи при разпита; за неговия отказ да съобщи от кого е получил доларите; за опита му преди малко да задържи за себе си всички салфетки със скицата... А и отпечатъците на неговите пръсти по камата!

Като че всичко съвпаднаше: един американец, кинооператор по професия и отличен художник, идва в България. Той носи със себе си купища камери, фотоапарати, копирни принадлежности, химикали, лента, хартия и всевъзможни други прибори, които повече или по-малко принадлежат към професията и които необезпокоявано минават през митницата. Той се завира в някое глухо място и започва производството на долари. Малка част от тях разпространява сам или чрез свои колеги в страната, останалите изпраща в чужбина в една червена чанта по русата жена П, която е Поликсена или Патриция. По някаква случайност Лорда попада по следите му и Габриел Фернандес го премахва... Какво по-просто от това? Та нали винаги изключително заплетените на пръв поглед престъпления след разкриването им се оказват по детински прости? Нали за това свидетелствува и цялата художествена криминална литература — от Конан Дойл до Сименон?

И все пак, мислех си аз, има в моите умозаклучения нещо, което накуцва. Всичко е прекалено очевидно, за да бъде вярно. Ако фалшификаторът е наистина Фернандес, то той няма да тръгне да се разхожда с подправените пари в джобовете си и няма да сее по хотелските холове улики за своята дейност. Да, тъй е, но нали рано или късно всеки престъпник извършва поне една грешка, която го издава, онази, прословутата фатална грешка? Практиката обаче подсказва и друго: прекалено многото улики, струпани върху един човек, са твърде често добре комбинирана машинация на истинския престъпник, или както „конкретно“ би се изразил шефът — разбъркване на фигурите върху дъската. Освен това къде по дяволите в цялата тази история

остава „Блекбърд“? Какво общо има между този абстрактен и идиотски кос и село Захаријево, ако допусна, че затънтената дупка, в която Фернандес фабрикува доларите си, е Захаријево? И накрая — къде в тази моя схема се вмести арестуваният Голдсмит?

Тъй или иначе, държах поне още една фигура в ръцете си. Пионка или царица, тя можеше да ме отведе до друга вярна следа, стига да бъдех кадърен да направя с нея верния ход. Следователно — оставаше ми да не изпускам от очи Фернандес, пък и другите кинаджии. Следователно налагаше се да замина с тях за село Захаријево.

В ресторанта бифтекът не беше още сервиран и доктор Кречмър пускаше хапливи духовитости по адрес на ориенталската бързина на нашите келнери. Седнах между Елина и Фернандес. И веднага забелязах две промени.

Първата у мистър Холивуд: той седеше на обичайното си място до Дафна Флеминг, но като че не бе същият човек отпреди пет часа. Нито следа нямаше от болезнената възъчност на лицето, нито белег от мъртвилото в зениците, от неподвижността на тялото. Този скелетообразен мъж бе отново оживял, на бузите му имаше руменина, в очите — хумор, в движенията — артистичност: ЛСД бе извършило своето. В зависимост от дозата въздействието му щеше да трае шест, десет, двайсет часа и след това Режисьора отново щеше да се превърне в отрепка. Засега обаче той флиртуваше с Дафна и си тананикаше онази „Puppy love is the most beautiful love“. За изчезналата от неговия куфар кания дума не продума.

Втората промяна бе от друго естество: на масата седяха бай Шими и Тони. Изглежда, бяха вече яли, защото само смучеха със сламки оранжада. Бай Шими разказваше на чудовищен английски език още по-чудовищни сексуални вицове, на които гръмогласно и пръв се смееше той. Вниманието ми бе мигновено приковано от Тони. Забелязах, че щръкналите му уши не са вече толкова червени и че отокът край бузата му е спаднал. Затова пък разноцветните му очи бяха забити в питието, и не обръщаха внимание на нищо друго. Само късите му дебели пръсти непрекъснато шаваха и несъзнателно строяха с вилиците, лъжиците, ножовете и чашите някакъв механизъм, конструкция или нещо подобно, което даже можеше да се приеме за модерна скулптура.

Не откъсвах поглед от тия странни ръце, които като че образуваха отделен от цялото тяло организъм, живеещ свой самостоятелен живот — толкова те нямаха нищо общо нито с уродливото тяло на момчето, нито с неговото полумъжко-полуженско лице. Те пипаха бързо, ловко, местеха, дигаха, сваляха, прикрепваха околните предмети, издигаха някаква своеобразна постройка, която вече заемаше цялото пространство пред него и бай Шими. И колкото повече растеше конструкцията, толкова повече се променяше и лицето на Тони — то ставаше съсредоточено, силно, даже умно: една метаморфоза, която бях вече забелязал сутринта в хирургическия кабинет на поликлиниката.

Усетих нечий поглед върху себе си, вдигнах глава. И срещнах погледа на доктор Кречмър — някак си загрижен, неспокоен. В следния миг той замахна и разруши конструкцията на Тони. Лъжичките и чинийките със звън се разпиляха по масата. Момчето се сви като куче, шибнато с камшик, очите му подивяха и заприличаха на очи на подгонено животно. Докторът прошепна нещо на английски на бай Шими, който стана и потупа Тони по рамото:

— Хайде, ставай, не ти е мястото тука! Чакай вънка в колата.

Момчето послушно се изправи и бавно закрачи към изхода със своите огромни обувки и дълго палто, прегърбен, с голям задник, без врат. Напомняше плашило сред лозе.

— Все такива ги прави — обясни ми бай Шими, като се извиняваше. — Уж да го подресирам малко и да го въведа сред хора, ама на, не може да си владее лапите. Все ще вземе да майстори нещо или ще се напие, или пък ще се натъркаля по земята като прасе.

— Епилептик ли е?

— Нещо такова, припадъци някакви. Докторите не могат да установят точно. Така поне твърди майка му. Казват — хермафродит. Какво да правиш — природа!

— Какви са родителите му?

— Баща му е умрял отдавна. Селянин трябва да е бил. Но майката не ми се вижда много нормална. Ако не друго, то много е проклета.

— Не може ли да говори Тони?

— Може, но повечето мълчи. Понякога ще каже няколко думи — хляб, вода, крава, шапка — каквото му е нужно. Де да бяха всички

такива, а?

— А да четете и пише?

— Къде ти! Майка му ми разправяше, че го пратила в първо отделение, но останал той в клас само два-три дни и се върнал разреван. Децата го биели, подигравали му се; не го понасяли и учителите, а и сам той нищо не възприемал, държал се като зверче, криел се от хората. С една дума — нещастие!

Бай Шими тъжно въздъхна, но си глътна остатъка от оранжадата. До него доктор Кречмър равнодушно дояждаше сладоледа си. Имах обаче чувството, че ни слуша, макар и да не разбираше и думица от нашия разговор.

— Какво работи? — попитах.

— Какво може да работи такъв дегенерат? Понякога пасе козите, цепи дърва — много е силен! — копае ями. А от два месеца, откакто сме в Захаријево, хванахме го да ни помага: пренася декори, релси, материали, катери се по скалите и гледа какво работим. Да го видите само как зяпа при снимки! Обикнаха го момчетата от продукцията, пък и добър си е той, каквото си е право — право. Само когато го прихванат, изчезва по два, по три дни. Никой не може да го задържи. Скита по скалите или пък си лежи горе. Но си е кротък, никому зло не прави и ни е кадемчето на филма. Понякога даже го използваме за дубльор. Нали ги знаеш звездите, не обичат да си излагат кокалите при опасни сцени... Даа, такива ми ти работи. Та за какво говорех?

— За Тони — рекох.

— Не — каза той и неочаквано се обърна към хората около трапезата. — Ама хайде бе, мистъри, няма ли край вашия обед? Ще изтървем слънцето.

И с подчертана фамилиарност потупа Режисьора по рамото:

— Хайде-хайде, мистър Холивуд, ставай!

— Окей, Шими! — отвърна весело Режисьора.

— Окей-мокей, ама планът си тече, а ние къде сме? Петдесет и три полезни метри ни чакат до довечера, ънтерстенд?

— Ънтерстенд — рече Режисьора и стана.

Изправих се и аз:

— Другарю Шими...

— Бай Шими — поправи ме той великодушно.

— Бай Шими, ще ми разрешите ли да дойда с вас? На мен и на моята годеница? Аз съм художник и никога не съм присъствувал на филмови снимки. Имам кола.

— Ама, разбира се — отвърна той. — Само че днеска няма да е интересно. Само едно убийство. Виж, вдругиден, когато подпалим ранчото... Ще има триста индийци с триста коня, четири хиляди запалителни стрели и петдесет карабини. Но нищо, елате и сега. И няма нужда да взимате кола, има място в нашия автобус.

Благодарих и заедно с Ели последвахме групата навън. Когато колата потегли, видях доктор Кречмър да стои пред вратата и да ни маха с ръка. Не знам защо, имах впечатлението, че моето отиване там не му се много харесва.

4. ПОСВЕЩЕНИЕ В СЕДМОТО ИЗКУСТВО

Село Захаријево се намира само на дванайсет километра от Златните пясъци, сред последните склонове на Балкана, там, където планината почти се слива с морето. В този край стъпвах за първи път и трябва да призная, че той ме порази със своето сурово величие и интимна нежност. Напълно разбирах защо филмовите работници са дошли да снимат чак тук. Едва ли другаде в Европа може да се намери такъв дивен природен декор за създаването на приключенски каубойски филм.

Представете си огромен планински циркус с широко дъно. Долу, в самия център — идилично селце с червени керемидки и китни градини; вляво — прозрачна брезова горичка; до нея — кръгло езеро с кристално бистра вода. И наоколо, високо до облаците — скали, скали, извисяващи се като фантоматични каменни конструкции, надхвърлящи въображението на Салвадор Дали. Имаше стройни небостъргачи като Емпайър Стейт Билдинг, имаше юмруци, заплашително насочени към небето; имаше сгърчени женски фигури с деца на раменете, озъбени вълчи муцуни, стреловидни ракети, готови да отлетят, вкаменени светкавици, двугърби камили, старовремски бойници... И всички мрачни, черни, застинали като вечни стражи около селцето, като гигантски каменни замъци, и само при залез слънцето позлатяваше техните върхове и хвърляше отраженията им в изумрудените води на езерото. Струваха ми се непристъпни, а по нацърбените им склонове можеха да се отгатнат дупки и пещери.

Още с пристигането си в селцето бай Шими и хората му мигновено ме забравиха. Всеки се залови за работата си и Ели и аз можахме да се огледаме.

В първите минути бях малко слисан — толкова всичко в това село бе двусмислено и объркващо. През мегдана край селсъвета минаваше улица на градче от Дивия запад — Аризона или Уайоминг, с ниските дървени сгради на кръчмата, банката, бръснарницата, хотела и редакцията на вестника и разбира се, с дилижанса, такива, каквито ги знаех от толкова уестърни. По улицата се разхождаха каубои с пищови

на бедрата, пушеха „Родопи“ и си разказваха, че днешното зеле в стола е било отвратително.

Стотина метра по-далеч, край езерото, беше разположен романтичният стан на индианците с вигвамите от романите на Майн Рид. Индианците носеха величествени орлови пера на главите си и играеха белот. Индианките пък си седяха край огньовете и си лъскаха маникюра, а в средата на стана се издигаше, както се полага, дирек за връзване на белоликите пленници и за тяхното евентуално скалпиране. И всички тия индианци бяха с удивителни български лица въпреки шарениите, с които се бяха наплескали.

Елина сновеше с игриво учудване сред целия този чаровен свят от шперплат и петльови пера (орловете очевидно не достигаха) като Алиса, попаднала в страната на чудесата. И не ми говореше и виждах как иска да забрави снощната тягостна сцена, в която тя бе дала простор на еснафската си стихия (дълбоко зарита може би във всяка женска душа).

Аз обаче търсех друго; макар че и моето сърце на стар филмов запаянко не остана безчувствено към тази примамлива атмосфера. Давайки си вид, че зяпам, и с блок в ръка влязох в селското училище, превърнато в база на продукцията. Дворът беше пълен с коли, релси, вагонетки, кранове, прожектори, над които се потяха техници. Стаите пък бяха превърнати в канцеларии, гримьорни, гардероби и складове за снимачна апаратура.

Тук и срещнах моите приятели. Дафна пред огледалото бързо се подмладяваше и се превръщаше в прелъстителна певица от нощен saloon на Дивия запад, където каубоите плащат с торбички златен пясък и стрелят с пищови по полилеите. Любомир Соколов ставаше индианският вожд Орлово око, със суровото и благородно лице на обречен мохикан. Ричард Брук беше готов още в хотела и сега само му рисуваха плътни устни и вити вежди, които го правеха безумно смел, красив и малко жесток — Сантяго Бим.

Отворих една врата с картонче „оператор“ и надникнах. Беше стая, натъпкана със сандъци, касети, кутии, части от кинокамери. В ъгъла, гърбом към мен и приведен напред, седеше Габриел Фернандес. Беше пъхнал ръце в един чувал и подреждаше нещо в него. Беше толкова погълнат в работата си, че ме усети едва когато заставах зад

него. Той рязко се обърна. За миг в черните му като маслини очи премина уплаха, но като ме позна, се поуспокои:

— Ало, Ник! — каза той приветливо. — Как си? Добър?

— Много съм добър — отвърнах и посочих апаратите наоколо: — Кино интересно?

— Аа!... — вдигна той пренебрежително рамене. — Добър кино Айзенщайн и Чарли Чаплин. Кино Фернандес недобър. Кино Фернандес бизнес. Фернандес много долари, Фернандес не кино. Разбира?

— Разбрах — рекох. — Ако имаш много долари, ще се откажеш от това занимание. Ама откъде долари, а?

Както и трябваше да се очаква, той не разбра думица от моя остроумен въпрос и продължи да бърника в чувала. Бях ужасно любопитен какво ще излезе от тоя фокус. Най-после той измъкна ръце и много предпазливо изкара една касета за филмова лента. Направи ми обаче впечатление, че веднага влезе в съседната стая, остави чувала и касетата там и като излезе, заключи със секретен ключ.

— Хайде-хайде, амиго! — каза той и ме потупа по рамото.

В двора той веднага се присъедини към помощниците си, които изнасяха тежката камера.

Продължих своята разходка из коридорите на училището. На втория етаж прочетох: „Дирекция на продукцията.“ Влязох. Вътре имаше само две бюра, два стола и една желязна каса. Пред едното бюро седеше бай Шими, пред другото, ако се съди по парите, които броеше със светкавична бързина — касиерката.

— О, Николай, здрасти! — приветствува ме сърдечно бай Шими, гълтайки половината от думите. — Е, какво, запознаваш ли се с нашия занаят, или както му викат — седмото изкуство? Каторга, а не изкуство. Как ти се струва номерът, който ми изиграха звездите? Половин ден на вятъра в спане и пиене. Сега ще трябва да наваксваме. Виждаш ли тия черни косми на главата ми? Помни ми думата — до довечера ще побелеят и те. Да свършим филм и ще си подам оставката...

Докато бай Шими ругаеше седмото изкуство, което обаче здравата го държеше в целулоидните си вериги, аз наблюдавах касиерката. Броеше долари. След като ги преброи, тя записа нещо в тефтера си, прибра ги в касата, която заключи с два ключа — сейфът

беше от ония солидни стари железни сандъци без шифър, но с двойни ключалки.

Утеших, с каквото можах, бай Шими, казах му да не бърза да си подава оставката, с което той веднага се съгласи, и излязох. До края на коридора имаше още една врата. На картончето пишеше „Кети Браун — асистент-режисьор“. Огледах се — в коридора нямаше жива душа. И като последен шпионин, аз се понадигнах и надникнах през прозорчето. Едва не ахнах: вътре, пред широка маса, седеше Кети Браун; върху масата лежах пачки долари (тях вече можех да позная от километър разстояние, и то със затворени очи), една кама — като онази, и още нещо, което не успях да разгледам добре, защото Кети го закриваше с тялото си, но което приличаше на оръжейно дуло.

Дочух шум, бързо се измъкнах навън. Долу тръгвах за снимки. Тръгнах и аз.

Тук трябва да си призная още един свой грях: наистина, никога не бях присъствувал на киноснимки. Когато понякога късно вечер по софийските улици срещам шумни светлинни островчета с камери в средата, заобиколени от възета, милиция и зяпачи, аз отминавам — все ми се струваше, че ония там сред островчето са кресльовци и сноби, които разиграват театро в центъра на града, сякаш не можеха да си вършат същото в боянските студии. Сега обаче бях любопитен. Може би защото опознах по-отблизо тия „кресльовци“ и установих, че са хора като нас, а може би защото чисто и просто трябваше да вървя по петите им.

5. ПАК СЕДМОТО ИЗКУСТВО

Вървейки обаче по петите им, дочух песен: позната мелодия, познат глас, познат текст. Те ме върнаха високо на седмия етаж пред вратата на Дафна Флеминг по време на моя сутрешен подвиг и ми припомниха „Кента“ с моя образ върху кутията и надписа под него: „Swit puppy“.

„Puppy love is the most beautiful love“ — пееше някъде Дафна и сега вече този сладникав холивудски шлагер звучеше силно и ясно и изпълваше площадчето пред селсъвета. Дявол да го вземе, няма ли да се отърва най-после от това проклето „пупи“?

Гласът долиташе през отворения прозорец на неизбежната музикална школа. Приближих се, погледнах: вътре, пред пианото, вместо сополово селско хлапе седеше мистър Холивуд и свиреше, а Дафна пееше своето „Пупи“, като леко маркираше някакъв мизансцен.

Спор няма — Дафна беше прелестна в деколтирания си костюм на бар-дама от Аризона: гримът беше направил своето, но, уви, гласът не се поддаваше на гримиране. Поувехнал и без блясък, той трудно се домогваше до височините и Режисьора нервно прекъсваше Дафна и я караше да повтаря по пет и по десет пъти една и съща фраза. И Дафна послушно се връщаше и повтаряше по пет и по десет пъти полуигривото, полутъжното „Първата любов е най-прекрасната любов...“ и вече бях готов да се отвърна дори от собствената си първа любов, когато усетих до себе си някакво мъркане. Обърнах се: Тони.

Удиви ме неговото състояние. Впрочем Тони не преставаше да ме удивява... Той стоеше като хипнотизиран, положил мръсните си длани на перваза, леко зинал и впил широко отворените си очи в Дафна: състоянието на веруюция, намерил се по чудо пред своя жив бог. И мъркаше някак си блажено като котарак на слънце. И нито ме забелязваше, нито ме усещаше.

А Дафна продължаваше да пее. Режисьора я връщаше, тя пак пееше, той пак я връщаше и вече ставаше съвсем неинтересно, но Тони не мърдаше, омагьосан от този дълбок женствен глас, който

раздвижваше кой знае какви пластове в тъмната душа на този нещастник.

Да, старата история на Квазимодо и Есмералда...

По едно време мистър Холивуд обърна глава към нас и ни забеляза. Усмехнато ни кимна — не разбрах на мене или на Тони — и пак продължи безкрайната си репетиция. Но Дафна очевидно беше в края на силите си: в гласа ѝ започнаха да се промъкват дрезгавини и сълзи. Режисьора даде пауза. До мен Тони дълбоко въздъхна и облиза засъхналите си устни. И блажено отпусна напрегнатите си мускули.

— Тони — попитах тихо, — харесва ли ти?

Той изненадано се обърна към мен: едва сега ме забеляза. А пък аз за първи път можах да видя отблизо, съвсем отблизо, неговите очи. Най-напред те ме смутиха със своята необичайна раздвоеност: едното синьо-зелено, другото жълто-кафяво; сетне те ме заляха с вълна от разум, кълна се в това, от чисто човешки разум; а после потънах в тях като в дълбоко море, едно странно, но добро и топло море, от което не ти се излиза.

— Харесва ли ти? — попитах пак, за да изплувам някак си от бездните на тия очи.

— Хубво, хубво! — отвърна той.

За първи път също така го чувах и да говори и този говор беше нещо средно между мучене, боботене и заекване. Но двете завалени думички изразяваха върха на човешкия възторг.

— Много ли обичаш песни? — продължих аз.

— Ммного! — заекна той и в очите му проблеснаха разноцветни пламъчета. — И картинки много обичам.

Може би щях да попитам: „И Дафна ли обичаш толкова много?“, но Режисьора вече удряше по клавишите и Дафна запя. Тони мигновено ме забрави, впи очи в нея и изпадна в своя щастлив транс.

До мен нещо шляпна, Тони изстена, чу се крясък:

— Тоньо, проклетнико, къде си се пак заврял!

Една жена бе сграбчила ухото на момчето и го извиваше и дърпаше. Бе слаба, суха, сбръчкана и побеляла, имаше разноцветни очи, стара басмена рокля и гумени цървули. У нея имаше още и някаква смесица от животинска сила и злобна покорност — така изглеждат някои от старите селянки, живели тежкия живот на ратайкини или на слугини в града.

До жената стоеше малката Кети Браун с глупавото носле и равнодушно наблюдаваше сцената.

Сграбчих ръката на старицата — беше яка! — и освободих ухото на Тони.

— Какво ви е прихванало? — казах.

— Я вие не се бъркайте! — извика тя с груб, дрезгав глас и отново посегна към Тони, а аз отново отблъснах ръката.

Тони пак се сви зад мен, търсейки закрила от това неочаквано майчино нападение. Сгърчен като пребито куче, той гледаше старата селянка с дивите си и зли очи, които тъй много приличаха на нейните. За някакви си секунди разумът бе изчезнал от тях и те отново бяха очи на дегенерат. Бе хванал десницата ми в грапавите си длани и я стискаше с всички сили и топлината, която идваше от тих, ме смущаваше.

— Вървете си по пътя! — казах, готов, не знам защо, на скандал. — И оставете момчето на мира!

А той все повече стискаше ръката ми и впиваше нокти в нея. Да, наистина бях готов на скандал.

Намеси се Кети Браун.

— Мистър Карлов — каза тя с птичия си гласец, — ескюз ми, но Тони трябва облече, ънтерстенд?

— Йес — отвърнах аз раздражен, — ънтерстенд, но защо трябва да го биете?

— Тя мама Тони — каза Кети.

Естествено, бях разбрал това, но тази безсмислена жестокост ме отвращаваше. Пък и Тони предизвикваше в мен някаква необяснима жалост, подсилена от топлите грапави длани и острите нокти, които дращеха десницата ми.

— Не бива да го биете — казах на „мама Тони“. — По-добре му обяснете какво искате. Той ще ви разбере.

— Той от думи не разбира — отвърна тя грубо и се обърна към него: — Хайде, марш в училището и се обличай, че там те чакат!

Тони нещо измънка, но не пусна ръката ми. Само погледна към мен с разширените си очи на подплашен звяр и в тях прочетох страстна молба да не го оставя.

— Тоньо — произнесе студено жената, — върви веднага, че иначе ще извикам стражаря!

Наивната заплаха подействува мигновено. Тони пусна ръката ми, наведе глава, направи далечен полукръг около майка си и хукна към училището. Полите на дългото му палто се мятаха над дебелиите му бедра.

Без повече приказки двете жени поеа по посока на скалите — какво ли можеха да си кажат двете? — аз пък закрачих подир Тони. Искаше ми се да разбера как ще завърши цялата история.

А Тони направи нещо, което отново ме озадачи: стигнал пред портата на стара селска къща, навярно дома му, той се огледа плахо наоколо, не ме видя и влезе. В дворчето се огледа пак и бързо се пъкна в някаква дървена барака, навярно обор.

Ускорих крачки. Минах встрани на бараката, надникнах през пролуките на дъските. В полумрака съзрях Тони да се навежда над някаква слама, сетне чух грухтене на свиня. След миг той излезе и този път изтича право в училището.

Оставих това безполезно следене и се отправих към снимачната площадка.

Тони видях отново след десетина минути, когато бях седнал край камерата с блок на колене. Едва не прихнах в смях: той като че се бе преоблякъл за карнавал. Пак си беше в своята безцветна памучна риза и дълго палто, но под тях ги нямаше нито широките панталони, нито огромните обувки с тъпи бомбета — бе нахлузил кожени траперски панталони и меки мокасини от еленова кожа. Не можах дълго да му се любувам, тъй като вниманието ми бе привлечено от онова, което се разиграваше пред мен.

6. ОЩЕ ЗА СЕДМОТО ИЗКУСТВО

Снимачната площадка бе разположена край селото, точно в подножието на една умопомрачителна скала, онази, която приличаше на вълча муцуна, виеща към небето. Над камерата бяха разтворили огромен чадър, до нея на платнено столче седеше току-що пристигналият мистър Холивуд с визьор в ръка, от двете му страни стояха Габи Фернандес и Кети Браун с дебелия сценарий под мишница.

До скалата се суетеше Орлово око в индианския си костюм, с нашарено лице, лък през рамо и томахавка на пояса. Дойде и белоликният трапер Сантяго Бим с пищови на бедрата и познатата кания на колана. Панталоните и мокасините му бяха точно копие на ония, които бе облякъл Тони. Кети Браун му подаде една кама със сребърна дръжка — очевидно също така копие на другата, и сноп доларови банкноти. Камата той пъхва в капията, доларите в джоба.

Започна дълго гласене на камерата и осветлението. Макар и посред бял ден, два мощни прожектора хвърляха бледи лъчи върху актьорите, които се въртяха във всички посоки, докато попаднат в нужното на оператора положение. Сетне пуснаха един пропелер, който правеше вятър и развяваше героично русата коса на Сантяго Бим. Режисьорът мълчаливо наблюдаваше през визьора.

Наоколо се бяха насъбрали всички дечурлига на селото и заедно с тях всички кучета. Както и трябваше да се очаква, едно куче залая, после друго и това стана причина бай Шими да закрепци:

— Ама няма ли тука организатори бе? Кой пак пусна тия песове? Ще ви лепна аз една глоба, та да запомните кой е бай ви Шими!

Организаторите се разтичаха да гонят кучетата, настана тишина и в нея прозвуча мекият глас на мистър Холивуд:

— Хайде-хайде!

(През последните години „хайде-хайде“ се превърна в онзи универсален израз от българския речник, който на всички чужди езици е в състояние да дефинира една безкрайно широка гама от понятия: начало, край, радост, скръб, нежност, отчаяние, възторг, любов, омраза

и какво ли не още, единствено в зависимост от интонацията, с която е изречен.)

Репетицията започна. Най-напред камерата хвана върха на черния каменен рид, бавно се плъзна надолу и стигна до двамата актьори. Пропелерът се завъртя, косата на Сантяго Бим се развя, той каза:

— Няма ли моят брат Орлово око да ми помогне да намеря съкровището?

Орлово око с достойнство поклати глава:

— Нека моят бледолик брат знае: съкровището на Черния рид принадлежи на прадедите на моите прадеди, които сега пасат бизони в небесните прерии. Който се осмели да се докосне до него, ще остане без скалп, преди да настъпи третото пълнолуние на зимата.

— Орлово око, брат мой — започна пак дипломатично Сантяго Бим, — ако вождът на команчите не желае да ми помогне, то неговият бледолик брат сам ще се изкачи по каменната стена.

Той направи движение към скалата, но го спря студеният вик на индианеца:

— Нима моят бледолик брат желае да се пресели при своите предци без скалп?

И ръката му слезе към томаховката.

— Орлово око, брат мой, върви си в своя вигвам — каза отстъпчиво Сантяго Бим. — Нека се разделим с мир. И в знак на приятелство приеми този дар, за да купиш много карабини за твоето племе.

И извади от джоба си сноп долари. Оскърбен до дън душа от този недостоен опит да купят неговата съвест, индианецът удари ръката му, викна „Не!“, доларите се разпиляха от вятъра на пропелера. Тогава Сантяго Бим вдигна пренебрежително рамене и изрече:

— Сбогом, брат мой. Аз тръгвам.

Обърна се, сложи крак върху една издатина на скалата...

В този миг над главата му изсвистя томаховката, той обаче успя да се наведе и секирата само олющи камъка. Не забелязах дори кога Ричард съумя да извие тялото си, да грабне камата от пояса и да я заби в гърдите на индианеца.

Орлово око безмълвно се строполи на земята. Бледоликният се огледа, видя, че никой не е забелязал убийството, стъпи на скалата и

започна ловко да се катери нагоре. Но стигнал до метър и половина над земята, той скочи долу.

— Стой! — извика Режисьорът.

Мъртвият Орлово око стана и поизтупа праха от дрехите си. Аз пък си отдъхнах, а кучетата, които като мен се бяха увлекли от сцената, дружно залаяха в знак на одобрение.

Бях покорен от майсторството, с което двамата актьори изиграха сцената. И заедно с това порасна и уважението ми към тях. Не толкова обаче бе мнението на мистър Холивуд. Той отиде при тях, започна нещо да обяснява и понеже Соколов много не разбираше от неговия бърз американски изговор, Режисьора взе, та изигра цялата сцена, като биваше ту Сантяго Бим, ту Орлово око. Зяпнах: това старче, което едва се държеше на краката си, буквално пред очите ми се превърна в горд индианец, готов с цената на живота си да запази съкровището на Черния рид; в следния миг пък беше смел трапер, който светкавично и с безпогрешен удар забиваше камата в гърдите на червенокожия...

... Видях плажа, белия павилион под луната, червените светлини на казиното, Лорда, който чака с кутия цигари в ръка, Режисьора, който крадешком се приближава зад него и със светкавичен и безпогрешен удар забива камата в гърба му...

А защо не? Защо не?

Мистър Холивуд се върна на платненото столче, вдигна визьора пред очите си и викна пак: „Хайде-хайде!“ Настана тишина, започна втората репетиция, сетне третата, а после първата снимка, втората, третата... Аз пък извадих молива и започнах да скицирам Режисьора: слаб, с полузатворени очи, критично наблюдаващ сцената, но картината на белия павилион под луната и на пристъпващия зад Лорда човек не ме напускаше.

До мен нещо замърка — Тони.

Гледаше скицата, хилеше се, мъркаше като сит котарак, а очите му отново излъчваха радост.

— Харесва ли ти? — прошепнах.

— Хубво, хубво — отвърна той с гърления си глас.

— Искаш ли я?

— Да.

Дадох му рисунката. Той я грабна с дебелите си пръсти, седна встрани и заби поглед в нея, забравил света и себе си.

— Тони! — чу се вик.

Момчето се стресна, бързо сгъна листа и го пъкна под ризата до гърдите си.

— Тони, твой ред е, хайде-хайде! — извика бай Шими. — Качвай се!

Тони, изглежда, знаеше какво му предстои, защото, без да чака повече подканвания, остави палтото си на земята, отиде под скалата и започна да се катери нагоре. Камерата хвана краката му до коленете и забръмча. Разбрах: Тони просто дублираше катеренето на Ричард Брук. Звездата, както беше споменал бай Шими, не можеше или пък не желаше да се катери: твърде рисковано бе това пълзене по почти отвесната скала. Затова пък за момчето изкачването като че беше играчка. С удивително точни и почти машинални движения на ръцете и краката, сякаш безброй пъти се бе катерил по тия главозамайващи височини, той пълзеше нагоре като първокласен алпинист. Гледах, гледах и не издържах: възелът в гърлото ми се стегна. Наведох глава.

А Тони бе стигнал до десетина метра над земята и навярно щеше да продължи и по-нагоре, ако не беше го спрял гласът на Режисьора:

— Стоп!

— Тони, слизай! — извика бай Шими.

Тони слезе, но Режисьора поиска да повтори кадъра и момчето отново тръгна по ръба на това страшно черно бърдо.

Магнах се.

7. НАХОДКИ

Тръгнах из селото, опитвайки се съгласно препоръката на Мирски да мисля „дори когато не е нужно“ и да очертая своето по-нататъшно поведение. Следите ставаха толкова много и противоречиви, но ако решех да тръгна подир всяка от тях, нямаше да стигна далеч. Хипотезата обаче, че Режисьора стои настрана от играта поради физическата си слабост, бе опровергана пред очите ми преди минута от самия него. Богат актьорски опит, добре обмислен сценарий, силна доза ЛСД, една кама, която се задига от съседа Ричард Брук — и ето ти убийство. С този ход върху таблото загадъчната история с бързите скокове на канията от стаята на Ричард Брук до куфара на Режисьора и обратно получаваше съвсем логично обяснение...

И тъй — като че отново всичко съвпада, както съвпаднаше и с фигурата на Габи Фернандес. Къде обаче остава маститата личност на арестувания Робинзон Голдсмит?

Махнах с ръка, отпъдих мисълта за убиеца: по-добре да вървя по следите на доларите, които са поне тук, едва ли не навсякъде. Решително се отправих към училището.

Дворът и сградата бяха пусти: цялата група бе на снимки. Този път обаче нямах намерение да повтора грешката с обиска в дома на Лорда. Трябваше ми поне един свидетел и го намерих в лицето на касиерката — единственият човек, останал в базата. Тя седеше пред бюрото и натискаше клавишите на сметачната машина. Бялата ѝ коса и добрите ѝ очи ми внушиха доверие, пък и нямах друг изход. Легитимирах се и поисках да отвори касата.

А в касата имаше над трийсет хиляди лева и четири хиляди долара.

— Днес изплащам заплати и хонорари — обясни тя.

— А доларите?

— За американците са.

Поразгледах банкнотите. Имаше всякакви — по десет, по двайсет, по сто долара и всички без изключение бяха овехтели, по всяка вероятност — истински.

— Откъде получавате доларите?

— От варненската банка.

— Лично?

— Понякога ги взима и нашият директор бай Шими.

— Бъдете любезна, вземете хартия и писалка и елате с мен.

Желая да направя един малък оглед из стаите, нуждая се от свидетел.

Търсех, разбира се, фалшивите пари, но повече от тях ме интересуваше ателието, където те се произвеждаха. Уви, във всички помещения имаше всичко друго, но не и печатарски машини. Влязохме и в стаята на Фернандес. Порових тук-там — нищо.

— Отворете тук — казах и посочих страничната врата със секретната брава.

— Тук влиза само операторът — отвърна тя. — Тук се съхранява филмовият материал.

— Отворете! На моя отговорност.

Тя ме изгледа малко накриво, но отвори.

Ако се съди по мивката и рафтовете по стените, помещението бе бюфетът на училището. Сега по полиците заедно с няколко бутилки уиски лежах десетки кръгли металически кутии за филмова лента. На пода в дълбок металически бидон бяха сложени няколко касети. Всички изглеждаха празни с изключение на една, от която стърчеше крайчец на лента. Коя от тях бе касетата, която Фернандес бе заредил в чувала? Посегнах към заредената касета.

— Недейте! — спря ме касиерката. — Това е заснет материал. Ще го осветите.

Ръката ми се отклони и посегна към една от празните касети. Отворих я: нищо. Отворих втора — пак нищо. От третата се изсипаха доларите. Касиерката ахна.

— Моля, запишете — казах, като се мъчех да запазя спокойствие. — В стаята на оператора Габриел Фернандес бе намерена касета за филмова лента, пълна с доларови банкноти, носещи следните номера... Отбележете номерата.

Докато тя записваше, аз отворих останалите касети: всички бяха празни.

— Съвършихте ли? — попитах. — Запишете сега, че взимам тия две банкноти.

Останалите пари прибрах в касетата, а касетата върнах в бидона.

Заклучихме. Касиерката ме гледаше, като че бях живият Шерлок Холмс. Прииска ми се дори да извадя лулата. И си помислих за жалката сцена с Ели снощи в леглото. Да беше сега тук, да ме види!

Накрая влязохме и в стаята на Кети Браун. Тук не се колебах никак и направо издърпах чекмеджето на голямата маса — не беше дори заключено.

Пачката долари беше в предния десен ъгъл, двете ками със сребърните дръжки — в левия, по средата лежаха четири чудесни барабанлии пистолета със седефени ръкохватки, от ония, дето имат „знатните“ каубои.

— Запишете — казах, без дори да ги погледна, и сърцето ми весело туптеше — и тия пари. Запишете също, че взимам две банкноти. Готова ли сте?

— Да, да, ей сега... — шептеше тя потресена, като бързо нанасяше данните върху листа.

— А сега се подпишете ей тук! Благодаря. Може да се наложи да ви извикаме скоро на разпит. И моля за мълчание. Довиждане.

Бях победил! Сега вече можех да запаля лулата. И я запалих, и дори не кашлях. Струваше ми се, че съм вече съвсем близо до целта. Оставаше само да намеря ателието на фалшификатора и — край. Горях от нетърпение час по-скоро да замина за Варна и се похваля на оня бърбривец Добрев, исках да видя и Ели и я уверя, че няма никакви основания да се тревожи за моето бъдеще.

И стигнах пред дома на Тони.

Защо „конкретно“ влязох в обора, не зная. Навярно защото преди малко Тони се бе вмъкнал скришом там, а това момче все повече и повече занимаваше съзнанието ми. Не успях да отпъдя от мислите си нито неговите дебели пръсти, които строяха абстрактни металически скулптури, нито обутите му в мокасини крака, които така ловко се катереха по черния рид, нито разноцветните очи, които с нямо обожание поглъщаха Дафна и моите рисунки, и в които потъвах като в топло и добро море.

Тъй или иначе, влязох. Оборът беше нисък, мръсен, тъмен. Изглежда, отдавна тук не бе имало никакъв добитък. Само в ъгъла грухтеше прасе. Огледах се, питайки се какво ли мога да търся в този вонящ обор, превърнат в кочина. Издърпах една тояга, порових в сламата, под дъските, във влажната пръст — разбира се, нищо.

До преградката, където лежеше прасето, имаше нещо като дървен сандък — в него навярно някога са държали фураж. Повдигнах капака, мушнах пръта — нищо... Не, имаше нещо. Някакво шумолене на хартия. Наведох се — вонята ме удари в гърлото, — бръкнах с ръка. Напипах някакви листове, два, три, много. Извадих ги, драснах клечка кибрит.

И в трептящата червеникава светлинка на пламъчето от първия лист ме погледна едно лице с плешив череп и антично подстригана брада. Беше рисунка. Една рисунка, която бях виждал някъде, и то твърде наскоро.

Прехвърлих другите листове: няколко от тях буквално повтаряха първата рисунка с брадата. Останалите бяха една скица на Ричард Брук в траперски дрехи, повторена четири пъти, и един непознат профил на жена, също така размножен шест пъти.

Нищо вече не разбирах. Нищо! Или може би изродчето задига рисунките на Фернандес? Но защо са в толкова екземпляри? Що за маниак е този оператор, който повтаря всичките си рисунки безброй пъти и ги прави абсолютно еднакви? И как са попаднали те в ръцете на Тони? И нима не забелязва Фернандес тяхната липса?

Но още не бях открил най-важното — в обора беше тъмно. Видях го едва навън, на слънце: повечето от скиците не бяха никакви рисунки, а отпечатьци от гравюри! Първокласни гравюри, каквито може да направи само майстор, като ония в дома на Лорда — най-големия фалшификатор на двете Америка.

Това бе находка, истинска, голяма находка, която ме водеше право към целта. Да, сега вече като че имах всички фигури в ръцете си. Оставаше да установя откъде Тони има тия отпечатьци и къде се правят те, и фигурите щяха окончателно да дойдат по местата си.

Върнах част от листовете в сандъка до прасето, останалите пъхнах във вътрешния джоб до доларите на Фернандес, до банкнотите на Кети Браун — три разнопосочни доказателства, които следваше да скрепят в едно цяло отделните елементи на картинката, за да стане тя напълно ясна.

Пуфтейки доволно с лулата, аз се върнах при площадката под скалите. Снимаха близки планове на същата сцена. Цял час вече Орлово око напразно се мъчеше да скалпира великия бледолик брат

Сантяго Бим и цял час Сантяго Бим изпращаше в небесните прерии вожда на команчите Орлово око, като забиваше камата в гърдите му.

А Тони си седеше кротичко встрани с моя блок на колене и шареше по него с молива. Никой не му обръщаше внимание. Тихо заставах зад него, надникнах.

Върху големия грапав лист се очертаваше копие от моята скица на Режисьора. Едно абсолютно точно копие на оригинала, на оригинала, който лежеше върху коляното на Тони.

Впрочем не знаех кой е оригиналът и кое копието...

8. МАЛКО РЕД ВЪРХУ ДЪСКАТА

Потеглихме с автобуса едва след като златните слънчеви ивици над черните скали потъмняха. Орлово око беше окончателно убит и сега той похъркваше на седалката. До него, както винаги, се беше настанил Ричард Брук, зад тях — Дафна Флеминг, мълчалива, недостъпна, загледана в морето. Най-отпред седеше операторът, а до него се поддрусваше голям металически бидон. Онзи.

— Пращаме материал в лабораторията — ми обясни на тръгване словоохотливият бай Шими. — Дано е в ред. Миналата седмица се наложи да преснимаме двеста метра. Провалиха ни ги при проявяването. Там в лабораторията има едни кочанени глави...

Бях уверен, че касетата с доларите е в бидона, че Фернандес непременно ще я предаде по-нататък на своя съучастник, с което върху таблото ще се появи още една важна фигура. Не биваше да я изпускам от очи.

Мистър Холивуд, изчерпал своите скромни сили в безбройните схватки с камата, се беше сгушил зиморничаво в седалката и отново заприлича на мумия.

До мен Ели тихо и монотонно нареждаше, че си сбъркала призванието, като хукнала да учи английска филология, че тя била родена само за киноактриса и за нищо друго, и не мога ли да попрिकाвам по този въпрос с оня бай Шими, наля съм му вече приятел, или тя самата да поговори с мистър Холивуд? Току-виж, я ангажирани, а? Та да не би да е по-грозна от тази Дафна? Не виждам ли, че гърдите на тази старуха са префасонирани с разни подплънки?

А аз си мислех за ония чудни гравюри във вонящия сандък до прасето, за онова познато брадато антично лице върху листовете, за изумителното копие, което правеше Тони върху моя блок с моя молив на моята собствена скица... Безсмислица някаква, пълна антилогика, антиразум, антивсичко! А може би това не е работа на идиотчето? Може би самият Габриел Фернандес е направил копието и Тони само е прекарал молива върху нанесените вече линии? Но не, дявол да го вземе, не. С очите си видях как Тони рисуваше, със собствените си

очи: той държеше молива в късите си като кебапчета пръсти, нахвърляше линиите без колебание, с движение на опитен майстор, без да трие, без да повтаря нито веднъж, и аз го гледах цяла минута, докато накрая ме усети, и тогава захвърли блока и побягна, сякаш го гонех да го пребия, сякаш бях стражарят, с когото майка му така го плашеше.

Покрай автобуса профучаваха електрически стълбове, реклами на корабостроителницата с категоричен призив да си купя параход, плакати на КАТ с озъбени черепа и потоци ракия, уверения на ДЗИ, че е крайно време да се застраховам, и това още повече увеличаваше бъркотията в съзнанието ми. Само допреди час ми се струваше, че съм стигнал до някакъв ред върху дъската. Сега отново всичко се обръщаше с главата надолу, а картината се накъсваше и разпиляваше на безброй парченца. Съвсем очевидно бе, че или аз съм един абсолютно бездарен кандидат-Шерлок Холмс, или пък имам насреща си извънредно силен противник, който така талантиливо разбърква фигурите, че е изобщо невъзможно да се подредят в логичен ред. Мина ми през ума печалната, но трезва мисъл, че най-доброто, което бих могъл да направя, е да телеграфирам на шефа с думите на бай Шими: „Подавам си оставката“.

Но, уви, това не можех да сторя поради сто причини и една от тях бе доктор Кречмър, който чакаше пред хотела. Кети Браун веднага изтича при него, той нежно я целуна, а сетне двамата влюбено влязоха в хола и оттам — в асансьора. Сега вече в играта се вмъкваше и доктор Кречмър...

Друга причина бе Габриел Фернандес, който понесе своя бидон в стаята си, без дори да се отбие в бара за редовния коктейл.

Третата пък бе писмото, което получих от портиера заедно с ключа! Бе от капитан Добрев.

Здравей, Ник! — пишеше той — За твое сведение, няколко новини, които може би ще те заинтересуват.

В страната има 6 ханчета, 2 ресторанта и три магазина за кафези и храна за рибки, носещи заглавието „Черният кос“. Освен кръщавано вино, намален грамаж на порциите и касиерски шашми не е установено нищо подозрително. Продължаваме издирванията. Търсим и

местности, наречени „Черният кос“, „Кос“ или „Черната птица“. Но май че няма такива. Никъде няма също и „Черен роб“. Както ти е известно, у нас никога не е имало черни роби, а само черни арапи. Толкова по твоя „Блек бърд“.

Сега за П. Оказа се, че тъй наречената Патриция Джексън е отпътувала вчера в 18,30 за Истанбул с „Чанкая“. Параходът е пристигнал към полунощ в Истанбул. Понататъшният маршрут на горespoменатата Патриция е неизвестен.

Важно: вџдичари откриха в крайбрежния камъш под почивния дом на журналистите една стара червена банска чанта. Също като онази. Собственикът ѝ се търси. Търси го и ти.

И още нещо: телефонира Мирски. Поздравява те. Казва да обърнеш повече внимание на Фернандес и Патриция.

Ахой!

П. С. Хайде, свършвай, че жена ми ще ме разкатае. За втори път вече пържи бяла риба и все напразно. Освен това иска да се запознае с Елина. Разказах ѝ какво чудо е тя.

Сгънах писмото, огледах се: в хола не бе останал никой от филмовите работници. Всички се бяха прибрали в стаите си — може би да си починат, а може би за да комбинират нови главоломни бъркотии върху дъската. А аз трябваше да бъда край тях, да ги виждам да ги слушам... Но бях сам. Знаех, естествено, че там, във Варна, капитан Добрев движи една сложна машина и че той може би си има пипала дори някъде около мен, но в директната схватка със седмината тук аз бях сам, съвсем сам. Отказът на Добрев, подкрепен от Мирски, да ми даде личен помощник, оставаше необясним за мен. И тогава се реших на друго.

Влязох в стаята на Елина, заключих вратата, дръпнах завесите.

— Ели, погледни! — казах и подредих върху кушетката всички листове, които бях насъбрал в джобовете си. Най-напред бяха копията на моята скица на Дафна, направени с молив върху пџстрите книжни салфетки; сетне гравюрите на Ричард Брук в траперски дрехи; до тях

— рисунката на брадатото антично лице; и накрая — копието на моята скица на Режисьора.

— Ах, че са хубави! — възкликна тя. — Ама най-хубав е този с брадата.

— Хипократ — казах. — Има го в хирургическия кабинет на поликлиниката.

— Чудесни са! Кога успя да ги направиш?

— Ели, това не е моя работа — рекох с напълно искрено съжаление.

— Че как тъй, нали те видях как рисуваше Ричард! Пък и онази Дафна вчера...

— Да, рисувах ги. Но мои са само тия оригинали. Оттам нататък всичко е чуждо.

— Чие е?

— Дявол знае!... На Габриел Фернандес... — Преглътнах и с усилие добавих: — На Тони...

— Кой Тони? Онова слабоумно хермафродитче, дето не може да изкара една дума от устата си?

— Да — измънках аз. Сам не вярвах на това „да“.

— Ник, моето момче, ти не си добре. Хайде, полегни си!

— Няма време за спане. Слушай, Ели, искаш ли да ми помогнеш?

По лицето ѝ премина сянка.

— За какво?

— Да открием един престъпник.

— Нали го хванахте днес сутринта? Оня, дебелия, Робинзон Крузо.

— Голдсмит.

— По ми харесва Крузо.

— Добре, нека е Крузо. Трябва да ти открия, че с неговото арестуване не всичко е свършено. Той си има съучастници.

— И какво трябва да правя? Да ръгам хората с ками? Или да ги удушвам с ръце?

Не, това не беше същата Ели, онази, която взимаше всичко на шега, макар че и сега се опитваше да говори със свойствената си игривост.

— Слушай, кралице — казах, — аз съм ангажиран в една много отговорна работа, сама видя снощи...

Не трябваше да изричам това — лицето и окончателно помръкна.

— Да, зная — продума тя. — По-добре да си беше останал художник. Или даже адвокат... Кажеш все пак какво трябва да правя?

Целунах я по очите, по кадифената кожа на шията, която дъхаше на пролет, и отново ме обзе желанието да телеграфирам на шефа и след това да стана адвокат, обикновен адвокат, който ще се занимава с квартирни дела и ще може да пътува със своето момиче, където му скимне, когато му скимне, и то без пистолет в джоба.

— Това ли искаш да правя? — попита тя между две целувки.

А отгатък бяха ония седмината...

Отдръпнах се — очите ѝ се смееха. Тя отново беше тя — моята смееща се кралица, и аз отново бях аз — дребен младши инспектор, натоварен е най-голямата задача в живота си.

— Ели, можеш ли да минеш през балконите към съседните стаи?

— Уха! Кого трябва да очистя?

— Никога. Искам да разбереш две неща: какво си говорят доктор Кречмър и Кети Браун и какво прави в стаята си Габриел Фернандес. Той е донесъл със себе си един бидон за филмова лента, видя го, нали, в автобуса? Вътре има касети. В една от тях трябва да има долари. Запомни ли? Запомни ли?

— За Тони ли ме вземаш?

— Не съвсем. И внимавай да не те забележат.

— А ако ме забележат?

— Ще им се усмихнеш с най-милата си усмивка. Аз излизам, имам друга неотложна работа. Чао!

— Няма ли да ме целунеш?

— Не — казах и я целунах.

Десет минути по-късно бях в хотел „Бисер“. Установих следното:

Патриция Джексън пристигнала тук преди месец и заела самостоятелна стая. Вчера към 16 часа внезапно си заминала за Варна. Била красива, руса и тъжна. Посещавал я, обикновено късно вечер, един мъж, чужденец, мургав, с черни мустачки и къдрава коса. Испански тип. Ако се съди по нейните куфари, тоалети и бижута, тя трябва да е доста богата. Не, никой не я изпратил. Не е носила червена чанта, а само луксозни кожени куфари.

Поисках да видя попълнената от нея адресна карта: почеркът бе онзи от бележката на П.

Излязох обнадяден, но този път се въздържах от прибързани оптимистични изводи: бях натрупал вече достатъчно горчив опит. Тъй или иначе обаче, върху дъската прозираше едно ъгълче с две логично свързани фигури: русата дама, която е изнесла червената чанта с долларите и след това я е хвърлила в морето, е Патриция Джексън, в това можех да не се съмнявам. Можех и да не се съмнявам, че мургавият мъж — испански тип, е Габриел Фернандес, че писмото до него е било от Патриция. Можех по-нататък да предположа, че Фернандес е получил фалшивите банкноти от нея. Впрочем можеше да се приеме и обратното, тъй като чантата с парите бе изнесла тя. Точната връзка помежду им оставаше още да се изясни.

Взех москвича на Веселин — използвах го за първи път, — полетях към Варна. В управлението заварих само лейтенант Данкин, който в цивилни дрехи още повече приличаше на миролюбив кабинетен учен. Атакувах веднага:

— Трябва ми техник от лабораторията, да ми направи анализ на няколко банкноти.

— Веднага — каза той спокойно, без никак да се изненада от бурното ми появяване. Вдигна слушалката: — Другарю Малинов, елате. Да, по онзи въпрос.

Ясно, тук също вършеха нещо по „онзи въпрос“, но защо не ме държаха в течение?

Техникът беше плешив човечец с кръгли очила. Без много думи влезе в лабораторията и пристъпи към пробите. Най-напред изследва банкнотите, които взех от касетата на Фернандес. Отговорът беше категоричен:

— От същите са, отлично направени. И хартията, и печатът, и образите.

Бях в небесата.

Дадох му банкнотата от чекмеджето на Кети Браун. Той само хвърли поглед върху нея и учудено ме измери през очилата си:

— Другарю, та това не е банкнота.

— Как тъй не е банкнота?

— Бутафория някаква. Вижте.

Наистина точно под образа на Хамилтън вместо обещанието, че съкровището на Съединените американски щати ще плати на предявителя десет долара, имаше надпис с абсолютно същите букви: „Мисисипи филм корпорейшън“. Друга разлика нямаше.

Прихнах в смях и като се слушах, разбирах, че Лорда беше сто пъти прав, като ме наричаше пале. Аз бях едно непоправимо, глупаво пупи, като ония, дето припкат пред майките си, без да се оглеждат встрани, и накрая хлътват в ямите. Бях попаднал в собствената си клопка. От много престараване. Бях задигнал от ония пари, които Сантяго Бим предлагаше на индианците за карабини, а Орлово око отхвърляше с презрителен жест и вик: „Не!“

Като поразмислих обаче, заключих, че и този наивен провал си има своето значение: Кети Браун поне, от която задигнах тия бутафорни долари, а заедно с нея и доктор Кречмър можеха да останат извън всяко съмнение. Сега във фокуса на моето внимание щяха да останат двама души по-малко.

Прибрах парите си под малко насмешливия поглед на техника и се върнах при Данкин. Горях от нетърпение да му разкажа нещичко за моите открития. Но той не ме попита нищо. Въпрос зададох аз:

— Какво става с Робинзон Голдсмит? Говори ли?

— Нищо не знам — каза той равнодушно и бях сигурен, че знае много.

— Поздравете капитан Добрев — рекох. — Кажете му, като го видите, че скоро ще имам големи новини за него.

— Тъй ли? — попита той, без да помръдне нито един мускул.

— Точно тъй! — отвърнах и доста нервозно треснах вратата зад себе си.

Яхнах москвича и взех разстоянието до хотела за осем минути. Шосето беше задръстено с коли, които бясно сновяха между Варна и Златните пясъци. Беше разкошна вечер — с пълнолуние на небето, сантиментални лодки в морето, кресливи песни в ресторантите и катаджии по завоите.

В девет бях в „Рубин“. Елина ме посрещна свръхвъзбудена. Японските ѝ очи святкаха.

— Отидох, видях, победих! — извика тя.

Сега вече тя беше напълно тя.

— Казвай!

— Фернандес изгори доларите!

— Не!

— Да! Всичките, до един.

— Разказвай поред!

— За първи път виждам такова нещо, честна дума. Отидох, както ми каза, до неговата врата на балкона, ама той я беше затворил и беше спуснал завесите. Но отдолу имаше една пролука и можах да видя. Знаеш ли какво видях?

— Не знам.

— Габи беше сложил големия пепелник на масата, вадеше долари от касетата и ги гореше един по един. Два пъти ходи до банята да хвърля пепелта, докато ги изгори всичките. И го правеше с едно такова настървение, като че гореше не долари, а най-злия си враг. Беше знаменито.

Съзирах как още едно квадратче върху дъската се осветлява и в същото време благодарях на всички богове, че при обиска в училището имах свидетелка: ето един път, когато спазването на законността ме възнаграждаваше богато. Сега унищожаването на всичките фалшиви долари на Фернандес не струваше колкото тяхната пепел. Вече спокойно можех да уведомя шефа, че имам главната или поне една от главните фигури в ръцете си. Оставаше, разбира се, ателието, но и за него щеше да дойде времето.

— Какво друго си видяла? — попитах.

— Когато изгори всичките пари, той се изми, преоблече се и слезе долу. После отидох пред вратата на доктор Кречмър. И...

— И какво?

— Нищо. Вътре бяха той и Кети. Само си говореха. На американски. Той питаше дали е предала нещо, не разбрах какво, тя каза да, но каза, че тя, коя е тази тя, не разбрах, се е уплашила, защото той, не разбрах кой е този той, бил много разстроен...

— И аз не разбрах много от това, което си разбрала ти.

— Е, да, нямах микрофон, нито магнетофон. А после тя се разплака, започна да се вайка, че той, докторът де, не я обича вече. Докторът се ядоса, каза, че много я обича, но че няма време за губене. И знаеш ли какво каза той тогава?

Тя изхихика в шепата си.

— Какво? — попитах.

Ели прошепна няколко думи в ухото ми.

— Сигурна ли си? — удивих се аз.

— Честна пионерска!

— Какво отговори тя?

— Нищо. Тя май не го разбра.

Седнах, засмях се, но някак си не ми беше смешно.

— Какво стана по-нататък?

— Кети си отиде, после излезе и докторът. Сигурно на вечеря.

— Тръгвай — рекох. — Ще вечеряме и ние.

Около масата бяха вече всички — стегнати, усмихнати, във вечерно облекло. Сториха ни място, седнахме. Липсваше само Робинзон Голдсмит. В коя ли килия сърбаше той вечерната си чорба?

9. МИСТЪР ХОЛИВУД В ДЕЙСТВИЕ

Драмата започна съвсем ненадейно. Нищо, действително нищо не предвещаваеше бурята.

Отначало вечерята се проточи безвкусна и мълчалива. Нямаше го бай Шими да разказва вицове, нямаше го и Тони да строи абстрактни конструкции върху масата. Габи Фернандес дори, снощният шумен център на трапезата, сега не проронваше дума: едва отхапваше от шишчетата и навярно мислеше за своята Патриция, която трябваше да пренесе червената чанта далече в Америка, където двамата щяха да бъдат много щастливи. Мълчеше и Любомир Соколов, макар че енергично разкъсваше с едрите си зъби коравата пържола. Дафна и Ричард свръхлюбезно си разменяха солта и пипера, а мистър Холивуд подремваше на своя стол и може би скоро доктор Кречмър трябваше да го заведе в стаята му: действието на ЛСД беше окончателно преминало, настъпваше депресията. Тревожната безсънна нощ и напрегнатият трудов ден си казваха думата.

Аз също не се чувствавах по-блестящо. Усещах как след първата чаша вино ме обзема блажена сънливост и как всички преуморени клетки на моето същество жадуват за легло. Опитвах се обаче да отпъдя меките пипала на Морфей и полагах усилия да мисля. Мислех значи, че е настъпил моментът на „конкретното“ действие, че имам вече достатъчно данни в ръцете си, за да пристъпя към арест, и че първият задържан трябва да бъде Фернандес. Мислех също, че ако закъснея с тази първа стъпка, има опасност Фернандес да ми се изплъзне, макар и да си мислех още, че ако го оставя на свобода и продължа да го следя, ще се открият възможности да стигна и до ателието. Мислех по-нататък и за любопитния израз, изтърван от доктор Кречмър пред Кети, и за вероятността той да е бил неправилно чут от Елина през спуснатите завеси. И си мислех даже, че...

Но, уви, на мислите ми тази нощ не бе съдено да стигнат до благополучен завършек. Тази нощ бе отредена за друго.

Започна се с един телефонен звън или по-точно с мекия глас на високоговорителя, който канеше мистър Холивуд да се яви на

телефона.

Той стана едва при третото повикване и едва се дотътри до кабината. Очите му бяха мътни, долната челюст — безволно отпусната, ръцете му по старчески трепереха. Едва вдигна слушалката до ухото си. И не каза нищо, само слушаше. Но като излезе от кабината, той като че бе друг: тялото му бе изопнато, челюстта — стегната, ръцете — свити в решителни юмручета. С бързи крачки стигна до нас и нещо излая на своя насечен носов американски диалект.

Думите му предизвикаха вълнение. Фернандес скочи от стола, след него се изправи Кети Браун и даже Дафна припряно заговори с Ричард.

— Какво става? — попитах Елина.

— Обадил се бай Шими. Случило се нещо лошо с Тони, онова, изродчето. Закъсал сред скалите, не можел да слезе.

Режисьора махна повелително с ръка и тръгна към вратата. Последваха го всички, включително Елина и аз. Посетителите в ресторанта удивено следяха с очи тази тълпа кинаджии, която така безцеремонно напускаше заведението.

Автобусът беше тук, но шофьора го нямаше. На волана седна Ричард, ние зад него. Мина ми през ума, че следва да звъня на капитан Добрев, но моторът вече ревеше. Долу остана само доктор Кречмър и отдалеч видях набразденото му от рекламните светлини загрижено лице.

Ричард подкара с чисто американско темпо. Никога не бях допускарал, че този тремав автобус може да взима острите завои с такава главозамайваща леснина и като мустанг в прериите да прескача траповете на изровения път, който се отделя от главното шосе за село Захариево.

За миг поисках да си представя, че летя по крайбрежното шосе и че с черен ролс-ройс преследвам гангстерите, но не се получи нищо: тревогата на американците се бе предала и на мен и тя ми пречеше да фантазирам. Наистина Тони беше техен приятел, един малко странен приятел, като онези овехтели и вече счупени играчки, с които сме свикнали и които обичаме. Не знам защо обаче, през последните два дни аз също се бях привързал към този смущаващ съзнанието ми

дегенерат, който обожаваше, песните и рисунките, криеше гравюри при прасето и, да, сам рисуваше...

Видяхме го отдалеч. Или по-скоро видяхме светлото петно при скалата.

Никога тази картина няма да се изтрие от паметта ми: мощните черни контури на настръхналите към звездите скали, облени от мъртвешката светлина на пълнолунието; горе, точно под върха на вкаменената светкавица — един ярък до заслепяване и трептящ от напрежение светлинен кръг; и в кръга — една дребна фигура, като кукла, като гном, като привидение...

Спряхме на петдесетина метра от подножието на скалата — по-нататък автобусът не можеше да се движи — и се втурнахме напред.

Първото нещо, което видях, бяха двата дъгови прожектора, насочили острите си като кинжали синкави лъчи нагоре, там където шаваше фигурката.

Хората съзрях после — очите бавно свикваха с тъмнината. Около прожекторите се бе насъбрало цялото село, всички — хората, кучетата, котките, петлите и целият колектив на филмовата продукция — с техниците, статистите, актьорите, осветителите, асистент-операторите, помощник-режисьорите, гардеробиерите, гримьорите, пиротехниците, шофьорите, всички, всички... Гледаха нагоре към светлинния кръг, който бе сякаш пробил стръмната и зигзагообразна скала, и мълчаха, а наоколо всичко се къпеше в лунната светлина и в монотонния звън на щурците.

Бай Шими стоеше до прожекторите и си шепнеше с осветителите, без да сваля бинокъла от очите си. До него, скръстила ръце на гърди, се беше изправила майката на Тони; огънят на дъгите играеше по скованото ѝ сухо лице. И като че нямаше тревога в него, нито страх — само студен гняв.

А горе, под кривия връх, който беше началото на вкаменената светкавица, в центъра на ослепителното петно, стоеше Тони. Сам. На една мъничка издатина, не по-голяма от двете ми шепи. Стоеше с мокасините си от еленова кожа, траперски панталони, дългото като кафтан палто, държеше нещо в ръце — какво точно, не виждах въпреки очилата си — и издаваше жален хленч, който, отразен от околните бърда, се връщаше към тишината утроен и от това ставаше още по-унил и печален.

Гледах като омагьосан. Не мърдах, не дишах, клепачите си дори не движех. Имах чувството, че не Тони, а аз стоя там горе под звездите и луната и че помръдна ли се, ще политна в черните бездни, които ще ме погълнат завинаги.

Режисьора се приближи до бай Шими и шепнешком поиска обяснение за случилото се. Шими разказа с няколко думи, преведени от преводача на продукцията: той си бил вече легнал, когато чул крясъци и викове. Не се учудил: Тони ядял поредния пердах от майка си. Скоро след това обаче плачът на Тони долетял вече не от близката селска къща, а някъде отвисоко и бил така сърцераздирателен, че Шими, разтревожен, излязъл. Едва след дълго търсене успял да забележи в лунната светлина Тони, изправен горе сред скалите. Тогава Шими дал тревога и звъннал в хотела... Тони не иска да слезе, какво ли не му говорим, не ще, та не ще... На пожарната команда във Варна не сме звънили още, нито на милицията, защото, знаете, нали, Тони не понася униформи, току-виж, скочил... Не знаем какво да предприемем по-нататък, а Тони може да направи някоя беля, де да знаеш какво щрака в неговата глава...

Мистър Холивуд вдигна визьора пред очите си — винаги го носеше в джоба си — и дълго и мълчаливо наблюдава скалата, плъзгайки поглед от върха ѝ до основите, сякаш композираше следващия кадър, сетне кратко рече:

— Мегафон, магнетофон, камера! — И добави: — Светлина! Много светлина. Full light!

Габи Фернандес хукна към училището, последван от звукооператорите и осветителите. Горе Тони продължаваше да скимти към звездите като пребит вълк. Долу всички мълчаха, дори кучетата; единствено щурците не искаха да знаят за нищо и продължаваха своя еднообразен и безкраен нощен концерт.

Задъхани, осветителите довякоха още прожектори, малки, големи, няколко огромни — Full light — и ги разположиха пред скалата.

— Колите! — нареди лаконично Режисьора.

След минута всички коли бяха докарани срещу канарата; под някои от тях шофьорите напъхаха крикове и повдигнаха предниците им на различни височини.

Донесоха и тежък магнетофон с куп ролки, и малка портативна камера, която Фернандес зареди веднага.

Всичко се вършеше бързо, делово, в пълна тишина и то можеше да се вземе за делнична подготовка на масова снимка, ако главните участници — Режисьора, операторът, Ричард Брук и другите, не бяха в строгите си вечерни костюми, ослепително бели ризи и лъскави обувки.

И когато и последният човек беше на мястото си, Режисьора заговори и преводачът преведе:

— Внимание! Най-напред фаровете на колите, после постепенно всички прожектори и осветителни тела — от долу до горе! Намалете светлината върху Тони, засилете встрани, покрай ръба. Хайде-хайде! Пали!

И започна нещо, което, ако не беше свързано с живота на един човек, можеше да бъде една пищна феерия, достойна за въображението на мистър Холивуд в разцвета на неговите сили.

Най-напред пламнаха фаровете на тежките камиони и те покриха с жълтеникавата си светлина основите на скалата. След това загоряха фаровете на повдигнатите с крикове леки коли, които хвърлиха лъчите си върху средната част на канарата. Лумнаха прожекторите и те обляха със синкаво сияние цялата горна част на това черно бърдо и страничните му склонове, по които неочаквано се очертаха някакви невъзможни тесни кози пътечки.

Накрая цялата тази каменна светкавица, която се спускаше зигзагообразно от звездите, като че запламтя с небесни огънове. И оставаше само да затреци гръмотевицата и светкавицата щеше да оживее и да удари земята, за да я разтърси и пробие до нейните горещи недра.

Разбрах защо мистър Холивуд устройва този грандиозен спектакъл: двата дъгови прожектора, които отначало бяха насочени единствено към Тони, не можеха да му помогнат. Обратно, те го заслепяваха, изолираха го от околната среда и го приковаваха към каменната прегръдка на скалата. Сега от своя полумрак той по-добре виждаше какво има около него и получаваше възможност да се придвижи към ония немислимо тесни пътеки, които предизвикваха тръпки на атавистичен ужас в цялото ми същество.

Това внезапно развихряне на светлините като че потисна песента на щурците и заедно с тях и хленча на Тони. Той попрестана да скимти и бавно заобръща глава към блестящия свят, който се разкриваше пред очите му под лъчите на прожекторите. Този миг като че и очакваше мистър Холивуд. Той бързо подаде мегафона на Шими:

— Шими, спик! Говори му! — нареди той със свойствения си тих, но категоричен маниер и добави: — Габи, камера! Магнетофон! Хайде, хайде!

Камерата на Фернандес забръмча, а Шими вдиша мегафона пред устата си и заговори и неговият металически глас се завъртя между скалите и напълно заглуши звъна на щурците и задавените ридания на момчето горе:

— Тони! Чуваш ли ме, Тони? Аз съм бай Шими... Тони, чуй ме, моето момче, хайде, бъди разумен и слез! Ей така, бавничко, вдясно, виждаш ли пътеката? Ти я знаеш, там, откъдето си се качил. Хайде, Тони. Тони! Чуваш ли ме?

Той млъкна. Щурците отново надуха свирките си. Тихият хленч на Тони не преставаше.

Светлините на прожекторите осветяваха айнщайновия профил на бай Шими и от това лицето му добиваше още по-вдъхновен израз. Той отново заговоря и в гласа му този път се промъкнаха нотки, от които ми се сви сърцето:

— Тони, слизай, моето момче! Хайде, ще ти дам мастика. И ако искаш, даже коктейл. Ще ти го приготви чичо Габи, нали знаеш какви хубави коктейли прави той? Хайде, слизай, слизай, че на бай ти Шими му е много мъчно, като те гледа така горе; и на мама също ѝ е много мъч...

При последните думи момчето ревна по-силно. Бай Шими пак млъкна и безпомощно се огледа наоколо. Дълги секунди преминаха в колебливо изчакване. После видях как Фернандес предава камерата на своя асистент и взема мегафона от бай Шими. Той пристъпи напред и вдигна фунията пред устата си:

— Ало, Тони! — завика той с приятния си южен тенор: — Ти мой приятел, амиго, ком хир, има камера, оохо! А? Хайде-хайде, Тони! Тони добър момче, добър амиго на чичо Габи, а? Тони горе, чичо Габи доле, чичо Габи плаче, ох-ох!

И зарада с театрална сърцераздирателност и това можеше да е много смешно, но никой не се засмя и още по-малко Тони, който не реагираше.

Отново настъпи тишина.

— Мама! — заповяда мистър Холивуд.

Фернандес едва не пъкна мегафона в устата на селянката.

— Говори му! — прошепна ѝ бай Шими. — Хайде, кажи му нещо мило, майка си му най-после.

Жената дълго мълча. Всички напрегнато чакаха какво мило ще каже тя. Стори ми се, че и щурците даже млъкват, за да се послушат в думите на майката. А тя само изрече бавно, тихо, през зъби със своя грубоват селски глас:

— Тоньо, слизай веднага, чуваш ли ме? Слизай, че иначе ще извикам стражарите!

Заплахата даде обратен резултат. Горе Тони запищя и замаха ръце и над смълчаното множество се разнесоха неразбрани звуци, сред които мажеше да се отдели само едно „Нее!“. Уплашени, щурците също ожесточено писнаха.

Под напора на един едва осъзнат порив аз грубо изтръгнах мегафона от ръцете на жената, приближих се до Режисьора:

— Може ли аз?

— Йес.

Вярвах, че имам начин да сваля Тони, да го привлека долу.

Вдигнах мегафона, заговорих тихо, исках гласът ми да звучи интимно, но удесеторен от апарата и утроен от ехото, той загърмя кухо и патетично:

— Тони! Тук е Ник, помниш ли ме? Онзи, дето рисува картинки. Слез, имам чудесни картинки. Много. И в къщи, и тука, картинки колкото си щещ. Ето виж! — Извадих някакъв лист от джоба си и го размахав пред прожектора. — Много хубави картинки. И цветни моливи имам, и бои, и четки, каквото искаш. Ако слезеш, ще ти ги подаря и ще ти дам листове сам да си рисуваш. Хайде, ела, ще рисуваме заедно...

И в този миг стана нещо съвсем неочаквано. Тони закрещя и това беше отново същото „Нее!“, което беше отправил към майка си, сетне пак зарева и това беше „На! На!“, и замахна с ръка и метна онова,

което държеше. И в светлината на прожекторите от скалата полетяха птици...

Не!... Пеперуди.

Не!... Хартийки.

Хартийки... Те се носеха плавно от топлия вятър над нас, вляво, вдясно, падаха върху издатините на зъбера, търкулваха се леко по тях, носеха се във въздуха като огромни разноцветни снежинки, докато най-последно кацнаха на земята, върху главите, върху апаратите, върху загритите прожектори.

Грабнах една — знаех вече какво ще видя, — погледнах: долари.

А горе той хвърляше още и още, вадеше снопчета от джобовете си, хвърляше и ревеше с женствения си глас:

— Наа! Наа!

И повтаряше благородния жест на Орлово око, хвърлящ с великолепно презрение парите в лицето на Сантяго Бим.

Затреця гръмотевица.

Една. Тя се блъсна в околните скали, върна се утроена и разтърси из основи малкия, затворен сред ридовете свят. Каменната светкавица обаче не оживя, не се заби в земята, не я превърна в пепел, но точно над главата на Тони нещо пръсна.

Последва втори гръм. И трети. И четвърти. И втори път, и трети път, и четвърти път около Тони заподскачаха фонтанчета каменен прах.

Бяха изстрели и идваха откъм селото — толкова можех да съобразя, — но нямах сили да се откъсна от картината на обстрелвания Тони и да предприема нещо.

Отначало Тони стоеше вцепенен като статуя на ужаса. При последния гръм обаче той болезнено извика, олюля се, размаха безпомощно ръце и полетя надолу подир банкнотите. Два-три метра той пада свободно като чучело, над него се развяваха полите на дългото му палто, после се строполи върху първия ръб на зигзага, търкаля се още няколко метра и спря, закачен за някаква каменна издатина, с провиснали надолу ръце, крака и глава.

Изстрелите заглъхнаха. Млъкна и Тони. Не млъкнаха щурците.

Цялата сцена се разигра толкова внезапно и бързо, че в течение на много секунди хората стояха като парализирани. Първ се съвзех аз — или поне тъй си мислех тогава, — обърнах се: назад бе само

непрогледен мрак, сгъстен още повече от светлинната завеса на прожекторите. Хукнах към тъмнината, бъркайки в задния джоб.

Наблизо заръмжа автомобилен мотор. Успях да зърна червените светлини на една кола, която се отдалечаваше от уличката на Дивия запад към близкото шосе. Стрелях. Ниско, в гумите. Колата не спря. Зад нея се мярна някакъв силует и изчезна. Тичах с всички сили, стрелях пак. Колата стъпи на асфалта, светлините ѝ се загубиха зад тъмния масив на канарите.

Да взема друга кола бе късно — всички бяха под скалата при Тони. Втурнах се в училището. Блъснах първата врата, която ми се изпречи: телефонът беше на масата. Обади се сънен глас от селсъвета.

— Тук милицията! — изревах. — Дайте ми веднага Варна, управлението на МВР.

Само след десет секунди чух познатия глас на Данкин.

— Данкин! — закрещях аз без нужда. — Тук Карлов. От село Захаријево към Златните пясъци се движи кола със софийски номер 89–85, по всяка вероятност на кинематографията. Да се спре на всяка цена.

— Какво се е случило? — флегматично попита Данкин.

— Стрелба по Тони, ти не го познаваш, може би е убит. Ще ти обясня по-късно. Прати хора и тук, в Захаријево. Прати пожарната команда или алпинисти с въжета, стълби и прочие, може би още живее, виси на скалите. Но, за бога, бързо!

— Приех съобщението — каза Данкин.

Изтичах към скалата.

И се сблъсках с паниката.

Тя заливаше прожекторите, колите, апаратите, кабелите, като лавина се търкаляше към индианския лагер, към селските къщи. Жени и деца пицяха, блъскаха се, бягаха към площада, като поваляха декорациите и помитаха вигвамите. Мъже от продукцията се суетяха наоколо, уж да търсят нападателя, други събираха банкноти от земята, ругаеха, викаха и още повече засилваха безредието. Бай Шими също крещеше, махаше ръце и се опитваше да отклони тълпата от апаратите.

Хладнокръвие като че запазиха само Режисьора, който продължаваше да наблюдава увисналото над пропастта тяло на Тони, и асистент-операторът, който невъзмутимо снимаше всичко, което се

изпречваше пред камерата му: Тони и скалата, Режисьора и паниката, мене и повалените декори...

Мозъкът ми автоматично отбеляза, че Фернандес го няма.

Нямаше я и майката на Тони.

А суматохата ставаше все по-голяма и обхващаше вече и киноработниците. Някой блъсна прожектор, стъклото се пръсна с гръм, в мрака изхвърчаха искри. Надигна се писък, залаяха кучета, от оборите замучаха крави и телета, заквичаха прасета: селото безумствуваше.

И внезапно в лудостта се вклини гласът на мистър Холивуд, последван от гласа на преводача, и двата гърмящи през мегафона:

— Тишина! Тишина! Всички от филма да останат по местата си, тук около мен! Внимание! Всички тук! Незабавно! И слушай заповедите ми!

Спокойният и безапелационен тон подействува, треската спадна, бъркотията попремина, постепенно настъпи тишина, ѝ в нея неочаквано чухме щурците и с тях — стенания.

— Жив е! — извика Шими радостно. — Жив е Тони! — извика той пак. — Тони!

— Тишина! — прекъсна го рязко Режисьора. — Искам пълна тишина. Не бива да мърда, помръдне ли, ще падне.

Шими уплашено се сви, без да отклони поглед от скалата: Айнщайновата му коса изглеждаше сребърна в светлината на прожекторите, устните под дебелиите мустаци потръпваха, изричащи мълчаливо предназначени за Тони думи. Действително един вик, едно по-рязко движение и момчето можеше да се откачи от случайно задържалата го издатина и да полети надолу и тогава нищо вече нямаше да го спре и това щеше да бъде краят.

А Тони продължаваше да скимти и аз виждах лицето му, кръвта, която се стичаше от разбитото чело, ръцете, които се олюляваха под гърдите, а прашните мокасина на неподвижните крака.

— Ричард, Любомир! — извика Режисьора. — Къде сте?

— Тук. — Двамата изникнаха от мрака, красиви и елегантни в тъмните си вечерни костюми и бели ризи.

— Качвайте се!

— Йес, сър.

Ричард хвърли сакото си, Соколов също, като свали и вратовръзката и засука ръкави. Останаха по ризи и черни панталони с напъхани в лъскавите чорапи крачоли. Подадоха им гуменки, появиха се пики, въжета, клинове, чукчета, халки.

Наблюдавах тия приготовления, гледах висящия над бездната Тони, гледах и мистър Холивуд и въпреки растящото напрежение, което ме обземаше, не можех да не се възхитя от Режисьора. Не, това не бе заспалото над трапезата нищожество, нито възбуденият от наркозата старик около игралната маса, нито дори ловкият професионален актьор на снимачната площадка, не, това беше един хладнокръвен ръководител на хора, един голям режисьор, който умееше да владее своите изпълнители и да ги кара да вършат каквото пожелае. Без ЛСД. И си спомних ония думи на Мирски: „Свят широк, хора разни и конкретни — не бързай да лепиш етикети!“

Секундите минаваха, Тони продължаваше да виси горе и да пъшка, Любомир и Ричард се стягаха за качването. Очаквах всеки миг да се появят хората на Добрев — те нямаха повече от половин час път.

— Готови ли сте? — попита Режисьора.

— Йес, сър.

— Хайде, хайде!

Ричард Брук и Любомир Соколов се изправиха, с въжетата, чукчетата, клиновете и белите гуменки, и се лепнаха за скалата.

При първия още опит обаче се оказа, че изкачването няма да е лесно. Скалата долу образуваше една кухня, чийто свод се издигаше на седем-осем метра височина — това бе крайт на зигзагообразната светкавица. За да я прехвърлят, бяха нужни високи стълби, каквито нямаше. Сред смълчаното множество, осветен от прожектори и фарове, Ричард метна въжето нагоре. То се завъртя сред каменните издатини и се плъзна обратно долу. Хвърли пак и пак, след това опита Соколов — напразно. А минутите минаваха... Чувствувах как ръцете ми започват да треперят, как по бузите ми се стича пот, как устните ми съхнат.

Мистър Холивуд махна с ръка и прекъсна безплодните опити на Соколов.

— Тревлинг — нареди той. — Дълъг. Бързо!

Появи се готова двойна релса за вагонетки, дълга десетина метра и пресечена от тънки дървени траверси. Бях виждал такива релси в

училищния двор, не знаех за какво служат на кинематографистите, а и не се сещах какво смятат да правят сега с тях.

— Хайде-хайде! — заповяда пак Режисьора и двацет чифта ръце вдигнаха релсите, други ги подпряха с греди и сред пъшкания и подвижвания наместиха горния им край над вдлъбнатината. При долния край докараха една дървена платформа с четири колелета — нещо като вагонетка без стени. След малко тя също щеше да бъде горе.

Пръв по широките траверси се покатери Ричард. Зад него, свързан за въжето му, тръгна Соколов. Релсите се олюляваха под тях, от скалата се ронеше пясък.

Стигнаха чупката над вдлъбнатината. Оттам започваше една почти отвесна стена. Без да се бави, Ричард се вкопчи за нея и запълзя... Зави ми се свят, възелът, проклетият възел, се стегна в гърлото ми. Затворих очи. Иначе трябваше да побягна. Или да повърна.

И само слушах. Слушах съскането на мощните прожектори, цвърченето на щурците, дишането на двамата при скалата, стенанията на Тони, бръмченето на камерата.

Откъм пътя забумтя мотор. Отворих очи: бе милиционерска камионетка. След нея се показа линейка. Двете коли спряха зад прожекторите, от тях изскочиха лекари, санитарии, милиционери с алпинистки съоръжения и накрая — капитан Добрев. Отново залаяха кучетата, жално заквичаха прасета, закудкудакаха кокошки. Щурците пощуряха окончателно.

— Тишина! — провикна се гневно Режисьора.

Но бе късно — горе Тони се раздвижи и отвори очи. Погледна надолу — отначало замаян, но съзря милиционерските униформи и по лицето му премина ужас. Той писна:

— Ааа!

Страшният крясък се разнесе над скалите:

— Ааа!

— Тони! — извика бай Шими. — Тони, не мърдай!

— Ааа! — крещеше Тони и ехото връщаше: — Аааа... Ааа... Аа...!

Тогава стана следното: Режисьора изтръгна мегафона от бай Шими и го тикна в ръцете на Дафна Флеминг, която бе впила очи в увисналия на скалата човек.

— Дафна, зинг! — каза той. — Пей!

Тя свали поглед от Тони и удивено изгледа Режисьора.

— Пей! — повтори той.

Тя уплашено поклати глава:

— Не...

— Пей, Дафна! — изрече пак мистър Холивуд и този път това не беше нито молба, нито заповед, а заплаха.

И тя отстъпи. Кимна, вдигна мегафона и запя.

Запя: „Puppy love is the most beautiful love“.

Онази евтино-игрива и сладникава песничка за най-прекрасната първа любов, песничката, която тя си тананикаше в хотела, която репетираше в читалището, която не можеше да изпълни както трябва, но която така покоряваше Тони.

Да, зная, песента беше лоша и гласът беше лош, и Дафна не достигаше до височините, и даже на места звучеше фалшиво, но това беше най-потресаващата песен, която бях слушал през живота си.

Дафна изтръгваше звуците от дълбините на своето съществуване и всички слушахме очаровани и не смеехме да дишаме дори, и изведнъж закротува горе и Тони, прикован към скалата от този глас, тази песен, тази жена.

След първия куплет Дафна млъкна.

— Още! — прошепна Режисьора.

Тя подхвана втория куплет, после третия, а през това време Ричард и Соколов пълзяха и вече прехвърляха третата чупка на каменната светкавица и се приближаваха до неподвижния и захласнат от силата на песента нещастен малък изрод, наречен Тони.

Аз пък се чувствавах негоден за нищо, излишен. И не смеех дори да гледам нагоре, за да не побягна и не повърна.

И както стоях със спуснати клепачи, бях обзет от чувството, че всичко това наоколо не е реално, че то е само един нелеп сън и че когато отворя очи, тази скала, момчето горе, жената, която пее този сантиментален шлагер за пупи, ще се разсеят и аз ще се намеря в леглото си с натежала глава, като след пиянство.

Но внезапно песента на Дафна бе покрита от една стогласна въздишка на облекчение и аз се върнах към действителността. Отворих очи: Ричард беше стигнал до Тони и вече го държеше през кръста, а малко по-надолу Соколов забиваше клин в скалата. Дафна прекъсна

песента и сега в тишината се чуваха само ударите на чука по стоманения клин.

До мен някой се отдръпна назад: беше Дафна. Бягаше.

Но аз не исках да бягам, не, нито да повърна. Длъжен бях да гледам. Захапах език до кръв и отново вдигнах очи.

Ричард бе привързал Тони около кръста и заедно с него бавно се спускаше надолу, увиснал на въжето, което Соколов дърпаше в мускулестите си ръце.

Сега, като си спомням това главоломно спускане на тримата по стръмната стена на черния рид, отново имам усещането, че то не е било никога, че то е само един от моите проклети сънища, но с други участници и в друг свят.

Чувах диханието на тълпата, бръмченето на камерата, мърморенето на бай Шими, който като че диктуваше играта. От челото ми се стичаше пот, но аз не усещах нищо, не усещах дори, че от захапаниа ми език се просмуква кръв.

Най-после Ричард стъпи на тераската над вдлъбнатината. А там ги чакаше вече платформата, онази, която нарекоха фартова количка. Положиха Тони върху нея и с помощта на въжета бавно я плъзнаха по релсите надолу.

След минута линейката летеше към Варна.

Горе вече нямаше нищо. Останал бе само един черен рид, огрян от осемстотин киловата осветление.

В подножието на скалата Ричард Брук и Любомир Соколов, изподрани, изпотени, мръсни, позираха на асистент-оператора, който им взимаше близки планове. Ричард набързо си пооправи косата и обърса потта от челото си. Соколов го гледаше под вежди и се подхилкваше.

— Стоп! — извика през мегафона мистър Холивуд.

Камерата млъкна.

— Гаси!

Прожекторите престанаха да съскат, фаровете се стопиха. Настъпи такъв непроницаем мрак, че една дълга минута не виждах пред себе си нищо.

— Прибирай! — дойде пак гласът на Режисьора.

А сега вече киномеханизмът заскърца: осветители, техници, шофьори, гардеробиери, звукооператори, асистенти, актьори, статисти — всички тия мили хора мързеливо задигаха апарати, прожектори и кабели и ругаеха този негодник Тони, който ги е вдигнал посред нощ... Ама хайде, от нас да мине! Само че кой ли е стрелял, а?

До мен изникна капитан Добрев.

— Е? — попитах нетърпеливо.

— Кола 89–85 — каза той — е открита на петстотин метра отук на шосето зад скалите, точно на единайсетия километър, килната в канавката, с пробита от куршум гума. В нея е намерена една стара селянка с разбита глава и в безсъзнание.

— Тя е майката на Тони — казах и не знам защо, бях уверен, че е тя и никой друг. — Още?

— Още... Водачът на колата е изчезнал.

— Трябва да търсим, няма да е далече.

— А по моему той си пие коняка в някой от баровете на Златните пясъци. Край кола 89–85 има следи на много други коли, които са пътували по посока на Златните пясъци. Трудно е, особено сега, през нощта, да установим какви са.

— Добрев — казах, — издай заповед за арестуването на Габриел Фернандес, оператор в продукцията „Свирачът по скалите“.

— Имаш ли достатъчно основания за това?

— Имам сто основания.

— Знаеш ли приказката за бързата кучка, дето ги родила слепи?

— Слушай, Добрев, върви по дяволите с твоята кучка чак на Филипините! Арестувай Габриел Фернандес. Той е съучастник на фалшификатора и е извършил опит за убийство на Тони и на неговата майка.

— А къде е този твой Фернандес?

— Не зная, но сигурно не пие коняк в баровете на Златните пясъци. По-скоро ще е на варненското летище или на пристанището. Но преди малко беше тук, точно преди да се стреля, след това изчезна. Тогава изчезна и майката на Тони. Видях това.

— Тъй — рече Добрев. — А щом знаеш кой е съучастникът на фалшификатора, навярно знаеш вече и кой е самият фалшификатор?

Не обърнах внимание на иронията: мислех за друго. Погледнах към каменното бърдо. Сега то се очертаваше мрачно и сурово като

замръзнала черна светкавица, осветена от призрачния поток на пълнолунието. Опитах се да позная къде стоеше преди малко той — не можах.

— Фалшификаторът ли? — казах. — Да, зная кой е.

— Тъй ли?

— Да — казах.

— И кой, с твое разрешение, е той?

— Тони.

— Кой, този селски идиот, дето го изнесоха на носилката?

— Да.

— Ти си луд.

— Сигурно — казах. — Сигурно съм луд. Не съм спал три денонощия, през това време съм почивал само три часа и ми избиха един зъб, и момичето си щях да загубя, и нервите ми не са в ред, и главата ми не е в ред, и скоро ще отида да се лекувам на четвъртия километър, но зная твърдо едно: фалшификаторът е Тони. Ако не е той, аз завинаги напускам работата си и ставам продавач на краставици в „Плод-зеленчук“.

— Даа — въздъхна съчувствено Добрев, — имах аз един приятел, иначе кадърен и добър, но той прекалено много четеше фантастична литература и веднъж...

В този момент покрай нас мина някакво старче. То едва-едва се тътреше, внимателно подкрепяно от Кети Браун. Беше великият режисьор мистър Холивуд.

— Капитане — казах, — откарай ме в болницата. Искам да видя Тони.

Наведох се и прибрах няколко стъпкани доларови банкноти.

Бяха все десетачки.

ПЕТА ЧАСТ
ТОНИ

1. МЕДИЦИНСКО ИНТЕРМЕЦО

Пристъпвайки към тази част на моя разказ, аз дълго размишлявах върху превратностите на човешката съдба, за криволиченията на живота, за противоречивото понятие майка, за величието и низостта на разумното същество, наречено Хомо Сапиенс. В своето двайсет и шест годишно житие-битие аз за първи път се сблъсках с някои от тъмните страни на действителността, които коренно се отличаваха от заучените и акуратно класирани формули в учебниците. Бях в безпътица. В същото време обаче от това сблъскване с безпощадната реалност, аз, макар и със синини по душата си, излизах по-умен, по-силен и дори мъничко по-мъдър.

Впрочем, спомням си, такива мисли се въртяха в главата ми още тогава, във варненската болница, когато превързваха Тони.

Беше жив: куршумите го бяха пощадили, но иначе бе сякаш цяла рана. Главата му бе ударена на две-три места, кожата на лицето и челото разкъсана, гърбът и гърдите покрити с продълговати отоци. Не говореше, само пъшкаше и от време на време отваряше очи и ни гледаше с разноцветен, безизразен поглед.

— Докторе — попитах, — ще може ли да говори скоро?

— Зависи от психическото му състояние. Шокът е бил много силен, пък и самият той не е нормален. Хермафродит. Рядък случай. Иначе е здрав като бик. Няма нищо счупено, това по лицето е дребна работа. Имал е голямо щастие. Не са страшни и отоците на гърба, изглежда, че е бит с пръчка. Виждате ли тия резки? Те не са от падането, те са от удари.

Спомних си суровото лице на майката, заплашителния ѝ крясък пред мегафона: „Слизай веднага, че иначе...“

— Докторе, кога все пак според вас ще е възможно да поприказвам с него?

— Не по-рано от утре.

— Къде са дрехите му?

— Предполагам вече в склада.

— Докторе, дайте ми, моля, нещо да ме събуди. От умора ми се вие свят.

Глътнах три кофенала, два прибрах в джоба и отидох в склада. Домакинът тъкмо записваше дрехите на Тони: мокасините, траперските панталони... В джобовете му имаше една-единствена вещ: нещо средно между извънредно остър нож и шило с дървена дръжка. Ножът бе от твърда стомана, а забитата в дървото част беше от парче пила. При повече въображение това сечиво можеше да се приеме за гравьорски резец. Взех го.

Поисках и дрехите на „мама Тони“.

— Онази ли, дето я оперират сега? „Стефана Антонова“ — прочете домакинът в тетрадката и изкара от шкафа един вързоп.

В него пък имаше само една замърсена от кръв рокля, бели гуменки, памучно бельо, носна кърпа и нищо повече. Върнах се пред операционната. Вратата беше все още затворена. Седнах на скамейката под часовника в белия коридор и търпеливо зачаках.

А чаках още много други неща: съобщение за залавянето на Габриел Фернандес, за резултата от обиска в дома на Стефана Антонова, за откриването на гравьорско ателие в село Захаријево; чаках вест и от Мирски, на когото бях пратил телефонограма за случилото се под черния рид и за откритието ми, че фалшификаторът е Тони, а убиецът — Фернандес. Но весте нямаше никакви и въпреки трите кофенала започнах да клюмам.

Вратата се отвори късно — часовникът показваше два след полунощ. Появи се хирургът и с него — група асистенти.

— Докторе — скочих, — какво е положението?

— Тежко — каза той. — Черепът е пукнат от силен удар с металически предмет, може би револвер. Засегнат е мозъкът. Вътре впрочем открихме и тумор, който е притиснал мозъка и е предизвиквал навярно остри кризи у жената. Трябваше да премахнем и него. Затова се и забавихме.

— Ще живее ли?

— Направихме каквото можахме.

— Ще може ли да говори?

— Ако оцелее, след три-четири дни.

— Има ли вероятност да бълнува, да говори насън?

— Такава възможност не е изключена. Защо?

— Много бих искал да узная какво ще говори. Може да загатне нещо важно относно нападателя. Тя го е видяла, пътувала е с него в колата.

— Ще предам вашето искане на сестрата — каза хирургът, като недоволно повдигна рамене, — вас обаче не мога да пусна при болната.

Нямаше какво да правя повече тук, излязох.

Градът спеше под кръглата тиха луна. Морето сънно се плъзгаше по широкия плаж, като оставяше върху него милиарди искрящи като скъпоценни камъни песъчинки и влажни раковини. Откъм пристанището долиташе скърцането на товарачните кранове. Миришеше на водорасли и рози.

Вдъхнах дълбоко нощната прохлада и закрачих към автобусната спирка. И, разбира се, опитвах се да разсъждавам. Спокойно, без емоции, без примес на фантастика. Макар че фантастичното бе вече изречено: фалшификаторът е Тони.

Добрев ме бе нарекъл луд. Но аз бях сигурен, абсолютно сигурен, че съм прав, че човекът, който фабрикува онези фалшиви долари, не е никой друг, а Тони, само Тони, този привиден изрод, този полумъж-полужена с физика на дегенерат, който не знае да пише, не знае да чете и едва издава членоразделни звуци. Доказателства имах. Много. И различни, и убедителни. Ала в този нощен час, крачейки по безлюдните варненски улици, аз не бях в състояние да ги подреда върху таблото в техния логичен ред, не само защото бях преуморен, но и защото те все още бяха твърде разпилени, несвързани едно с друго и много от тях взаимно се изключваха. Дълбоко в себе си обаче чувствувах, че малко още е нужно, за да дойдат те по местата си, и това чувство беше първият сериозен признак, че съм научил нещо в началото на попрището си жизнено...

За капитан Добрев обаче, за шефа, за Големия шеф, това мое интуитивно чувство не струваше пет пари, на тях им трябваша категорични, безспорни доказателства, и то ГЛАВНОТО доказателство: ателието. Даже едно самопризнание на Тони нямаше да има никаква стойност без това доказателство. Разбира се, залавянето на Фернандес би изяснило много неща, би добавило няколко важни

фигури върху дъската, и може би най-важната, но аз не можех да чакам да ми го доведат, толкова повече че никак не се надявах да го заловят скоро. Фернандес или вече летеше към Виена с каравела, разбира се, с фалшив паспорт — за майстора на доларите подправянето на един паспорт трябва да е играчка, — или пътуваше на юг към границата, която щеше да се опита да прехвърли, или в най-добрия случай се спотайваше сред десетките хиляди чужденци в хотелите или къмпингите по петстотинкилометровото крайбрежие. Оставаше ми следователно едно: сам да открия ателието.

Автобусът дойде с петима спящи пътници в него.

„Рубин“ също спеше. Хотелът беше празен, портиерът дремеше в приемната. А на таблото бяха останали само два ключа: на Робинзон Голдсмит и на Габриел Фернандес.

— Има ли вест от мексиканеца? — попитах.

— Няма, другарю Карлов. Търсиха го и други, най-напред от милицията, после неговите приятели Режисьора, доктор Кречмър... Но не вярвам да му се е случило нещо лошо. Запил се е някъде, това е. Нали го знам, от два месеца е тук, къркач и половина. Понякога нагъва по цял литър коктейли и окото му не мига, а понякога изведнъж кляка и не си показва носа навън по двайсет и четири часа.

— Ако научите нещо за него, звъннете ми веднага.

— То се знае — каза портиерът многозначително.

„То се знае“ — на всички вече беше известно, че не съм никакъв художник...

На масата в стаята ми имаше чиния със сандвичи, а леглото беше примамливо разтворено: Елина се беше погрижила за мен. Но не бях гладен и даже не ми се спеше вече.

Излязох на балкона. Долу, чак до хоризонта, морето трептеше с първите още неуловими пурпурни отражения на зората. Встрани се очертаваха стройните силуети на хотелите, вдясно, към Варна, криволичеше шосето, набраздено като шия на жираф от светлините на неоновите лампи. Беше тихо, тъй удивително тихо, че не се чуваше дори диханието на морето. И тъй красиво, че няколко дълги минути не мислех нито за Тони, нито за убиеца, нито за селянката с тумора в разбития череп.

— Хелоу!

Трепнах: през три преградки стоеше доктор Кречмър. Бе по пижама и ми махаше с ръка.

— Гуд морнинг — каза той със своята мека и приятна интонация.

— Добро утро — отвърнах.

Той посочи възхитителния пейзаж пред нас:

— Бютифул.

— Йес, много красиво.

Той се поогледа наоколо, направи знак, че трябва да пазим тишина, защото другите спят, и без покана се прехвърли през преградките при мен. И го направи тъй лесно!

— Хелоу, Ник! — каза той и ми стисна ръка. Шубертовското му лице благо се усмихваше. Погледна с възхищение към хоризонта, към небето и заговори бавно и отчетливо, като допълваше българските думи с красноречиви жестове: — Луна, море, красиво, но посибъл ту слип.

— Да — рекох, — не може да се спи в такава нощ.

Той кимна, доволен, че съм го разбрал. Нещо се сети, загрижено попита:

— Тони?

— Лошо — отвърнах на български, като придадох на лицето си съответното тъжно изражение.

— Оо! Сори... — каза той. — Тони гуд бой. Тони... мм... дед?

— Мъртъв? — отгатнах аз. — Не, не е дед.

— О, bravo! — усмихна се той и повтори: — Тони гуд бой... А мама Тони?

— Мама Тони е много зле — отвърнах и добавих на английски: — Вери бед.

Той зацъка, поклати глава и от това очилата му засвяткаха от лунните лъчи.

— Сори, вери сори — промърмори той, после каза едно невъзможно „Довиждане“ и се върна по същия път на балкона си. Можех да се закълна, че наистина е дълбоко опечален от случилото се с Тони и с „мама Тони“.

Прибрах се в стаята си. Часът бе три и половина. Не ми се спеше, не ме свърташе тук между тия четири неми стени: отгатък, в Захаријево, във Варна, в София колегите ми работеха без сън и без

почивка. Аз също трябваше да върша нещо, какво точно, не знаех, но съзнавах, че в тия часове мястото ми не е в хотела. Повъртях се още няколко минути в банята, обръснах се, взех един леден душ, който окончателно ме отрезви и събуди, глътнах насила един сандвич и без повече да се колебая, изтичах надолу по стълбите, като прескачах по три стъпала наведнъж.

И едва на първия етаж се спрях поразен: не се държах за перилото, не се опирах на стената, не ми се виеше свят! Погледнах към издигащите се над главата ми спираловидни стълби, хвърлих поглед надолу: не, наистина не ми се виеше свят! Дълго стоях така, все още не вярвайки на този факт. Нима съм се излекувал? Наистина бях чел някъде, че тази болест може да изчезне след някакво внезапно и силно психофизическо сътресение. Може би това сътресение да бе преживяното под скалата? Онази грозна картина на падането на Тони върху зъберите и свалянето му с въжетата? Защо не! Защо не!

И тогава направих следното: изкачих се тичешком до петия стаж, наведох се над перилото, погледнах с широко отворени очи към бездната — не почувствувах никакъв страх и никакъв възел не се стегна в гърлото ми. На четвъртия етаж направих същото. И на третия. И на първия. И оттам като стрела се понесох навън под изумения поглед на портиера.

След минута летях с москвича към Захаријево. И си подсвирквах, и натисках клаксона в ритъма на мелодията, и тази мелодия не беше коя да е, самата „Puppy love is the most beautiful love...“ Бях щастлив. Отървал се бях от един недъг, който ми пречеше да работя, да се наслаждавам на света, просто да живея. Изведнъж се видях да седя на столчето на витошкия лифт и до мен е Елина, и аз съм я прегърнал през кръста, и над нас е само тънкото въже, а далече долу са пропастите, и ние летим над тях като птици, и аз не треперя, и дори целувам Елина по смеещата се муцунка.

И отново се почувствувах преизпълнен със сили и оптимизъм, с моя проклет, трижди проклет оптимизъм. И ми се струваше, че нищо и никой вече не може да ми устои.

Накрая запалих и лулата.

2. „МАМА ТОНИ“ И НЕЙНИЯТ СИН

Първата група униформени на капитан Добрев заварих на единайсетия километър, там където почват черните ридове на село Захаријево, край хлътналата в канавката кола 89–85. Беше товарна варшава. Бяха я оградили с въжета и фенери и не позволяваха никому да се приближава до нея. Снимаха, измерваха, изследваха.

Втората група начело с Добрев беше в дома на Тони, където съставяха протокола за извършения обиск в присъствието на традиционните поемни лица.

— Ти поне защо не спиш? — въздъхна Добрев. — Да имах аз момиче като твоето, нямаше да ме видиш тук.

Капитанът изглеждаше много уморен, но това, разбира се, не му пречеше да прави своите динамични набези в пространството, този път в тясната селска стая между желязното легло и скрина.

— Намерихте ли нещо? — попитах.

— Да. — Той посочи куп хартии. Бяха рисунките и гравюрите от сандъка при прасето.

— Само това ли? — попитах разочаровано. Очаквах, ако не ателието, поне подстъпите към него.

— И това, ако нямаш нищо против. — И Добрев ми подаде едно листче с налепени върху него изрязани заглавни вестникарски букви.

ВЗЕМИ ВСИЧКО И ПРЕДАЙ, ДРУГОТО
УНИЦОЖИ, ВЕЧЕ НЕ ТРЕБВА, СКОРО ТРЪГНЕМЪ.
ПРИГОТВЕТЕ СЕ. ПАСПОРТЪТЪ ГОТОВЪ. ЧАКАМЪ. Г.

— Разбираш ли нещо? — попита ехидно Добрев. — Сега, след като вече знаеш кой е фалшификаторът и убиецът, за тебе няма да е трудно да познаеш кой е този Г., а?

— Не съм врачка — рекох, без да се ядосам: още бях под впечатлението на моето чудесно пътуване с лифта, — но този Г. може

да е Габриел Фернандес, а може да бъде и Робинзон Голдсмит, това поне е лесно да се отгатне. Голдсмит е в ръцете ни...

— Откога пък Голдсмит и Фернандес знаят български?

— Не е трудно да се преведат с речник няколко думи от английски на български. Обърни внимание на елементарния словоред. Виж също думите „требва“ с „е“ и „тръгнемъ“ и „чакамъ“ с ер голям. Авторът на бележката е превеждал навярно с помощта на речник отпреди войната, което подсказва, че този речник не е купен у нас, а в чужбина.

— Не ми се вярва да е Голдсмит — каза Добрев с непонятна за мен самоувереност.

— Въпреки това настоявам да го разпитам най-после лично.

— Сега е невъзможно. Мирски го е завел в София.

— В София ли? Защо?

— Защо ли? Хм... — Добрев се позамисли и добави някак си между другото: — Ами защото Голдсмит отказваше да говори и Мирски побесня. Заведе си го в София вчера сутринта, каза, че сам щял да се занимае с него. Имал да урежда лични сметки с Голдсмит. Заради Лорда. Нали знаеш какви връзки съществуваха между шефа и Лорда.

Не питах повече. Целият онзи внезапен арест на Голдсмит, обърканите обяснения на Мирски и безапелационните му указания да продължа разследването, без да се учудвам на нищо, както и начинът, по който държаха арестувания далеч от мен, оставаха за мен необясними. Отначало считах, че това е средство на Мирски да ми спести време и да не ме отклони от поетата от мен посока, като всеки миг очаквах да ме уведоми за резултатите от разпита на американеца. Сетне, увлечен от водовъртежа на събитията, почти престанах да мисля за това, но нито за момент не можех да допусна, че Мирски е в състояние да сложи ръка върху Голдсмит, за да разчиства лични сметки с него.

— В такъв случай — казах — трябва незабавно да съобщим на Мирски за този Г.

— Ще бъде сторено, но това не ни освобождава от необходимостта да потърсим сами този тайнствен Г., нали?

— Трябва да пипнем Габриел.

— Пипни го.

— И ще го пипна, но най-напред искам да науча нещо повече за Стефана Антонова. Кой са ония двамата в съседната стая?

— Свидетелите — председателят на селсъвета и жена му.

— Отлично. Искам да поговоря с тях.

Председателят беше снажен шейсет и пет годишен балканджия със старинен сребърен часовник в джоба на жилетката си и юначни мустаци. Жената пък беше съсухрена бабичка, оставила сили и младост по каменистите царевични ниви наоколо. Говореше той, а тя се намесваше от време на време, за да припомни някоя незначителна подробност от преди трийсет години, която само един склерозирал мозък може да съхрани. Предавам същността на разговора:

— Познавате ли Стефана Антонова?

— Как да не я познавам. Петдесет години сме съседни, кажи-речи от рождение. Баща ѝ познавах, майка ѝ познавах, и даже родителите на Георги.

— Кой е този Георги?

— Покойният мъж на Стефана, бог да го прости.

— Кога е умрял?

— През четирийсет и четвърта на унгарския фронт, при Драва. Снаряд го направил на пихтия. А беше един хубавец! И даровит. Как рисуваше само!... Често си говорехме, че като се върне от фронта, ще го пратим в рисувалната академия да се учи за художник.

— Почакайте — казах, — да се върнем малко назад. Кога се жениха Стефана и Георги?

— През есента на четирийсет и трета, добре си спомням, играх на сватбата им, а седмица след това се дигнах партизанин в отряда на Захари. Ей зад тия черни бърда бродехме и стреляхме по жандармерията.

— А той?

— Георги не дойде. Той с политика не се занимаваше, само художник искаше да стане, пари да спечели и да се махне от тази дупка. Много се карахме за това. Но нито художник стана, нито пари спечели, а в друга дупка го зариха.

— Кога се роди детето им?

— Тоньо ли? Чак след края на войната. Георги не можа да го види даже. А обичаше децата, много ги обичаше, бог да го прости. Но Стефана не задържаше, три пъти подред помяташе, болест някаква

имаше в нея. Затуй аслъ и Тони се роди такъв... А за да го износи, горката, цели осем месеца от леглото не стана. Понякога си мисля, че добре стана, дето Георги не се върна от фронта, нямаше да издържи той живот с това болно момче.

— Стефана издържа.

— Стефана е майка.

— Но бие сина си като звяр.

— Какво да правиш, трудно се излиза наглава с него... Пък и не е шега — двайсет години без стопанин, с такъв син! Иначе си е добра тя, много обича Тони, живота си е готова да даде за него.

— Да сте забелязали Стефана да пътува до Варна или до Златните пясъци?

— Ами че пътува жената. Ще отиде до Варна да пазарува и ще се върне същия ден. А на Златните пясъци ходи лани на почивка в Дома на трудещите се селяни.

— А да се среща с чужденци? Или с хора от града?

— Случва се. С тия филмаджии например. Нали Тони работи при тях... А завчера, разправят, при нея дошъл някакъв мъж, постоял десетина минути и си отишъл.

— Видяхте ли го вие?

— Зърнах го, като минаваше пред селсъвета, та ми направи впечатление... и поразпитах за него. Позавъртял се бил из селото, надникнал тук-там, като че търсел нещо, научил къде живее Стефана и след като постоял при нея, си заминал с автобуса.

— Чужденец? Българин?

— Българин, макар че мязаше на чужденец.

— В какъв смисъл?

— Ами беше един такъв, издокаран, в сив костюм, сламена шапка и вървеше изправен, като че бе глътнал бастун.

Това беше новина. Сега поне знаех какво е правил Лорда през ония часове, предшествуващи неговото убийство. А какво е търсил той при Стефана, бе вече друг въпрос...

— Другарю председател — продължих аз, — как мислите, защо Тони се е качил снощи на скалата?

— Побягнал е от Стефана. Той и друг път е правил щуротии, но не като снощната. Иначе той често ходи по чукарите. От малък си е

свикнал, припка си по тях като дивите кози. Баща му също беше такъв, по цели дни горе, обичаше да гледа небето от високо.

— Какво прави там Тони?

— Питай го, да ти каже. Може би и той иска да гледа небето от високо.

— А защо са стреляли по него, а? Какво мислите по този въпрос.

— Стреляли са тия филмаджии, това мисля аз по този въпрос. Цял ден само това правят — пукат с пищови и хвърлят копия и стрели. Някой от тях е чалдисал от слънцето и каквато беше мишена Тони на скалата, започнал е да се мери в него.

— Знаете ли, че Стефана е намерена тежко ранена край селото?

— Чух. В главата ми се не побира тая работа. Грешка трябва да е някаква. Та Стефана никому зло не е сторила. Тя, дето се вика, освен своя Тоньо нищо друго на тоя свят не знае.

— Другарю председател, да сте забелязали у Тони някаква склонност към рисуване или нещо подобно?

— Разбира се, то си е стара работа. Като малчуган още се вреше в ковачницата на Хасан, имаме си тук един такъв циганин, всичко му идва отръки, та все при него киснеше, тук ще пипне, там ще пипне, ще измайстори нещо от желязца, гвоздеи, дъсчици. Ходеше и при дърводецеца, правеше си колички, някакви сандъчета, кулички, къщички... Изобщо сръчен беше, дето се казва. По-лани даже, когато ремонтирахме вършачката, изчезнаха разни там инструменти, части, колелца, валячета. Нещичко намерихме в обора, ей тоя, в двора, там той си има скривалище, другото пропадна, но аз съм сигурен, че Тони го е скрил някъде, за да си майстори играчки.

— А за рисуването?

— А за рисуването знам, че де що имаше детски картинки, списания и вестници със снимки в училището и читалището, все Тони ги задигаше. Къде ги е завирал тия вестници и картинки, един господ знае. Взимаше ги, за да си ги прерисува. Рисуваше и по оградите, по стените, по плакатите на медпункта, по афишите на киното, по кориците на читалищните книги, та даже върху обявите на селсъвета, дето ги окачваме пред общината. Мацаше с каквото му попадне, всичко изпоцапа с разни човечета, дръвчета, къщички. Много зор видяхме, дордето го отучим от тоя лош навик. Че го заплашвахме, че Стефана го биеше, че веднъж даже цяла нощ в мазето на селсъвета го

държахме, уж арестуван от милиционера. Оттогава милиционер не може да срещне, без да хукне, дето му очите видят. Но барем не цапа вече.

— Не се ли опитахте да използвате тоя негов... навик?

— Искате да кажете дарба, нали? Загубена работа. Та Тони едва го научиха да срича и да изписва буквите от буквара. А преди много години, ако се не лъжа, Тони беше тогава на четиринайсет години, майка му го даде да чиракува в градската печатница — да чисти, да мете, да понаучи нещичко, па и да изкара някой лев. Работи два-три месеца, па го изгониха.

— Защо?

— Че той не е за пред хора. Освен това и неговите припадъци...

— Даа... — рекох дълбокомислено, но нищо особено не мислех, толкова объркано и противоречиво беше всичко. — Още един въпрос, другарю председател. Имате ли някаква снимка на Георги?

— Имам една, прати ми я той от фронта. Ей сега ще я донеса.

Беше обикновена любителска фотография на група изправени пред унгарски замък български войници. В шинели и каски всички бяха еднакви.

— Ето този е Георги — показва ми председателят едно по-слабо момче с лице, което не ми говореше нищо.

— Другарю председател, ако видите днес Георги, ще го познаете ли?

Той тъжно се усмихна:

— Двайсет и толкова години са минали оттогава, не е шега, ей! И що хора съм срещнал през това време... Остарях, взех да забравям. Ама, кой знае, може да го позная... Но връща ли се човек от оня свят, бре момче?

С това разговорът приключи. Капитан Добрев и аз излязохме от задушната стая, където се бе родил и израснал Тони, момчето, което крадеше списания с картинки, за да ги прерисува, което мацаше оградите и стените с човечета, което скиташе по черните ридове, правеше съвършени копия на моите скици, бягаше панически от всеки милиционер и хвърляше от скалите фалшифицирани долари... Къде беше ателието му? И кой стоеше зад него? И защо Лорда бе дошъл в неговия дом?

Развиделяваше се. Върховете на околните скали бавно се огряваха от първите слънчеви лъчи и златото им се отразяваше в тихите тъмнозелени езерни води. Изплаваха от полумрака селският площад и аризонската улица, къщите с червените керемиди и вигвамите край брезовата гора. Петлите пресипваха.

Към нас дойде един от хората на Добрев и показа няколко патронни гилзи.

— Това намерихме край един от падналите декори — каза той.

— Оръжието?

— Засега никакво.

Откъм селсъвета се обади разсилният:

— Викат другаря Карлов от Варна.

Изтичах, вдигнах слушалката.

— Вие ли сте другарят Николай Карлов? — попита един женски глас. — Аз съм сестра Милева от хирургическото отделение на окръжната болница. Заръчано ми е да ви съобщя, че пациентката Стефана Антонова е починала преди десет минути, без да дойде на себе си.

Оставих слушалката.

Една важна фигура изчезваше от таблото. Безвъзвратно.

3. ТОНИ

В девет застанах пред стаята му. Спеше. Не си отидох даже когато недвусмислено ми заявиха, че няма да ме пуснат при него по-рано от 13 часа: струваше ми се, че като съм тук, ще опазя поне него. През петнайсет минути изтичах до стаята на дежурния лекар и звънях в управлението за новини. Капитан Добрев мълчеше, не се обаждаше и Мирски. Какво правят другите, не знаех.

Пуснаха ме при Тони едва към 13.30 с категоричното предупреждение да не се задържам дълго и да не вълнувам болния.

Влязох.

Стаята ми направи впечатление с неболничната си уредба. Нямахме я голата, спартанска белота на стените, нито стандартното железно легло с шкафчето и ниската табуретка. (Давам всички тия подробности за обстановката, само защото часове по-късно тя щеше да се вмъкне в събитията по един необикновен начин.) Помещението, голямо и високо, с две пищни мраморни колони край вратата, бе изцяло облепено със златисти тапети, които му придаваха една малко смешна барокова тържественост. Встрани личеше една ниска масичка, отрупана със стари списания. По стените висяха няколко репродукции: ярки слънчогледи на Ван Гог, морски пейзаж на Айвазовски и един офорт на Гоя. Това тежко и смесено изящество на стаята обаче се опропастваше от един грозен плакат, съдържащ съвети за предпазване от грип и изобразяващ облаци микроби, които изригваше един кихащ нос, както и от един нескопосано изписан лозунг: „Здравето е най-голямото богатство на човека“. Това бе приемната на дипломатическия кабинет, временно превърната в болнична стая на Тони.

Широката кушетка беше разположена под прозореца. Тони лежеше по гръб с превързана глава и чело; оставени бяха свободни само бузите, очите, сплеснатият нос и фино очертаните бебешки устни. Превързани бяха и гърдите, както и китките до лактите. Приличаше ми на манекен, върху когото санитарите се учат да превързват.

Приближих се зад него — не ме усети. Очите му бяха впити в слънчогледите на Ван Гог, които висяха точно насреща му. Любува им се може би цели три минути, след това отклони поглед към бурното море на Айвазовски. Минаха още няколко минути. Не смеех да шавна. А той продължаваше да плъзга шарените си очи по златистите тапети, по мраморните колони, по масичката със списанията и нямаше го в тия очи изражението на изрода, а дълбокият, разумен израз на мислещ, разбиращ и дълбоко чувстващ човек.

И както движеше поглед към тавана, Тони ме забеляза. Това му подеждува като удар: той се напрегна, устните му болезнено се свиха, пръстите му конвулсивно задраскаха по чаршафа. Бързо минах напред, приклеках:

— Тони — заговорих ласкаво, — Тони, здравей! Аз съм, Ник. Не ме ли позна? Не бой се, нищо лошо няма да ти сторя.

Взех в шепите си треперещата му десница. Той предпазливо вдигна клепачи: дълбоко в зениците му се таеше недоверие.

— Здравсти, Тони! — казах. — Ти май ме забрави, а?

Той пак не отвърна нищо, но усетих как ръката му престана да трепери и спокойно се поотпусна в шепите ми. В зениците му обаче продължаваше да се спотайва страхът.

— Виж какво съм ти донесъл — казах и извадих от джоба си огромна праскова.

Той изсумтя нещо неопределено.

— Вземи я! — и пхнах прасковата в десницата му.

Един миг пръстите му останаха неподвижни, после бавно преминаха над прасковата и покриха ръцете ми с грапавата си кожа. Усещах топлината им, същата онази топлина, която почувствах вчера пред читалището край пещата Дафна, когато той бе сграбчил ръката ми, за да търси закрила от ударите на майка си. Не мърдах, покорен от тази несръчна ласка, само вдигнах поглед към очите му. Недоверието и страхът изчезваха и на тяхно място се появяваше безбрежното топло и добро море, което ме поглъщаше.

— Яж — казах.

Изтеглих ръка от грубата му длан и поднесох прасковата към устата му. Той захапа. Сокът потече по брадата му, обърсах го. Той бавно изяде цялата праскова. Ръцете му спокойно лежаха на одеялото.

— Я ми кажи ти, Тони, много ли боли удареното?

— Аха — измънка той.

— Скоро ще мине и ще оздравееш, и ще се върнеш на село, и отново ще рисуваш.

— Аха — промълви той пак и по устните му премина нещо като усмивка, която промени лицето му.

— Така си и знаех — продължих аз обнадежден. — Ти много обичаш да рисуваш картинки. И аз много обичам да рисувам картинки. Помниш ли как рисувахме там, на село?

Този път той се оживи, клепачите му затрепкаха от спомена, от устата му излезе нещо нечленоразделно, чийто смисъл не можах да доловя, но което беше израз на задоволство. Извадих от джоба си една моя скица на Елина, показах я:

— Виж какво съм нарисувал днес — казах. — Харесва ли ти?

Той се оживи още повече и направи дори опит да се поизправи:

— Дда... — заекна той.

— Е, вземи я! Тя е подарък за тебе, защото си добро момче и защото ти също много хубаво рисуваш. Много хубаво... Това си нарисувал ти, нали? — казах и извадих една от ония салфетки с размножената скица на Дафна Флеминг, които носеха подписа на Габриел Фернандес.

— Дда, дда... — радостно измуча той и възбудено поклати глава. С усилие протегна ръка, взе скицата и я вдигна пред очите си — очи на разумен човек.

— И това е твое, нали? — продължих аз и показах отпечатъка от гравюрата на Ричард Брук в траперски дрехи.

— Дда... аз — И грабна листа. Очите му заблестяха от възлнение.

— И това? — открих аз веднага скицата на Хипократ.

— Дда... дда...

И с всяка нова рисунка, която показвах, неговата радост растеше: това бяха съкровищата от сандъка при прасето. Виждах как постепенно се освобождава от страха, който превръщаше това човешко същество в животно, от терора, който сковаваше мислите му, от недъга, който потискаше чувствата му...

Ръката ми напипа в джоба онзи странен резец, който бях намерил в дрехите му.

— Тони — казах, — виж какво съм ти донесъл още. — И изкарах от чантата един нов блок и лъскав черен флумастер. — За да си рисуващ, докато си тука, па и като се върнеш в къщи. Искаш ли да опиташ?

Сега той се развълнува толкова силно, че от устата му се изтръгнаха ликуващи викове. Жадно протегна ръка към блока, сграбчи го с късите си пръсти, превързаната му глава се замята върху възглавницата. Знаех, че не бива да продължавам, но нямах сили да прекъсна. Помогнах му да седне, да сгъне колене и сложих блока върху тях. Дадох му и флумастера.

И тогава стана онова първо чудо, което, макар и подозирано от мен, надмина всичките ми очаквания.

Лицето на Тони изведнъж доби напрегнато-съсредоточен израз. Веждите му се склупчиха, погледът му стана остър и неподвижен. Дебелите му пръсти деликатно поеа флумастера и го вдигнаха над блока. За миг само се взря в картината на стената, после внезапно, с бързи, енергични и в същото време плавни движения десницата му, превързаната, наранена десница, се понесе по белия лист, нанасяйки линия след линия, извивка след извивка, кръг след кръг, форма след форма. И нито веднъж не вдигна ръка, нито веднъж не спря, нито веднъж не се поколеба.

След пет минути върху листа се очертаха, черно-бели, слънчогледите на Ван Гог — една идеална графична репродукция, не по-малко внушителна от оригинала.

Той вдигна очи чак когато свърши, погледна ме, ухили се. Не, това не бяха очи на идиот, не! Ако гениите се раждат гении и ако те се раждат белязани от природата с особени очи, то очите на Тони бяха очи на гений. Казвам гений, макар че никога през живота си не бях виждал гений от плът и кръв, и че всеки непредубеден читател може да ме обвини в невежество или поне в наивно увлечение (каквото неведнъж съм проявявал дотук). Тогава аз също не вярвах, не можех да повярвам: това живо нещо пред мен надхвърляше моите познания за човека, моите схващания за природата на твореца, за същността на историческата категория, наречена изкуство.

— Искаш ли пак? — попитах и веднага откъснах изрисувания лист, за да открива нов.

Той не се остави да го подканвам втори път и бързо, за някакви си три минути, направи абсолютно точно копие на гравюрата на Ричард Брук в траперски дрехи.

— Хайде сега нарисуй го пак! — казах, увлечен от тази невероятна игра, в която аз бях само един потресен зрител.

И той направи още едно копие на същата гравюра, после още едно и още едно — и всички еднакви, като фотографии от един и същи негатив, като печатани репродукции; рисунки, които можеха да направят чест на който и да е професионален график. Във всеки случай такова нещо аз не можех да създам.

Тони се оживяваше все повече и повече и сякаш болките вече не го смущаваха. От кривите му устни изскачаха бебешки мехурчета, усмихваше се като малко дете, издаваше нечленоразделни звуци и нахвърляше върху листовете бързи скици на каквото му посочех: вестникарски фотографии на Гагарин, профил на Чаплин от списанията върху масата, моя собствен лик от паспорта, емблемата на Балкантурист от корицата на моя бележник, герба на България от някаква брошура и какво ли не още, и всичко това по веднъж, по два пъти, по три пъти... Една експлозия, една верижна реакция на порива да се рисува, която нищо не можеше да спре.

Минутите минаваха, той не се уморяваше, обратно — ободряваше се, и само аз още повече се обърквах пред това неестествено явление, пред този удивителен феномен, който обръщаше с главата надолу всичко заучено от мен в книгите и университета.

Най-после се реших и на втората стъпка. Направих го не без колебание. Може би защото през изтеклите минути, в които Тони рисуваше, аз бях позабравил за какво съм дошъл тук, бях позабравил, че съм детектив, натоварен с важна задача, и се бях върнал към ония далечни вече години, когато бях студент в художествената академия, увлечен до захлас от магиите на изкуството.

И тъй, аз извадих от джоба си резеца и му го показах. В първия миг Тони едва не изписка от радост, той протегна ръка да го вземе, после внезапно, под напора на някакъв изникнал от дълбините на съществуването му рефлекс, бързо я отдръпна. Усмивката му угасна, очите му помръкнаха, лицето му доби тъпия израз на идиот.

— Тони — казах, — нали този нож си е твой, вземи го.

Той издаде някакъв мрънкащ звук, който трябваше да бъде отрицание, но за мен беше категорично „да“.

— Тони — попитах, — там, на село, къде рисуваш ти? Не у дома, нали? У дома мама не дава...

Той недоверчиво обърна глава към мен, търсейки в лицето ми какво зная за неговата майка и за неговия дом.

— В къщи мама не дава, нали? — повторих аз.

Той пак замрънка отрицателно и този път наистина беше „не“.

— Но аз зная къде рисуваш ти — засмях се аз. — Там горе, в скалите, високо, в една пещера.

Той веднага ми обърна гръб, плачливо заохка: „Нне, ннее!“, но беше „да“. Не трябваше да отслабвам натиска — още малко и щях да стигна до най-важното.

— Тони — казах, — Тони, чуй ме добре. Ще ти дам много хартия да рисуваш, и моливи ще ти дам, и боички, и тогава ще се качиш горе на скалата и ще рисуваш каквото си искаш и колкото си искаш, но сега ти ще ми кажеш в коя скала е твоята пещера.

Той се сви и захленчи също както предната нощ там горе, осветен от прожекторите.

— Тони, Тони, хайде де, ще плачем сега! Я виж какво съм ти донесъл още!

Но той не ме поглеждаше вече, хленчеше и мънкаше: „Нне, мама бие... вика стражар...“

Можех ли да му кажа, че никога вече майка му няма да го бие?

Опитах се да помилвам ръката му, той я отдръпна като ужилена и продължи да трепери и скимти.

Тогава аз, вместо да си вървя, направих една грешка, която можеше да ми струва скъпо, една от многото грешки през ония дни. Направих я от бързане, въпреки известната приказка на Добрев за бързата кучка. Извадих от джоба си няколко доларови банкноти. От ония, дето летяха като пеперуди от скалата. С мъка обърнах Тони към себе си и му ги показах.

— Тони, ти ли правиш тия картинки?

Той се взря в банкнотите, разшири диво очи, сетне падна възник и започна да вие, и навярно цялата болница го чуваше. В стаята се втурна сестрата:

— Но какво правите, моля ви се, другарю! Не бива, той още не е добре — извика тя, като се наведе над крещящия и мятан се в леглото Тони. Измъкна отнякъде спринцовка и я заби под рамото на момчето. След минута Тони спеше.

Часът бе 14.30. Отидох в хотела, легнах да спя, но дяволите от моите кошмари не ме оставиха на мира.

В 18 часа ме събуди телефонният звън: от болницата ми съобщаваха, че Тони се опитал да избяга, едва го задържали на изхода.

В 18 часа и 5 минути аз се реших: дигнах Ели, която се излежаваше, и я накарах да обуе гуменки и панталони.

В 18 часа и 15 минути ние се носехме с москвича към село Захариево.

4. ГАБРИЕЛ ФЕРНАНДЕС, КИНООПЕРАТОР, НОСИТЕЛ НА ПРЕМИЯТА „ОСКАР“

На единайсетия километър под скалите нямаше вече нищо: варшавата беше вдигната, милиционерите си бяха отишли, следите от инцидента изтрита. Колите сновяха по шосето, сякаш снощи на това място тук не се бе разиграла една мрачна трагедия.

Първият човек, когото срещнахме в селото, беше бай Шими. Напомняше Айнщайн, от когото са задигнали теорията на относителността. Чорлав, с увиснали моржови мустаци и трескави очи, той бродеше сред повалените декори на уличката от Аризона, между смъкнатите вигвами, покрай разхвърляните прожектори, махаше безсмислено ръце и си мърмореше нещо под носа.

— Видяхте ли как ме наредиха? — едва не проплака той, без дори да ни поздрави. — Изоставиха всичко и си отидоха да спят, а днес трябваше да снимаме 87 полезни метра... Никой не се интересува от нищо, нито режисьорът, нито актьорите, нито техниците... Четири хиляди народни левчета, това ми струва днешният ден! Отгоре на всичко и тая история с Тони... Ще си подам оставката, това е. Край! Край!

— Бай Шими — рекох, — нека си починат хората, заслужават го след снощи.

Той ме изгледа изумен:

— Ами ти разбираш ли какво говориш, бе момче? Това е кино, ей, не е шега! Камерата не може да чака.

— Като го няма Фернандес...

— Ще мина без него. Имам си един асистент, чудо оператор. От години вече чака такъв случай.

— А къде наистина може да е Фернандес?

— Да върви по дяволите, ако ще! — Бай Шими драматично поклати глава: — Това не е работа, това е каторга! — И като каза това, бавно се отдалечи, мърморейки: — Не, аз ще си подам оставката. Край, край, край!

Председателя на селсъвета намерих на чашка сливова в кръчмата, където оживено коментираше снощните събития. За смъртта на Стефана не знаеше. Изведох го към подножието на вкаменената светкавица. Тук-таме все още се въргалиха кабели, прожектори и даже парчета от стъпкани доларови банкноти. Започнах направо.

— Другарю председател, качвали ли сте се по тия скали?

— Качвал съм се, но преди много години.

— А наскоро?

— Че какво ще правя по тях сега? Не съм Тони.

— Има ли по тия чукари пещери?

— Има. През турско там са се укривали хайдути, но сега никой не ходи горе. Даже през партизанско избягвахме да се завираме в тях, много близо са до селото.

— Другарю председател, искам един съвет.

— Думай!

— Искам да се кача ей на тая скала, дето прилича на светкавица.

— Ще се пребиеш, бре момче! И какво ще дириш горе? Там няма нищо. Само камънак. Нали видя снощи — възета трябва, и стълби, и опитни катерачи...

— Няма ли друг, по-лесен път?

— Има, но далече, откъм задната стена, при шосето, ще трябва да заобиколиш цял километър и повече. Ще излезеш на пътя, ще свиеш вдясно, там има един салкъм и над него насип, та точно там ще поемеш нагоре и ще стигнеш до едни кози пътеки. По са леки, ама пак не те съветвам да се качваш.

— Благодаря — рекох. — Ели, да вървим!

Председателят остана зад нас и навярно вече ни виждаше сплескани под скалите.

Мястото, което той посочи, се намираще на стотина крачки от единайсетия километър. Действително тук чукарите не бяха толкова стръмни и образуваха нещо като тесни стъпаловидни тераски, свързани с криволичещи и обрасли с мъх и мършави клекови храсти пътечки. Погледнах към върха — не, не ми се виеше свят и не изпитвах страх. При малко повече хладнокръвие и внимание човек можеше, без да бъде алпинист, да стигне поне до средата на склона.

— Ели, умееш ли да се катериш?

— Умея да плувам.

— Аз също. Ще се качваме значи.

— Добре — каза тя и в очите ѝ прочетох примирение.

Оставих колата под салкъма и тръгнах нагоре, последван от Ели.

Крачех бавно, като внимателно опипвах пътеките, които се виеха като серпентини по склона, губеха се сред клека, отново се появяваха, много тесни, но все пак проходими. Не гледах надолу и се стараех да не мисля за онова, което се намираше под мен. За това впрочем допринасяше и малко принуденото, но все пак ободряващо бърборене на Ели, която не преставаше да разсъждава върху ползата от планинския въздух, особено когато е комбиниран с морски, който пък е наситен с тонизиращи йодови изпарения...

На втората тераска се спряхме да си поемем дъх. Тя се извисяваше на не повече от десетина метра над пътя, но аз бях горд, че съм стигнал и дотук.

— Няма ли да ми кажеш най-после какво търсим тук? — попита Ели.

— Едно ателие — отвърнах. — Ателие на художник.

— Аха — рече тя. — Разбрах. А на коя скала се намира Академията на науките?

Не успях да отговоря — край нас се търкулнаха камъчета и песъчинки. Погледнах нагоре: над третата тераска се мярна някаква сянка, но толкова бегло, че не можах да доловя човешка ли бе или на животно.

— Дива коза — казах неуверено.

— Човек беше — прошепна Ели. — Видях гърба му. Един такъв, много широк, като борец, и кафяв.

— Какво ще прави насам човек? — попитах и пъхнах ръка при пистолета: след снощната стрелба бях забравил да го заредя. — Ели, сега ти ще останеш тук, а аз ще отскоча да видя какво има там.

— Не — каза тя. — Състезанието продължавам и аз.

Излишно беше да споря.

Тръгнахме по пътеката вдясно, но още на десетата крачка отново се спряхме: до нас достигна шум, нещо като пръхтене. Можеше да бъде кон, магаре, кой знае какво още, но не коза, козите не пръхтят така. Коленичих, дадох знак и на Ели да се наведе зад храстите и запълзях по посока на шума. Острите игли на клека дращеха лицето

ми, но не спирах, само си мислех, че ако се натъкнем на магаре, ще стана за смях пред всички шерлокхолмсовци на планетата.

При завоя, където се образуваше нещо като падинка, шумът нарасна. Беше хъркане, юнашко, мъжко хъркане. Изправих се: пред нас, в падинката, сред бодливия клек, изпружил дълги крака, положил мило ръце на гърди, спеше Габриел Фернандес, холивудски оператор, три пъти носител на премията „Оскар“.

До него се търкаляше бутилка уиски. Празна.

До бутилката пък лежеше каубойски барабанлия пистолет. Пълен.

Внимателно огледах приятеля си Габи. С изключение на съдраните от трънака дрехи — черни, а не кафяви — всичко останало беше в ред. Само че беше мъртво пиян. Един бог знае откога лежеше тук и откъде беше домъкнал бутилката.

Най-напред прибрах револвера, сетне пристъпихме към събуждането на оператора: шляпахме го по бузите, викахме в ухото му. На Ели й хрумна щастливата идея да пъхне отвора на бутилката под носа му. Фернандес се размърда, неспокойно отвори очи, кървясали от пиянство и умора. Видя ме и дори не се изненада от срещата.

— О, Ник! — възкликна той радостно, поизправи се и сърдечно ме прегърна. — Как си, амиго? Добър?

— Аз съм добър — рекох, — но ти какво търсиш насам? Ели, преведи моя проникновен въпрос.

Тя преведе, а той едва сега се огледа, учуден, че се намира сред тоя клек и тия черни скали. После погледът му попадна на револвера в джоба ми. Това, изглежда, окончателно го върна към действителността, защото неочаквано се разплака с едри, горчиви, пиянски сълзи.

— Трябва да поискаме помощ — прошепна Ели, — той не може да слезе в това състояние.

— Не — казах, — никой не бива да знае, че Фернандес е бил тук. Ще се оправим някак си сами. А за него имам нещо специално. — Измъкнах двете хапчета кофенал, които бях взел сутринта от болницата. — На, Габи, изгълтай това, ще ти дойде добре.

Той послушно ги лапна без вода: очевидно беше свикнал на тази процедура след запой.

Търпеливо зачаках действието на хапчетата, а той продължаваше да си поплаква и подсмърча. За всеки случай стоях на безопасно

разстояние от него.

— Ели, запитай го, докато още не е дошъл на себе си, защо му е този пистолет и защо се е качил чак дотук.

В отговор той измърмори нещо, като дори трогателно изхълца.

— Дошъл да убие някого — каза Ели.

— Много мило от негова страна. И кого по-специално?

— Не знае точно. Фалшификатор някакъв, който е фабрикувал фалшиви долари.

— А къде фалшификаторът е фабрикувал доларите, знае ли?

— Казва, че не знае.

— А знае ли на кого този фалшификатор е предавал доларите?

— Не знае.

— Щом не знае, ще му открия тайната аз. Фалшификаторът е давал доларите на Патриция Джексън, а милата Патриция е офейкала за Истанбул с парахода „Чанкая“.

Ели преведе. Виждах как след всяка нейна дума той разширява очи и в тях се появява злоба. После изрече нещо през зъби.

— Пита дали си от полицията — каза Ели.

— Много е любознателен. Добре, ще задоволя неговото законно любопитство. Обясни му, че съм инспектор от милицията (не казах младши) и че го задържам за изясняване на някои щекотливи въпроси. Кажу ми да върви пред мен и да не се опитва да кръшка, защото имам тъкмо два пистолета.

— Не знам как е на английски кръшка.

— Нищо, ще го разбере и на български.

Тя преведе, като „кръшка“ си остана кръшка и той наистина разбра, защото сърцераздирателно въздъхна и се изправи.

Тръгнахме надолу. Излишно е да съобщавам, че на слизане десетте метра ми се сториха повече въпреки енергичното лечение, на което бях подложен предната нощ...

Вече долу Елина попита:

— Ей, Ник, ние май забравихме ателието?

— Нищо — рекох. — Ще дойдем пак.

Москвичът ни чакаше под салкъма. А в управлението чакаше Добрев.

5. ЕДНА СТРОЙНА ХИПОТЕЗА

Оставих оператора под стража, а аз с жест на завърнал се от далечно пътешествие космонавт, носещ послание от марсианския император, сложих каубойския револвер на масата.

— Готово — казах. — И вторият Г. е в ръцете ни и заедно с това и последният от бандата.

— Тоест как последният? — попита Добрев. — Обясни ми, моля ти се, с прости думи.

— Ще разбереш след малко. Данкин, готов ли си за един малък разпит на Фернандес?

— Момент, моля — рече спокойно капитанът. — Тук при мен не се бърза толкова.

— Пак ли заради твоята кучка?

— Не, не заради кучката, а заради Мирски. Обади се от летището, нареди да го почакаме.

Обзе ме разочарование: ето че шефът пристига и той ще грабне плодовете на моята победа под носа ми. После обаче си помислих, че е добре, дето идва, поне ще види с очите си на какво е способен неговият младши инспектор Николай Карлов.

Докато чакахме, пихме кока-кола с горнобанска вода, а Добрев, спринтирайки из стаята, ми разказа, че скоро във Варна ще се открие фестивалът на българския филм и че за случая ще пристигнат купища бьютифул актриси.

Мирски влезе, тромав като стар лъв, и тежко се отпусна на креслото. Беше изпотен, с изподрани обувки и прашни кафяви дрехи... (Забелязах ги, разбира се, и една смътна догадка заблещука в главата ми, но нали бях още „пале“...) Не се ръкува с нас, дълго бърса чело с шарената си кърпа и най-после, вместо да ни поздрави, каза:

— Добрев, каква е пощата?

— Едно писмо за Робинзон Голдсмит и две телеграми — за доктор Кречмър и за Габриел Фернандес.

— Писмото предай, а телеграмите прочети!

„Как тъй — щях да възразя, — нали Голдсмит е в ареста в София“ — но Добрев беше отворил едната телеграма и четеше:
— От Истанбул до Габриел Фернандес:

Скъпи, не се сърди, не можех иначе. Чакам те с нетърпение.

Целувки. Пат.

Разпечата и втората телеграма:
— От Париж до Джордж Кречмър:

Мили Джордж, преговорите прекъснати, положението неблагоприятно, необходимо присъствието ти. Тръгвай веднага.

Жена ти.

— Нещо да кажете по тия телеграми? — попита Мирски.

— Нищо особено — побързах да отговоря аз — освен това, че Пат е Патриция Джексън, съучастничка на Фернандес, и че тя го предупреждава за провала на опита си да изнесе доларите от България и го подканва да бяга. Това многозначително „Чакам те с нетърпение“ е съвсем ясно.

— Да... възможно е... — забеляза Мирски предпазливо.

— Сигурен съм в това — отсякох.

— Работата е там — ехидно подхвърли Добрев, — че Николай знае вече всичко и обеща да ни го обясни с прости думи.

— Така ли? — продума уморено Мирски, като вдигна зачервените си клепачи. — Да чуем!

— Добре — рекох и станах.

Ядосваше ме издевателският тон на Добрев, дразнеше ме и безразличието на Мирски. Решен да се бия докрай, започнах агресивно:

— Както неведнъж е доказвала практиката, много сложни на пръв поглед престъпления след разкриването им се оказват детински

прости. Нашият случай не е съвсем такъв, но ще се опитам да бъда пределно ясен. И тъй — представете си следната хипотетична схема: в затънтеното село Захаријево живее един полуидиот и полугений, наречен Тони. Той умее да прави първокласни копия на всякакви рисунки, включително и на банкноти, той даже е работил известно време в цинкография. За тази негова способност узнава пребиваващият в страната стар американски фалшификатор Робинзон Голдсмит. Това става посредством оператора Габриел Фернандес, който снима филм в село Захаријево. С помощта на Стефана Фернандес приласкава Тони, който е невероятно наивен, чист и готов на всичко срещу една мила дума и няколко хубави рисунки. Операторът му обзавежда ателие, снабдено с всички необходими материали. Дават на Тони няколко доларови банкноти и му заръчват да прави копия от тях. Тони започва да работи, къде точно, още не знае... Фабрикуваните пари Фернандес изнася от Захаријево във филмови касети и ги предава на Голдсмит, както и на Патриция Джексън, любовница на оператора... Тъй, дотук смятам, че е ясно.

— Пределно ясно — каза Добрев.

Продължих, без да обърна внимание на насмешката:

— За престъпниците първата засечка идва от това, че Фернандес, бидейки страстен комарджия, в пияно състояние пуска фалшиви долари в игралния дом. Там те попадат у крупиецо и в джобовете на други печеливши. Такъв е случаят с Ричард Брук, който подарява долари на своя възлюбен Любомир Соколов. Ето ви единия поток за разпространяването на парите в страната. Вторият поток започва от Голдсмит, който, без да подозира, че в казиното Фернандес му пробутва фалшиви пари, изпраща от тях 300 долара на своя приятел Лорда. Лорда, също без да се усъмни в нещо, ги похарчва в Кореком. Първото подозрение се събужда у него едва когато го задържам... Добрев, дай ми, моля ти се, чаша вода, че ми засъхна гърлото.

— Ама, разбира се! — разтича се услужливо капитанът. — Това, което разправяш, е страшно интересно.

Не го изругах. Само пих и продължих:

— И тъй Лорда, много разгневен, пристига във Варна, търси Голдсмит, иска сметка от него за недругарската постъпка. Той дори надушва източника на парите и посещава Стефана Антонова в село Захаријево. Разтревожени, Голдсмит и Фернандес решават, че трябва да

вземат бързи мерки. Операторът събира всички налични фалшифицирани пари, пъха ги в една невинна червена банска чанта и ги предава на Патриция Джексън, която същия ден заминава с „Чанкая“. Но опитният Лорд е видял всичко и звъни на милицията. Узнал за това предателство, Голдсмит решава да го премахне. Дава му среща в 23,30 пред хотел „Рубин“ или наблизо. В 23,25 в казиното той иска почивка, бидейки съвсем сигурен, че през тази пауза всички играчи ще излязат навън. По-нататък...

— Да, по-нататък? — попита Добрев.

— По-нататък е ясно — сопнах се аз. — Голдсмит изтичва до седмия етаж на хотела, взема камата от стаята на Ричард Брук, разхвърля безразборно вещите в другите стаи, слиза и издебва Лорда карай павилиона на плажа. Един удар от тази могъща ръка е достатъчен да забие камата до дръжката в гърба на нищо неподозиращия Лорд. На другия ден при разпита той ще ни сервира сърцераздирателния и много правдоподобен блъф за своето приятелско желание да помогне на Лорда да открие истинския фалшификатор. Лъжата, разбира се, не му помага и той бива арестуван.

— Николай, искаш ли вода? — прекъсва ме свръхлюбезно Добрев.

— Капитане, остави го да разказва! — смъмри го Мирски.

Продължих:

— Аз, както ви е известно, открих фалшифицирани пари в касетите на Фернандес. Знаейки, че милицията е вече по следите му, той най-напред изгаря доларите, а сетне съчинява едно неграмотно писмо на български език, налепва текста с изрязани от вестниците букви и намира начин да го предаде на старата Стефана. С това писмо Фернандес заповядва на Тони да унищожи всички материали, и то незабавно. Но вече е нощ и Тони се плаши да се катери по ридовете, където се намира ателието му. Тогава майка му го насилва да се качи. Тони тръгва, пътем обаче изпада в криза. Пристигаме ние. В един критичен момент, предизвикан от моята намеса, Тони хвърля доларите, с което фактически разкрива основната карта. Като разбира, че ако момчето бъде свалено живо от скалата, всичко рухва, Фернандес се решава на една дръзка постъпка. Използувайки суматохата, той се отдръпва зад тълпата и от тъмнината стреля по Тони. Тони пада. Фернандес повлича Стефана, качва я във варшавата и побягва. На

единайсетия километър убива жената, скача от колата и се укрива в близките храсти. Там той се напива, набира смелост и през деня се покатерва на скалата, за да унищожи ателието със собствените си ръце. По пътя обаче сяда и вече съвсем пиян, заспива. Така го намирам аз. Ето оръжието, с което е стрелял по Тони, ето гилзите, с които е стреляно и които са намерени на мястото, откъдето е стреляно. Ето неговите фалшифицирани пари, ето накрая и бутилката уиски, с която се е напил.

Седнах, с леко треперещи пръсти изкарах лулата. Добрев свръхуслужливо ми поднесе огън. Настъпи тишина.

— Тъй — рече със своя дълбок бас Мирски. — Нещата изглеждат дяволски конкретни. Дори прекалено конкретни. Въпроси? Добрев?

Капитанът стана, направи два орбитални кръга около мен и запита:

— Първо: защо има две червени чанти — едната, хвърлена от „Чанкая“, и другата, скрита в камъша. Второ: къде е доказателството, че фалшификаторът е този Тони? И трето: какво, ако нямате нищо против, е все пак „Блекбърд“ и къде се намира този кос или черен роб?

— Отговаряй, Николай! — каза Мирски.

Знаех, разбира се, че ще ми бъдат зададени тия въпроси.

— Намирам тия подробности без особено значение в общото разположение на схемата. И все пак ще отговоря. Първо: историята с червената чанта е една от многобройните уловки на Голдсмит, предназначени да ни отплеснат встрани. Не забравяйте, че именно той ни я внуши. Второ: окончателни доказателства, че Тони е фалшификаторът, още нямам, но ще ги дам скоро. Трето: „Блекбърд“ е предсмъртно бълнуване на Лорда, което навярно не означава нищо. Ателието се намира край село Захариево, а не в този призрачен Блекбърд. Ето че и без Блекбърд стигнахме до истината.

— Ти, Данкин, имаш ли въпроси?

— Само един: как си обяснява другарят Карлов странния акцент в изговора на доктор Кречмър, който твърди, че е роден в Ню Йорк?

Поусмихнах се снизходително: какъв друг въпрос може да зададе един служител в отдела, дошъл направо от филологията?

— Не виждам, драги Данкин, какво безпокоително може да има в акцента на Кречмър. Та той дори псува по български.

— Какво? — едва не скочи от креслото Мирски.

— Да, изпсувал веднъж. Но какво чудно има в това? Та не знаете ли, че за съжаление първите думи, които чужденците научават у нас, па и не само у нас, са псувните?

Мирски дълго остана замислен и седнал тъй, с потънал в раменете мощен врат, той съвсем ми заприлича на лъв, готов да скочи върху жертвата си.

— Аз пък — каза той накрая — имам към Николай само едно конкретно искане: да ми представи безспорни доказателства, че фалшификаторът е Тони. Даде ли ми ги, всичко останало ще се разнищи без мъка и тогава той ще е постигнал един действително голям успех, и то от международен мащаб.

Знаех си: ателието.

— Доведете Фернандес! — заповяда Мирски. — Сега ще видим дали хипотезата на Николай издържа проверката.

Мексиканецът влезе, посърнал, небръснат, с торбички под черните като маслини очи и с клекови иглички по дрехите. Той се отпусна уморено на стола, безразличен към нас, към всичко.

— Ето че пак се срещаме, мистър Фернандес — каза Мирски. — Ще пушите ли?

Данкин преведе.

— Благодаря — промърмори Фернандес, взе цигара, запали и дълбоко вдъхна дима. — Да, господине, срещите ни не са много приятни.

— Мистър Фернандес, има телеграма за вас. Наложих се да я отворим. Заповядайте.

Операторът я прочете, сви устни в злорада усмивка и накъса телеграмата на парчета.

— Не е постъпила много любезно с вас мисис Патриция Джексън — каза Мирски.

— Какво знаете вие... — унило отвърна Фернандес.

— Доста. Знаем например, че мисис Джексън е заминала с осем хиляди долара, всички фалшиви.

— Господа — каза уморено Фернандес, — още тогава ви се заклех в името на майка си, че нямам нищо общо с тия фалшификати.

— А парите, които изнесохте в касетата и които изгорихте в хотела? — попитах аз. — Те какви бяха?

— И това ли знаете?

— Да, и това знаем — казах не без глупашка гордост.

— Унищожих ги, защото се опасявах, че са фалшиви.

— Защо не ги предадохте на милицията? — настоявах аз.

— Страхувах се да не се забъркам в тази нечиста история... Пък и заради нея...

— Заради Патриция?

— Да... Макар че не го заслужава... Тя именно ми даде парите, които намерихте у мене и които изгорих в хотела. Не, не го заслужава тя — повтори той, сякаш слагаше край на някакъв свой, вътрешен спор.

— Много ли я обичате?

Той тъжно се усмихна, но ослепително белите зъби озариха лицето му и го подмладиха.

— Да, много... А тя... тя злоупотреби... Показа се, че от нейна страна всичко е било игра.

— Обяснете. Защо криехте вашите отношения?

— Била омъжена... Не искаше, дори да се срецваме на открито. Нито веднъж не сме вечеряли навън, нито веднъж не сме танцували, нито веднъж не сме се къпали заедно в морето. Панически се плашеше да не я видят с мен.

— Защо ви даваше пари?

— Преди седмица бях загубил в казиното всичко в дори бях задлъжнял до гуша. Трябваше да плащам... Дълг на чест — знаете какво означава това... Тя ми даде, каза, че ще почака, докато спечеля пак. А излезе елементарно хитра комбинация: тя ми дава фалшиви пари, аз ѝ връщам истински. Показах се последен дръвник.

— Фернандес — попитах, — този пистолет ваш ли е?

— Не, на продукцията е. Намерих го снощи край декорите след стрелбата по Тони. Бях хукнал подир колата. Смятах, че като я спра, ще разбера кой стои зад Патриция и коя в същност е тази жена. От момента, когато Тони започна да хвърля банкнотите и после падна от скалата, аз реших, че не трябва повече да бездействувам. Нещата взимаха опасен обрат.

— Тъй — рекох със свито, гърло и вече виждах как рухва цялата ми стройна схема. — И какво правихте след това?

— След това изтичах към шосето, но колата беше вече далеч. През това време едва не ме простреляха в гърба.

— После?

— После дълго се въртях в тъмнината, видях пристигането на полицията, уплаших се... да, уплаших се... Вмъкнах се в училището, взех тази бутилка. Пих. Бях много отчаян. Когато се разсъмна, отново излязох и без да ме забележат милиционерите на шосето, изкачих се на скалата. Какво ли не прави алкохолът! Исках да видя с очите си откъде Тони е измъкнал толкова много долари. Но изглежда, че съм бил здравата пиян, паднал съм и съм заспал.

— Мистър Фернандес — попита меко Мирски, — с какво можете да докажете, че снощи сте изтичали към площада не преди, а след стрелбата, с други думи, че с този пистолет сте стреляли не вие, а други?

Фернандес дълго гриза нокти, после разпери ръце:

— Господа — каза той, — има едно сигурно средство, много сигурно, но не съм убеден дали съм вътре и аз.

— Не ви разбирам, мистър Фернандес.

— Филма — каза той. — Снощи по нареждане на Режисьора снимахме всичко: цялата спасителна акция. Най-напред въртях аз, после, когато трябваше да говоря на Тони, предадох камерата на моя асистент. Щяхме да използваме материала за седмичния преглед и за документация... Ако в онези мигове след стрелбата асистентът ми е успял да хване паниката на тълпата, а предполагам, че е успял, защото нито един оператор в света няма да изпусне такъв един силен момент, вие ще видите няколко общи, а може би и средни и близки планове на тичащи и викащи хора тъкмо след стрелбата. Там трябва да съм и аз.

Идеята ме респектира: такова нещо никога не би ми дошло наум, то можеше да се роди само в главата на един кинаджия.

— Приемам предложението — каза Мирски. — Николай, разпореди се.

Без да се бавя, поисках по телефона продукцията в село Захаријево. Обади се бай Шими, по-разтревожен отвсякога:

— Ти ли си, другарю Карлов? Чу ли новината: един пистолет е изчезнал от стаята на Кети Браун. От реквизита, но истински, боен. Също като камата. Кети е отчаяна. След снощната история с Тони тя се плаши да не би...

— Бай Шими, разбрах. Успокой Кети, кажи й, че пистолетът е намерен. Бай Шими, интересува ме друго: проявена ли е лентата, с която снимахте снощи спасяването на Тони?

— Охо, другарю Карлов, много бързаш. Не познаваш лабораторията, там има едни кочанени глави... Материала го пратихме днес на обед със самолет, ще го получим най-рано след три-четири дни. Цветен е.

— А по желание на милицията не може ли по-рано?

— И още как може, само че при условие милицията и друг път да ми съдействува с такива пожелания. Тогава производствените срокове на моите филми ще бъдат съкратени наполовина...

Оставих слушалката с раздвоена душа: желях, разбира се, филмът да докаже невинността на симпатичния Фернандес, но заедно с това се страхувах, че тия проклети снимки могат окончателно да направят на пух и прах моята тъй проста и убедителна схема.

— Мистър Фернандес — каза Мирски, — сам разбирате, че докато не видим филма и не изясним случая, вие ще трябва да останете на наше разположение.

— Нямам нищо против — той се усмихна с искрящата си усмивка, — но бай Шими ще ми лепне такава глоба! Днес имаме важни снимки.

— Ще се разберем с Шими. Лейтенант Данкин, изведи господина в стаята на дежурните, погрижи се за вечеря и за всичко останало. А конкретно от тебе, Николай, искам следното: веднага да отидеш да спиш, защото ми приличаш на сомнамбул, погледни се само в огледалото, а утре да ми дадеш обещаните доказателства, че фалшификаторът е твоят Тони. Аз съобщих за любопитната ти хипотеза на Големия шеф, той се заинтересува и иска да види Тони с очите си. Така че дръж се, от София пристига цял самолет с шефове.

Навън ме чакаше Елина с огромна фуния сладолед.

— Готово ли е? — попита тя със засмяната си муцунка, като лизна от белия крем.

— Нищо не е готово — рекох. — Утре е най-важното и така могат да ме сготвят, че дим ще се дига. А сега трябва да спим, и то веднага. Така заповяда началството.

— Умно началство имаш ти. Да знаеш как ми се спи, уморих се от това плуване до скалите.

Но не спях. Отначало не ме остави тя — беше мила с мен, мила с една неприсъща ней меланхолична нежност, бих казал с едно тъжно женско примирение и аз почувствувах, че това отбелязва окончателния край на оня съпругески ултиматум за оттеглянето ми от занаята: Елина наистина ме обичаше.

А после дълго мислих как да се добера до последните веществени доказателства, как да стигна до ателието и как да организирам утрешния показ на Тони пред софийските шефове. И дори си съчиних солидно, почти академично слово с аргументи из областта на историята, психологията, медицината и изкуствата.

До мен спеше Елина, косите ѝ ухаеха на люляк, аз се чувствувах несъкрушим.

6. ПЪРВИ ЕКСПЕРИМЕНТ С ТОНИ

В седем сутринта бях в болницата. Посрещна ме дежурният лекар:

— Този ваш Тони има чудовищна физика. Съвзе се за трийсет и шест часа. На други не биха стигнали пет дни. Ходи, яде, нещо майстори с алуминиевите чашки, като глина ги мачка, невероятно силен е. Още ден-два и ще то изпишем.

— Докторе, може ли да ми го дадете за няколко часа?

— За какво?

— Ще го пазя, обещавам. Необходим ми е във връзка със следствието по убийството на неговата майка.

По лицето му премина една особена, едва ли не загадъчна усмивка.

— Добре, но не го дразнете.

— Докторе — попитах, докато чаках, да донесат дрехите на момчето, — вие имате възможност да се запознаете по-отблизо с болестта на Тони. Кажете ми, възможно ли е да съществува някаква връзка между неговия недъг и едно ненормално изостряне на негови чисто психофизически особености?

— Какво имате пред вид?

— Имам пред вид дарбата му да рисува.

— Нима притежава такава способност?

— Да, и то удивителна. Талант, който граничи с гениалност. При това почти без да е учил рисуване. Една неукротима жажда за рисуване. Природна стихия.

— Това е извънредно любопитно. Имат ли обаче някаква стойност неговите произведения?

— Според мен — да.

— Не е ли рисковано да се говори за гениалност?

— Да кажем — необикновено дарование.

— Хм... Случаят е наистина много рядък в медицината, но е възможен. Почти съм уверен, че всички негови кризи и припадъци произтичат от раздвоението на неговия пол, както впрочем и от някои

унаследени белези, свързани с болестта на майката. Може да се допусне, че и тази негова дарба, за която говорите, има връзка с това раздвоение, с целия комплекс от нарушения на неговите психофизиологически функции. Изобщо, опираме до Фройд... Ако действително има „гениалност“, то тя едва ли ще е нещо друго, освен една патологична деформация на нервните му центрове.

— Какво значение има названието? Не е ли всяка гениалност изключение от средната човешка норма?

— Невинаги обаче тя е болестно състояние.

— Нима смятате, че ако Тони се излекува, дарбата му ще се изгуби?

— Това може да се установи едва след операцията. Защото, струва ми се, Тони следва да се подложи на операция. Впрочем спомнете ли си за известния наш млад цигулар Марински, който допреди няколко години жънеше успехи у нас и в чужбина? Той страдеше от същия недъг. Оперираха го и след операцията престана да свири. Просто загуби вкус към музиката.

— Жалко.

— В замяна на това пък той стана здрав и читав мъж. А има и други интересни случаи. Вземете например нашия голям художник Владимиров. Когато преди няколко години той получи онзи жесток мозъчен удар, който го повали, парализира цялата му дясна страна и отне способността му да пише и говори, всички ние считахме, че с него е свършено. Но стана нещо, което опроверга всички прогнози и постави под съмнение много медицински теории. Той не само оцеля, но дори отново започна да рисува. С лявата си ръка, с ръката, с която не беше рисувал никога! И сега рисува така, сякаш се е родил нов художник, който няма нищо общо с предишния. Очевидно в недрата на неговата психика са се открили неподозирани по-рано възможности.

— А ако Владимиров оздравее? Нима ще загуби дарованието си?

— Никой нищо не знае... Роди се малчуган, на пет години вече той рисува сензационни неща, които печелят международни премии. Стане на петнайсет, мине пубертетът и от гениалността не остава нищо. И обратно — някакъв си четирийсетгодишен борсов агент, който никога през живота си не се е занимавал с живопис, изведнъж чувства непреодолима потребност да рисува. Захвърля работа, семейство, всичко и след няколко години дарява човечеството с

гениални творби — ето ви Гоген... Изобщо проблемът за гениалността е все още тера инкогнита за нас. Едва напоследък гените откриха една малка пролука, но много вода ще изтече, докато стигнем до нещо по-определено. А дотогава... Знаете ли колко гении са свършили душевно сакати?

— Не бих желал и Тони да свърши така.

— То не е задължително. Впрочем всичко, което ви казах, е, поне що се отнася до Тони, само предположения. За да излезем с по-точни заключения, той следва да бъде подложен на изследвания. Ако нямате нищо против, аз съм готов да се заема с тях. Уверен съм, че от случая ще се заинтересуват и други научни среди.

Получих дрехите на Тони, влязох в стаята му. Заварих го пред масичката да „майстори“ нещо с алуминиевите чаши, чинии и лъжици. Но те не бяха вече чаша, лъжица и чиния, а нещо друго, някаква странна металическа скулптурна композиция, отражение на потайни мъчителни видения в душата на този човек, който в своя печален жизнен път крачеше по тънкото въже върху пропастта между гениалността и уродливостта.

Посрещна ме въздържано — навярно все още си спомняше вчерашния ми опит да го изнудя, — но като му показах няколко рисунки, които бях взел на идване от приятеля си Веселин, той се отпусна. Грабна ги, ухили се и усилено започна да им се любува. И заекваше „Хубво... Хубво...“

— Обличай се, Тони, ще те заведе да видиш нещо още по-хубаво.

Той нахлузи дрехите си с радостно нетърпение: траперските панталони, мокасините, широкото като кафтан сако... В тия чудновати дрипи и с превързана глава той отново заприлича на маскарадно чучело, но няхах време да търся други дрехи: срещата с Големия шеф беше определена за 14 часа. Имах на разположение само половин ден.

Качих го в москвича и след девет минути бяхме пред градската художествена галерия, където, чакаха Веселин и неговият, приятел Панчо.

— Готови ли сте? — попитах. — Веселине, протокола ще водиш ти. Записваш всичко точно и подробно. И моля ви, не го смущавайте.

Влязохме в първата зала. В този ранен час тя беше съвсем празна. Веселин крачеше вдясно от Тони, аз вляво. Панчо зад него. Не го изпускахме от очи.

Варненската галерия не е от най-богатите, но в нея има няколко действително хубави работи, които заедно с кокетната експозиция на останалите творби привличат вниманието на ценителите.

Тони плахо пристъпи напред по лъскавия под и вдигна глава.

И в същия миг се отдръпна, почти подскочи, сякаш бе получил удар между очите. Сетне спря, зина и разтвори широко очи, готов да погълне целия този пищен свят от цветове и форми, които като лавини го заливаха отвсякъде. Задиша често, тежко, усещах как сърцето му блъска в гърдите.

После този Квазимодо в траперски дрехи тръгна наляво, тъкмо наляво, където висеше едно голямо табло, и се спря пред него. Беше една от ония красиви моми на Майстора среда червени ябълки и жарки слънца, които носят аромата от градините на моя роден край. Тони стоя дълго пред нея и дълго и безмълвно лицето му със сплеснатия нос и бебешките бърни беше озарено от щастие. В тия минути Тони се сливаше с красотата. И мъркаше като сит котарак на слънце.

— Хубво... — изсумтя той, без да откъсва очи от най-хубавата картина в галерията.

Зад него Веселин трескаво записваше.

— Тони — прошепнах, — Тони, искаш ли да си я нарисуваш, за да си я имаш? — И му подадох блока и флумастера.

Без да отклонява глава от таблото, той взе блока. И мигновено се преобрази: веждите му напрегнато се сключиха, очите се съсредоточиха в картината. Сетне със сигурна ръка за няколко минути нахвърли точно графично копие на картината.

— Дай! — казах, взех рисунката и я пъхнах в папката. — Ела, ще рисуваме още.

Заведох го пред една доста модерна, почти абстрактна картина — фигурна композиция на млад наш художник.

— Харесва ли ти?

Тони не отвърна нищо. Мълчеше, кривнал глава, вдигнал малко учудено вежди, като кученце пред непонятно явление. Сетне протегна ръка и прокара пръсти по платното.

— Нарисувай я!

Той не се остави да го подканвам втори път и изкопира и тази картина, макар че се получи нещо доста различно от оригинала. И после нарисува още една и още една... И всички копия влизаха в папката като приложения към протокола на Веселин.

А Тони не се уморяваше, обратно — все повече се оживяваше, вървеше от картина към картина, от скулптура към скулптура, неизменно мънкаше: „Хубво, хубво...“ мъркаше като котарак и искаше да рисува, да рисува... Едва го измъкнахме.

— Ела — рекох, — ще ти покажа нещо още по-хубаво.

Този път москвичът ни откара до цинкографията на градската печатница, където Тони беше работил някога.

У Тони, изглежда, се пробудиха спомени, защото по лицето му изведнъж се разля някакъв смесен израз на недоверие и радост. И просто не искаше да влезе.

— Върви, не бой се — казах и внимателно го поведох напред. Той неохотно закрачи по стълбите, като стискаше ръката ми в грапавия си и топъл юмрук.

В канцеларията ни чакаше предупреждението за нашето идване технически ръководител — възрастен мъж, който по външност напомняше Лорда.

— Охо, Тони, здрасти! — провикна се той, като сърдечно потупа момчето по рамото. — Я гледай, колко си пораснал!

Тони го гледаше под вежди, спуснал надолу дългите си ръце, все още недоверчив, но с далечна усмивка на устните.

— Какво, не ме ли позна? — попита техникът. — А кой те научи да рисуваш, върху мед, а?

Тони издаде звук, напомнящ радостно цвилене на жребче.

— Ммайстор Ммишо... — ухили се той. — Ммайстор Ммишо...

— Майстор Мишо, зер! Забрави ти старите си приятели. Как си, Тони, рисуваш ли още, или забрави, каквото си научил тук?

Тони само се хилеше и любовно гледаше майстор Мишо.

— Слушайте, момчета — каза техникът, — такава среща трябва да се полее! Толкова години не сме се виждали с Тони!...

Извади от задръстения с клишета шкаф ракия и чашки. Чукнахме се, пихме, Тони изпразни чашката си на един дъх.

— Ха по още една! — предложи майстор Мишо.

След дваайсет секунди въздействието на алкохола върху Тони пролича: лицето му се отпусна, късавите му бузи поруменияха, очите му заблестяха със синьо-зелени и жълто-кафяви пламъчета.

Дадох знак на майстора, той се изправи.

— А сега, Тони, ела да видиш къде си работил едно време.

Станахме. Пред мен крачеше Тони и по бодрата му походка разбрах, че недоверието го е напуснало окончателно. Експериментът можеше да продължи.

Влязохме в цеха, без да отклоняваме очи от Тони. Тук неговата реакция беше съвсем друга. Изчезна онзи ням възторг пред красотата, на който бяхме свидетели в галерията. Сега той беше като дете, попаднало в магазин за играчки. Очите му загоряха още повече, пръстите му се раздвижиха и като че заживяха своя самостоятелен живот. Той пипаше тук и там, обикаляше машините, разглеждаше апаратите, пъхаше ръце зад лампите, помирисваше химикалите, весел, възбуден, сякаш откриваше едно отдавна загубено съкровище.

— Три месеца и нещо изкара тук — шепнеше до мен майстор Мишо. — За тия три месеца той научи повече, отколкото други за години. Стана първокласен гравьор.

— Защо напусна?

— Много причини. Още като го доведе майка му, той се дърпаше и ревеше, не искаше да остане. Странеше от работниците като диво животно, затова и не го обикнаха. А работеше ден и нощ, но не заради работата, а заради своя кеф: правеше каквото му скимне, понякога разваляше направеното от други, уж да го оправи. Един-два пъти даже работниците му се скараха, той избяга, върна го милицията, накрая дойде майка му и си го прибра.

Стигнахме до масата, където лежаха разхвърляни цинкови и медни плаки и готови вестникарски клишета. Тук Тони се спря и с повишен интерес заопипва с върха на пръстите си повърхността на клишетата.

— Как е, Тони, харесва ли ти? — попитах.

— Хубаво... — изрече той задавено.

— Можеш ли да направиш такова нещо?

— Уха!

Веднага му подадох един резец и медна плака.

— На! Рисувай! Ето това — и извадих скицата на Момата от галерията.

Той грабна резеца, позавъртя го между дебелиите си пръсти, наведе се и започна да дълбае. С увиснали по старчески, зачервени от ракията бебешки бузи, с пламнали разноцветни очи и със замаха на майстор.

Веселин немееше и бе забравил да пише.

Отдъхнах си: доказателството беше в ръцете ми.

Оставаше ателието.

7. ВТОРИ ЕКСПЕРИМЕНТ

Москвичът ни носеше към Захаријево.

Бяхме само двама — Тони и аз. Той седеше до мен и притискаше в гърдите си скъпоценния блок с рисунките и клишетото. Седалката го подхвърляше нагоре и при всеки скок той се кискаше като момченце.

А аз си мислех за парадоксалната съдба на този нещастник, когото природата бе наказала с уродливост и надарила с изключителна способност, и към когото аз, кой знае защо, все повече и повече се привързвах. Хермафродит беше той. Но и художник. И фалшификатор, но той не го знаеше. Роден гений — това беше той. — „Патологична деформация на нервните му центрове — казваше докторът. — И като се излекува, дарбата му може да изчезне.“ А може и да не изчезне... И тогава светът ще има един голям художник, своеобразен, единствен... А може би го има и сега, но в тялото на един беден изрод...

Но какво значение, че е изрод? Да остане дарбата — това е същественото. Художникът Владимир е сакат и ням, но е гений. Как казваше някъде Гьоте? „Ненаученото, не заимствуваното; онова, което не може да бъде научено, и това, което не може да бъде заимствувано; вътрешно, присъщото, неподражаемостта — това се нарича при всички народи гений и ще се нарича така, докато има хора, които мислят, чувствуват и говорят.“ А Тони притежава онова ненаучено, не заимствувано, вътрешно присъщо само нему, онова неподражаемо нещо, което други нямат. В такъв случай той е роден гений, който след обучение ще се превърне в съзнателен гений, в творец... Или, дявол да го вземе, той е само един психически болен, който след операцията ще стане обикновен човек, забравил да рисува, така, както забрави да свири и онзи прочут цигулар?

Отсреща се показаха черните скали на Захаријево. Тони нададе радостно възклицание и започна да блъска с длан по стъклото.

Спрях край една изгоряла от слънцето полянка.

Денят беше горещ, душен, над каменните бърда пълзяха оловни облаци. Жужаха рояци мухи с металоподобни криле, наблизко морно

пасеше кобила, напечените скали излъчваха непоносим зной. Идваше буря.

Свалих статива и палитрата, опънах чисто платно. Тони дъвчеше шоколад и мълчаливо наблюдаваше какво правя. Трябваше да бързам — часът бе вече единайсет, а не знаех колко път имам до ателието, макар че вкаменената светкавица беше само на петстотин метра от поляната.

И тъй — без да поглеждам Тони, взех четката и започнах да рисувам.

Казах ви веднъж — аз съм посредствен художник, обикновен любител, но този път имах желание да рисувам хубаво, този път моята картина трябваше да отвори още една пролука към душата на Тони. И да ми открие пътя към ателието. И още — да разбере притежава ли Тони истинска дарба на творец, или е само необикновен копирач на чужди творби. Защото досега не го бях видял нито веднъж да рисува от натура.

И може би защото бях развълнуван, картината ми се получаваше. На платното се оформяше вкаменената светкавица с надвисналите над нея черни облаци. Работех бързо, увлечено, а зад себе си чувствавах мъркането на Тони.

Над скалистите ридове проблесна мълния. Оставих четката, обърнах се: Тони стоеше зад мен с недоядена хапка в устата, впил очи в картината.

— Тони — казах, — искаш ли да рисуваш сам?

— Иискам.

Сложих ново платно, дадох му четката.

Като че никога не бе взимал четка в ръка: грабна я като молив, като резец, като нож, позавъртя я между пръстите си, полюбува ѝ се няколко секунди. Сетне се обърна към палитрата, мацна с четката върху боите, отново я вдигна към очите си, отново ѝ се полюбува.

И внезапно удари по платното. Удари като с длето по мраморен блок. После пак. И пак. И върху платното започна да расте една странна скала, невиждана, фантастична, висока до небето, сгърчена като болна светкавица, червена като кръв, и над нея — облаци, черни като катран.

Не знаех дали е хубаво, не знаех дали е лошо. Беше силно.

Може би дори от гледна точка на елементарната живопис да бе неграмотно, но бе силно. И вълнуващо. „Ненаученото, не заимствуваното, вътрешно присъщото, неподражаемото...“ Гледах го отстрани и не се осмелявах да го прекъсна, забравил, че ми предстои ателието. А червената скала върху платното ставаше някак си страшна, като разтворена рана, като живо чудовище, като онази скулптура от алуминиевото канче, като простреляния Тони, увиснал над бездната и осветен от прожекторите... Каква ли адска мъка раздираше душата на този нещастен художник?

По едно време той въздъхна дълбоко, сякаш се бе отървал от тежко бреме, и се обърна към мен. И мигновено топлите и добри морета на неговите очи ме погълнаха. Трябваше да изплувам.

— Тони — казах, просто за да кажа нещо, — Тони, искаш ли да станеш художник?

Той кимна:

— Дда... дда...

— Чудесно! Ще те заведа в града, там има едно училище и дял ден ще рисуваш. Там има много платна, има много бои и всичко, каквото си поискаш.

— А рракия?

— Ракия ли? — въпросът беше неочакван. — Е, ако работиш добре...

Той измуча доволно, очите му отново се превърнаха в шарени морета. Протегна ръка към десницата ми, взе я в шепите си и започна да я гали несръчно, стеснително, грубо, но с толкова нежност! И отново онова пусто вълнение ме грабна, а в гърлото ми се промъкнаха сълзи.

Нещо искаше да каже, виждах как се мъчи, как върти думата под езика си, как дълго мисли върху нея. Накрая вдигна поглед към мен и заеквайки, едва-едва изрече:

— Нник... аазз... тте... обичам... Нник...

Захапах устни — да не се разсмея. Или да не се разцивря. Дявол да го вземе, едва ли друго любовно признание е обръщало така сърцето ми, както наивното мънкане на това ненормално момче.

— Тони — продумах, — аз също те обичам много. — И за да разсея нежността, която все повече пълпеше по цялото ми същество, аз го тупнах по рамото. Той отговори с по-силен удар, аз — с още по-

силен, — а той — с истински мечешки, който ме повали на тревата. И скочи върху мен.

Сборичкахме се, смеехме се, крещяхме, търкаляхме се по тревата — две хлапета, две доволни от живота приятелчета се забавляват и никак не ги е грижа нито за мрачните облаци над черните бърда, нито за яростните светкавици, които прорязват небосклона.

Неочаквано Тони се изправи, изтича към статива, грабна четката и започна да блъска по платното. Аз извадих ново платно и също заблъсках върху него. И се кискахме като пощурели. И рисувахме като обзети от делириум. И викахме. И пак рисувахме. Върху платната, върху опаките им страни, върху листовете на блока. Какво рисувахме — вече не зная. Това беше една вакханалия на рисуването, породена от радостта, от приятелството, от ракията, от наелектризирания въздух, от бурята и светкавиците. Около нас се търкаляха платна, хартии, четки; вятърът ги разнасяше по храстите, но ние не обръцахме внимание на нищо и само рисувахме, рисувахме.

Часовникът се мярна пред очите ми; един и половина!

— Стига! — извиках. — Стига!

— Стигааа! — отвърщаше като ехо Тони и се хилеше и удряше с четката по платното. — Стигаа!

— Тони! — хванах го за ръката. — Стига!

— Сстигааа! — крещеше той и рисуваше.

— Тони, късно е вече. Ще дойдем друг път пак. И тогава ще донесем много платна и ще рисуваме цял ден. Но сега трябва да вървим другаде. Хайде!

Едва изтръгнах четката от лапата му. Той се поукроти и лицето му си възвърна обичайния си идиотски израз. Не исках това, не! Прегърнах го през кръста, заговорих с цялата нежност, на която бях способен:

— Тони — казах, — искаш ли да отидем хей там, горе, където си пазиш твоите рисунки?

Той изви очи към върха на вкаменената светкавица, но не отговори.

— Хем ще занесем платната и ще рисуваме — добавих. — На, платната ще носиш ти, а статива аз. Хайде!

Пъхнах платната под мишницата му. Това като че го убеди в моите добри намерения. Поогледа се крадешком, ухили се лукаво и

изведнъж с бързи крачки, почти тичешком се понесе към скалата.

Тогава именно се случи онази нелепост, която наруши тъй добре замисления ми и отлично проведен до този момент план. Една глупава случайност — отсреща се появи горският. Униформен и с пушка през рамо, той крачеше по шосето и си подсвиркваше. И не ни и забелязваше дори. Но за Тони това беше достатъчно. Той панически хвърли платното на сухата трева, сви се като преследван звяр и хукна към храсталака.

Едва го настигнах: беше се сгушил зад една шипка и трепереше.

— Не бой се, Тони — опитах се да го успокоя. — На, виж, няма никого!

Но Тони трепереше и не искаше и да чуе да тръгне с мен.

Заваля дъжд. Горещ, брутален, летен дъжд, който за няколко секунди превърна полянката в мочур. Над вкаменената светкавица, там където се намираше ателието, безумствуваха мълнии.

— Тони — казах примирен, — да вървим.

Едва го довлякох до колата.

8. ТРЕТИ ЕКСПЕРИМЕНТ

В два часа бяхме в управлението. В коридора чакаха моите свидетели Веселин и Панчо, в чантата ми лежаха протоколите, рисунките, плаката. Липсваше само ателието...

Заседателната зала беше заета до последното място. Привлечени от любопитството, заедно с Големия шеф бяха надошли куп колеги. Бяха насядали около дългата маса покрай стените; Големият шеф се беше настанил пред бюрото, Мирски — до телевизора. Отдъхнах си — всички бяха в цивилни дрехи.

Бях влязъл сам и съвсем неочаквано бях обзет от неприятното чувство, че съм цирков дресьор, комуто предстои да представи за първи път най-умната си маймуна. Хората ме гледаха мълчаливо в очакване на моите обяснения. Ще ми повярват ли?

— Е, Карлов — каза Големият шеф, — имате думата.

Изкашлях се в шепата си и започнах малко тържествено:

— Другари, доведох го, за да ви покажа човека, който според мен стои в основата на един от любопитните случаи в практиката на...

— Карлов — прекъсна ме кротко Големият шеф, — предлагам да не се впускате в излишни въведения. Мирски ни обясни вече всичко. Дайте по същество!

Поисках да се ядосам, че прекъсват тъй дълго обмисляното ми слово, но се отказах: все пак Големият шеф си е направил труда да дойде чак тук, за да види плодовете на моя труд. Това не става всеки ден и с всекиго. Излязох.

В коридора чакаха Тони и свидетелите ми с протокола.

Коленете ми се подкосиха. Нима това подобие на човек, този полузаспал изрод с увиснали бузи и мехурчета на устните е наистина Фалшификаторът на десетилетието, неоткрит и непризнат роден гений, художник, гравьор, скулптор и знам ли още какво, природен феномен, вундеркинд на 24 години, Моцарт на живописиста? Или всичко това е само плод на моето въображение, измислен от мене образ, издокаран, изпипан и даже подкрепен с протоколи? Няма ли да стана за смях пред целия онзи синедрион там в залата? И няма ли да бъде това край на

моята кариера на Шерлок Холмс? И заедно с това няма ли да подкопая престижа на Мирски — човека, когото обичам тъй много?

Но време за колебание нямаше, взех документите и приложенията, отворих вратата.

— Тони, влизай!

И Тони влезе.

В залата мигновено настъпи тишина, такава тишина, че чувах даже как глупавото ми сърце барабани в гърдите. Всички гледаха Тони, Тони гледаше всички. Стараех се да прочета какво има в очите на колегите и видях само едно безкрайно удивление, примесено с подозрението, че са ги довели тук, за да се пошегуват с тях.

— Тони — рекох тихо, — мини напред.

И отново имах чувството, че съм в средата на цирков манеж и че сега изведнъж ще плесна с камшика, ще извикам „Але, хоп!“ и майmunата ще скочи на велосипеда и ще запуши дебела пура. Стана ми мъчно за Тони: в този момент той наистина приличаше на човекоподобна маймуна, облечена като за цирково представление и подметната в съвършено чужда, човешка среда.

Отдясно дойде задавен смях, сетне отляво. Зад нас някой сдържано се изкикоти.

— Тишина, моля! — каза Големият шеф и виждах как и той се разкъсва между смеха и раздразнението. — Е, Карлов, това ли е вашият фалшификатор на долари?

— Тъй вярно, това е.

— И твърдите сериозно, че той е направил фалшивите пари?

— Тъй вярно, той ги е направил. Имам доказателства.

— Покажете!

Отворих папката и подадох рисунките, гравюрите, копията. Големият шеф ги разгледа и подаде нататък. Аз пък отворих протокола и зачетох:

Днес, 24 август, долуподписаните художници от град Варна Веселин Рачев и Панчо Бонев присъствувахме в качеството си на свидетели на следния експеримент: В наше присъствие лицето Тони Антонов направи графично копие от намиращата се в Градската художествена галерия

картина на Майстора, наречена „Мома сред ябълки“. Копието бе направено върху специален, предварително белязан с нашите инициали, бял лист. По-нататък Тони Антонов направи скица на натюрморта...

Четях, но чувствавах как думите ми не действуват, как рикошират върху хората, без да ги засегнат: все пак тук стоеше поменатият Тони Антонов, а той никак, но никак нямаше вид на автор на тия удивителни рисунки.

И докато четях, изведнъж Тони, подтикнат от обичайните си неосъзнати импулси, тръгна напред и застана пред телевизора. Млъкнах. Всички се загледаха в него. Той се понаведе към апарата — по мокасини, траперски панталони, палто до глезените и превръзка на главата — и съсредоточи очи в него. Сетне предпазливо протегна ръка и опипа стъклото, почука тук-там, встрани, отгоре, отдолу, прокара пръсти по издатината на тръбата, взе да върти бутоните и да натиска клавишите. Неочаквано телевизорът писна. Тони уплашено отстъпи, но пак се приближи и този път в очите му загоря необуздано любопитство. След минута на екрана се появи образ — предаваха някакъв детски мултипликационен филм с прасенца, кокошки и кучета.

Тони зина и едва не заби нос в стъклото. На екрана най-напред кученце преследваше прасе, но после прасето се обърна, заплашително изгрухтя и кученцето панически побягна. Тони запляска с ръце, започна да се смее високо, пискливо — както преди малко на полянката под скалите. Приличаше на момченце в куклен театър, отправило възхитен поглед към чудесата на сцената. Изведнъж обаче прасенцето падна в някаква яма и кученцето заръмжа над него. Тони извика, втурна се напред заблъска с юмруци по стъклото, несвързано замуча: „Нне... ллош... Нне...!“

Беше тъжно и смешно, а за мен — непоносимо. Мирски протегна ръка и завъртя бутона. Телевизорът угасна и млъкна. Млъкна и Тони. Настъпи тишина.

Мълчанието наруши Големият шеф.

— Антонов — произнесе той отчетливо, като се обърна към Тони, — ти ли направи тия рисунки?

Тони не реагира: стоеше като чучело в средата ма стаята, мълчалив, неподвижен.

— Никак ли не може да говори? — обади се пак Големият шеф.

— Трудно — отвърнах. — А при тази обстановка тук не ми се вярва да изрече и една дума.

— Хм... Е, другари, мисля, че достатъчно сме присъствували на тази... хм... сцена...

Искаше да каже „комедия“.

— ... Другарят Карлов прочете тук един крайно интересен протокол и ни показа редица любопитни материали. Трябва да ви призная, че те ми направиха дълбоко впечатление. Не мога обаче да скрия, че въпреки всичко моят разум, разумът ми на обикновен човек, не може да възприеме тия... хм... твърдения...

Искаше да каже „фантазии“.

— ... И тъй като лицето Тони Антонов не може или не желае да говори и ни даде някакви свързани обяснения, мисля, че е редно, другарят Карлов да ни представи безспорни доказателства за своята хипотеза, например да ни покаже ателието на Тони Антонов.

Не очаквах този удар, макар че на мястото на Големия шеф аз бих постъпил по същия начин. Знаех, че последното, окончателното доказателство може да бъде само ателието, но аз го нямах... Тогава се реших на една друга, много рискована постъпка.

— Другари — казах, — ателието още не съм открил, но предлагам да направим един опит, който може да бъде не по-малко убедителен от ателието.

— Говорете.

— Предлагам да затворим Тони някъде тук веднага; да му дадем хартия, туш и да поискаме от него да направи копие на рисунка, която ще определите вие сами.

— А банкнота може ли да направи? — попита Големия шеф.

— За банкноти са нужни инструменти, плаки, бои — казах, опитвайки се да отклоня банкнотата, чийто вид само можеше да хвърли Тони в криза.

— Да се донесат!

Капитан Добрев изскочи навън.

— Ето — каза Големият шеф, като извади от джоба си една банкнота. — Нека вашият Тони нарисова такава двайсетолевка.

Направи ли я, ще ви повярвам.

Усещах как и той вече се хваща на играта.

— Благодаря ви. Имам само една молба — да ми разрешите преди опита да поприказвам с Тони.

— Разрешавам.

Влязохме с Тони в съседния секретарски кабинет. Накарах го да седне зад бюрото и дълго се колебах как да почна: съзнавах, че тук в тия мигове се разиграва и моето собствено бъдеще. В края на краищата оставих се на чувството си. Грабнах ръцете му, заговорих бързо и навярно несвързано:

— Тони, преди малко ти каза, че ме обичаш. Обичаш ли ме още?

Очите му се засмяха и се превърнаха в добри и топли морета.

— Дда, Нник... ааз тте... оо-бичам... ммно-го...

Това беше най-дългото изречение, което беше произнасял досега пред мен, и знаех: то беше искрено и идваше направо от дълбините на тъмната и светла душа на този недъгав гений.

И като каза това, той обърна длани и погали ръцете ми с грапавите си пръсти и нежността, която се криеше в гънките им, ме заля.

— Тони — продумах, — Тони, ако наистина ме обичаш, сега аз ще поискам нещо от тебе и ти ще го направиш. Ще го направиш ли?

— Дда.

— Чудесно! И като го направиш, ти ще излезеш от онази дупка в село Захаријево, ще те вземем в големия град, ще те излекуваме, ще те пратим в онова училище, където цял ден ще рисуваш... И ще живееш в хубава къща, и ще гледаш много хубави картинки, като онези, които видяхме в оня лъскав салон, дето му викат галерия. Искаш ли?

— Ии-скам — заекна той и доверчиво се усмихна.

— Тони, добро момче си ти. Сега ще ти донесат хартия и инструменти и ти ще направиш ето тази картинка, ама същата. И показах двайсетолевката.

— Да — каза той просто.

Криза нямаше.

— Тони, благодаря ти — продумах аз, като съзнавах, че той едва ли е разбрал и половината от моите приказки. — Хайде на добър час! След малко ще дойда пак, за да видя дали е хубава картинката.

— Дда... — измънка той. — Ммного хубава.

Излязох.

— Ние сме готови — казах.

Казах „ние“...

Добрев се беше върнал с няколко плаки, комплект резци, хартия, бои, валяче. Вкара всичко в кабинета при Тони, добави чаша мляко и два сандвича и заключи вратата към коридора, като ключа предаде на Големия шеф. Преди обаче да затвори и вратата към залата, хрумна ми една идея. Съзнавах, че е дръзка, че е направо безумен хазарт, но знаех също, че осъществи ли се тя, победата ми ще е окончателна.

— Другари — казах, — приберете оня комплект резци, нека Тони работи с това. То си е негово. — И извадих от джоба си оня резец-шило, издялан от стара стоманена пила.

Големият шеф повдигна рамене, но не възрази. След това Добрев заключи и втората врата.

— Сега ни остава само да чакаме — каза Големият шеф. — Колко време според вас ще трае този експеримент?

— Не зная — отвърнах. — Три часа, четири часа... Може би и повече...

— През това време можем да обядваме, а сетне да видим филма, който е бил заснет онази вечер по време на спасяването на Тони — предложи Мирски. — Току-що го донесоха от летището.

9. ИЗНЕНАДИ ОТ ФИЛМОВ ХАРАКТЕР

Бяхме се наблъскали в малката кинозала на управлението — на столове, по первазите, на пода. Аз седях между Големия шеф и Мирски, зад мен беше прожекционната машина. Спуснаха завесите, отпред се бялна екранът.

— Можем да почнем.

Апаратът забръмча и изведнъж без надпис, без звук, без всякакъв преход на екрана изскочи Тони, сам сред осветените скали, но толкова едър, че се виждаха разноцветните му очи и снопът пъстри банкноти в десницата му.

В мен всичко оживя: нощта под черните скали, тревогата, мъката, надеждата, и вече не знаех кое е по-истинско — онова в паметта ми или това на екрана.

В следния миг на платното се появи множеството, отправило поглед към скалата, а после с бързо приближаване се отдели бай Шими. Той държеше мегафона пред устата си и беззвучно говореше, но в себе си аз вече долавях неговите думи: „Тони, чуваш ли ме, Тони? Аз съм, бай Шими... Хайде, моето момче, бъди разумен, слез!“ Долавях и стенанията на Тони, и звучното скриптене на щурците, и жуженето на прожекторите.

Нов кадър: горе Тони слуша молбите на Шими.

Пак нов кадър, по-общ: площадката под скалата със светещите прожектори, хората покрай тях, селяните на границата между светлината и мрака, някъде отпред Шими с мегафона...

Нов кадър: бавно движение на камерата по вертикала от мрачния крив връх на вкаменената светкавица надолу през Тони към подножието и оттам — наляво към група хора около говорещия Шими: Режисьора, асистент-операторът (снима Фернандес), Кети Браун, Стефана Антонова и един млад мъж със закръглена оптимистична физиономия и с извити нагоре като обърнати запетайки ъгли на устните: Николай Карлов. (Никак не личи, че в този момент на Николай Карлов му се вие свят.) Направи ми впечатление лицето на Кети Браун: птичето и лице се бе затворило, станало бе остро, дори

грубо. Гледаше нагоре, без да мига: бих се заклел, че в очите ѝ има люта ненавист. И страх.

Нов кадър: близък (съгласно терминологията на Фернандес), пак на Тони. Той свива устни, повдига глава към небето и вие.

Последваха няколко секунди на издраскан, сивкав мрак: момента, в който Фернандес предава камерата на своя асистент, за да говори.

И веднага близък план на Фернандес с мегафон в ръка. Операторът говори със своя топъл тенор: „... Тони добър момче, добър амиго на чичо Габи, а? Тони горе, чичо Габи доле, чичо Габи плаче, ох-ох!“ И смешно ридае, но в залата никой не се смее, никой, дори този присмехулник Добрев.

Едро: Тони като че се е поукротил и внимателно гледа надолу.

Среден план: Фернандес намества мегафона пред устата на Стефана. До нея Шими нещо ѝ шепне, аз чувам: „Хайде кажи му нещо мило, майка си му най-после“. Стефана мълчи, всички са впили очи горе в скалата, където хленчи Тони. И точно в този момент Кети Браун...

Кети Браун! Съвсем ясно се вижда как тя дава на Стефана знак с глава и бавно, бавно и предпазливо се изтегля назад между прожекторите към колите и изчезва в тъмнината. И никой не я забелязва.

— Стоп! — извиках. — Стоп!

— Какво става, Карлов? — попита Големият шеф. — Нещо интересно?

— Спрете! — виках. — Моля да повторите още веднъж последните кадри, видях нещо много важно.

— Аз също — каза спокойно Мирски. — Но нека повторим.

Повториха всичко отначало: Тони сред скалата, долу множеството, Фернандес вдига мегафона пред устата на Стефана, всички напрегнато гледат нагоре, а Кети Браун дава знак на Стефана и незабелязано и неусетена от никого, се измъкна към селото...

Филмът продължаваше. Говореше майката и тя казваше: „Тоньо, слизай веднага, чуваш ли ме? Слизай, че иначе ще извикам стражарите.“

Близък план: Тони реве и маха ръце и аз чувам неговото „Нне!“

В следния миг, в среден план, аз изтръгвам мегафона от ръцете на Фернандес, приближавам се до Режисьора, питам: „Може ли аз?“, сетне вдигам тръбата и говоря, говоря... И докато говоря, не забелязвам, а с мен и никой друг, че сега към тъмнината зад прожекторите се провира и Стефана Антонова, майката на Тони.

Не прекъснах прожекцията, която хвърляше светлина върху две нови фигури на таблото: Кети Браун и Стефана Антонова.

А на екрана аз продължавам да говоря и всички ме слушат и гледат как размахвам пред прожектора един бял лист, с който искам да примамя Тони да слезе.

Следва едно бързо отклонение на камерата от лицето ми към Тони. Той вика, гневно маха ръце и хвърля банкнотите.

Внезапно, само за миг екранът трепва, като че някой е блъснал камерата: това е моментът на изстрела — той е стреснал асистент-оператора. В следващата секунда картината отново се стабилизира и показва каменните фонтанчета, които подскочат около Тони. При последния изстрел Тони извиква, олюлява се и полита надолу. Камерата го следи — той пада, търкаля се по наклона на зъбера и спира, закачен на издатината.

Нов кадър: общ план на множеството. Никой не мърда. Всички са буквално сковани от изненада и ужас. Не, ето един човек си пробива с лакти път сред хората и тича към селото: Фернандес. Три секунди след това още един човек прави същото: Николай Карлов. Дори се вижда как бърка в задния си джоб... А през това време той, наивник, си мисли, че реагира пръв!

Прожекционната машина зад мен продължаваше да бръмчи и да изпраща на екрана правдивото, но безмълвно свидетелство на онова, което се бе случило онази нощ под черните бърда на село Захариево. Сега вече гледах с още по-голям интерес, тъй като през тия хванати от лентата минути Николай Карлов стреляше по колата и телефонираше на лейтенант Данкин.

На екрана кипеше — хора бягаха, поваляха декори, повличаха вигвами. Само Режисьора стоеше хладнокръвен и презрително наблюдаваше паниката.

Изведнъж отново се видях: връщах се от селото. Бях изпотен, раздърпан и гледах към увисналия над бездната Тони.

Оттук нататък започна стремителният разказ на спасяването: подготовката на Ричард Брук и Любомир Соколов, монтирането на фартовите релси, катеренето на двамата по стръмната скала.

В малката зала хората, затаили дъх, следяха този къс от живота, който беше по-интересен от най-занимателния филмов епизод.

А аз отново и отново преживявах всичко. И когато се видях на екрана с мъчително затворени очи, в мен пак се надигна отвратителният първичен ужас от мрачните бездни и в гърлото ми се загнезди възелът. Нима отново се връщаше проклетата болест? Или това бе само своеобразно хипнотично внушение, което Николай Карлов от платното упражняваше върху Николай Карлов в залата?

Ала нямах време да правя анализи на собственото си състояние: на екрана ставаше нещо любопитно. Докато аз стоях със затворени очи, сдържайки се да не повърна, зад мен от мрака бавно и предпазливо се връщаше Кети Браун. Тя се промъкна между хората и прожекторите, застана до Режисьора. Лицето ѝ бе бледо и сковано: лице на мъртвец.

— Значи — Кети Браун! — прошепнах на Мирски.

— Да, и Кети Браун — отвърна той, като подчерта „и“-то.

— Пистолетът изчезна тъкмо от нейната стая...

После дойде онова, достойно едновременно за Вагнер и Офенбах, пеене на Дафна Флеминг, пристигането на линейката, свалянето на Тони от скалата и изпращането му във Варна.

Последни на екрана останаха Ричард Брук и Любомир Соколов. Ричард се усмихваше като уморен герой и наистина беше мъжествен и красив като бог, но до него Любомир, който се подхилкваше, със своите широки плещи на културист, скулесто лице на прабългарин и едра глава на несресан селянин, беше по-симпатичен.

Апаратът щракна, екранът светна, шепот изпълни залата.

— Е, другари — обърна се Големият шеф към Мирски и към мен, — доволни ли сте?

— Да — побързах да кажа, — мисля, че имаме вече в ръцете си главната фигура или поне онази, която е стреляла по Тони и е убила Стефана Антонова.

— Кой?

— Кети Браун, онази малката с чипото носле и русата коса. Забелязахте ли как се измъкна минута преди изстрелите и се върна

малко след тях.

Изричайки тия думи, аз окончателно погребвах хипотезата си за вината на Фернандес в нападението: с очите си видях оператора да стои до мен *преди* стрелбата, а да изтичва към площада *след* стрелбата, буквално в съгласие с неговите показания.

— Какво мислиш ти, Мирски? — попита Големият шеф.

— Може би... — каза предпазливо Мирски. — Може би...

— Е, да вървим тогава да видим какво е направил оня Тони.

Погледнах часовника: откакто бяхме оставили Тони в кабинета, бяха изминали само три часа. Тръгнахме.

На стълбището спрях шефа.

— Другарю Мирски, какво ще кажете, ако освободим Фернандес и задържим Кети Браун?

— Няма да е зле — отвърна той умислено, — но нека помислим още малко.

Влязохме в заседателната зала. Любопитството на колегите бе стигнало връхната си точка. А на мене ми се подкосяваха краката.

Големият шеф пхна ключа, завъртя два пъти, отвори широко вратата.

Тони седеше зад бюрото, навел превързаната си глава над някакъв лист, и рисуваше. Устните му бяха измацани от мляко, ръцете — от зеленикава боя. Не ни чу, не ни забеляза — рисуваше. Не усети и Големия шеф, който влезе при него, взе нещо от масата и се върна.

В ръцете на Големия шеф имаше две банкноти — две двайсетолевки. Погледна едната, погледна другата, по хлапашки зина, промърмори:

— Да ме убие господ, ако знам коя е истинската! Карлов, поздравявам те!

От сърцето ми падна камък. Седнах без разрешение, видях на масата чаша вода, изпразних я до дъно. Знам, че в този миг съм се хилил като онзи идиот Тони, като изрода Тони, като моя спасител, моя добър гений Тони.

Сега оставаше само едно — да арестувам Кети Браун и вече можех да си взема кралицата и се гмурна в морето...

А след това ми предстоеше много, извънредно много работа: медицински изследвания на Тони, съдебни експертизи, продължително лечение — по възможност без операция, после — училище. Не затвор,

не и ТВУ, а онзи прочут интернат за даровити деца, макар че по години Тони не бе дете. И накрая — академията за изобразителни изкуства, ако изобщо стане нужда... Тогава Тони, моят малък приятел Тони, когото, дявол да го вземе, обичам като безпомощно братче, ще се превърне окончателно в пълноценен гений и съзнателен творец.

Без да обръщам внимание на хората около мен, които оживено коментираха резултата от експеримента и през отворената врата наблюдаваха нищо неподозиращия и продължаващ да си рисува Тони, аз вдигнах слушалката на телефона и поисках филмовата продукция в Захаријево. Обади се познатата ми касиерка.

— Тук Карлов — казах, — интересува ме там ли е още американката Кети Браун.

— Откараха я вече, другарю Карлов.

— Кой я е откарал? — попитах с мисълта, че някой подло ме е изпреварил, може би капитан Добрев или дори Мирски.

— В болницата, другарю Карлов. Не знаете ли, че Кети Браун се е отровила?

10. КЕТИ БРАУН СКРИПТГЪРЛ

Отново, за втори път през последните дни, аз нервно крачех в коридора пред операционната на окръжната болница и нетърпеливо чаках резултата от борбата за живота на една жена. На скамейката, където вчера треперех само аз, сега седяха мистър Холивуд, бай Шими и доктор Кречмър — съкрушен, закрил очи с длани, разтърсван от плач.

Този път хирургът излезе по-рано.

— Ще живее — каза той, — но хранопроводът и стомахът са силно засегнати. Погълнала е голямо количество ацетон.

— Знаех си аз — завайка се бай Шими, — знаех си. Всички кинематографисти ще загинем, отровени от ацетон... — После се обърна към Кречмър и му обясни на „чист“ английски: — Кети гут, но морте, ънтерстенд, док?

— О, мерси! — каза американецът, искрено зарадван, и сърдечно стисна ръката на лекаря.

— Докторе — попитах, — ще може ли пациентката да говори скоро?

— Вие пък само от това се интересувате — отвърна той с досада. — Тя е зле, разберете, трябва да я оставите на мира два, дори три дни.

Кречмър слушаше нашия диалог с нескрито напрежение.

— What does he say? — попита той.

Бай Шими обясни, като нежно подложи ръце под бузата и затвори очи:

— Кети слипинг два-три дни, не спикинг, ънтерстенд?

— Йес — каза Кречмър. — Понимаю.

— Граждани — казах официално, — моля да ме последвате в управлението за кратък разговор.

Преди да почнем разпита, Данкин отново прочете писмото, което Кети Браун бе оставила за милицията. То гласеше:

Господа, не търсете виновници за моята смърт. Аз слагам край на живота си в пълно съзнание и доброволно. Причините са от личен характер и моля да не ровите в миналото ми. Имам още една молба: пратете тялото ми в Америка, град Медисън, щат Уисконсин, за да бъде погребана до своята майка.

Кети Браун. Село Захариево, 24 август.

— Разбрала, че е разобличена, и е предпочела да се махне сама — казах.

— Възможно — отвърна уклончиво Мирски. — Но нека влезе бай Шими.

Още с появяването си на прага бай Шими горчиво започна:

— Е, кажете ми, другари мили, как да не се махна? Разрушават ми декорациите, стрелят по моите дубльори, операторите ми изчезват, скриптерите ми гълтат ацетон... Знаете, ли каква е разликата между лудницата и кинематографията?

— Не — каза Добрев с наежено любопитство.

— В лудницата директорът е нормален.

Добрев оцени вица и се засмя, но Мирски дори не се усмихва.

— Бай Шими, разкажи как стана това с Кети Браун.

— Ох, не ми се разказва... Тъжна история... Пристигат те на снимки — оператора го няма. Решаваме, ще работим с асистента. Гримираме се значи, отиваме на терен, камерата готова — скриптерката я няма. А скриптерката, трябва да знаете, е много важно звено в нашата работа. Без нея снимки не стават. Тя следи дали всичко върви по сценария, дали декорът е в ред, дали петното върху ревера на главния герой е точно на място, с една дума — тя е вторият чифт очи на режисьора. Работя в кинематографията двайсет и толкова години, много скриптерки съм срещал, но като Кети Браун не съм виждал. Една добросъвестна, методична...

— И какво стана по-нататък? — попита Мирски.

— По-нататък ли? За какво говорех?

— За отравянето на Кети Браун.

— Тъй, тъй, за Кети Браун. Та търсим я значи тук, търсим я там, няма я, най-после я намираме в тоалетната, гърчи се на пода. А на

масата ѝ три писма: едно до милицията, другото до мистър Холивуд, третото до доктор Кречмър, нейния приятел де. Дигнахме я в джипката и право в болницата. Това е всичко. Добро момиче беше, няма какво да се каже.

— Какво ти момиче! — забеляза Добрев. — Тъкмо на четирийсет лазарника. Вие каже по-добре за пицова.

— Да, щях да забравя. Още като пристигна в Захариево, Кети дойде при мене и разтревожена ми съобщи, че от чекмеджето ѝ изчезнал един пицов. Веднага ви звъннах, но другарят Карлов ми каза, че пистолетът бил намерен.

— Този ли е? — попита Добрев, като показа револвера, който открих у Фернандес.

— Той трябва да е. Но най-добре ще ви каже самата Кети.

— Бай Шими, защо според вас Кети е посегнала на себе си?

— Един бог знае... Можеш ли ги разбра тия жени? Ама ако наистина ви интересува моето мнение, аз мисля, че тук е замесена любов, и то с оня дъртак доктор Кречмър.

— Та той конкретно е само на 46 години — едва ли не обидено се намеси Мирски.

— Е, хайде да хукнем и ние по любов, а? — възкликна Шими и пак не разбрах — шегува ли се, или не. — Та за какво говорех?

— За любовта — каза Добрев.

— Ех, хубаво нещо е любовта — въздъхна носталгично Шими.

След него влезе мистър Холивуд. Този човек, който за четири дни не преставаше да ни поднася изненада след изненада, сега отново ме сюрпризира. Седна на посоченото кресло, запали цигарата, която му поднесе Мирски, и преди да му зададе какъвто и да е въпрос, се обърна към лейтенант Данкин и с тънка усмивка изрече на бавен английски:

— Мистър офицер, моля, преведете на господата, че съм готов да закупя правата по филмирането на това дело веднага щом като бъде приключено.

Предложението удиви дори Мирски, който трудно се учудваше на каквото и да било. Не знаейки отначало какво да отвърне, той дълго бърса врат с шарената кърпа.

— Господине — продума той най-последно, — много сме поласкани от вашето внимание, но уверявам ви, че ние сме още далече от какъвто и да е конкретен резултат. Освен това, когато всичко бъде изяснено,

делото едва ли ще представлява интерес за вас. По всяка вероятност то ще се окаже съвсем елементарно.

— И все пак държа на предложението си.

— Ще го обсъдим... Мистър Режисьор, Кети Браун е оставила писмо за вас.

Без да каже дума, американецът извади плика от джоба си. Данкин преведе:

Сър, безкрайно много съжалявам, че моето тъй внезапно изтегляне от продукцията ще ви причини неприятности, но за мен друг изход няма. Искам да ви припомня, че кадри 226, 227 и 228 трябва да се преснимат и че записът на Орлово око пред съвета на старейшините е несполучлив. Оставям режисьорския сценарий в чекмеджето на моята маса. Прощавайте.

Кети Браун.

— Господине — попита Мирски, — имате ли да отбележите нещо по опита за самоубийството на Кети Браун?

— Тя е една нещастна жена — отвърна тихо Режисьора. — Сама, без мъж, без деца, откакто я познавам — все сама.

— А мистър Кречмър?

— Не зная точно какви са техните отношения, но убеден съм, че тя го обича или поне го е обичала доскоро.

— Още един въпрос. Щом като Кети Браун така много е обичала мистър Кречмър, случвало ли се е някога той да е идвал на снимки с нея, да я е придружавал, да речем, до село Захаријево?

— Никога не съм го виждал в село Захаријево.

— Благодаря, свободен сте. Долу ви чака кола, която ще ви откара до Захаријево.

— Излишно, господа. Днес няма да снимаме. Разпуснах хората. И довиждане. Струва ми се, че ще се срещнем пак, и то скоро.

На вратата го спря моят глас:

— Господине, един последен въпрос.

— Да?

— Нали вие подхвърлихте канията на сребърната кама в стаята на Ричард Брук в онази нощ след убийството на Иван Бонев?

Режисьора бавно се обърна: на лицето му играеше тъжната, умна усмивка:

— Познахте — аз. Поздравявам ви.

— Благодаря. Ще ви бъда признателен, ако ми обясните защо направихте това.

— Защото някой друг си беше направил глупашката шега да я пъхне в куфара ми и защото ми беше интересно да видя какво ще се получи по-нататък. Обичам внезапните и неочаквани усложнения в сценариите. Все във връзка с моето предложение до вас.

— Мистър режисьор, благодаря ви за откровеността. Искам също да ви благодаря за усилията, които положихте за спасяването на Тони.

В отговор мистър Холивуд невъзмутимо вдигна рамене:

— Кино, джентълмени, кино... — рече той и си тръгна, слаб, смачкан, уморен — останка от едно минало величие, наречено Холивуд.

Накрая влезе и Кречмър. Рядко съм виждал толкова сломен човек. За няколко часа лицето му се бе смалило, очилата му се плъзгаха по изтънелия нос. Той затвори вратата зад себе си и облегна тил на стената, разтърсван от съдържани ридания.

За моя изненада Мирски не го покани да седне и без всякакви предисловия попита:

— Доктор Кречмър, може ли да видим писмото, което мис Браун ви е оставила?

Кречмър безмълвно извади плика. Данкин прочете:

Аз те обичах повече от себе си, повече от честта си, но ти ме измами. Оказа се, че за тебе съм била само едно временно развлечение. Сбогом.

Кети.

— Обяснете!

— За всичко е виновна телеграмата — отвърна той задавено.

— Каква телеграма?

— От моята жена... Забравил я бях на масата. Кети случайно я забеляза... Кети не знаеше, че съм женен. Криех... Искях да я щадя. Възнамерявах веднага щом се върна у дома, да се разведа и се ожения за нея, но ето... Като видя телеграмата, тя изпадна в такава нервна криза, че ми беше невъзможно да я утеша. Смяташе, че съм последен измамник... Ах, колко е жесток животът! Не допусках, не, никога не допусках, че тя ще стигне дотам...

— Имаш късмет, приятелю, че не е умряла и че не иска да ти напакости — продума Мирски, гледайки към нас. — Иначе да си вече в дранголника. А сега ще се отървеш само с уплахата. Данкин, няма защо да превеждаш.

— What does he say? — поусмихна се тъжно Кречмър.

— Пита какво сте казали — преведе Данкин.

— Нищо не съм казал. Добрев, имаш ли въпроси?

— Имам. Мистър Кречмър, какво ще правите, когато мис Браун оздравее?

— Каквото пожелае. Аз съм тук, ще я чакам, докато се съвземе, въпреки че жена ми ме вика в Париж по неотложна работа.

— Можем ли да знаем по каква?

— Естествено. Купувам медицинска апаратура за моята клиника.

— Откога жена ви е в Париж?

— От... хм... — той се позамисли — петнайсетина дни.

— На какъв адрес?

Той свали очила, прокара ръка по уморените си клепачи, отново тъжно се усмихна:

— Мисля, че в хотел „Тулон“, ако междувременно не се е преместила.

— Още един въпрос: какво сте правили днес следобед?

— Играх бридж на плажа с група американци. Бях разстроен от сцената, която ми направи Кети, и се опитах да се разсея с игра на карти. Нима ме подозирате в нещо?

— Моля, в нищо не ви подозираме. Просто формален въпрос за установяването на вашето алиби. Свободен сте. И благодарим за съдействието.

Доктор Кречмър вече отваряше вратата, за да излезе, когато Мирски нервно, някак си прекалено нервно се обърна към нас:

— Капитан Добрев, пуснете го да си замине! Съобщете и на летището и пристанището. А ти, Карлов, утре заран отиваш в ателието на Тони и изнасяш всичко. Не можем повече да чакаме.

— Слушам! — казах аз механично, доста удивен от заповедта на шефа, но бях достатъчно съобразителен да изчакам Кречмър да затвори вратата зад себе си, за да попитам: — Но, другарю Мирски, къде се намира това пусто ателие?

— Ще търсиш! Ще търсиш! — отсече шефът с весели искри в очите, стана и доволно потри ръце: — А това за летището и пристанището може да се поотложи още малко... Николай, моето момче, аз мисля, че си към края на твоето следствие.

— Уви, другарю Мирски — казах унило, — този път самият аз вече не съм много уверен в това. Трима важни свидетели са елиминирани: Стефана е мъртва, Кети Браун — в безсъзнание, Тони — ранен. А имах нужда от тримата: Кети да разкаже защо е стреляла по Тони, Тони да ни заведе в ателието си...

— Май че трудно ще успееш да го убедиш...

— Уви... Днес следобед получих голяма похвала от Големия шеф, но трябва да призная, че никога не съм се чувствувал толкова объркан.

— Това е само защото не си се наспал. Като се напиш хубаво, всичко ще се проясни. Хайде върви в хотела и лягай! А аз си заминавам.

— Пак ли се връщате в София?

— Ами да. Какво ще правя тук?

Този път не му повярвах, но не питах повече. А той продължи:

— Наистина, какво ще правя тук? Ти си на прав път. Щом си успял да откриеш кой е фалшификаторът — и то какъв! — ще намериш и кой конкретно стои зад него: Голдсмит, Фернандес или Кети Браун. Един от тримата. А може би и тримата заедно. Или някой четвърти... Само мисли, Николай, мисли повече! Ясна ли ти е картинката?

— Не съвсем, но ще мисля.

— Лека нощ, Николай.

— Лека нощ, другарю Мирски.

11. МОЯТ ВТОРИ ПОДВИГ

Мирски ми пожела три несъвместими неща: да спя, да мисля и нощта ми да бъде лека. Опитайте се някога да ги съчетаете. Мисленето се превръща в хаос от безсмислени образи и думи, спането — в безкрайно мятане в леглото, а леката нощ — в кошмарно падане в мрачни пропасти.

От това противно състояние ме изтръгна тихо хълцане. Отворих очи — часовникът показваше 9. Бях спал единайсет часа! Ослушах се — хълцането идваше откъм балкона. Излязох. През три преградки стоеше доктор Кречмър и обронил глава на перилото, сдържано ридаеше. Беше по халат, небръснат, невчесан.

— Добро утро, док.

Той се стресна, огледа се замаяно наоколо, стеснително ми кимна и си влезе в стаята.

Прибрах се и аз. Възнамерявах веднага след закуска да изведа Тони от болницата и заедно да продължим нашия прекъснат излет по черните скали над Захаријево, за да се добера най-последно до прословутото ателие.

В ресторанта около дългата маса отново седеше познатата компания, но сега без Фернандес и Кети Браун. Настроението беше минорно. Седнах, поръчах си кафе.

След малко се яви и Кречмър — истински образ на скръбта. Едва сръбна от чая си, хляб не отхапа. Мълчахме.

— Мистър Карлов на телефона! — извика високоговорителят.

Изтичах към кабината, а в главата ми се въртеше само едно: пак се е случило нещо лошо, нещо непоправимо! Този телефон е вестител на нещастия.

Беше капитан Добрев:

— Николай, здрасти. Наспа ли се? А аз никак, едни неприятни киселини в стомаха, май че от тая пуста кока-кола. Почвам да подозирам, че не я правят с горнобанска вода. Ник, чу ли какво се е случило нощес?

— Не — казах със свито сърце. Кой ли ще е простреляният?

— Тони избягал от болницата. Да, бе, направил си шперц с вилицата, отключил и се измъкнал под носа на пазача, който дремел при пропуска.

Ето!

— Къде е той сега?

— Само петричката врачка може да те осведоми. Открили отсъствието му едва преди половин час. Та той или се е вече удавил в морето, или лежи премазан под някой автобус, или пък бяга към своето родно село. Нали ги знаеш тия ненормални — те са като животните: отдалече надушват хралупите си. Пратих хора по крайбрежието, наредих да търсят по пътищата, а ти, моля ти се, върви в Захаријево. Бил си вече по ония скали, знаеш.

Върнах се в ресторанта.

— Неприятни новини? — попита Ели, като видя загриженото ми лице.

— Да, Тони избягал от болницата — казах кратко. — Отивам в Захаријево.

— И аз идвам с тебе. — И се изправи.

Нашият разговор привличаше вниманието на останалите. Накарах я да седне, тихо продумах:

— Няма какво да правиш сега там. Върви да плуваш в морето. Чао!

— What happened^[1]? — попита Кречмър.

— Nothing^[2] — отвърна Ели и ми се озъби с пленителна усмивка. — Ще ми платиш за това. Много ти здраве! И дано се търкулнеш от скалите.

Този път стрелката на спидомера на москвича опря до червената граница. До Захаријево стигнах за седем минути и отново оцених качествата на тази скромна количка.

Но Тони, разбира се, го нямаше и никой не беше го виждал в селото. Бързо се върнах към единайсети километър, оставих колата под салкъма и решително тръгнах нагоре: бях сигурен, че ако Тони не се е удавил в морето или не лежи премазан под някой автобус, то той ще е някъде насам, в своето орлово царство, в своето ателие сред

скалите. Добрев беше абсолютно прав в своето съждение за животните и хралупите.

На първата площадка внезапно се спрях, поразен от една мисъл: не, този път аз не се качвах по тия грозни скали в изпълнение на служебния си дълг, нито пък за да открия ателието на фалшификатора. Качвах се само заради Тони. Защото — и това почувствувах тук съвсем определено и „конкретно“ — аз се тревожех за Тони, за неговото здраве, за неговия разсъдък, за неговия талант, за неговото бъдеще. Просто обичах това момче.

Продължих нагоре, без да мисля за пропастта под мене, прехвърляйки в главата си възможните варианти на срещата ми с него и начините да го прилаская, за да дойде с мен: не носех нищо, нито праскови, нито рисунки.

От тази страна ни рида, поне дотук, изкачването не представляваше никаква особена трудност и аз пристъпвах енергично по криволичещата сред клека и камънака пътечка, като внимателно се вирах във всяка цепнатина, всяка дупка, всеки подозрителен хруст, който би могъл да послужи като закритие на пещерен вход.

На третата площадка поспрях да си отдъхна. Надолу не гледах, само нагоре. А нагоре, до четвъртата площадка, се извисяваше една не много стръмна стена от три-четири метра, след което скалата отново се начупваше, сливайки се със съседните бърда. За всеки друг тия три метра биха били играчка, за мен те бяха изпитание. Но стигнал веднъж дотук, връщане нямаше. И избивайки всякаква мисъл от главата си, осланяйки се само на онова нещо в нас, което ни държи към живота, аз се вкопчих в скалата и полазих нагоре. Под носа си виждах само каменните грапавини, пръстите ми, които се впиваха в тях, прашеца, който се вдигаше пред тежко дишащата ми уста, и бавното, мъчително придвижване нагоре, сантиметър след сантиметър, дъх след дъх... И не мислех за нищо, за нищо не можех да мисля, за нищо не исках да мисля...

На шосето избоботи мотор. Рязко изскърцаха автомобилни спирачки. Неволно погледнах надолу.

И мигновено бездната зина. Вселената около мен се залюля, небето се сгромоляса, скалите легнаха встрани, храстите полетяха към висините и аз с тях — надолу-нагоре-встрани, надолу-нагоре-встрани... Писък проряза ушите ми.

Затворих очи.

Но мозъкът ми в черепа се люшкаше като каша, устните ми съхнеха, възелът в гърлото се стягаше до задушаване. Чувствувах как пръстите ми до кръв стискат издатините, как тялото ми се прилепва о скалата като пиявица, как лицето ми се гуши в камъка като в майчина гръд. Замириса на изгоряла трева, на суха пръст и човешка пот.

А ушите не преставаха да пицят и в тях се вбиваха ударите на сърцето.

Колко време съм висял така между небето и земята, не зная, но сега си представям как съм изглеждал: безпомощна човешка фигурка, впила се като октопод в мрачния рид на вкаменената светкавица, очакваща всеки миг да полети в пропастта.

Да викам за помощ не смеех: струваше ми се, че всеки най-малък шум ще разтърси тази каменна грамада и тя ще ме отблъсне от себе си заедно с тонове гърмящи лавини. Пък и не зная дали изобщо съм бил в състояние да викам за помощ.

Постепенно, може би след пет, а може би след двацет минути писъкът в ушите ми поутихна, блъскането в гърдите понамаля. Предпазливо, безкрайно предпазливо отлепих буза от камъка, бавно-бавно повдигнах очи нагоре: над мен, до четвъртата площадка имаше не повече от един метър. Един метър или сто сантиметра, или две крачки, или три повдигания. Но за мен този метър беше по-дълъг, отколкото разстоянието от Земята до съзвездието Орион. И аз трябваше да го премина, да го изкача сам, без ничия помощ, със собствените си ръце и крака...

И тогава, това беше на 25 август 10 часа сутринта, започна вторият ми подвиг. Първият, спомняте си, нали, се състоеше в прехвърлянето на ония жалки балконски преградки. Честна дума, с този втори подвиг аз съм по-горд, отколкото с всичко останало, което извърших през тия няколко дни. Но вие не можете да разберете това...

Защото за мен беше по-лесно да разтворя пръсти, да отпусна ръце и да полетя надолу като в моите сънища. Защото, за да премина това разстояние от сто сантиметра, аз положих повече усилия на волята от всички земни космонавти при техните бъдещи полети до съзвездието Орион. Това не беше даже катерене, това беше едно безмилостно изнасилване на тялото ми, на обезумялото от страх тяло

от страна на волята ми, която го тикаше, блъскаше, шибаше нагоре милиметър след милиметър, движение след движение, дъх след дъх...

А когато стигнах на площадката, аз се строполих по гръб и дълго гледах белите облачета в състояние на пълно изтощение. И блажено се усмихвах. Така навярно се чувствуват бебетата, когато проглеждат за първи път.

После се изправих и без да обръщам глава накъдето и да било, се отправих по пътеката вляво, опипвайки скалата, ровейки под храстите. Откриха се две-три дупки и нищо повече. Пещери нямаше. Продължих нататък. Тук пътеката правеше завой и минаваше към предната част на скалата. Мигновено впих ръце в камънака: отгук се откриваше изглед към село Захаријево. През тази пътечка навярно Тони бе минал завчера... Бързо се върнах и тръгнах в противоположна посока.

Пътеката сега се виеше нагоре и един-два пъти изчезна, после изведнъж се спусна надолу и опря до грамада големи камъни, почти морени. По-нататък вече нямаше накъде, освен право към зигзагообразния връх, но той беше извън моите възможности.

Полегнах на един широк, плосък камък, размишлявайки върху нерадостната перспектива, която се откриваше пред мен за през близките дни: да преброя всички тия черни ридове в търсене на една хипотетична пещера, в която следва да има едно още по-хипотетично ателие на един обаче твърде конкретен художник-фалшификатор. Можех, разбира се, да устроя масово претърсване, но тогава вече откриването на ателието нямаше да бъде моя заслуга, а вярвам да сте схванали от всички страници дотук, че аз бях един твърде честолубив младши инспектор.

Шумът дойде отдолу, от камъка.

Долепих ухо. Да, нямаше съмнение: от дълбините на канарата идваше някакво скимтене. Можеше да бъде животно, а можеше да бъде и той.

Без да се изправам, все тъй с ухо над камъните, тръгнах по посока на шума. Най-силен беше той в низината над самия център на сипея, между три грамадни морени, сред които се откриваше нещо като неравна дупка. Наведох се, отново се ослушах: не беше скимтене, а тананикане на един дрезгав, женски глас. И тананикаше гласът мелодията на „Puppy love is the most beautiful love“, като от думите повтаряше само „Puppy-puppy-puppy“.

Спуснах се в дупката, като внимавах да не драцця по камъните. Краката ми опряха на твърдо дъно, ръцете ми заопипваха стените на каменния трап, докато хлътнаха в празнина не по-висока от половин метър. Проврях се в нея, запълзах напред. А тананикането ставаше все по-весело, онова „пупи-пупи-пупи“ по-отчетливо и ритмично, от което песента на Дафна Флеминг заприличваше на ръченица.

Десетина секунди пълзах в този нисък тунел, образуван от каменните прегради. Отначало не виждах нищо освен слънчевите лъчи, които се просмукваха през пролуките като многоцветни светлинни паяжини. После тунелът свърши.

Изправих се. И видях всичко.

---

[1] Какво се е случило? ↑

[2] Нищо. ↑

12. АТЕЛИЕТО

Най-напред видях хола на хотел „Рубин“.

Не, не бълнувам. Тогава, естествено, ми се струваше, че бълнувам, че това отпред е халюцинация, породена от нервното свръхнапрежение...

Пред мен се издигаше холът на хотел „Рубин“ — един миниатюрен хол с приемната вдясно и таблото за ключове зад нея, с морскосините, стени, двата сладникави пейзажа и даже барчето и тезгяха. Липсваше само портиерът.

Потърках очи, погледнах отново: всичко си беше на място — ни повече, ни по-малко холът на хотел „Рубин“, но някак си като неговото уродливо копие. А отдясно, където проходът се снишаваше под скалите, идваше съвсем ясното тананикане на американската песен-ръченица на Тони: „Пупи-пупи-пупи“.

„Мисли, Николай, мисли!“ — казваше Мирски. И аз се опитах да мисля: Тони означава странност, парадоксалност. Всичко у него изскача от нормалните човешки граници. Защо трябва да се учудвам и сега? Не е ли по-разумно да пристъпя към методично изследване на този изумителен свят, който се откри под скалите?

И започнах. Спокойно, бавно, по-бавно от обикновено, като съдържах желанието си да се втурна в прохода, откъдето идваше тананикането.

Сводът на пещерата беше образуван от чупката на канарата и няколко огромни морени, които се бяха вкопчили една в друга. От него се спускаха морскосини стени — бяха книжни, боядисани точно като тапетите в хола на „Рубин“. Откъснах едно парче: скъпа хартия, без съмнение предназначена за печатане на банкноти.

Отправих се към бара. Рафтовете бяха истински, от боядисани дъски, и по тях имаше бутилки за уиски, всички празни. Върху барчето, също от боядисани дъски, бяха поставени стъклени чаши и една бутилка, а до тях — небрежно хвърлени, няколко банкноти от по десет долара. За сметката...

Минах към приемната: миниатюрна, но точна имитация на хотелската приемна, с масичката, мастилницата, писалките. А в касетите бяха закачени всевъзможни ключове — сребристи секретни, къси и дебели за катинари, тънички за пощенски кутии, огромни и ръждясали за турски брави...

Този беден фалшификатор подправяше не само пари, но и света, в който живееше.

С чувство на досада, че се промъквам неканен в чужд дом, в светая светих на едно човешко съществуване, което нито ми принадлежи, нито имам право да смущавам, аз отново се наведох и запълзах в каменния проход по посока на тананикането. След три метра се изправих.

Озовах се в болничната стая на Тони.

Спомнете си: златистите тапети, двете мраморни колони край вратата, масичката, ярките слънчогледи на Ван Гог, офорта на Гоя, грозния плакат със съветите как да се предпазваме от грип... Почти всичко беше тук, все още недовършено, но от хартия и боя. А върху масичката, около нея, под нея се издигаха купища и купища списания, вестници, книги, киноафиши, изрязани илюстрации, пощенски картички, филмови фотоси... Спомних си думите на председателя на селсъвета: „А за рисуването знам само, че де що имаше списания с картинки в селото, все Тони ги задигаше. Къде ги е завирал, един господ знае.“ Сега знаех и аз.

Тук беше и Тони. Стоеше гърбом към мен и тъкмо изписваше на широка хартиена лента лозунга: „Здравето е най-ценното богатство на човека“, чийто смисъл едва ли разбираше. Той спокойно движеше ръка, без да повтаря нито веднъж, и си тананикаше със своя женствен глас. „Пупи-пупи-пупи“ — песента за красивата първа любов, а на краката му бяха мокасините от еленова кожа...

Може би трябваше да го оставя тъй да си пее и рисува, може би трябваше да се оттегля от този не мой свят и да забравя всичко. Тогава може би нещата щяха да се развият иначе... Кой знае! Кой знае! Тъй или иначе, след няколко секунди съзерцание на работещия художник аз тихо продумах:

— Много хубава къща си имаш, Тони.

Той се вкамени. С вдигнатата четка в ръка, дълго палто и превързана глава той заприлича на гротескна статуя на страха. Сетне

бавно се обърна. Видя ме, видя може би влагата в очите ми и се усмихна със своята обезоръжаваща детска усмивка.

— Нник... — заекна той. — Нник...

— Здравсти, Тони! — казах.

Приблжих се до него, потупах го по рамото.

— Хубаво рисуващ, Тони, много хубаво.

— Аха — измънка той. — Хубво, хубво... — И с нескрито удоволствие погледна изрисуваните стени, картините, лозунга.

А бяха направени по памет и навярно за една нощ, откакто се бе измъкнал от болницата. Слънчогледите на Ван Гог бяха поразителни по своята свежест и сила, абсолютно точно беше копието и на Гоя. Само морето на Айвазовски не се получи — чужди бяха за Тони тия меки удари на четката по платното. Но аз нямах вече нужда от повече доказателства за дарбата на Тони.

— Тони — казах меко, — хайде сега ми покажи къде правиш другите си картинки.

Той лукаво се ухили и посочи към някаква дупка вдясно.

— Там...

Хвана ръката ми в своята грапава длан и ме поведе. Като голям приятел малкото си другарче...

Тази трета изненада беше най-голяма. Очаквах да видя едно модерно обзаведено гравьорско ателие, най-малко поне като онова на Лорда в София, с преси, валяци, вани, богати гравьорски прибори. А в малката пещера видях само един скован от две дъски тезгях и върху него няколко саморъчно направени резци, като онези, които бях намерил в джобовете на Тони, както и един примитивен уред, съставен от две валячета, свързани с железца, скоби и телове. Пак си спомних думите на председателя на селсъвета: „Все ще измайстори нещо... Лани, когато ремонтирахме вършачката, изчезнаха разни части, колелца, валячета...“ Те също бяха тук, тия колелца и валячета, и те представляваха машина за печатане на долари!

Бях в ателието.

Но колкото техническите съоръжения бяха примитивни, толкова всичко останало беше ултрамодерно: хартията — американска; шишетата с боя — американски; киселината, тушът, плаките — американски... Този, който стоеше зад Тони и прибираще плодовете на неговия невероятен каторжен и гениален труд, очевидно имаше

грижата да го снабдява с всичко необходимо за производството. Но докато този неизвестен господар се излежаваше кой знае къде на Златните пясъци, Тони работеше тук, затворен в дупката под тия скали като роб, истински черен роб... Черен роб! Блек бърд! Нали „блек бърд“ означава още и черен роб? Ето това без съмнение е искал да каже бедният Лорд, изписвайки тази дума върху цигарената си кутия. Тони наистина беше блек бърд — черен роб, който се трудеше за други, създавайки им нечувано богатство.

Сега вече имах ключа към енигмата.

Поне тъй си мислех...

Доларите видях накрая — бяха струпани в ъгъла и отначало ги взех за непотребни хартии. Имаше стотици банкноти от по десет и двайсет долара. Цяло състояние. От тях именно Тони бе хвърлил онази вечер над прожекторите. Порових в тях, взех няколко в джоба си, така, просто за спомен, и едва тогава чух тихия глас:

— Обърнеш ли се — стрелям. Горе ръцете!

Този, който каза това, явно си преправяте гласа — един глас нито женски, нито мъжки, нито детски, но с подчертан английски акцент. И с нещо много, много познато.

Изправих се, вдигнах ръце, не се обърнах. Но Тони се обърна и нададе вик на ужас. Чу се глух удар, Тони падна на пода и се замята с пяна на уста.

Гласът тихо изрече:

— Сега ти ще минеш вдясно, така, още по-надясно и никакво обръщане! Гледай камъните!

Внезапно в паметта ми изплува нощта, онази нощ в дома ми в София: един дрезгав глас, нито женски, нито мъжки, с английски акцент, и той ми заповяда да вдигна ръце и да гледам стената... Нима пак Елина?

Човекът зад мен направи няколко крачки към ъгъла. С крайчеца на очите си зърнах един силует да се навежда над купа долари и един насочен към мене пистолет. А Тони не преставаше да се гърчи и да издава мъчителни стенания.

Знаех какво ще направи човекът: ще напълни чантата с пари, след това ще се оттегли към прохода, оттам ще застреля Тони и мен и никой, никой няма да узнае, че в недрата на тази черна каменна светкавица лежат два трупа — на един неизвестен роден художнически

гений и на един непризнат (но талантлив!) детектив... Оставаше само едно: да се бия. За себе си и за Тони. До смърт.

Поех дълбоко въздух, напрегнах всичките си мускули, приготвих се за скок с пълното съзнание, че този скок може да бъде краткият ми преход към небитието. И за последен път хвърлих поглед към Тони, към този нов мой приятел, когото обичах не знам защо и комуто беше съдено да загине с мен: той се разтърсваше от спазми, разноцветните му очи, обезумели, се въртяха в орбитите, от гърлото му излизаше тежко хъркане. И тъй, Тони, моето момче, прощавай! Свих юмруци и...

— Здравсти, Георги! — произнесе един глас в тъмнината иззад морените, един също така много познат глас.

Човекът над доларите рязко се изправи, вдигна пистолета и го насочи към мрака, но друг глас, този път на Мирски, кротко прозвуча от насрещния ъгъл:

— Недей, ние сме петима. Хвърли оръжието.

Лицето хвърли оръжието, вдигна ръце.

От ъглите, от дупките зад морените се показаха Мирски, лейтенант Данкин, председателят на селсъвета и един униформен с автомат.

Председателят се приближи до човека и го изгледа внимателно в лицето:

— Ех, Георги — тъжно промърмори той, — остарял си, братче!

А Мирски изрече почти весело:

— Георги Кръчмаров, в името на закона ви арестувам за убийството на Иван Бонев, наречен Лорда, в опит за убийство на вашата жена Стефана Антонова и на вашия син Тони, както и за организиране печатането и разпространяването на фалшиви долари.

Джордж Кречмър свали очила от отслабналото си шубертовско лице и бавно ги обърса.

— Аз съм американски гражданин — каза той на български език със силен английски акцент — и настоявам да бъда защитен от американски адвокат.

— Тук също имаме добри адвокати, господин Кръчмаров... А сега дайте да ви вържем, че слизането по тия писти скали е опасно. Белезници не можем да ви сложим — ще ви пречат. Николай, ще

трябва да вържем и тебе. Доколкото си спомням, ти не понасяш височини. Погрижете се и за Тони!

13. ГЕОРГИ КРЪЧМАРОВ

Край писалището седеше доктор Кречмър, мрачен, отпуснат, с трепереци пръсти. И дори очилата му вече не блещукаха от светлината.

В ъгъла, потънал в креслото, бях аз, много нещастен, много потиснат, с избуяли в душата ми комплекси на малоценност, и слушах разпита на убиеца, когото не аз, а други бяха открили и обезвредили, и то в момента, когато се канеше да ме унищожи... Един разпит, който моят шеф водеше като нагледен урок пред своя ученик.

Отговорите на Кръчмаров бяха често несвързани, накъсани и Мирски беше принуден да се връща по няколко пъти на един и същи въпрос. Ще се опитам да предам същината на разпита, толкова повече, че в онова състояние на вцепенение, в което се намирах, аз не можех да запомня всички подробности.

Започна Мирски:

— Господин Кръчмаров, искам да ви предупредя, че от вашата откровеност ще зависи по-нататъшната ви съдба. На вашата съвест тежат много престъпления, не се обременявайте още повече с лъжи. Ще бъда напълно открит с вас и ще ви кажа, че Кети Браун е признала вече всичко. Говори вече и Стефана Антонова.

Кръчмаров изненадано вдигна глава:

— Жива ли е Стефана?

— Жива е. И ни разказа всичко.

Смятах, че това е само трик на Мирски, целящ да подбие окончателно съпротивата на Кръчмаров. След два часа се убедих в обратното: и двете жени наистина бяха живи.

Шефът зададе първите стандартни въпроси. Кречмър отговори:

— Георги Кръчмаров Антонов, 46-годишен, роден в село Захаријево, собственик на клиника за кучета в Ню Йорк, женен.

— Името на вашата жена?

— Стефана.

— Това е първата ви жена. Втората?

Кръчмаров мълчеше.

— Не желаете да отговорите? Ще ви помогна аз: Патриция Джексън. Проверихме в Париж. За ваше сведение тя е отпътувала вече за Ню Йорк. Разкажете ни сега как стана тъй, че вие, убит на унгарския фронт, все пак сте жив и здрав.

Кръчмаров преглътна, овлажни устни и започна тихо, като колкото повече навлизаше в разказа, толкова повече подсилваше своя американски акцент.

— Аз действително бях ранен и в безсъзнание попаднах в ръцете на немците. Два месеца прекарах в една болница, примирието ме завари на легло. Оттам се озовах в един лагер за разселени лица в американската зона. Бяхме доста българи. Повечето се върнаха в България, някои останаха в Западна Германия, а аз и още няколко души заминахме за Щатите... Аз... аз знаех вече какво става тук... А пък имах нужда от пари, исках да уча живопис. Страхувах се, че като се върна тук, ще бъда принуден да вляза в някой колхоз...

— Знаехте ли, че Стефана е бременна?

— Предполагах... Години по-късно съвсем случайно до мен достигна вестта, че е родила. Но не знаех, наистина не знаех, че е... такъв... Уверявам ви, често чувствувах силна носталгия по родината си... Исках да видя жена си... сина...

— Това обаче не ви попречи да се ожените повторно.

— Много по-късно... когато загубих надежда да се върна.

— Тоест, когато окончателно се устроихме там. Успяхте ли да постъпите в художествената академия, или изобщо да учите живопис?

— Не. Отначало моят живот там беше много тежък. Работих в чикагските кланици, там понаучих нещо за животните и когато припечелих малко пари, открих клиника за кучета в Ню Йорк.

— Кога се запознахте с Лорда?

— Скоро след войната. Тъкмо се беше върнал от хитлеристкия концлагер и вестниците описваха неговите прежеждия. Наричаха го фалшификатора на есесовците. В онези дни аз бях в много тежко положение, просто гладувах. Като разбрах, че Лорда е българин, аз го потърсих, поисках от него помощ, пари... Той ме съжали...

— Но вие не го съжалихте! — прекъсна го Мирски.

— Бях принуден — отвърна безгласно Кръчмаров.

— Продължавайте! Какво стана, след като Лорда ви съжали?

— Като разбра, че умея да рисувам... а аз рисувах сносно... той ме покани да му помагам в неговата работа...

— Фалшифициране на пари?

— Да... Но това трая само няколко месеца. Аз се уплаших и се оттеглих. А него... той бе пратен в затвора. Оттогава, повече от двайсет години, не бях го виждал... до онзи ден пред варненското пристанище.

— Да не бързаме толкова. Веднъж вие имахте любезността да ни обясните, че сте дошли в България, привлечен от желанието си да видите какво може да направи една млада свободна страна. А истинската причина?

— Аз не ви излъгах. Наистина имах желание да видя страната. Толкова години бяха минали! Бях се затъжил... За сина си също... Толкова повече, че Патриция не ми даде деца. А аз много обичам деца.

— Сам ли дойдохте миналата година?

— Да. Бях вече американски гражданин, казвах се доктор Джордж Кречмър, нямах причини да се страхувам от властта. Нали с нищо не се бях провинил спрямо родината си?... Първата ми работа беше да посетя Захариево — така се нарича сега родното ми село. Отидох с група туристи уж да видя скалите. Минах покрай къщата си...

— Не ви ли познаха?

— Не. Излишно беше да предизвиквам вълнение у Стефана и сина й... Бях женен за друга... Но уверявам ви, бях много развълнуван. Къщата беше такава, каквато я бях оставил... Узнах, че Стефана и нейният син... моят син... са на почивка в Дома на селянина на Златните пясъци. Нямах сили да устоя и ги потърсих... Така в същност и започна всичко.

Той свали очила, дълго три очи:

— Видях ги... Това беше една вечер на плажа. Едва познах Стефана, толкова беше остаряла... Но най-вече се ужасих пред образа на своя собствен син... Изрод някакъв, не исках да приема, че е мой син, плът от моята плът. Рухваше идиличната представа за моето семейство, която таях в себе си толкова време. Дълбоко се разкаях, че съм ги потърсил... Но Стефана се зарадва... зарадва се, че съм жив, а като разбра откъде ида, се хвана за мен като удавник за сламка. Искаше да й помогна, по-точно — да помогна на Тони. Била чула, че в Америка

имало лекари, които могли да оперират момчето и да го излекуват... Не знаех какво да отговоря, бях много смутен... Ох, защо не си заминах тогава веднага, може би всичко останало нямаше да се случи!... Работата е там, че аз дадох на Стефана сто долара. Спомням си добре: сто долара — пет банкноти по двайсет. Дадох ѝ ги да си купи нещо от Кореком или да ги размени в банката. Отначало тя не искаше да ги приеме, умоляваше ме само да взема Тони и нея в Америка или поне Тони, за да го оперират. Казах ѝ, че нямам толкова пари, че в Америка операциите струват цели състояния, пък и пътят дотам не е евтин. Тя не настоя повече, но две вечери по-късно, когато отново се срещнахме, за моя изненада Стефана извади от чантата си цяла пачка банкноти от по двайсет долара. В първия миг се излъгах и ги взех за истински, но скоро установих, че са фалшиви: тогава Тони нямаше още доброкачествени материали, пък и беше оставил върху всички банкноти номера на оригинала... Стефана ми разкри, че Тони можел да прави копия на каквито си иска рисунки и даже на пари...

— Откога?

— Започнал още като шестгодишен. Рисувал, каквото му попаднело под ръка и най-вече илюстрации от списания и книги. Отначало тя посрещнала тази склонност на Тони с неразбиране, но по-късно се примирила и дори, както тя твърдеше пред мен, ѝ се радвала, защото тия занимания на сина ѝ били напомняли за моите младежки увлечения... Четиринайсет години, ден след ден, Тони рисувал и копирал всичко и правел само това и нищо друго и станал майстор... Стефана ми разказа също, че Тони прекарал няколко месеца в местната цинкография, където усвоил тънкостите на занаята... Удивително!... Стефана ми разкри, че няколко пъти тя го карала да рисува фалшиви левове и дори ги разпространила без всякакви лоши последици. Съсълзи на очи ме замоли да приема подправените долари и с тях да купя билет за Тони до Америка. Жал ми беше да откажа... И сбърках. Обещах ѝ, че като се върна в Америка, ще уредя всичко необходимо за оперирането на нашия син, при условие обаче, че тя ще мълчи и никому няма да съобщи за нашата среща. Тя се закле в живота на Тони... Десет дни след това аз бях в Ню Йорк.

(Няколко месеца по-късно аз се уверих в истинността на тия думи. Стефана Антонова стоеше пред съда и с глух глас разказваше тъжната история на един живот, посветен изцяло на един недъгав син.

Разказваше за човешката самота и вдовишката скръб, за майчиното отчаяние пред невъзможността да помогне на единственото си дете, разказваше и за надеждите, които срещата с бившия ѝ мъж породила в нейното сърце, за страстното ѝ желание час по-скоро да се снабди с необходимите средства за операцията в Америка, които единствен Тони можел да даде... Тогава окончателно си обясних оная нейна, непонятна в ония дни, жестокост спрямо Тони, онзи болезнен терор, упражнен от една майка над своя недъгав син и породен, колкото и да е парадоксално това, от нейната любов към него, от великото ѝ и мъчително желание да му помогне... Тя изискваше от него пари, много пари и той трябваше да ги направи със собствените си ръце. За Тони обаче правенето на тия пари представляваше само едно безкрайно скучно занимание над неинтересни и еднообразни картинки, които отгоре на всичко бе длъжен да крие в пещерата под страшната заплаха от повикването на „стражар“... Други картинки го теглеха него — ония, истинските и големите картинки от списанията и книгите, които той притулваше в сандъка при прасето и горе в скалите... И оттук този колкото трагичен, толкова и смешен сблъсък между сина и майката и който не бе нищо друго, освен конфликт между желанието и неразбирането или дори ако щете — конфликт между любовта към сина и любовта към изкуството...)

— Наистина ли възнамерявахте да сторите нещо конкретно за вашия син? — продължи разпита Мирски.

— Не зная... може би... Бях много объркан. От една страна, имах желание да му помогна: жал ми беше за него и дори въпреки уродливостта му бях малко горд, че е унаследил моите художнически способности... Неговите бяха изключителни, да, просто изключителни... От друга страна пък ме възпираше Патриция, която не знаеше нищо за моята първа женитба и за Тони... Точно по това време работите ми в клиниката вървяха лошо: богатите американки престанаха да дават кучетата си на маникюр, защото тъкмо това правим там... Открити бяха по-модерни заведения. Бях пред банкрут. Едва тогава за първи път ми мина през ума, че мога да използвам дарбата на своя син. Утешавах се, че тя ще послужи не само на мен, но и на него. Отначало смятах да го взема в Америка и там да работим заедно, сетне се разколебах — в Щатите опитната полиция би открила фалшифицираните долари много по-лесно и по-бързо от която и да е

друга полиция в света. Готов бях да се откажа. Край на колебанията ми сложи Кети Браун, която ми съобщи, че заминава за България с филмова група.

— Още тогава ли ви беше любовница Кети Браун?

— Близка приятелка...

— Разбира се, Патриция Джексън не знае нищо за нея.

— И надявам се, няма да узнае.

— И тъй, филмовата група заминава за България и вие я използвате да пренесе материали за Тони.

— Това не беше сложно — покрай цялата апаратура... Само хартията ми създаде повече затруднения. А аз, узнавайки още в Щатите от какъв характер е филмът, успях чрез Кети да подсказва на режисьора, че най-доброто място за техните снимки е село Захаријево с околните скали. Това помогна. Още като видял Захаријев, Режисьора решил, че няма по-подходящ декор за филма му от черните ридове и езерото под тях. Скоро след Кети тръгнах и аз. Оттук нататък беше лесно.

— Защо доведохте Патриция Джексън?

— За да помага при изнасянето на парите.

— Защо не живееше с вас в „Рубин“?

— От предпазливост. Все едно, имахме различни паспорти. Пък и заради Кети...

— Как влизахте в контакт със Стефана?

— Посредством Кети, с писма.

— С налепени вестникарски букви?

— Да.

— Знаехте ли къде е ателието на Тони?

— Да... почти. Сред тия скали аз като младеж съм прекарвал много дни.

— Опишете механизма на разпространяването на доларите.

— Стефана ги взимаше от Тони и в село Захаријево ги предаваше на Кети, Кети на мен, аз пък на Патриция...

— В две еднообразни червени бански чанти, които си разменяхте.

— Да. Получавах празната, давах пълната.

— Да преминем сега към Лорда. Защо го убихте?

Кръчмаров отново свали очилата, дълго и замислено ги бърса:

— Вярвайте, никак не исках...

— Това ни е вече известно: той ви беше много симпатичен и прочие. Конкретно към въпроса: защо го убихте? И този път — по-подробно.

Мирски изрече последните думи съвсем тихо, но в гласа му прозвучаха нотки, които смразиха дори мен.

— Сам не зная как Лорда попадна по следите ми — отвърна Кръчмаров. — Това стана на двайсет и първи август. Бях получил от Кети голяма пратка, която трябваше да предам на Патриция. Срещата ми с Кети се състоя на плажа край автобусната спирка „Журналист“. Приех чантата и след това взех рейсовото параходче за Варна. Там, пред пристанището, ме чакаше Патриция. Аз ѝ предадох пълната чанта, тя ми върна другата празна. Останах, докато Патриция мине през митницата, и успокоен се упътих назад. Тогава именно срещнах Лорда. Познах го веднага. Той ме попита направо — беше много груб — колко долара съм предал в червената чанта на русата жена и коя е тази жена. Срещата ме изненада толкова много, че в отговор не можах да измисля нищо убедително. Отвърнах, че в чантата има багаж, но той ми се изсмя и ме заплаши, че ако не му разкрия истината, ще се разправи с мен, както намери за добре. Познавах Лорда, познавах добре и неговата безпощадност... Пък и не знаех какво е видял и откъде ме следи. Сега предполагам, че от плажа при спирка „Журналист“, където е забелязал как взимам чантата от Кети.

— Точно така — каза Мирски. — А оттам той ви е проследил с моторница чак до Варна, след което е отишъл до село Захариево, за да поразпита за вас. Но защо го убихте?

— Бях изпаднал в истинска паника. Мислех, че ако Лорда проговори, всичко рухва. Страхувах се не само за себе си, но и за Стефана, за Тони, за Патриция... И за Кети. Обичам тази жена.

Кръчмаров изрече последните думи с толкова искреност, че ми стана още по-противен.

— По-нататък?

— По-нататък... бях принуден да залъжа Лорда с една полуистина, че съм предприел интересен бизнес, не му казах точно какъв. Тогава той извади от джоба си една стодоларова банкнота и ме попита аз ли съм я направил... Казах му, че ще му разкрия всичко вечерта, и го поканих на среща в 23,30 пред „Рубин“ край павилиона за

закуски. Той се съгласи. Малко по-късно в хотела ми позвъни Стефана — това се случваше за първи път — и ми съобщи разтревожена, че в селото дошъл Лорда и я подпитал за мен — знае ли, че съм жив и прочие... Тогава се реших... Вечерта Лорда дойде...

— И го убихте! — изрече с матов глас Мирски. Чувствувах гнева, който клокочеше в него. — Но какво направихте преди това? Доколкото знаем, вие хвърлихте червената чанта край Дома на журналистите.

— Да, исках да изтрия всички следи.

— А синята чанта?...

Кръчмаров изненадано вдигна очи към Мирски.

— ... която купихте от кооперация „Макаренко“?

— Взех я за Кети — отвърна замаян Кречмър — вместо червената... Донесох я в една амфора, която купих от рибарите.

Спомних си онзи първи ден в хола на „Рубин“: веселият и добър чичо Док и амфората, която той любовно полага в краката на своята Кети... Но тогава аз гледах като „пупи“.

— Разкажете как конкретно сте убили Лорда.

Кръчмаров дълго мълча, сетне бързо хвърли, сякаш за да се освободи от последните си задръжки:

— Всичко зависеше от точното разпределение на времето. В 23.25, когато крупнето даде почивката, аз веднага излязох заедно с Кети и тръгнах към задния вход на хотела. Тя остана долу в парка, аз се качих пеша до седмия етаж. Минах към балконите и оттам — към стаята на Ричард Брук. Взех камата; бях я забелязал още през деня, когато Брук се върна от снимки. Канията пяхнах в куфара на Режисьора, а пък червената чанта на мис Карлова прехвърлих в стаята на Робинзон Голдсмит. Смятах, че с това ще създам впечатление на хаос, толкова повече, че през тия две-три минути едва не се сблъсках с мис Карлова и с оператора Фернандес, които излизаха от стаите си. Изобщо в коридорите имаше голямо движение и това доста ме улесни...

— Наистина много — каза Мирски. — Продължавайте!

— Аз... изтичах към павилиона. Забелязах Лорда отдалече, нея вечер имаше хубава луна. Беше се изправил до павилиона и чакаше. Аз отидох към него и...

— И забихте ножа в гърба му! — почти беззвучно прошепна Мирски. — И се върнахте при своята Кети и влязохте в казиното и продължихте да играете комар. Това вече знаем. Разкажете сега защо искахте да убиете Тони и собствената си жена.

— Не исках, не! Вярвайте ми, не исках! Това стана случайно. Когато чух, че Тони е в опасност при скалите, аз незабавно последвах автобуса, с който другите бяха тръгнали за Захариево.

— С какво?

— С мерцедеса на Голдсмит. Колата беше оставена отключена пред хотела още преди арестуването на евреина. Междувременно аз успях да кажа на Кети да ме чака пред училището и да извика там и Стефана. Аз... бях уплашен... много уплашен. Опасявах се от разкрития. Убеден бях, че рано или късно ще се разбере, че задържаният Голдсмит няма нищо общо с убийството и че ще почнат да ровят и около мен.

— И тъй, вие тръгвате с мерцедеса, оставяте го на единайсетия километър, а последните петстотин метра до селото изминавате пеша...

— Да. И когато влязох в селото и видях Тони на скалата, разбрах, че е настъпил краят. Трябваше да действувам... Обстоятелствата налагаха.

— Напълно ви разбирам. И как действувахте при тия така налагащи се обстоятелства?

— Пред училището дойде Кети, много разтревожена. Поисках ѝ оръжие, тя донесе револвера. След малко на площада се появи и Стефана. Беше обезумяла, в плен на една от ония свои кризи. Исках да ѝ обясня, че трябва да бягаме, но точно в този момент Тони започна да хвърля парите от скалата. Аз... как да кажа... също не съм добре с нервите... нощем не мога да спя... особено през последните нощи... загубих контрол над себе си и започнах да стрелям. Стефана се нахвърли върху мен, започна да ме блъска и бие, и драци по лицето. И слава богу, иначе щях да улуча Тони... В замяна на това обаче аз изпаднах в сляпа ярост... В такова състояние не зная какво върша... Ударих я с револвера по главата, тя падна. Наблизо имаше някаква кола. Качихме Стефана и подкарах към шосето. Чух изстрели зад себе си, усетих как задните гуми спадат, но успях да се добера до единайсетия километър. Там се прехвърлих в мерцедеса и продължих

до Златните пясъци. По-късно ми казаха, че Стефана е мъртва, а Тони ранен.

(В съда Стефана даде някои обяснения, които хвърлиха пълна светлина върху събитията от онази драматична нощ. След като получила онова предупредително писмо от Кръчмаров, тя, уплашена не толкова за себе си, колкото за своя син, поиска от Тони да се качи незабавно в ателието и унищожи всичко. Тази нощ обаче Тони проявил някакво необяснимо упорство и отказал да изпълни волята на майката. Тогава тя отново прибягнала до заплахи и накрая, обзета от ония пристъпи на свиреп гняв, посегнала да го бие. Озлобен, потиснат, доведен до отчаяние, Тони отстъпил и се качил на скалите, но вместо да унищожи ателието и донесе останалите пари, той само грабнал ония долари, които демонстративно хвърлил над нас.

Днес, анализирайки тогавашната обстановка, откривам, че причина за това на пръв поглед необяснимо поведение на Тони съм бил и аз. По-точно — считам, че това поведение на Тони е било своеобразна реакция на неговото душевно състояние, израз на приятелските чувства, които тъкмо в този ден се зараждаха между нас — там пред читалището, край пеещата Дафна и на снимачната площадка, когато му подарих онази рисунка. За първи път този ден Тони бе усетил проява на искрено внимание от страна на страничен човек, за първи път някой не му се присмиваше, за първи път някой му подаваше ръка и не се гнусеше да стисне неговата мръсна длан... Може би е смело това мое твърдение, но аз мисля, че тъкмо в този ден у Тони са се пробудили първите искрици на човешко достойнство и че те именно са го накарали да се изкачи посред нощ на скалите и хвърли с гневен жест в лицето на цялото село подправените от него долари.)

— Така — рече Мирски. — Това е вече ясно. Накрая обяснете ни какво сте търсили в скалите днес преди обед. Доларите? Тони? Или двете заедно?

Кръчмаров замислено се усмихна:

— Зная, че няма да ми повярвате, но ще ви призная: днес се качих на скалите, защото имах желание да видя още веднъж местата, където в миналото съм прекарал толкова щастливи часове. Не крия също, че исках да прибера останалите пари и да изтрия окончателно всички следи... Знаех, че в ателието все още се намират големи

количества хартия и бои. А що се отнася до Тони... не зная. Не го чувствавах вече като свой син.

— Кога решихте да отидете горе?

— Когато ме разпитвахте за самоубийството на Кети. Тогава, без да подозирате, че зная български, вие наредихте на своите сътрудници да ме пуснат да си замина, а на мистър Карлов — да изнесе всичко от ателието на Тони. От една друга ваша реплика пък, също непреведена на английски, разбрах, че Кети Браун не желае да говори. Пресметнах, че имам поне още един ден, за да доведа нещата до искания от мене край.

— А пък аз точно това исках да ви внуша — каза Мирски.

— Нима знаехте, че разбирам български?

— Да. Какво друго важно още сте чули на български език от нас?

— От мистър Карлов по време на закуската в хотела. Той събщи на мис Карлова, че тръгва за Захаријево, за да търси Тони, който бил избягал от болницата. В този момент стана ясно, че ми предстои да изиграя последната си карта. Трябваше на всяка цена да изпреваря мистър Карлов или поне да го обезвредя... Взех мерцедеса и тръгнах по петите му... до скалите и оттам — до пещерата...

— И какво конкретно възнамерявахте да направите там?

— Не зная... може би щях да задръстя входа на пещерата с камъни. Докато се освободят, аз щях да съм далече. Имах запазено място в самолета за Франкфурт на Майн.

— То обаче бе вече преотстъпено на друг — каза Мирски и стана. — Е, май че завършихме, а? Другари, имате ли въпроси?

Никой нямаше въпроси. Аз по-малко от другите.

— Изведете го!

Тогава Георги Кръчмаров, наречен още доктор Джордж Кречмър и Док, се изправи и остарял с десет години, закрачи към вратата.

Вече не приличаше на Шуберт.

14. БЛЕК БЪРД

Мирски доволно потри длани:

— Е, край, а?

— Отлична работа — рече капитан Добрев въодушевено. — Другарю Мирски, разреши ми да ти стисна ръката.

— Защо моята? — удиви се шефът. — На Карлов трябва ръката да стиснем. Ник, поздравявам те.

А аз седях в креслото и не мърдах. Чувствувах се безкрайно унижен. Все по-ясно разбирах, че този мой първи „самостоятелен“ случай се превърна в един от поредните блестящи случаи на Мирски и че в същност аз бях само една важна пионка върху таблото, с която играеше той. По-точно аз бях сондата, с която се пробиват пластове, а Мирски — този, който наблюдава реакциите и прави изводите. Нещо повече — съзнавах, че бях послужил за примамка в капана, който Мирски бе устроил за престъпника. Една глупава, самонадеяна примамка, като онези патици, които ловците връзват пред гюмето, за да привлекат други още по-глупави гъски.

— Николай — попита загрижено Мирски, — ама ти май сериозно се обиди!

Измъкнах се от креслото, опитах се да покажа бодра физиономия:

— Другари — рекох, — аз ще си направя изводи от моето поведение в това дело и...

— И какво? — извика Мирски. — Оставка и други конкретни глупости? Та не разбираш ли ти, дявол да те вземе, че най-важното си свършил ти, че без тебе никога нямаше да пипнем Кръчмаров? Та ТИ, само ТИ откри Тони. На никого от нас никога и наум нямаше да дойде да тръгне по следите на този малоумен... Добре де, не се сърди, не е малоумен, гений е той, този твой приятел! Но и по дирите на такъв гений никога нямаше да тръгнем. А в основата на всичко лежи той.

Мирски сложи ръце на раменете ми и се усмихна с малките си проницателни очи.

— А ако нещо съм сбъркал пред тебе, прощавай! Но повярвай ми, направих го само заради моя приятел Лорда. От начало нямах намерение да ти се бъркам, честна дума...

— А по-късно?

— По-късно... — Мирски отпусна ръце и заговори по-скоро на себе си, като непрекъснато бършеше врат с шарената си кърпа. — Знаеш ли, Николай, кога реших, че трябва да се намеся? Когато видях Лорда мъртъв. Тогава разбрах, че имаме работа с един много сериозен противник. И останах във Варна.

— Не сте пътували до София, така ли?

— Не, разбира се. Тук си бях през цялото време. Вървейки по твоите следи, аз същевременно се движех и по следите на престъпника. Ти имаш забележителен нюх, Николай, само че правиш прекалено прибързани заключения и не се стърпяваш да задържаш хората. Но затова си само на 26 години. След десетина години никой няма да смее да ти излезе насреща. Искаш ли да се обзаложим?

Не исках, само скромно наведох очи, а капитан Добрев ентусиазирано ме затупа по гърба. Трябваше да отвърна с нещо на тази серия комплименти. Казах:

— Но вие също избързахте с арестуването на Робинзон Голдсмит, и то много правилно.

— Ами, да. Трябваше да успокоя предполагаемия истински убиец и да му дам свобода за по-нататъшни действия. Това беше рисковано, но ако не бях арестувал Голдсмит, Кръчмаров щеше да офейка, просто щеше да си замине с първия самолет, необезпокояван от никого, а аз нямах никакви законни основания да го спра. По същия начин добре дошло ми бе и арестуването на Фернандес.

— Затова ли съобщихте, че Стефана е мъртва?

— Разбира се. Това успокояваше още повече убиеца, макар че наистина до настоящия момент Стефана не е проговорила. Продължава да е в безсъзнание и Кети Браун. Много лесно се хвана Кречмър на моя трик. Така кльвна той и двете ми забележки да се отворят границите за него, а ти да претърсиш ателието на Тони.

— Кога заподозряхте Кречмър?

— За първи път, съвсем бегло, при разпита му в поликлиниката. Искайки да мине за лекар, макар и ветеринарен, той се изпусна да каже, че намерил Лорда със забита в сърцето кама. Спомняте ли си? А

Лорда бе промушен вдясно от сърцето. Една елементарна грешка, която един лекар няма да допусне. Аз се наежих. Втория тласък даде лейтенант Данкин, който забеляза странния акцент в неговия изговор. Този пусти акцент, колко ме мъчи той, докато ти, Николай, не ми каза за псувнята. Тя реши много неща. Колкото и да е тъжно, не само първите думи, които чужденците научават у нас, са ругатните, но и единственото нещо, което нашите емигранти в чужбина не забравят от своя език, е псувнята. Но и това още не беше достатъчно. Кръчмаров трябваше да бъде заловен на местопрестъплението и затова го подтикнах да тръгне по следите ти до ателието на Тони, като ти заповядах пред него да претърсиш скалите. Беше рисковано, но както си се убедил сам, ние взехме всички предохранителни мерки.

— Как обаче вие стигнахте до ателието преди мен?

— Много просто: чрез Блек бърд.

— Нима и вие знаехте, че Тони е блек бърд, сиреч черен роб?

— Не, далече бяхме от тази мисъл. Но ние узнахме, макар и късно, че в недалечното минало село Захаријево се е наричало Черно бърдо, по наименованието на скалата, в която Тони бе устроил своето ателие.

— Блек бърд — Черно бърдо — село Захаријево — изредих аз и горчиво се изсмях: беше ми ужасно криво. — А говорите, че имам нюх...

— За тия неща нюхът не помага — каза Мирски. — Знаеш ли например колко стъпала има стълбището на твоето жилище?

— Ох, не ми говорете за стълбища!

— Стъпалата трябва да се броят. Това направих и аз — поприказвах с председателя на селсъвета и разбрах какво е Блек бърд. Лордът, който страдаше от склероза, в онзи миг навярно не се е сетил как е на български „черен“ и е написал „блек“, а да довърши втората дума не му останало време, затова и „бърдо“ си остана „бърд“. Веднага след като попълних кръстословицата, аз поех нагоре към Черното бърдо.

— Вие ли се мярнахте завчера пред нас, когато Ели и аз се качвахме на скалата?

— Да, когато открихте Фернандес.

— Така и предполагам...

— Виждаш ли, и Фернандес дори не можах да намеря, толкова съм непохватен. А исках само да разузная какво има в скалите, преди да съм пуснал Тони от болницата.

— Значи той не сам...?

— Разбира се, „избяга“ с мое знание още вчера следобед, веднага след блестящия ти експеримент с Тони пред Големия шеф. Впрочем идеята беше на Големия шеф. Не е лоша, нали?

Чудесна е — си помислих. Ето че сега Тони се превръщаше в глупавата патица, която връзват пред гюмето, а аз — в още по-глупавата гъска, която каца до нея, за да бъде простреляна в упор.

— И аз хукнах подир Тони като последен хапльо — казах.

— Не — отвърна Мирски сърдито, — ти тръгна подир него като умен и смел разузнавач. Хапльо беше Кръчмаров, че хукна по тебе. А що се отнася до твоя нюх и до способността ти да мислиш логично, трябва да ти кажа, че онази твоя схема за движението на парите от Тони до Патриция беше забележително вярна, като изключим от нея само главния герой. Махни от нея Фернандес и Голдсмит, сложи вместо тях доктор Кречмър и Кети Браун и всички фигури се наместват върху таблото и картинката става ясна.

— Другарю Мирски — припряно запита Добрев, — може ли един въпрос, който не ми дава мира? Как открихте загадката с тия пусти червени и сини чанти?

Мирски се засмя:

— Знаете ли онзи анекдот за Конан Дойл, дето пристигнал в една малка провинциална гара и един носач го посрещнал веднага с думите: „Добре дошъл, мистър Дойл?“ Не? Чуйте! Удивен от този ненадеен поздрав, бащата на Шерлок Холмс запитал носача как тъй е познал в един обикновен пътник с обикновени дрехи и обикновени обувки прочутия писател. Носачът дълбокомислено започнал да обяснява: по лондонската кал на обувките, по извивката на яката на палтото, ушито от еди-кой си лондонски шивач край Чаринг Крос, по бастуна, който е протрит по особен начин, и тъй нататък, и тъй нататък. Поразен от тази демонстрация на дедуктивния метод, присъщ само на неговия герой, Конан Дойл сметнал, че в лицето на този прост провинциален носач той е открил живия Шерлок Холмс. Накрая обаче носачът заявил: „Но освен това, сър, аз прочетох името ви върху етикетчето на вашия куфар“. Така и аз с тия червени и сини чанти. Аз чисто и просто

намерих в синята чанта на Кети Браун касова бележка за продажбата, извършена същия ден в кооперация „Макаренко“. Знаете, че продавачките механично пъхат тия бележки в стоките. Отидох в магазина, поразпитах. Продавачката си спомняше много конкретно, че една синя чанта е била купена от някакъв мъж с очила, който говорел завален български. Оттам до червената чанта в камъша имаше само една крачка... Добрев, доволен ли си от отговора? Тях, по-добре да не бях си признал, щях да си остана поне още известно време нещо като Шерлок Холмс!... Но хайде, стига сме бърбрили: оттатък има двама души, които ще ни се разсърдят, че ги караме да чакат.

Той отвори вратата към дежурната. Около масата, покрита с бутилка сливова, чашки, чинии с мезета и закуски, седяха Голдсмит и Фернандес и играеха карти.

— Джентълмени — каза Мирски, — виждам, че тук ви е добре, но няма как, помещението трябва да се освободи. И още веднъж моля да ме извините за безпокойството. Особено вие, мистър Голдсмит. Загубихте три дни от вашата почивка. Бих желал да ги компенсирам, като ви поканя да бъдете мой гост в София. Данкин, преведи!

— Чакайте! — извиках. — Имам един важен въпрос към мистър Голдсмит.

От дълбочините на джобовете си измъкнах една стодоларова банкнота, онази...

— Мистър Голдсмит, при вашия разпит след убийството на Лорда вие обвинихте полковник Мирски в некоректна постъпка спрямо Лорда, Държа да ви съобщя, че смяната на двете банкноти в квартирата на улица „Марица“ 12 направих аз, а не полковник Мирски, който не е и подозирал какво върша. Ето тази банкнота взех аз от ателието на Лорда. От нея започна всичко, дори смъртта на Иван Бонев. Сега, когато знаем всичко, можете ли да ми обясните как се е озовала тя в ателието и то сред гравьорските прибори? Тя е фалшива.

Робинзон Голдсмит, дебел и бавен, взе банкнотата, повъртя я замислено между пръстите ся, сетне я сгъна на четири:

— Ще ви бъда безкрайно благодарен, ако ми я подарите — каза той с дълбокия си бас. — Тя, мистър Карлов, е от времето на съвместната ни работа с Лорда. Той си я пазеше за спомен, а, мисля, и като предупреждение, нещо като ония удивителни знаци при опасните завой на шосетата. Той бе дал дума на своя приятел от Донерхаузен

никога вече да не фалшифицира пари... Нека сега тя ми остане като спомен от него. А може би дори и като предупредителен знак. Разрешавате ли?

— Разрешавам — каза Мирски. — А сега, моля, освободете помещението. И можете да си вземете бутилката и си допиеете долу в бюфета. Ще дойда и аз. Данкин, преведи.

Данкин преведе. Фернандес се изправи, с високо вдигнати черни вежди. Беше пиян. Попита:

— Хайде-хайде?

И на лицето му се изписа такова огорчение! Очевидно в тази тиха стая пред бутилката сливова и охраняван от милиционери, той не се чувствуваше никак зле.

— Хайде-хайде! — отвърна едва ли не с чувство на вина Мирски. — Няма как, помещението ни трябва...

— О, сори! — провикна се операторът. — Жалявам! Регрет! — После се хвърли в обятията на Мирски и го прегърна. — Ти, мой френд, амиго, разбира?

Сетне направи същото с Добрев, с Данкин и накрая с мен.

С моя милост беше особено сърдечен. Дълго ме тупа по гърба и на своя англо-испано-френско-български език ми обясни, че аз съм най-големият художник, а той — най-големият оператор in the world. След което извади от джоба си няколко изрисувани салфетки и с гордост показа на всички моя подпис върху тях.

Той все още смяташе, че авторът на тия рисунки съм аз!

ЕПИЛОГ С ОПЕРАЦИЯ И БЕЗ КРАЙ

Часовникът показва три.

Стоим пред операционната зала на Медицинската академия и чакаме.

И мълчим.

Кротува дори капитан Добрев. А на мен гърлото ми се е свило на възел и устните ми са изпръхнали.

Чакаме.

Часовникът показва три. Секундарникът му отчайващо бавно тиктака: тик-так, тик-так... тик-так, тик-так...

А оня мускул в гърдите, който наричаме човешко сърце, блъска по-силно и по-бързо от часовника: бам-бам... бам-бам... бам-бам...

С усилия отклонявам очи от стрелката и ги отправям към картината на стената: букет полски цветя, и мисълта ми се връща към последните седмици, тъжните и смешни седмици с тъжните и весели разправи...

Нима можех да предположа, че краят на криминалния „случай Тони“ ще сложи началото на нов медицински „случай Тони“?

Споровете избухнаха веднага след процеса. Най-напред те се ограничиха в нашите служебни среди, сетне преминаха към медицинските и накрая обхванаха и висотите академични сфери. И колкото повече Тони отиваше „нагоре“, толкова повече той се превръщаше в един рядък в историята на медицината случай. Моят приятел постепенно, но сигурно се изплъзваше от ръцете ни и ставаше обект на изследвания и демонстрации в институти, кабинети и аули, и вече виждах как забравят, че в края на краищата той е и човек, който следва да бъде излекуван.

Един ден отидох при професор Х, известен наш психиатър, който тъкмо се занимаваше с Тони: подлагаше го на психоанализи, електрошокове и всевъзможни тестове, наблюдаваше поведението му, анализираше рисунките му... Професор Х беше във възторг, че има толкова уникално опитно зайче.

— Тони е неоценим — каза той. — С негова помощ ще прокараме нови пътища в науката.

— Професоре, а какво ще стане по-нататък с него?

— Не съм сумирал още окончателните си изводи, но няма спор, че в лицето на Тони ние имаме едно рядко срещано в медицината явление, което би следвало да използваме най-радикално. Естествено, ще се опитам да доведа неговото психофизическо състояние до по-нормално равнище. Освен това ще препоръчам Тони да бъде пратен да се учи при нашите най-добри художници, а по-късно да бъде командирован из големите музеи в чужбина и накрая да му бъде устроено едно прилично ателие, където би могъл да работи спокойно. Не се съмнявам, че в недалечно бъдеще ние ще бъдем свидетели на първата му самостоятелна изложба. Ще бъде сензация.

— Но ще си остане недъгав...

— Уви, неговият недъг е органичен. Той ще остане недъгав до края на своите дни. Но в същност какво значение има неговият недъг? В негово лице човечеството ще има един изключителен обект в областта на изобразителните изкуства...

Отидох при академик У, прочут наш хирург, който също така се бе занимал с Тони.

— Той трябва да се оперира — каза У безапелационно. — Длъжни сме да го върнем към нормалния свят. Гарантирам ви, че няколко седмици след операцията той ще стане здрав и прав мъж като мене и вас.

— Гарантирате ли, че неговата дарба ще се запази?

— Не, това не гарантирам, това никой не може да ви гарантира. Излекува ли се Тони, по всяка вероятност от тази негова тъй наречена „вродена гениалност“ едва ли ще остане нещо. Психически деформации...

Сетне присъствувах на една научна дискусия между две групи медицински светила, към които се присъединиха социолози, прависти и психолози. Едната група настояваше Тони час по-скоро да бъде опериран, защото тъй препоръчвали не знам кои световни капацитети и морални норми. Другата решително възразяваше на първата с аргумента, че Тони може да бъде лекуван и с други средства и че оперира ли се, той ще се превърне в обикновен човек, в резултат на което човечеството ще се лиши от един ярък свой представител.

Спорът продължи дълго и енергично, толкова енергично, че забравиха да питат майката на Тони. А когато я запитаха, тя даде един съвсем недвусмислен отговор: не желае тя никакъв сакат син в своя дом, па бил той и гений. Тя иска да си има едно здраво момче, което да се ожени и да я дари с внуци, па нека да е обикновено като другите и нека пасе козите край езерото под Черното бърдо (на английски Блек бърд).

Шефът също имаше ясно становище по проблема.

— Виж какво, Ник — казваше той, — колкото и голяма да е загубата, която човечеството ще понесе с премахването на болния гений Тони, тя е нищо в сравнение с печалбата, която ще получи здравият мъж Тони, защото тази печалба се нарича човешко достойнство. Драги Ник, на нашата грешна планета свръхчовеци има предостатъчно, а човеци, ЧОВЕЦИ, момчето ми, малко. Не е ли за предпочитане да полагаме повече грижи за конкретната единица, поне толкова, колкото полагаме за абстрактното множество, което между впрочем се състои от конкретни единици? А ако Тони и след операцията запази дарбата си, толкова по-добре за човечеството. Ясна ли ти е картинката?

Както виждате, макар и от друга гледна точка, мнението на Мирски напълно се покриваше с желанието на майката и опираше до всеизвестното становище на брадатия автор на „Пигмалион“.

Аз пък търсех компромис или по-скоро — синтез на двете тъй противоположни позиции. Желаях да видя Тони гений с всичко необозримо голямо, което това понятие съдържа, и в същото време — излекуван, върнат сред нормалните хора, със собствено човешко достойнство.

Къде ли не дирих подкрепа на своята теза: в институти, при видни учени, в наръчници по патология и криминалистика, прехвърлих даже Фройд и Ломброзо... Навсякъде имаше аргументи за и против, но никой не гарантираше възможността за едно съвместно съществуване на нормалното с гениалното, макар че ето на — идиотизмът наистина в доста незаконна форма, съжителствуваше в душата и тялото на едно нещастно момче с гениалността.

В края на краищата надделя майката.

И остана последният аргумент: скалпелът.

И ето ние стоим пред операционната и чакаме.

Часовникът показва три.

Три и една минута...

Три и две минути...

Три и три минути...

Стрелката едва се движи: тик-так... тик-так...

Тогава се задава Тони. На носилка.

Легнал под белия чаршаф, той както винаги си е полувесел-полутъжен и с учуден поглед открива новите страници, които големият свят разлиства пред него.

Наобикаляме го. Навеждаме се над него, блъскаме се, бръщолевим глупости, смеем се. Оживява дори флегматичният мистър Холивуд. Лекарят ни предупреждава да не вълнуваме пациента пред операцията.

Но ние не го слушаме. Бай Шими с айнщайновската коса се хили над лицето на Тони и маха пръсти пред очите му.

Габриел с тънките черни мустачки вика: „Хей, амиго, дръж се, после пием коктейл!“

Любомир с яките плещи боботи: „Хайде, другарче, оздравявай, че да ме научиш да се катеря, че моето е нищо“.

Добрев бърбори безсмислици, Дафна Флеминг с прелъстителното деколте гали момчето по ръката. Ричард Брук шармантно се усмихва, мистър Холивуд повтаря „Хайде-хайде, Тони!“, а Мирски мълчи.

Мълча и аз. Само майката плаче.

Но Тони не ни и забелязва дори: неговите очи — едното жълто-кафяво, другото синьо-зелено — са вперени в картината на стената, в онзи шарен букет полски цветя. После те бавно се плъзват надолу и се спират върху лицето на Дафна, където дълго остават неподвижни. Неочаквано той раздвижва бебешките си устни, свенливо се усмихва, заеква:

— Хубво, хубво...

И не знаем за кого го казва — за цветята или за Дафна.

Сетне в очите му проблясват лукави искри, той се ухилва и затананиква и всички млъкваме и се ослушваме, и в дългия бял коридор се търкулва познатата песничка:

— „Puppy love — Пупи — пупи — пупи...“

И звучи като ръченица.

Тази песен е последното нещо, което този ден чувам от него. Тя е изпята меко, нежно, с висок, малко дрезгав глас, който изтръгва сълзи от моите очи.

После прислужникът бута количката напред и Тони изчезва зад дебелия врати на операционната.

Отсреща часовникът показва три часа и десет минути.

После — три и половина.

После — четири.

И пет.

И шест.

Секундарникът тиктака: тик-так... тик-так... тик-так...

А оня мускул в гърдите, който се нарича човешко сърце, блъска, блъска, сякаш иска да изскочи:

Бам-бам!

Бам-бам!

Бам-бам!

Глупаво, глупаво човешко сърце...

октомври '67, София

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.